

Dama su vienaragiu

TRACY CHEVALIER

Romano „Mergina su perlo auskaru“ autorė

VERSUS AUREUS

„Dama su vienaragiu“ – tai žavus nesenstantis Tracy Chevalier literatūrinis gobelenas, kur faktai ir fantazija suausti į nepaprastą, grakščiai papasakotą istoriją.

Paslaptingai kerinčių viduramžių gobelenų ciklas kabo gerai saugomoje Paryžiaus muziejaus salėje. Gobelenuose vaizduojama, kaip moteris vilioja vienaragį, tačiau tikroji jų sukūrimo istorija nėra žinoma ligi šiol.

DAMA SU VIENARAGIU

Tracy Chevalier

DAMA SU VIENARAGIU

Iš anglų kalbos vertė
Irena Jomantienė

VERSUS
AUREUS

UDK 820-3
Ch299

Versta iš:
THE LADY AND THE UNICORN
by Tracy Chevalier
HarperCollins*Publishers*, London, 2003

ISBN 9955-601-98-1

Skiriu seseriai Kim

PARYŽIUS

Gavėnia – Velykų laikotarpis, 1490

NEKALTŲJŲ MIKALOJUS

Pasiuntinys tarė eiti nedelsiant. Toks jau tas Jonas Le Vistas – tikisi, kad vos paliepus visi puls vykdyti.

Bet aš puoliau. Išsyk susiruošiau su pasiuntiniu, spėjau tik dažus nuo teptukų nubraukti. Jono Le Visto užsakymas žada ilgas sotaus būvio savaites. Tik karalius sako „ne" Le Vistui, o aš, kaip žinote, tikrai ne karalius.

Nors kai pagalvoju, kiek kartų bėgau per Seną į Krosnies gatvę, kad grįžčiau be užsakymo? Bet Jonas Le Vistas toli gražu ne koks svaičiotojas – priešingai, jis blaivaus proto, kaip kadaise buvo jo garbstomas Liudvikas XI. Ir juokų nesupranta. Aš su juo nepokštauju. Tikra palaima išsprukti iš jo namų į artimiausią smuklę, išgerti, pažvingauti ir pasigrabalioti su mergom, iki širdis atlėgs.

Jis žino, ko nori. Bet sykiais būna – ateini tartis dėl dar vieno herbo kaminui, žmonos karietos durelių tapybos arba vitražo koplyčiai eskizo, – žmonės kalba, kad Le Visto herbų visur pridėta kaip arkliašūdžių, – o jis purto galvą ir susiraukęs pareiškia:

– Kam to reikia. Kad dar turėčiau rūpintis tokiais niekais. Eik.

Ir aš išeinu prislėgta širdimi, tarytum pats būčiau pradėjęs kalbas apie karietos puošybą, nors kvietė mane Le Vistas.

Krosnies gatvėje teko nesyk lankytis. Ypatingo įspūdžio ta vieta tikrai nedaro. Nors aplink plyni laukai, namas pastatytas nelyginant miesto tirštume, kambariai ilgi ir siauri, sienos

tamsios, arklidės per arti – namuose visad tvyro arklių kvapas. Toks namas ir pritinka šeimai, nusipirkusiai vietą karaliaus dvare, – erdvus, bet vieta prasta. Le Vistas veikiausiai mano, kad jam labai pavyko, jog gavo čia apsigyventi, bet dvariškiai už akių juokiasi. Jis turėtų gyventi netoliese karaliaus ir Dievo Motinos katedros, ne už miesto sienų, pelkėtoje dykroje, supančioje Pievų šv. Germano bažnyčią.

Kai atvykau, ekonomas nuvedė mane ne į Jono Le Visto darbo kambarį, nukabinėtą žemėlapiais, kur šis triūsia dvarui ir karaliui bei rūpinasi šeimos reikalais, bet į didžiąją menę, kurioje Le Vistai priima svečius ir linksminasi. Jos buvau dar nematęs. Tai buvo ilga patalpa su didžiuliu židiniu priešais duris, vidury stūksojo ąžuolinis stalas. Be iš akmens iškalto herbo, puošiančio kamino sieną, ir dar vieno, nutapyto viršum durų, menė buvo plika, tik lubos dengtos gražiais medžio drožiniais.

„Ne tokia ir prašmatni", – pamaniau dairydamasis aplink. Langinės buvo atvertos, bet ugnis dar nekurta, tad nuo plikų sienų dvelkė šaltis.

– Palauk čia šeimininko, – tarė ekonomas, dėbtelėdamas į mane. Šiuose namuose menininkus arba gerbia, arba niekina.

Nusisukau ir įsistebeilijau pro siaurą langelį – buvo aiškiai matyt Šv. Germano bokštai. Dar kalbama, kad Jonas Le Vistas pasirinko šį namą tam, kad jo pamaldi žmona galėtų be vargo ir dažnai nubėgti į bažnyčią.

Už nugaros virstelėjo durys, atsisukau ir jau buvau besilenkiąs. Bet įėjo tik tarnaitė ir kvailai išsišiepė, pamačiusi mane pasilenkusį. Atsitiesiau ir žiūrėjau, kaip ji pėdina per salę su kibiru, o tas daužo į koją. Priklaupusi prie židinio, ji šlavė pelenus.

Ar čia ji? Bandžiau prisiminti, bet aną naktį už arklidžių buvo tamsu. Ši buvo storesnė, paniurusi, surauktais antakiais, bet mielo veidelio. Verta pakalbinti.

– Kur taip skubi, – tariau, kai ji negrabiai pakilo ir pasuko durų link. – Sėskis. Pailsink kojas. Papasakosiu tau vieną istoriją.

Krūptelėjusi mergina sustojo.

– Tą apie vienaragį?

Ta pati. Jau žiojausi atsakyti, bet ji spėjo pirma.

– O ar paskui pasakojama, kad mergina laukdamasi vaikučio storėja ir gali netekti savo vietos? Ar toks toliau pasakojimas?

Tai štai kodėl ji stora. Vėl nusisukau į langą.

– Reikėjo bent kiek pasisaugot.

– Reikėjo neklaust tavęs, štai ką reikėjo daryti. Reikėjo kišti tavo liežuvį tiesiai tau į subinę.

– Liaukis, būk gera mergaitė. Va, – pasirausęs kišenėje išsitraukiau kelis pinigėlius ir numečiau ant stalo. – Bus kas vaikui.

Mergina žengė atatupsta ir spjovė man į veidą. Kol nusibraukiau, ji jau buvo išgaravusi. Pagriebė ir monetą.

Netrukus įžengė ir Jonas Le Vistas, paskui jį Leonas Senasis. Daugelis patronų dirba su tokiais pirkliais kaip Leonas, šie tarpininkauja, derasi dėl sąlygų, sudaro sutartį, pateikia rankpinigius ir medžiagas, prižiūri, kad darbas tikrai būtų atliktas. Man jau teko turėti reikalų su senuoju pirkliu, kai tapiau herbą ant kamino sienos, Apreiškimo sceną Jono Le Visto žmonai ir vitražus pilyje prie Liono.

Le Vistai labai vertina Leoną. Aš jį gerbiu, bet nemėgstu. Kilęs jis iš žydų šeimos. Leonas to neslepia – juk Le Vistas irgi yra iš šeimos, kuri labai pasikeitė. Todėl jiems Leonas labiausiai ir patinka – abi šeimos į dabartinį savo sluoksnį pakliuvo iš pašaliečių. Žinoma, Leonas du ar tris kartus per savaitę dalyvauja mišiose Dievo Motinos katedroje, kad kuo daugiau žmonių jį matytų, o Jonas Le Vistas mėgdžioja kilmingųjų papročius – užsako meno dirbinių namams, rengia prabangias puotas, neriasi iš kailio, kad įsiteiktų karaliui.

Leonas žvelgė į mane šypsodamasis pro barzdą, lyg man už nugaros vaipytųsi beždžionė. Aš pasisukau į Joną Le Vistą.

– Laba diena, monsenjore. Pageidavote mane matyti.

Nusilenkiau taip žemai, kad kraujas ėmė mušti smilkiniuose. Žemai nusilenkti niekada nepakenks.

Jono Le Visto žandikaulis kaip kirvis, o akys nelyginant peilio ašmenys. Dabar jos šmižinėjo po kambarį, paskui įsmigo kažkur ties langu man virš peties.

– Noriu su tavim aptarti užsakymą, Nekaltųjų Mikalojau, – tarė jis, pasitaisydamas apdaro rankoves, apvedžiotas triušio kailiuku, dažytu sodria raudona, kokią dėvi teisėjai. – Šiai patalpai.

Apžvelgiau menę – tačiau mano veide nešmėkštelėjo nė menkiausia mintelė. Su Jonu Le Vistu taip geriausia.

– Ką turėjote omeny, monsenjore?

– Gobelenus.

Pastebėjau daugiskaitą.

– Gal jūsų herbų komplektą – abiejose durų pusėse?

Jono Le Visto veidą iškreipė grimasa. Geriau būčiau prikandęs liežuvį.

– Gobelenus, kurie uždengs visas sienas.

– Visas?

– Taip.

Dar sykį išmatavau žvilgsniu menę, dabar jau atidžiau. Didžioji menė buvo maždaug dešimties žingsnių ilgio ir penkių pločio. Sienos storiausios, iš vietinio grubaus ir pilko akmens. Vienoje ilgųjų sienų iškirsti trys langai, o židinys užėmė pusę vienos galinių sienų. Kad išaustų gobelenus šioms sienoms uždengti, audėjui tektų plušėti kelerius metus.

– O kokios temos pageidautumėte, monsenjore?

Vieną gobeleną jam buvau sukūręs – žinoma, herbą. Buvo labai paprasta, reikėjo tik padidinti herbo piešinį iki gobeleno dydžio, o aplinkiniam fonui pridėti žalumos.

Jonas Le Vistas susinėrė rankas ant krūtinės.

– Pernai mane išrinko Akcizų tarybos prezidentu.

Man tos pareigos nieko nereiškė, tačiau žinojau, ką sakyti.

– Monsenjore, tai didi garbė jums ir jūsų šeimai.

Leonas įbedė akis į drožinėtas lubas, o Jonas Le Vistas mostelėjo lyg vaikydamas dūmus. Kad ir ką pasakyčiau, viskas jį erzino.

– Tam pasiekimui noriu skirti gobelenų ciklą. Šią menę taupiau ypatingai progai.

Šįkart laukiau.

– Suprantama, būtinai turi būti pavaizduotas šeimos herbas.

– Būtinai, monsenjore.

Tuomet Jonas Le Vistas mane nustebino.

– Bet ne vienas skyrium. Čia jau yra esama herbo pavyzdžių, kaip ir kitur name, – tai pasakęs, mostelėjo į herbus viršum durų ir ant židinio. Kiti buvo išraižyti lubų skersiniuose, anų dar nebuvau nė pastebėjęs. – Ne, aš noriu didesnės scenos, kuri atskleistų mano vaidmenį pačioje dvaro širdyje.

– Galbūt procesiją?

– Mūšį.

– Mūšį?

– Taip, Nansi mūšį.

Nutaisiau mąslų veidą. Net šyptelėjau. Bet iš tikrųjų mažai žinojau apie mūšius, nieko neišmaniau nei apie šį Nansi, nei kas ten kovėsi, nei kas žuvo ar laimėjo. Mačiau ne vieną mūšio paveikslą, bet pats nesu nė vieno sukūręs. Arkliai, šovė man mintis. Kad uždengčiau šias sienas, turėsiu nupiešti bent dvidešimt arklių, susipynusių su šarvuotų vyrų rankomis ir kojomis. Nesupratau, kas paskatino Joną Le Vistą, veikiau Leoną, pasirinkti mane šiam darbui. Aš dvare žinomas kaip miniatiūrininkas, tapytojas mažyčių damų portretų, kuriuos jos dovanoja vyrams, kad šie galėtų nešiotis kasdien. Mano miniatiūras giria už subtilumą, tad jos itin paklausios.

Tapydamas skydus ir damų karietų duris užsidirbu pinigų aludei, bet tikrasis mano įgūdis – nutapyti ne didesnį nei mano nykštys veidą vos keliais šerno šeriais ir dažais, sumaišytais su kiaušinio baltymu. Tam reikia tvirtos rankos, o manoji tvirta, net ir po ilgos nakties siautimo „Aukso gaidy". Bet nuo minties, kad turėsiu nutapyti dvidešimt didžiulių arklių, mane išmušė prakaitas, nors menėje buvo vėsu.

– Ar tikras, kad norite Nansi mūšio, monsenjore? – paklausiau. Nevykęs klausimas.

Jonas Le Vistas pakėlė antakius.

– Kodėl turėčiau abejoti?

– Ne, tam nėra jokio pagrindo, monsenjore, – tariau kuo greičiau. – Bet labai svarbu, kad šiems ypatingiems darbams jūs išsirinktumėte, ko tikrai norite, – pasakiau ir mintyse keikiau save už šį lemenimą.

Jonas Le Vistas prunkštelėjo.

– Aš visada žinau, ko noriu. Tačiau tavimi stebiuosi – regis, nesi linkęs į šį darbą. Galbūt turėčiau susirasti kitą menininką, kuris mieliau jo imtųsi.

Vėl žemai nusilenkiau.

– Ką jūs, mano pone, esu neabejotinai pagerbtas ir dėkingas, kad gavau tokio didingo darbo pasiūlymą. Žinau, nesu vertas jūsų gerumo, kad pagalvojote apie mane. Iš širdies gelmių sakau, kad atsidėsiu šiems gobelenams kūnu ir siela.

Jonas Le Vistas linktelėjo, tarsi tik keliaklupsčia prie jo ir turėtum artintis.

– Palieku jus čia su Leonu pasimatuoti sienų ir aptarti detalių, – ir tai sakydamas jau sukosi eiti. – Norėsiu pamatyti eskizus prieš Velykas – iki Didžiojo ketvirtadienio. O paveikslus – iki Šeštinių.

Su Leonu geriausia imti jautį tiesiai už ragų ir nepaisyti jo pašaipų.

– Mano honoraras bus dešimt Turo livrų – keturi dabar, trys baigus eskizus ir trys, kai bus baigti paveikslai.

– Penki Paryžiaus livrai, – greitai atšovė jis. – Pusė, kai baigsi eskizus, ir kiti – kai pateiksi paveikslus ir monsenjoras bus jais patenkintas.

– Tai jau tikrai ne. Negaliu dirbti be rankpinigių. Be to, mano sąlyga – atsiskaityti Turo livrais, – Leonas tik šitaip ir bando sukti – paryžietiški livrai mažesnės vertės.

Leonas linksmai truktelėjo pečiais.

– Bet mes Paryžiuje, ar ne? Tai ar neturėtumėme skaičiuoti paryžietiškais livrais? Man taip labiausiai patinka.

– Aštuoni Turo livrai, trys dabar, paskui trys ir du.

– Septyni. Du duosiu rytoj, paskui du ir tris, kai baigsi.

Pakreipiau kalbą kitur – visų geriausia duoti pirkliui lukteleti.

– Kur gobelenus aus?

– Šiaurėje. Veikiausiai Briuselyje.

Šiaurėje? Net krūptelėjau. Sykį turėjau reikalų Turnė ir taip pasibjaurėjau plokščia šviesa ir įtariais žmonėmis, kad prisiekiau į šiaurę nuo Paryžiaus kojos nekelti. Bent jau man reikės nutapyti tas scenas, o darbuotis teptuku galiu Paryžiuje. Kai piešiniai bus baigti, daugiau nieko bendra su gobelenais nebeturėsiu.

– Nagi, ką tu žinai apie Nansi mūšį? – paklausė Leonas.

– O koks skirtumas? Juk visi mūšiai vienodi, argi ne? – gūžtelėjau pečiais.

– Tai tas pats, kas sakyti, kad visos moterys vienodos.

– Sakau darsyk – visi mūšiai vienodi.

– Man gaila tavo žmonos, jei kada nors vesi, – pakinkavo galva Leonas. – Gerai, ką gi vaizduos gobelenai?

– Arkliai, šarvuoti vyrai, karo vėliavos, ietys, kardai, skydai, kraujas.

– Ką vilkės Liudvikas XI?

– Bus šarvuotas, žinoma. Gal į šalmą įsmeigsiu kokią puošnesnę plunksną. Tiesą sakant, neišmanau, bet pažįstu žmonių, kurie papasakos man apie tą mūšį. Manyčiau, kas nors neš iškėlęs karaliaus vėliavą.

– Viliuosi, kad tavo draugai išmanesni nei tu ir papasakos, jog Liudvikas XI Nansi mūšyje nedalyvavo. Tai šveicarai nukovė Karolį Plikagalvį, suprantama, paremti Liudviko XI dalinių. Bet jis pats nesikovė.

– A.

Tai Leono Senojo būdas – visus aplinkui kvailinti, išskyrus savo patroną. Jono Le Visto nepakvailinsi.

– Gerai, – Leonas tarstelėjo ir, išsitraukęs iš kišenės kažkokius popierius, išsidėliojo ant stalo. – Aš jau aptariau gobelenų turinį su monsenjoru ir šį bei tą pamatavau. Tau reikės pasimatuoti tiksliau. Štai, – jis parodė šešis greitosiomis nubrėžtus stačiakampius.

– Čia yra vietos dviem ilgiems, o čia keturiems mažesniems. O štai mūšio eiga, – jis kruopščiai paaiškino mūšį ir pasiūlė sceną kiekvienam gobelenų – stovyklų susigrupavimą, pradinį smūgį, dvi mūšio suirutės scenas, paskui Karolio Plikagalvio mirtį ir pergalingą šveicarų eiseną. Nors klausiausi ir paišiausi eskizus popieriuje, dalis manęs stovėjo gretimais neatsistebėdama, ko aš imuosi. Šiuose gobelenuose nebus jokių moterų, nieko subtilaus nei smulkaus, nieko, ką man būtų lengva nutapyti. Savo atlygį pelnysiu devyniais prakaitais.

– Kai nutapysi paveikslus, – priminė man Leonas, – tavo darbas bus baigtas. Aš nugabensiu juos į šiaurę audėjui, o audėjų piešėjas juos padidins ir paruoš austi.

Turėjau apsidžiaugti, kad nereikės piešti didelių arklių. Tačiau šokau ginti savo darbo.

– O iš kur man žinoti, kad anas piešėjas vykęs menininkas? Nenorėčiau, kad jis sugadintų mano eskizus.

– Jis nekeis nieko, ką nuspręs Jonas Le Vistas, – išskyrus tai, kas padės sumanymui ir ko reikės audėjams. Juk nesi piešęs daug gobelenų, ar ne, Mikalojau? Tik tą herbą, kiek žinau?

– Bet šį aš pats padidinau. Man nereikėjo piešėjo. Aišku, galėčiau padaryti tai ir šiam užsakymui.

– Šie gobelenai visai kas kita nei herbas. Čia reikės tikro piešėjo. Še tau, pamiršau pasakyti. Visuose gobelenuose turi būti Le Vistų herbas. Monsenjoras to reikalaus.

– Ar monsenjoras tikrai kovėsi su šveicarais?

Leonas nusijuokė.

– Suprantama, Jonas Le Vistas per Nansi mūšį buvo kitame Prancūzijos gale, dirbo karaliui. Bet tai nesvarbu – lai skydai ar vėliavos bus papuošti jo herbu. Tau galbūt reikėtų pasižiūrėti šio ir kitų mūšių vaizdų. Nueik pas spaustuvininką Žerardą į Senąją šventyklos gatvę – jis turi knygą su Nansi mūšio graviūromis. Gal parodys. Užsiminsiu, kad užsuksi. Dabar palieku tave – išsimatuok. Jei kils kokių nesklandumų, užeik pas mane. O piešinius man atnešk iki Verbų sekmadienio – jei norėsiu ką nors pakeisti, tau reikės laiko, kad spėtum, iki parodysim juos monsenjorui.

Akivaizdu, kad Leonas Senasis buvo Jono Le Visto akys. Mano darbas turėjo patikti jam, ir jei patiks tai, ką jis pamatys, patiks ir Jonui Le Vistui.

Neatsispyriau nepaklausęs paskutinio dalyko:

– Kodėl šiam užsakymui pasirinkote mane?

Leonas susiėmė paprasto rudo apsiausto skvernus – jis buvo be kailio apvadų.

– Ne aš rinkausi. Aš būčiau pasirinkęs daugiau gobelenų piešusį menininką arba vykčiau iškart pas audėjus – jie turi piešinių ir gali remtis jais. Taip pigiau, o jie sukuria puikias kompozicijas, – kaip visada Leonas buvo atviras.

– Kodėl tada Jonas Le Vistas mane pasirinko?

– Netruksi suprasti. Taigi užbėk pas mane rytoj – duosiu pasirašyti dokumentą ir pinigus.

– Bet mes dar nesutarėme dėl sąlygų.

– Manau, kad tu jau sutikai. Yra tokių užsakymų, kai menininkas nesako ne. Tai vienas tų, Nekaltųjų Mikalojau.

Jis buvo teisus. Kalbėjau taip, lyg ketinčiau jo imtis. Sąlygos buvo neblogos. Išties Leonas labai ir nesiderėjo. Staiga pagalvojau, ar jis vis dėlto galvoje turėjo Paryžiaus livrus.

Vėl atsisukau į sienas, kurias turėsiu taip prašmatniai išpuošti. Du mėnesiai, per kuriuos turiu nupiešti ir nutapyti dvidešimtį arklių ir jų raitelių! Nuo vieno salės galo iki kito suskaičiavau dvylika žingsnių. Perėjau skersai – šeši. Tada vėl prisitraukiau kėdę, užsilipau, bet net pasistiebęs kiek įmanydamas toli gražu negalėjau pasiekti lubų. Pastūmiau kėdę ir kiek pasvarstęs pasilipau ant ąžuolinio stalo. Bandžiau pasiekti lubas, bet iki jų buvo dar maždaug per mano ūgį.

Svarstydamas, kur dabar radus ilgą kartį, kad galėčiau pasimatuoti, už nugaros išgirdau niūniavimą ir atsisukau. Tarpdury stovėjo mergaitė ir stebėjo mane. Graži – blyškios odos, aukšta kakta, nosis ilga, medaus spalvos plaukai ir aiškios akys. Dar nebuvau matęs tokios mergaitės. Akimirksnį nesusizgribau nieko pasakyti.

– Sveika, gražute, – išmekenau galop.

Mergaitė nusijuokė, strikinėdama nuo vienos kojos ant kitos. Ji vilkėjo paprastą mėlyną suknelę – liemuo apgulęs, kaklas kvadratinis, siauros rankovės. Gražiai sukirpta, plonos vilnos, bet be jokių puošmenų. Ryšėjo paprastą skarelę, o jos ilgi plaukai krito veik iki juosmens. Palyginti su tarnaite, kuri ką tik išvalė židinį, ji aiškiai buvo per daug puiki, kad būtų tarnaitė. Gal ponios dama?

– Šių namų ponia pageidauja jus matyti, – pranešė ji, paskui apsisuko ir nulėkė vis juokdamasi.

Aš nė nekrustelėjau. Iš patirties žinojau, kad šunes, sakalai

ir moterys grįžta pas tave, jei stovi kur buvęs. Girdėjau, kaip jos žingsniai nutilo gretimame kambaryje. Netrukus žingsniai vėl pasigirdo, ir ji išdygo tarpdury.

– Ar einate? – ji vis dar šypsojosi.

– Taip, gražute, jei tu eisi kartu, o ne spruksi, lyg būčiau slibinas, kurs tave vejasi.

Mergaitė nusijuokė.

– Eime, – ji pamojo, ir šįkart aš nušokau nuo stalo. Turėjau žengti skubriai, kad neatsilikčiau nuo tos, kuri skriete skriejo per kambarius. Mergaitės sijonas plazdėjo, lyg pučiamas neregimo vėjo. Iš arti ji kvepėjo kažkuo saldžiu ir pikantišku, su prakaito pokvapiu. Jos burna krutėjo, lyg čiulptų kažką.

– Ką turi burnoj, gražute?

– Dantį skauda, – mergaitė iškišo liežuvį, o ant jo rausvo galiuko gulėjo gvazdikėlis. Nuo jos liežuvio vaizdo aš sustandėjau. Panorau jos.

– Matau, kad skauda. – Aš pačiulpsiu jį kur kas geriau. – O kodėl ponia nori mane matyti?

Mergaitė pralinksmėjusi pažvelgė į mane.

– Veikiausiai ji pati pasakys.

Sulėtinau žingsnį.

– Be ko taip skubėti? Juk ji neprieštaraus, jei mes pakeliui šiek tiek pasikalbėsime?

– O apie ką tu nori kalbėtis? – mergaitė užsuko apvaliais laiptais. Aš stryktelėjau ant laiptų priešais ją, kad ji negalėtų lipti aukštyn.

– Kokie gyvūnai tau patinka?

– Gyvūnai?

– Nenoriu, kad manytum, jog aš kaip slibinas. Geriau būčiau kas nors kitas. Kas nors, kas tau patiktų.

Mergaitė sukluso.

– Galbūt papūga, man patinka papūgos. Turiu keturias. Jos lesa man iš delno, – ji apsuko mane ir užbėgo laiptais priešais. Bet aukštyn nelipo.

„Taip, – pamaniau. – Rodau savo gėrybes, o ji ateina jų apžiūrėti. Eikš arčiau, brangioji, apžiūrėk mano gardžiausius kąsnelius. Paskanauk jų."

– Ne papūga, – paprieštaravau. – Juk negalvoji apie mane kaip apie čirpiantį mėgdžiotoją.

– Mano papūgos nečirpia. Be to, juk esi menininkas. Argi ne tai jie daro – imituoja gyvenimą?

– Aš padarau daiktus gražesnius, nei jie yra, nors pasitaiko tokių dalykų, mano mergaite, kurių nė dažais negalima patobulinti, – palipau į priekį ir sustojau per tris laiptelius viršum jos. Norėjau pasižiūrėti, ar ji ateis pas mane.

Atėjo. Jos akys ir toliau buvo aiškios ir plačiai atvertos, bet lūpos susiraitė į išmanią šypseną. Liežuviu ji stumdė gvazdikėlį iš vieno žando į kitą.

„Aš tave turėsiu, – pamaniau. – Turėsiu."

– O gal tada tu lapė, – pasakė ji. – Tavo plaukuose tarp rudos įsimaišę auksinės.

Aš pasipūčiau.

– Kaip gali būti tokia žiauri. Argi panašu, kad aš klastūnas? Kad apgaučiau žmogų? Argi lakstau vinginiais, o ne tiesiai? Veikiau jau aš šuo, kuris guli prie savo damos kojų ir visad lieka jai ištikimas.

– Šunims reikia daug dėmesio, – pasakė mergaitė, – be to, jie šokinėja ir letenomis sutepa sijonus, – ji apsuko mane, bet šįkart nesustojo. – Eime, mano ponia laukia. Neverskime jos nekantrauti.

Man teks paskubėti. Per daug laiko sugaišau kitiems žvėrims.

– Žinau, kas noriu būti, – dusau bėgdamas paskui ją.

– Nagi?

– Vienaragis. Ar tu žinai apie vienaragius?

Mergaitė prunkštelėjo. Ji jau užlipo į viršų ir vėrė duris į kitą kambarį.

– Žinau, kad jis mėgsta pasidėti galvą mergelėms į skraitą. Ar tau tai patinka?

– Negalvok apie mane taip šiurkščiai. Vienaragis daug kilnesnis. Matai, jo ragas turi ypatingą galią. Ar žinai?

Mergaitė stabtelėjo ir pažvelgė į mane.

– Ir ką jis daro?

– Jei šulinys užnuodytas...

– Va šulinys, – ji pasilenkė ir parodė pro langą į kiemą. Jaunesnė mergaitė, pasirėmusi į šulinio kraštą, žvelgė į jį, o saulė auksino jos plaukus.

– Žana visada taip daro, – pasakė mergaitė. – Jai patinka žiūrėti į savo atspindį.

Kaip tik tada mergaitė spjovė į šulinį.

– Taigi jei jūsų šulinys būtų užnuodytas arba suterštas, kaip ką tik padarė Žana, vienaragis galėtų ateiti, pamerkti savo ragą į jį, ir jis vėl taptų tyras. Ką tu apie tai manai?

Ji pajudino liežuviu gvazdikėlį.

– O ką tu norėtum, kad apie tai manyčiau?

– Noriu, kad galvotum apie mane kaip apie savo vienaragį. Būna metas, kai jūs būnate suterštos, taip, netgi tu, mano gražuole. Kiekviena moteris. Tai Ievos bausmė. Bet jūs vėl galite tapti tyros, kiekvieną mėnesį, tik leisk man tavimi pasirūpinti, – vagoti, kol verksi ir juoksies. – Kiekvieną mėnesį tu grįši į rojaus sodą. – Ši paskutinė eilutė mano moterų medžioklėje dar niekada manęs neapvylė – tokio paprasto rojaus mintis jas, regis, sučiupdavo kilpon. Visos praskėsdavo kojas su viltimi, kad jį ras. Gal kai kurios ir rado.

Mergaitė šįkart garsiai nusikvatojo. Ji buvo pasiruošusi. Aš jau tiesiau rankas, kad suspausčiau ją ir sutvirtinčiau mūsų sandorį.

– Klaudija? Ar čia tu? Kur tu taip ilgai?

Durys priešais mus prasivėrė, tarpdury išdygusi moteris susidėjusi rankas ant krūtinės įsmeigė akis į mus. Mano ranka nusviro.

– Atleiskite, mama. Štai jis, – Klaudija žengė atgal ir mostelėjo į mane. Aš nusilenkiau.

– Kas tavo burnoj? – paklausė moteris.

– Gvazdikėlis. Dantį skauda, – mergina nurijo.

– Kramtyk mėtą, daug geriau malšina dantų skausmą.

– Gerai, mama. – Klaudija vėl nusijuokė, tikriausiai iš mano veido išraiškos. Apsisuko ir išbėgo iš kambario, trinktelėjusi durimis. Kambarys nuaidėjo nuo jos žingsnių.

Sudrebėjau. Ką tik mėginau suvilioti Jono Le Visto dukterį. Anksčiau lankydamasis namuose Krosnies gatvėje, buvau matęs tris Le Vistų dukteris tik iš tolo – prabėgančias kiemu, išjojančias pasijodinėti, su pulkeliu damų žengiančias į Šv. Germano bažnyčią. Mergaitė prie šulinio, žinoma, buvo viena jų – jei būčiau pamatęs jos plaukus, būčiau supratęs, kad jos su Klaudija seserys. Tada būčiau nuspėjęs, kas jos, ir niekad nebūčiau pasakojęs Klaudijai apie vienaragį. Bet negalvojau, kas ji yra, man rūpėjo tik atsigulti su ja į lovą.

Jei Klaudija papasakos tėvui, ką suokiau, būsiu kaipmat išspirtas, o užsakymas atsiimtas. Ir aš niekada nebepamatysiu Klaudijos.

Norėjau jos labiau nei ko nors esu geidęs, ir ne tik pasimylėti. Norėjau, kad ji gulėtų greta, kalbėtis su ja, liesti tas lūpas ir plaukus, juokinti ją. Kažin kur ji nubėgo. Manęs ten niekada neįleis – tik ne Paryžiaus dailininką pas kilmingojo dukterį.

Stovėjau liūdnai mintydamas, nė nekrustelėdamas. Gal net per ilgai taip stypsojau. Moteris tarpdury sujudėjo, prie juosmens kybantis rožinis skimbtelėjo į rankovės sagas ir pabudino mane iš minčių. Ji pažvelgė į mane, tarsi žinotų, kas vyksta mano galvoje. Sakyt nieko nesakė, tik stumtelėjusi atvėrė duris ir įėjo į vidų. Aš žengiau įkandin.

Esu tapęs miniatiūrų daugelio damų buveinėse – šis kambarys nuo anų labai nesiskyrė. Lova, padirbdinta iš riešutmedžio, buvo užskleista geltono ir mėlyno šilko užuolaida, pusračiu sustatytos ąžuolo kėdės, paminkštintos siuvinėtomis pagalvėlėmis. Tualetinis stalelis pririkiuotas butelaičių, dėžutė brangakmeniams ir kelios suknelių spintos. Atviras langas rėmino Šv. Germano bažnyčios vaizdą. Kampe susispietusios siuvinėjo ponios kompanionės. Jos nusišypsojo man tarsi būtų ne penki žmonės, o vienas, ir aš priekaištavau sau, kaip galėjau pagalvoti, kad Klaudija būtų viena jų.

Ženevjeva Nanterė – Jono Le Visto žmona ir namų ponia – prisėdo prie lango. Kadaise jos būta gražuolės kaip ir jos duktė. Ji buvo daili moteris, plačios kaktos, dailaus smakro. Tik Klaudijos veidas buvo širdies formos, jos – trikampio. Penkiolika metų su Jonu Le Vistu ištiesino apvalumus, žandikaulis griežtai atsikišo, po antakiais susimetė raukšlių. Palyginti su Klaudijos skaidriomis svarainių spalvos akim, jos akys buvo tamsios kaip serbentai.

Tačiau bent vienu ji pranoko dukterį. Jos apdaras buvo prašmatnesnis – gėlių ir lapų brokato raštas – kreminės ir žalios spalvos. Kaklą puošė gražūs brangakmeniai, o plaukai buvo supinti šilko juosta su perlais. Jos niekada nepalaikysi kuo kitu – ji atrodė taip, kad buvo aišku, jog patarnaujama jai.

– Jūs ką tik didžiojoje menėje su mano vyru aptarėte gobelenus.

– Taip, ponia.

– Kiek žinau, jis nori mūšio.

– Taip, ponia. Nansi mūšio.

– Ir ką gobeleno scenos vaizduos?

– Nesu tikras, ponia. Monsenjoras tik ką pasakė apie gobelenus, tad turiu prisėsti ir nusipiešti eskizų. Tik tada galėsiu tikrai pasakyti.

– Bus vaizduojami vyrai?

– Žinoma, ponia.

– Arkliai?

– Taip.

– Kraujas?

– Atleiskite, ponia?

Ženevjeva Nanterė mostelėjo ranka.

– Tai mūšis. Ar iš žaizdų klioks kraujas?

– Taip, ponia. Žinoma, žus Karolis Plikagalvis.

– Ar kada teko kautis mūšyje, Nekaltųjų Mikalojau?

– Ne, ponia.

– Norėčiau, kad akimirką įsivaizduotum esąs karys.

– Bet aš esu dvaro miniatiūrininkas.

– Žinau, bet pabūk akimirką kariu, kurs kovėsi Nansi mūšyje. Tame mūšyje netekai rankos. Sėdi didžiojoje menėje kaip mano šeimos svečias. Greta – tavo žmona, tavo jauna žmona, kuri padeda kaskart, kai kyla nedidelių sunkumų dėl to, kad turi tik vieną ranką – atsilaužti duonos, prisisegti kardą, užlipti ant žirgo, – Ženevjeva Nanterė kalbėjo ritmingai, lyg dainuotų lopšinę. Pajutau, kad plaukiu upe, neturėdamas nė mažiausios nuovokos kur.

„Gal ji kiek kvaištelėjusi", – šmėkštelėjo mintis.

Ženevjeva Nanterė susikryžiavo rankas ir pakreipė galvą į šoną.

– Valgydamas žvelgi į gobelenus – į mūšį, kuris kainavo tau ranką. Žinai, kad čia nukirsdinamas Karolis Plikagalvis, tavo žmona regi kraują, čiurškiantį iš žaizdų. Visur matai Jono Le Visto vėliavas. Bet kur Jonas Le Vistas?

– Ponas pas karalių, ponia, – prisiminiau, ką sakė Leonas.

– Taip, kai kiti kovėsi, mano vyras ir karalius saugiai tūnojo Paryžiaus rūmuose, toli nuo Nansi. O dabar, kaip tas kareivis, kaip tu jaustumeisi, žinodamas, kad Jonas Le Vistas nesikovė Nansi mūšyje, tačiau gobelene visur plazda jo vėliavos?

– Veikiausiai jis svarbus žmogus, jei buvo su karaliumi. Jo patarimas svarbiau nei karo įgūdžiai.

– Tai labai diplomatiškas atsakymas, Mikalojau. Tu išmoningesnis diplomatas negu mano vyras. Bet bijau, kad šis atsakymas neteisingas. Noriu, kad gerai pamąstytum ir pasakytum man tiesą, ką pagalvotų šis kareivis.

Dabar jau žinojau, kur plukdo mane ši žodžių upė. Tik nežinojau, kas nutiks, kai prisišvartuosiu.

– Jis įsižeistų, ponia. Įsižeistų ir jo žmona.

Ženevjeva Nanterė linktelėjo.

– Taip. Taip ir būtų.

– Bet nėra jokio pagrindo...

– Be to, nenoriu, kad mano dukterys žiūrėtų į kruvinas skerdynes, kai linksminsis puotoje. Juk matei Klaudiją – argi norėtum, kad valgydama ji žiūrėtų į išskobtą arklio šoną arba vyrą nukirsta galva?

– Ne, ponia.

– Ir nežiūrės.

Ponios damos savo kampe vypsojo į mane. Ženevjeva Nanterė atvedė mane kur norėjusi. Ji buvo išmintingesnė už daugumą kilmingų damų, kurias teko tapyti. Ir dėl to panorau ją pamaloninti. Tačiau tai gali būti pavojinga.

– Aš negaliu prieštarauti monsenjoro norams, ponia.

Ženevjeva Nanterė atsilošė kėdėje.

– Sakyk, Mikalojau, ar žinai, kas tave išsirinko sukurti šių gobelenų piešinį?

– Ne, ponia.

– Aš.

– Kodėl, ponia? – spoksojau į ją.

– Mačiau tavo tapytų dvaro damų miniatiūrų. Tu tapai jas su man itin miela pagava.

– Kokia, ponia?

– Tu pagauni jų sielą.

Nusilenkiau nustebęs.

– Dėkoju, maloningoji ponia.

– Klaudija galėtų pasirinkti daugiau tokių dvasingumo pavyzdžių. Aš bandau ją kreipti, bet ji neklauso manęs.

Stojo tyla. Mindžikavau nuo kojos ant kojos.

– Tai ką... jūs norėtumėte, kad aš nupieščiau vietoj mūšio, ponia?

Ženevjevos Nanterės akys sublizgo.

– Vienaragį.

Sustingau.

– Damą su vienaragiu, – pridėjo ji.

Veikiausiai ji girdėjo viską, ką mudu su Klaudija kalbėjome. Ji turėjo girdėti, ką aš vapėjau, kitaip nebūtų to pasiūliusi. Ar ji girdėjo, kaip gundžiau jos dukterį? Bandžiau atspėti iš jos veido. Ji atrodė savimi patenkinta, net šelmiška. Jei žino, gali pasakyti Jonui Le Vistui apie mano bandymus suvilioti jų dukterį, – jeigu Klaudija dar nepasakė, – ir užsakymas prarastas. Ir ne tik tai – vienas Ženevjevos žodis galėjo sugriauti mano reputaciją dvare taip, kad daugiau niekada nebegaučiau nė miniatiūros nutapyti.

Liko tik bandyti jai įsiteikti.

– Ar jums patinka vienaragiai, ponia?

Viena damų sukikeno. Ženevjeva Nanterė susiraukė, ir mergina paliovė.

– Nesu nė mačiusi, iš kur tad galėčiau žinoti? Ne, aš galvoju apie Klaudiją. Jai jie patinka, ir ji kaip vyriausia vieną dieną paveldės gobelenus. Tad pageidaučiau, kad būtų kas nors, kas jai patinka.

Esu girdėjęs kalbų apie šeimą be paveldėtojo, apie tai, kaip Jonas Le Vistas turi graužtis, neturėdamas sūnaus, kuriam galėtų perduoti savo brangius herbus. Kaltė, kad pagimdė tris dukteris, turi sunkiai slėgti jo žmoną. Pažvelgiau į ją šiek tiek švelniau.

– O ką vienaragis turėtų daryti, maloningoji ponia?

Ji mostelėjo ranka.

– Tu pasiūlyk, ką jis turėtų daryti.

– Jis gali būti medžiojamas. Ponui tai gal ir patiktų.

Ji papurtė galvą.

– Nenoriu arklių ir kraujo. Ir Klaudija nebūtų patenkinta, jeigu vienaragis žūtų.

Negalėjau pasiūlyti istorijos apie stebuklingą vienaragio ragą. Man teks pakartoti Klaudijos idėją.

– Dama gali suvilioti vienaragį. Kiekvienas gobelenas vaizduos sceną, kaip ji miške bando suvilioti jį muzika, vaišėmis ir žiedais, kol galiausiai jis padeda galvą jai į skraitą. Tai gerai žinomas siužetas.

– Galbūt. Klaudijai tai patiktų. Ji tik pradeda savo gyvenimą. Taip, mergelė, prisijaukinanti vienaragį, būtų puiku. Nors man sėdėti šių vaizdų apsuptai būtų lygiai skaudu, kaip ir tarp mūšio vaizdų, – paskutinius žodžius ji ištarė beveik pati sau.

– Kodėl gi, ponia?

– Būčiau apsupta gundymo, jaunystės, meilės. Kas visa tai man? – ji stengėsi kalbėti apie tai atsainiai, bet atrodė lyg to ilgėtųsi.

„Ji nebemiega vyro lovoje", – pamaniau. Pagimdė dukteris, ir jos vaidmuo atliktas. Be to, ir suvaidinta prastai – sūnų juk nėra. Dabar jis nuo jos nusigręžė, ir jai nebeliko nieko. Aš neturiu įpročio gailauti kilmingų ponių su jų šiltais židiniais, sočiais pilvais ir pulkeliu damų. Bet tą akimirką man pagailo Ženevjevos Nanterės. Staiga išvydau save patį po dešimties metų – po ilgų kelionių, atšiaurių žiemų, ligų, vieną šaltoje lovoje, susuktomis kojomis, sugrubusiomis rankomis, kurios nebenulaiko teptuko. Kai jau nebebūsiu naudingas, kokia manęs laukia lemtis? Tada ir mirtis regėsis miela. Kažin ar ir ji taip galvoja?

Ji žvelgė į mane liūdnomis, išmintingomis akimis.

Šis tas gobelenuose bus skirta ir jai, staiga supratau. Papasakosiu ne tik apie viliones miškuose, bet apie daugiau dalykų – ne tik apie mergelę, bet ir apie moterį, kuri vėl bus mergelė. Taigi gobelenai aprėps visą moters gyvenimą, jo pradžią ir pabaigą. Visas jos galimybes, supintas į vieną. Štai ką aš padarysiu. Nusišypsojau jai.

Pievų šv. Germano bokšte išmušė varpas.

– Šeštoji, mano ponia, – tarė viena damų.

– Aš eisiu į šitas, – tarė Ženevjeva Nanterė. – Mes jau praleidome ankstesnes maldas, o į Vakarinę negaliu eiti, turiu būti su savo ponu dvare.

Ji pakilo nuo kėdės, o kita dama atnešė papuošalų skrynelę. Pasiekusi atsisegė vėrinį, nusiėmė ir, prieš nugramzdindama saugiai į jį paslėpusią dėžutę, akimirką sutūrėjo rankose žibinančius brangakmenius. Kai dama iškėlė perlais nusagstytą kryžių ant ilgos grandinės, Ženevjeva pasilenkė, ir ši užsegė jį savo valdovei ant kaklo. Kitos damos ėmė tvarkytis siuvinėjimo reikmenis ir ruoštis. Žinojau, kad dabar su manim atsisveikins.

– Atleiskite, ponia, bet ar monsenjoras sutiks, kad vaizduotume vienaragius, o ne mūšį?

Ženevjeva Nanterė tvarkėsi grandelių diržą, o viena damų atsegė jos tamsiai raudoną viršutinį sijoną – klostės pasklido ant grindų, uždengdamos žalius lapelius ir baltus žiedus.

– Tu turėsi jį įtikinti.

– Bet, ponia, jūs turėtumėte jam pasakyti pati. Juk sugebėjote įtikinti jį, kad pasamdytų mane sukurti gobelenų piešinį.

– Tai buvo vieni juokai. Žmonės jam nerūpi. Vienas ar kitas menininkas jam tas pats, kad tik jis būtų įsitvirtinęs dvare. Tačiau užsakymo temą sutarėte judu, tad aš niekaip su tuo nesusijusi. Geriau, jei jis apie tai išgirs iš tavęs.

– Gal Leonas Senasis galėtų su juo pasikalbėti.

Ženevjeva Nanterė prunkštelėjo.

– Leonas Senasis niekad neprieštaraus mano vyro norams. Jis atsargus, išmintingas, bet gudrumo neturi. O Joną įtikinti reikia gudrybės.

Susiraukęs apžiūrinėjau grindis. Gobelenų, kuriuos sukursiu, žavesys apakino mane, bet pajutau, kad įklimpau. Aš meilyčiau nupiešti damą su vienaragiu, o ne daugybę žirgų, bet nenoriu priešintis Jono Le Visto norams. Tačiau, regis, neturiu pasirinkimo. Pakliuvau į voratinklį, suraizgytą Jono Le Visto ir jo žmonos su dukra, ir nežinau, kaip išsprukti. „Tie gobelenai užtrauks man bėdą", – pamaniau.

– Man šovė gudri mintis, ponia, – prabilo neišvaizdžiausia, bet gyvų akių, kurios šaudė pirmyn atgal, dama. – Išties, tai kalambūras, o jūs juk žinote, kaip monsenjoras mėgsta kalambūrus.

– Taip, tikrai, – pritarė Ženevjeva Nanterė.

– *Viste* reiškia greitis, o vienaragis yra greitas, joks gyvūnas nebėga greičiau. Tad kai regime vienaragį, galvojame apie Vistą.

– Beatriče, tu tikra gudragalvė. Jei tavo mintis įtikins mano vyrą, galėsi tuoktis su Nekaltųjų Mikalojumi. Duosiu tau palaiminimą.

Loštelėjau galvą. Beatričė sujuko, ir visos moterys jai įkandin. Aš tik mandagiau išsišiepiau – nebuvau tikras, ar Ženevjeva Nanterė juokauja. Kvatodamasi ji išsivedė savo damas ir paliko mane vieną.

Tyliai stovėjau tuščiame kambaryje. Reikia susirasti ilgą kartį, grįžti į didžiąją menę ir vėl imtis matuoti. Tačiau kai damos negręžė manęs akimis, čia stovėti buvo malonu. Galėjau galvoti. Apsižvalgiau aplinkui. Ant sienų kabojo du gobelenai, šalia jų mano tapytas „Apreiškimas Švč. Mergelei Marijai". Įsižiūrėjau į gobelenus. Jie vaizdavo vynuogių derliaus rinkėjus – vyrai skynė vynuoges, moterys mynė pasikaišiusios sijonus, iš po kurių kyšojo aptaškytos blauzdos. Gobelenai buvo daug didesni nei paveikslas, juose mažiau gelmės. Išaustos figūros atrodė grubokos, ne tokios kūniškos ir tarsi gyvos kaip Švč. Mergelė Marija mano paveiksle. Tačiau jie šildė kambarį ir užpildė jį savo gyvomis raudonomis ir mėlynomis spalvomis.

Jei visas kambarys būtų nukabintas gobelenais – tai būtų tarsi atskiras pasaulėlis, ir geriau jau, kad jame gyventų moterys, o ne mūšyje siaustų raiti vyrai. Tikrai meilyčiau tokio darbo, tegu ir labai sunku būtų įtikinti Joną Le Vistą.

Žvilgtelėjau pro langą. Ženevjeva Nanterė ir Klaudija Le Vista su damomis žengė į bažnyčią, vėjas išpūtė jų sijonus. Nuo ryškios saulės man sudrėko, ėmė mirksėti akys. Kai vėl galėjau įžiūrėti, jos jau buvo nuėjusios, o tuoj pat pasirodė tarnaitė, nešiojanti mano kūdikį. Vilkdama kibirą, ji pėdino kita kryptimi.

Kodėl ponios dama taip juokėsi iš minties, kad galėtų už manęs ištekėti? Nors niekada rimtai apie vedybas nesvarsčiau, tariausi kada nors vis tiek turėsiąs žmoną, kuri prižiūrės mane senatvėje. Mano padėtis dvare tvirta, nuolat gaunu užsakymų, o dabar štai ir šie gobelenai – tad galėčiau išsilaikyti ir su žmona. Žilė dar neįsimetė man į plaukus, tebeturiu visus, išskyrus porą, dantis ir galiu mylėtis triskart per naktį, jei tik reikia. Tiesa, aš menininkas, o ne skvairas ar turtingas pirklys. Bet nesu ir kalvis, nei grindikas arba valstietis. Mano rankos švarios, nagai dailūs. Kurių galų ji taip kvatojo?

Nusprendžiau pirmiausia pabaigti matuoti menę, kad ir ką tektų piešti jos sienoms. Man reikėjo karties, ir ekonomą suradau jo podėliuose, skaičiuojantį žvakes. Jis vėl lygiai taip rūgščiai su manimi kalbėjo, bet liepė pasiieškoti arklidėse.

– Žiūrėk atsargiai su ta kartimi, nepridaryk kokių eibių.

– Nemaniau, kad turi čia viešnamį, – patenkintas išsišiepiau.

Ekonomas susiraukė.

– Aš ne tai turėjau omeny. Bet nesistebiu, kad tu taip supratai. Juk nesuvaldai nė savo galo.

– Ką tu turi galvoje?

– Pats žinai, ką padarei Marijai Selestei.

Marija Selestė – vardas man nieko nesakė.

Išvydęs mano bereikšmį žvilgsnį, jis sušnypštė:

– Tarnaitė, kuriai užtaisei vaiką, mižniau.

– Aaa, ta. Ji turėjo būti atsargesnė.

– Tu irgi. Ji gera mergaitė ir verta daugiau nei tokio kaip tu.

– Gaila, kad taip nutiko, bet aš Marijai Selestei daviau pinigų, ir jai viskas bus gerai. O dabar turiu eiti karties.

Ekonomas piktai suniurzgė.

– Saugok subinę, mižniau, – dudeno jis man nueinant.

Susiradau kartį arklidėse ir su ja žengiau per kiemą, kai čia pat iš namų išpuolė Jonas Le Vistas. Jis prašvilpė prošal nė nežvilgtelėjęs į mane, matyt, pamanė, kad esu vienas tarnų.

– Monsenjore, luktelkit minutėlę! – jei dabar nieko nepasakysiu, gali nepasitaikyti kitos progos su juo akis į akį pasišnekėti.

Jonas Le Vistas grįžtelėjo pasižiūrėti, kas šaukia, ir burbtelėjęs žengė toliau. Šokau jo vytis.

– Malonėkite, monsenjore, aš norėčiau pasikalbėti apie gobelenus.

– Kalbėkis su Leonu, ne su manimi.

– Taip, monsenjore, bet pamaniau, kad dėl tokių svarbių dalykų kaip šie gobelenai turėčiau kreiptis tiesiai į jus.

Kai skuodžiau iš paskos, vienas karties galas nulinko, užkliuvo už akmens ir tarkštelėjo ant žemės taip, kad nuaidėjo visas kiemas. Jonas Le Vistas sustojo ir pažvelgė į mane.

– Man labai svarbu, monsenjore, – bėriau kuo skubiau, – kad jūs ant sienų pakabintumėte tai, ko žmonės tikėtųsi iš tokio garbingo dvaro asmens. Kaip derėtų Akcizų tarybos prezidentui, ne menkiau, – suokiau tai, kas tik šovė į galvą.

– Ką nori pasakyti? Aš neturiu laiko.

– Man teko matyti bičiulių menininkų sukurtų gobelenų eskizų kilmingoms šeimoms. Visiems jiems būdinga viena – *milflero* fonas.

Bent tai buvo tiesa – tankus gėlių fonas buvo labai populiarus, ypač kai audėjai šiaurėje ištobulino šią techniką.

– Gėlių? – paklausė Jonas Le Vistas, žvelgdamas po kojomis, tarsi ką tik būtų kokią sumindęs.

– Taip, monsenjore.

– Bet mūšiuose nėra gėlių.

– Ne, pone. Jie ir neaudžia mūšių. Keli mano kolegos sukūrė scenas su vienaragiais, monsenjore.

– Vienaragiais?

– Taip, monsenjore.

Jis žvelgė taip įtariai, kad tuoj sumelavau dar vieną dalyką, kurio, kaip vyliausi, jis negalės atskleisti.

– Tokių gobelenų užsisakė keletas kilmingų šeimų – Jonas Alensonietis, Karolis de Sent Emiljenas, Pilypas Šartrietis, – stengiausi vardyti tas šeimas, kurių Jonas Le Vistas veikiausiai neaplankys – jos arba gyveno pernelyg toli, arba buvo Le Vistams per daug ar per menkai kilmingos.

– Jie neaudžia mūšių, – pakartojo Jonas Le Vistas.

– Ne, monsenjore.

– Vienaragius.

– Taip, dabar tokia mada. O man šovė į galvą, kad vienaragis tiktų jūsų šeimai, – ir aš papasakojau Beatričės kalambūrą. Jono Le Visto išraiška nepasikeitė, bet jis linktelėjo, ir to pakako.

– O ar tu žinai, ką tas vienaragis galėtų daryti?

– Taip, monsenjore, žinau.

– Tada gerai. Pasakyk Leonui. Ir atnešk man piešinius prieš Velykas, – Jonas Le Vistas pasisuko žengti per kiemą. Aš nusilenkiau jo nugarai.

Jį įtikinti nebuvo taip sunku, kaip baiminausi. Nesuklydau manydamas, kad Jonas Le Vistas norės to paties, ką užsisakė kiti. Bet tokie ir yra kilmingieji, kurių gyslomis neteka daugelio kartų kraujas – jie imituoja, o ne kuria. Jonui Le Vistui nė į galvą nešovė, kad jis pelnytų daugiau pagarbos, užsisakydamas gobelenų su mūšiu, jeigu tokių niekas neaudžia. Kad ir koks užtikrintas jis atrodė, nedrįsdavo pasielgti savaip. Jei jis nesužinos, kad gobelenų su viena-

ragiais nėra, aš saugus. Žinoma, turėsiu sukurti pačius gražiausius gobelenus, – kad kitos šeimos irgi tokių įsigeistų, – taip Jonas Le Vistas galės didžiuotis, pirmas tokius įsigijęs.

Tačiau norėjau įsiteikti ne vien jam, bet ir jo žmonai bei dukteriai. Net nežinojau, kuri man svarbesnė – saldžiaveidė Klaudija ar liūdnaveidė Ženevjeva. Veikiausiai vienaragio pasaulyje bus vietos abiem.

Tą vakarą švenčiau užsakymą „Auksinio gaidžio" smuklėje, išgėręs prastai miegojau. Sapnavau gėlėmis apipintus vienaragius ir damas, mergaitę, kramtančią gvazdikėlį, kitą žiūrinčią į šulinį, damą, laikančią dėželę brangakmenių, kita mergaitė lesino sakalą. Visa buvo padrika, niekaip neišpainiosi. Bet jokios baimės nejaučiau – veikiau ilgesį.

Kai rytą pabudau, galva buvo skaidri, o aš pasirengęs įkūnyti savo sapnus.

KLAUDIJA LE VISTA

Kai Velykų sekmadienį mama pasiteiravo tėčio apie gobelenus, supratau, kad tas menininkas vėl ateis. Mes ėjome atgal Krosnies gatvės link, ir Žana bei mažoji Ženevjeva norėjo, kad šokinėčiau su jomis per balas, bet likau su tėvais ir klausiausi. Labai gerai nugirstu tai, ko neturėčiau girdėti.

Mama paprastai stengiasi neįkyrėti tėčiui, bet jis atrodė gero ūpo – gal kaip ir aš džiaugėsi ištrūkęs į saulę po tokių ilgų mišių! Jai paklausus, jis atsakė, kad gavo piešinius ir kad Nekaltųjų Mikalojus turėtų greitai ateiti jų aptarti. Jau vien tai prisiminęs jis, regis, susierzino. Matyt, tėtis gailisi, kad pakeitė mūšį į vienaragį – tėtis myli savo karalių ir žavisi mūšiais. Tada jis staiga atsiskyrė, taręs, kad turįs pasišnekėti su ekonomu. Mudvi su Beatriče susižvalgėm ir sukikenom, bet mama susiraukė.

Šlovė Dievui, kad yra Beatričė! Ji man viską išpasakojo – kad vietoj mūšio bus vienaragiai, kalambūrą apie spartųjį *Viste* ir, svarbiausia, pasakė Mikalojaus vardą. Mama nė žodžiu neprasitaria, o jos kambario durys pernelyg masyvios – kai jiedu kalbėjosi, neišgirdau ničnieko, tik kaip Beatričė juokėsi. Laimė, Beatričė man viską papasakoja, greitai ji bus mano kompanionė. Mama gali apsieiti be jos, o ir ji daug mieliau būtų su manim – jai bus daug smagiau.

Mama liko tokia nuobodi niūra – nieko daugiau nenori, tik melstis. Dabar reikalauja, kad eitume į mišias dukart per dieną.

Kartais man per Trečiąją ar Šeštąją būna šokių pamokos, tada ji vedasi mane į mišparus dėl giesmių, ir man taip nusibosta, kad vos valdausi necypusi. Kai sėdžiu bažnyčioje, mano kojos ima šokčioti, ir visos tame klaupte sėdinčios moterys jaučia, bet nežino, nuo ko tas klauptas šokčioja – išskyrus Beatričę – ji uždeda ranką man ant kojų, kad nusiraminčiau. Kai ji pirmą kartą taip padarė, iš netikėtumo pašokusi suspigau. Mama pasilenkė prie manęs ir nudelbė rūsčiu žvilgsniu, o kunigas net atsisuko. Teko užsikimšti burną rankove, kad nenusikvatočiau.

Regis, ėmiau erzinti mamą, bet nesuprantu, kas jai taip kliūva. Ir ji mane erzina nepaliaunamu bubėjimu, esą per daug juokiuosi, per sparčiai žengiu, mano suknelė dulkina, galvos apdangas persisukęs. Ji rikiuoja mane kaip vaiką, bet norėtų, kad elgčiausi kaip moteris. Kai noriu išeiti, neleidžia, mat aš jau per didelė žaisti su vaikais mugėje prie Pievų šv. Germano dieną ir per jauna eiti ten vakare. Bet aš ne per jauna, kitos mergaitės jau keturiolikos eina vakare pasižiūrėti žonglierių. Daugelis jų jau susižadėjusios. Kai apie tai klausiu, ji mane gėdina, sakydama, kad turiu laukti, kada tėtis parinks, už ko tekėti. Aš jau nebesižinau. Jeigu turiu būti moteris, tai kur mano vyras?

Vakar bandžiau nuklausyti mamos išpažintį Šv. Germano bažnyčioje, norėjau sužinoti, ar ji gailisi, kad taip piktai su manimi elgiasi. Pasislėpiau už kolonos prie klauptų, kur ji sėdėjo su kunigu, bet ji kalbėjo taip tyliai, kad man teko prisėlinti arčiau. Spėjau išgirsti tik tai, kaip ji tarė „C'est mon seul désir“*, ir pastebėjęs mane kunigas nuvijo. „Mon seul désir“, – sumurmėjau aš. Šie žodžiai skambėjo taip kerinčiai, kad paskui visą dieną juos kartojau.

Kai jau įsitikinau, kad Mikalojus ateis, žinojau turinti jį pamatyti. Tai vienintelis mano troškimas. Cha! Štai mano vyras. Nuo to laiko, kai jį sutikau, galvojau apie jį kiekvieną dieną, kiekvieną va-

* *C'est mon seul désir* (pranc.) – tai vienintelis mano troškimas.

landą. Žinoma, tik Beatričei apie tai prasitariau, bet, mano nuostabai, ji nelabai maloniai apie jį kalbėjo. Tai vienintelis jos trūkumas. Pasakojau jai apie jo akis – rudas kaip kaštonai ir truputį įkypas ir apie tai, kad jis atrodo šiek tiek liūdnas net tada, kai tikrai neliūdi.

– Jis jūsų nevertas, – nutraukė mane Beatričė. – Jis tik menininkas, ir dar nepatikimas. Geriau galvokite apie kilmingus jaunikius.

– Jei jis būtų nepatikimas, tėtis jo nesamdytų, – atšoviau aš. – Dėdė Leonas nebūtų to leidęs.

Leonas nėra mano dėdė, bet senas pirklys, kuris rūpinasi tėčio reikalais. Bet aš jam kaip dukterėčia – dar neseniai jis kutendavo man pasmakrę ir atnešdavo saldumynų, bet dabar liepia man nesikūprinti ir susišukuoti.

„Sakyk man, kokio jaunikio norėtum, ir aš pasižvalgysiu, gal jau toks nunoko", – mėgsta jis sakyti. Tai bent nustebtų, jeigu papasakočiau jam apie Mikalojų. Neabejoju, kad jis nėra geriausios nuomonės apie menininką – girdėjau, kaip jis kalbėjosi su tėčiu, bandydamas perkalbėti dėl vienaragių – tvirtino, kad jie netiksiantys didžiajai menei. Tėtės durys nėra tokios masyvios, tad pridėjusi ausį prie rakto skylutės girdžiu, ką jie kalba. Tačiau tėtis savo nuomonės nebekeis. Galėjau Leonui tai pasakyti. Vienąsyk ją pakeisti jau buvo blogai, bet vėl grįžti prie ankstesnės būtų neįsivaizduojama.

Sužinojusi, kad Mikalojus vėl ateis į Krosnies gatvę, nudrožiau tiesiai pas ekonomą paklausti kada. Kaip visad šis podėliuose skaičiavo atsargas. Jam vis vaidenasi, kad mus plėšia. Išgirdęs Mikalojaus vardą, jis išsigando dar labiau nei Beatričė.

– Jums, panele, su šia paderme geriau neturėti nieko bendra, – tarė jis.

– Aš tik paklausiau, kada jis ateis, – maloniai išsišiepiau. – O jeigu nesakysi, man teks pasiguosti tėčiui, kad tu labai nepaslaugus.

Ekonomas nepatenkintas susiraukė.

– Ketvirtadienį apie Šeštąją, – sumurmėjo jis. – Su Leonu.

– Matai, ir nieko neatsitiko. Visada turėtum man pasakyti ko klausiu, ir būsiu patenkinta.

Ekonomas nusilenkė, bet, man pasisukus eiti, nenuleido nuo manęs akių. Tarsi ketino kažką sakyti, bet taip ir nepasakė. Man pasirodė labai juokinga, ir nubėgdama nusikvatojau.

Ketvirtadienį su mama ir seserimis turėjau keliauti pas močiutę į Nanterą, bet apsimečiau, kad skauda pilvą – norėjau pasilikti namuose. Išgirdusi, kad neisiu, Žana irgi norėjo dėtis pasiligojusi, nors ir nežinojo, kodėl aš lieku. Negalėjau jai papasakoti apie Mikalojų, ji buvo per maža, kad suprastų. Sesutė vis trynėsi aplink, kol ją pavariau. Tada ji pravirko ir nubėgo. Paskui man liko nesmagu – neturėčiau taip elgtis su ja. Mes visad buvome labai artimos. Dar neseniai mudvi kartu miegojome, kol pasakiau, kad jau noriu miegoti viena. Dabar aš taip neramiai miegu. Nusispardau užklotus ir vartausi, nepakenčiama būtų net mintis, kad kas nors – be Mikalojaus – galėtų gulėti su manimi.

Dabar Žanai tenka daugiau būti su mažąja Ženevjeva, šia miela mergaite, bet jai tik septyneri, o Žana visada meilydavo būti su didesnėmis mergaitėmis. Be to, mažoji Ženevjeva – mamos numylėtinė, ir tai Žaną erzina. Žinoma, mažėlė turi gražųjį mamos vardą, o mūsų vardai primena, kad mes nesame berniukai, kurių norėjo tėtis.

Mama paliko Beatričę manęs prižiūrėti, o pati su seserimis iškilo į Nanterą. Tuoj pat išsiunčiau Beatričę nupirkti mano mėgstamų apelsinų žievelių meduje, sakydama, kad jos numalšins maudžiantį skrandį. Pareikalavau, kad eitų į parduotuvėlę prie pat Dievo Motinos katedros. Ji vartė akis, bet išėjo. Likusi viena, giliai atsidusau ir nubėgau į savo kambarį. Mano speneliai trynėsi į apatinius marškinius, atsiguliau ir įsikišau pagalvę į tarpkojį, ieškodama atsakymo į kūno klausimus. Jaučiausi kaip nutrūkusi ir nebaigta giedoti giesmė per mišias.

Galiausiai atsikėliau, susitvarkiau suknelę ir galvos apdangą ir nubėgau į tėčio kambarį. Durys buvo praviros, ir aš kyštelėjau nosį į vidų. Čia būta tik Marijos Selestės – ji pritūpusi krapštėsi prie židinio. Kai buvau mažesnė ir vasarą viešėdavome d'Arsi pilyje, Marija Selestė vesdavosi mus su Žana ir mažąją Ženevjevą prie upės, kur skalbdama dainuodavo mums nešvankias dainas. Norėjau papasakoti jai apie Nekaltųjų Mikalojų – kaip aš ilgėjausi jo rankų ir ką daryčiau su liežuviu. Juk tai jos dainos ir pasakojimai mane išmokė šių dalykų. Tačiau kažkas mane sustabdė. Kai buvau mergaitė, ji buvo mano draugė, bet dabar aš augu, greitai gausiu damą kompanionę ir ruošiuosi tuoktis, tad su ja apie tokius dalykus kalbėti nebederėjo.

– Kodėl kuri ugnį, Marija Seleste? – paklausiau, nors jau žinojau kam.

Ji pažvelgė į mane. Jos kakta buvo paišina, tarsi vis dar būtų Pelenų trečiadienis. Ji visad buvo terlė.

– Pas jūsų tėtį atvyksta svečių, panele, – atsakė ji.

Medis jau ėmė rūkti, vienur kitur jį lyžčiojo liepsnos. Marija Selestė įsitvėrė kėdės ir krioktelėjusi sunkiai pakilo. Jos veidas buvo putlesnis nei seniau. Baimės pagauta, pažvelgiau į jos liemenį.

– Marija Seleste, ar tu laukiesi?

Mergina nukabino galvą. Ar nekeista – tiek dainavo apie įkliuvusias tarnaites, turbūt nė nepamanė, kad ir jai galėtų taip nutikti. Žinoma, kiekviena nori vaiko, bet ne šitaip – be vyro.

– Tu kvailute! – subariau ją. – Kas jis?

Marija Selestė mostelėjo ranka lyg vydama šalin mano klausimą.

– Ar jis čia dirba?

Ji papurtė galvą.

– Tai ar jis tave ves?

– Ne, – atkirto Marija Selestė.

– Ir ką darysi?

– Nežinau, panele.

– Mama labai supyks. Ar ji tave matė?

– Aš jos vengiu, panele.

– Ji greitai pamatys. Bent apsivilktum ką laisvesnio, kad nesimatytų.

– Tarnaitės taip nesirengia, panele. Kaipgi aš dirbčiau.

– Tu vis tiek greitai negalėsi dirbti, sprendžiant iš to, kaip atrodai. Turėsi grįžti į savo šeimą. Turi pasakyti ką nors mamai. Sakyk, kad tavo mama pasiligojo ir turi ją prižiūrėti. O kai kūdikis gims, galėsi sugrįžti.

– Negaliu šitaip poniai pasirodyti, ji iškart supras, kas nutiko.

– Tai aš jai pasakysiu, kai ji grįš iš Nantero, – gailėjau Marijos Selestės ir norėjau jai pagelbėti.

Marija Selestė nušvito.

– Kaip miela, panele, kokia jūs gera.

– Geriau tu kuo greičiau keliauk.

– Ačiū, panele, ačiū. Aš pasirodysiu, kai grįšiu, – ji apsisuko eiti, bet paskui grįžo. – Jei gims mergaitė, pavadinsiu jūsų vardu.

– Būtų miela. O jei berniukas, pavadinsi jį tėvo vardu?

Marijos Selestės akys susiaurėjo.

– Na jau ne, – iškošė ji, – jis nenori nieko apie tai žinoti, tad aš irgi nebenoriu jo prisiminti.

Kai ji išėjo, aš apžiūrėjau tėčio kambarį. Jis nebuvo itin patogus. Ąžuolo kėdės be pagalvėlių ir pasisukus girgžda. Manau, tėtis tokių įsigijo, kad niekas pas jį neužsibūtų. Pastebėjau, kad dėdė Leonas atėjęs pas tėtę visad stovi. Ant sienų iškabinti jo nuosavybės žemėlapiai – d'Arsi pilis, mūsų namas Krosnies gatvėje, Le Vistų šeimos namas Lione – ir ginčytinų vietovių žemėlapiai – šį darbą tėtė atlieka karaliui. Knygos sudėtos ir užrakintos dėžėje.

Kambaryje du stalai – prie vieno tėtė rašo, o ant didesnio išskleidžia žemėlapius ir kitus dokumentus, kai kas nors ateina. Paprastai šis stalas būna tuščias, bet šiandien čia palikti kažkokie dideli lakštai. Pažvelgiau į viršutinį ir nustebusi atšokau. Tai buvo piešinys, o jame nupiešta buvau aš. Stovėjau tarp liūto ir vienaragio, o ant mano pirštinėtos rankos piršto tupėjo papūga. Paveiksle vilkėjau gražia suknele, papuošta sege, palaidi plaukai buvo perrišti paprasta skarele. Žvelgiau į vienaragį ir šypsojausi, tarsi slapta apie kažką mąstydama. Vienaragis buvo dailus, putlus ir baltas, atsistojęs ant užpakalinių kojų su ilgu susuktu ragu. Jis buvo nusisukęs nuo manęs, tarsi saugotųsi mano grožio kerų. Jam buvo parištas apsiaustėlis su Le Vistų herbu. Jo ir riaumojančio liūto apsiaustą pūtė piešinyje juntamas vėjas, kedenantis ir mano skarelę, ir liūto laikomą Le Vistų vėliavą.

Ilgai negalėjau atplėšti akių nuo šio piešinio, nesuskubau net pažiūrėti, kas nupiešta kituose lapuose. Jis nupiešė mane. Jis galvojo apie mane, o aš galvojau apie jį. Mano krūtys sudilgsėjo. Vienintelis mano troškimas.

Bet štai tuomet salėje pasigirdo balsai. Durys prasivėrė, ir nieko geresnio nesugalvojusi pritūpiau ir šmurkštelėjau po stalu. Pastalėje buvo tamsu ir keista vienai tupėti ant akmeninių grindų. Paprastai šitaip slėpdavomės su seserimis ir taip kikendavome, kad mus tuoj pat atrasdavo. Dabar tūnojau apsikabinusi rankomis kelius ir meldžiausi, kad tik manęs nepastebėtų.

Įėjo du vyrai ir žengė tiesiai prie stalo. Vienas vilkėjo ilgą rudą pirklio drabužį, tai tikriausiai dėdė Leonas. Kitas prie pilkos tunikos iki kelių mūvėjo tamsiai mėlynom kojinėm. Jo blauzdos buvo dailios, tad dar net jam neprakalbus žinojau, kad tai Mikalojus. Ne veltui praleidau tiek dienų apie jį galvodama. Mintyse nusipiešiau visą jo kūną – plačius pečius, aplink kaklą susivijusias garbanas, jo sėdmenis kaip dvi vyšnias, tvirtą blauzdų liniją.

Ir dabar mano vaizduotei teks gerokai padirbėti, nes kai vyrai ėmė šnekėtis, mačiau vien jų kojas. Galėjau tik vaizduotis Mikalojaus veidą – surauktus siaurus antakius, įkypas akis, žvelgiančias į mane piešinyje, ilgus pirštus, liečiančius grubų piešimo popierių. Visa tai nupiešė mano vaizduotė, kol tupėjau pustamsėje ir klausiausi jų kalbų.

– Monsenjoras netrukus ateis, – pasakė Leonas. – O kol laukiame, galime kai ką aptarti.

Girdėjau čežant popierių.

– Ar jam patiko piešiniai? – paklausė Mikalojus. – Tikriausiai labai gyrė?

Jo savikliovos kupinas balsas smigo tiesiai į mano mergystę – tarsi būtų palietęs mane tarpkojyje.

Leonas nieko neatsakė, ir Mikalojus ėmė jį spausti.

– Bet juk turėjo ką nors pasakyti. Juk jūs regite, kokie puikūs piešiniai. Tikriausiai jie labai jį pradžiugino.

Leonas kikeno.

– Monsenjorui Le Vistui nebūdinga dėl ko nors taip ypatingai džiūgauti.

– Bet jis turėjo juos priimti.

– Tu nori užbėgti reikalui už akių, Mikalojui. Tokiam versle juk laukiame, kol patronas pasakys savo nuomonę. Taigi pasiruošk susitikti su monsenjoru. Pirmiausia turi suprasti, kad jis piešinių nematė.

– Bet jis turėjo juos visą savaitę!

– Taip, ir jis pasakys, kad kruopščiai juos išnagrinėjo, bet jis į juos net nepažvelgė.

– Bet kodėl, vardan Dievo Motinos?

– Ponas Le Vistas labai užsiėmęs. Jis nesiima nieko svarstyti iki paskutinės akimirkos, kai jam to reikia. Tuomet greitai nusprendžia ir tikisi, kad jam paklus neklausinėdami.

Mikalojus suprunkštė.

– Tai šitaip tokie kilmingieji kaip jis tvarko tokio svarbaus užsakymo reikalus? Abejoju, ar tikrai kilmingo kraujo žmogus taip dirbtų?

Dėdė Leonas prakalbo tyliau.

– Jonas Le Vistas pernelyg gerai žino tokią nuomonę apie save, – iš balso supratau, kad jis susiraukė. – Sunkiu darbu ir ištikimybe karaliui jis stengiasi pelnyti tą pagarbą, kurios jam pristinga net iš tokių kaip tu jam dirbančių menininkų.

– Tačiau tos pagarbos nestinga tiek, kad nenorėčiau jam dirbti, – skubiai tarė Mikalojus.

– Žinoma, žmogus turi elgtis praktiškai. Pinigas vis pinigas, iš kilmingojo ar iš elgetos.

Abudu vyrai sujuko. Aš atmečiau galvą – ir vos netrinktelėjau į stalviršį. Man jų juokas netiko. Mudu su tėčiu nesame labai artimi, jis toks pats šaltas su manimi kaip ir su visais, bet man nepatiko, kad jo vardą ir orumą švaisto lyg šuns pagaliuką. Ir dėdė Leonas. Nemaniau, kad jis galėtų būti neištikimas. Pasistengsiu užminti jam ant kojos kitą kartą, kai jį pamatysiu. Arba dar blogiau.

– Neneigsiu, kad piešiniai daug žadantys, – tarė jis dabar.

– Žadantys! Jie ne tik žadantys.

– Jei tu bent akimirką patylėtum, padėčiau tau sukurti gobelenus, kurie būtų daug geresni nei dabar – tokie geri, kokių tu net negali įsivaizduoti. Tu per daug arti savo kūrinio, kad suvoktum, kaip jį patobulinti. Reikia pašalinės akies, kad pastebėtų trūkumus.

– Kokius trūkumus? – Mikalojus pakartojo mano mintis. Kaip dar būtų galima pagerinti mano atvaizdą?

– Žvelgdamas į šiuos piešinius, galvoju apie du dalykus. Abejoju, ar Jonas Le Vistas turėtų kitokių pasiūlymų.

– Kokius du dalykus?

– Didžiąją salę turės puošti šeši gobelenai, ar ne? Du didesni ir keturi šiek tiek mažesni.

– Taip.

Ir juose vaizduojama, kaip dama suvilioja vienaragį, ar ne?

– Kaip mes su ponu sutarėme.

– Kad ji vilioja jį, visiškai aišku, bet man parūpo, ar tu šiuose piešiniuose nepaslėpei dar vienos prasmės, kitokio būdo juos interpretuoti.

Mikalojus mindžikavo.

– Ką turite omeny?

– Regis, juose slypi užuomina apie penkias jusles, – Leonas barkštelėto per vieną iš piešinių, kad net sudundėjo kažkur arti mano ausies. – Pavyzdžiui, šiame, kur dama groja vienaragiui vargonėliais, – slypi mintis apie garsą. Toji, kuri laiko vienaragį už rago, žinoma, yra lytėjimas. O čia, – jis vėl barkštelėjo į stalą, – dama į vainiką įpynė gvazdiką, simbolizuojantį kvapą, nors galbūt čia tai nėra akivaizdu.

– Tai nuotakos puošiasi gvazdikų vainikais, – paaiškino Mikalojus, – dama gundo vienaragį tuoktuvėmis ir tuoktuvių guoliu. Gvazdikas čia ne dėl kvapo.

– Aišku. Matyt, tu nesi toks išmintingas. Tad juslės – tik atsitiktinumas.

– Aš...

– Bet tu matai, kad lengvai galėtum įausti jusles? Lai vienaragis uosto gvazdiką. Arba kuris kitas gyvūnas. O tame gobelene, kur vienaragis pasirėmęs damai ant kelių, ji galėtų rodyti jam jo atvaizdą veidrodyje. Tai reikštų regėjimą.

– Bet tada vienaragis atrodytų tuštokas?

– Na ir kas? Tuštybės jis turi ir dabar.

Mikalojus neatsakė. Gal išgirdo, kaip aš po stalu prunkščiu iš jo ir vienaragio.

– Taigi dama, kuri laiko vienaragio ragą, reikštų lytėjimą. Grojanti vargonėliais – garsą. Gvazdikai – kvapą. Veidrodis – regėjimą. Kas dar liko? Skonis. Dar liko du gobelenai, kuriuose vaizduojama Klaudija ir dama Ženevjeva.

Mama? Ką Leonas turi omeny?

Mikalojus išleido keistą garsą, kuris reiškė ir prunkštelėjimą, ir šūktelėjimą.

– Ką jūs turite galvoje, Klaudija ir dama Ženevjeva?

– Liaukis, puikiai žinai, ką turiu galvoje. Tai buvo antras mano pasiūlymas. Šie atvaizdai pernelyg akivaizdūs. Jonui Le Vistui tai nepatiks. Žinau, tu įpratęs tapyti portretus, bet galutiniuose eskizuose jos turėtų būti panašesnės į kitas damas.

– Kodėl?

– Jonas Le Vistas norėjo gobeleno su mūšiu. Vietoj to tu jam pateiksi žmonos ir dukros portretus. Tai nepalyginami dalykai.

– Mes sutarėme dėl gobelenų su vienaragiais.

– Bet dėl to neturi pateikti odės jo žmonai ir dukrai. Man išties gaila damos Ženevjevos. Gyventi su Jonu Le Vistu nėra taip paprasta. Bet tu žinai, kad ji ir Klaudija kaip rakštys jo šone. Jis nenorės, kad jos būtų pavaizduotos tokiuose vertinguose gobelenuose.

– O! – sušukau ir šįsyk trinktelėjau galvą į stalviršį. Ir skaudžiai. Jie nustebę suniurnėjo, paskui po stalu pasirodė du veidai. Leonas piktai varstė mane akimis, o Mikalojus nusišypsojo. Jis padavė man ranką ir padėjo išlįsti.

– Ačiū, – tariau, kai jau atsistojau. Mikalojus pasilenkė prie mano rankos, bet aš atitraukiau ją, jam dar nespėjus pabučiuoti, ir apsimečiau, kad tvarkausi suknelę. Nesiruošiau taip lengvai atleisti tų įžūlybių, kurias prikalbėjo apie tėtį.

– Ką gi tu čia veikei, padykusi mergaite? – paklausė dėdė Leonas. Akimirksnį man pasirodė, kad jis pliaukštelės man, lyg būčiau mažosios Ženevjevos amžiaus, bet jis atsitokėjo ir sutramdė. – Tavo tėtis labai supyktų, sužinojęs, kad mus šnipinėji.

– Ne menkiau supyktų sužinojęs ir ką jūs apie jį kalbėjote, dėde Leonai. Ir jūs, pone, – grįžtelėjau į Mikalojų.

Visi nutilo. Aš mačiau, kad abu vyrai bandė prisiminti, ką gi jie šnekėjo, kas užgautų tėtį. Jie atrodė taip susirūpinę, kad aš nenoromis prajukau.

Dėdė Leonas susiraukė.

– Klaudija, tu tikrai labai padykusi mergaitė, – šįkart jis kalbėjo ne taip griežtai, veikiau lyg norėdamas nuraminti mažą šuniuką ant kelių.

– Oi, aš žinau. O ką jūs galvojate, pone, ar manote, kad esu pašėlusi? – paklausiau Mikalojaus. Kaip nuostabu buvo regėti dailų jo veidą.

Nežinojau, ką jis atsakys, bet pamalonino mane tardamas:

– Jūs tikrai labiausiai pašėlusi iš visų mano pažįstamų mergaičių, panele.

Antrąkart jis palietė mano mergystės vietą, ir ji sudrėko.

Dėdė Leonas pasipiktino.

– Jau pakaks, Klaudija, dabar turi eiti. Netruks ateiti tavo tėtis.

– Ne, aš noriu pamatyti savo mamos atvaizdą. Kur jis yra?

Atsisukau į stalą ir ėmiau naršyti po piešinius. Juose buvo pavaizduota daugybė damų, Le Vistų vėliavų, liūtų ir vienaragių.

– Klaudija, prašau liautis.

Nekreipiau dėmesio į dėdę Leoną ir pasisukau į Mikalojų.

– Kuris jų, pone? Aš noriu pasižiūrėti.

Netaręs nė žodžio, jis ištraukė piešinį, kuris buvo kitame stalo gale.

Man atlėgo, kai išvydau, kad mama nebuvo nupiešta taip gražiai kaip aš. Net jos suknelė buvo kuklesnė nei manoji. Be to, piešinyje nepūtė vėjas, nekedeno vėliavos, ir liūtas su vienaragiu paklusniai tupėjo, kitaip nei mano palydovai, atsistoję ant užpakalinių kojų. Tiesą sakant, tame piešinyje apskritai karaliavo ramuma, tik mama iš dėželės, kurią laikė jos damos, traukė vėrinį. Jau nebepykau, kad ir mama bus gobelene – šis sugretinimas man buvo palankus.

Bet jei Leonui pavyks įtikinti Mikalojų, mūsų veidų nebeliks. Tad turėjau ką nors daryti. Bet ką? Nors jau pagrasinau Leonui, kad pasakysiu tėčiui, iš tikrųjų žinojau, kad jis nė klausyti manęs neklausys. Skaudu buvo girdėti, kad mudvi su mama esame rakš-

tys, tačiau Leono tiesa – mama nepagimdė įpėdinio, nes mes su seserimis – juk ne berniukai. Kassyk žvelgdamas į mane tėtis žinojo, kad vieną dieną visi jo turtai atiteks mano vyrui ir sūnui, kuris nebenešios Le Vistų vardo ar herbo. Nuo šios minties jis tapdavo dar dygesnis mums. Iš Beatričės žinojau ir tai, kad tėtis mamos nebekviečia į savo lovą.

Mikalojus bandė mudvi išgelbėti.

– Pakeisiu jų veidus, jei to reikalaus monsenjoras, – pareiškė jis. – Bet ne dėl jūsų. Jei pakeisiu, tai tik patrono reikalavimu, o ne jo pirklio.

Dėdė Leonas metė į jį žvilgsnį, bet dar nespėjo nieko atsakyti, kai koridoriuje išgirdome žingsnius.

– Eik! – sušnypštė Leonas, bet man jau buvo vėlu sprukti. Mikalojus uždėjo ranką ant galvos ir švelniai stumtelėjo mane žemyn, ant kelių. Akimirksnį mano veidas atsirado prie jo pūpsančios kirkšnies. Pažvelgiau aukštyn ir pamačiau, kad jis šypsosi. Tada jis pakišo mane po stalu.

Dabar po stalu buvo dar šalčiau ir tamsiau, bet šįkart man neprireikė ilgai čia tupėti. Tėčio kojos žengė tiesiai prie stalo, jis atsistojo šalia Leono, Mikalojus liko šone. Tupėjau ir žiūrėjau į Mikalojaus kojas. Man atrodė, kad dabar, kai žinojo, kad aš čia esu, jis stovėjo kitaip, nors ir negalėjau tiksliai pasakyti, koks buvo tas skirtumas. Sakytumei, jo kojose atsirado akys, kurios žvelgė į mane.

Tėtės kojos buvo kaip ir jis pats – šaltos ir abejingos kaip kėdės.

– Taigi kur tie piešiniai, – tarė jis.

Kažkas vartė piešinius, stumdė juos ant stalo.

– Štai jie, monsenjore, – pasakė Mikalojus. – Kaip matote, galima į juos žiūrėti šia tvarka. Pirmiausia ši dama pasipuošia vėriniu, ruošiasi sugundyti vienaragį. Kitoje dalyje ji groja vargonėliais, taip vildamasi patraukti jo dėmesį. O štai ji lesina papūgą – ir vienaragis priėjo artėliau, nors dar spyriojasi, suka galvą šalin. Jis linkęs pasiduoti, bet reikia dar vilionių.

Pastebėjau, kad Mikalojus, prieš sakydamas „lesina", stabtelėjo. Taigi aš tapau skoniu. Ką gi, ragaukite manęs.

– Paskui dama pina gvazdikų vainiką – taisosi vestuvėms. Savo vestuvėms. Kaip matote, dabar vienaragis ramiai tupi. Ir pagaliau, – Mikalojus stuktelėjo į stalą, – jis prigulė jai ant kelių, ir jie žvelgia vienas į kitą. Paskutiniame gobelene ji prisijaukino jį – dama laiko vienaragį už rago. Fone pavaizduoti gyvūnai dabar surakinti – jie tapo meilės vergais.

Jis baigė, ir stojo tyla, tarsi jis tikėjosi, kad tėtis ką nors pasakys. Bet tėtis nieko nepasakė. Jis dažnai taip daro – tyli, kad kiti žmonės pradėtų savimi abejoti. Tai pasitvirtino ir dabar, nes netrukus Mikalojus vėl prabilo, tik šįkart nervingai.

– Kaip matote, monsenjore, visur greta vienaragio yra ir liūtas, kuris įkūnija kilnumą, tvirtumą ir drąsą – savybes, papildančias vienaragio tyrumą ir audringumą. Liūtas yra prijaukinto kilnaus nuožmumo pavyzdys.

– Žinoma, figūros bus apsuptos gėlių, – pridėjo Leonas. – Briuselio audėjai nupieš jas patys, jie tai moka. Mikalojus čia tik prabėgomis pažymėjo.

Dar sykį visi nutilo. Susigriebiau, kad buvau net kvapą užėmusi, laukdama, ar tėtis pasakys ką nors apie mano ir mamos atvaizdus.

– Per mažai herbų, – tarė jis pagaliau.

– Vienaragis ir liūtas visur turi Le Vistų vėliavas, – suirzęs atsakė Mikalojus.

Aš pasiekiau ir kumštelėjau jam į koją, kad nekalbėtų tokiu tonu su mano tėčiu. Jis perkeitė kojas.

– Dviejuose piešiniuose yra tik po vieną vėliavą, – pasakė tėtis.

– Galėčiau vienaragiui ir liūtui pridėti skydų, monsenjore, – tikriausiai Mikalojus suprato mano užuominą, nes dabar kalbėjo ramiau. Pagloščiau jam blauzdą.

– Vėliavų ir plakatų stiebai turi būti smailūs, o ne apvalūs, kaip nupiešei, – pareiškė tėtis.

– Bet smaigai skirti karui, monsenjore, – Mikalojus kalbėjo lyg smaugiamas. Aš kikendama nušliuožiau ranka aukštyn jam prie šlaunies.

– Aš noriu smailių stiebų, – pakartojo tėtis, – šiuose gobelenuose per daug moterų ir gėlių. Tad reikia karo stiebų ir dar ko nors, kas primintų karą. Kas nutinka vienaragiui, kai dama jį sugauna?

Laimei, Mikalojui nereikėjo atsakyti, nes jis nebūtų galėjęs prasižioti. Aš padėjau ranką jam ant kyšulio, kieto kaip medžio šaka. Nebuvau dar niekieno kyšulio lietusi.

– Argi dama nenuveda jo pas medžioklį, kuris jį nudobia? – tęsė tėtis. Jis mėgsta pats atsakyti į savo klausimus. – Turėtumėte pridėti dar vieną gobeleną, kad užbaigtumėte pasakojimą.

– Man regis, didžiojoje menėje nebėra vietos dar vienam gobelenui, – pasakė dėdė Leonas.

– Tuomet pakeiskite vieną šių moterų. Tą su gvazdikais arba lesinančią paukštį.

Aš nuleidau ranką.

– Tai labai gera mintis, monsenjore, – tarė dėdė Leonas.

Aš aiktelėjau. Laimė, Mikalojus irgi išleido kažkokį garsą, tad tėtis manęs tikrai neišgirdo.

Tuomet dėdė Leonas parodė, kodėl jam taip puikiai sekasi jo darbas.

– Tai puiki mintis, – pakartojo jis. – Žinoma, drąsa nudobiant žvėrį bus puikus kontrastas subtilesnėms mūšio stiebų užuominoms. Bet gal nereikėtų pasirodyti per daug klastingiems, ar ne?

– Na, tarkime, galima tik užuominomis kalbėti apie medžioklę ar apie mūšį, jei tai jums labiau patiktų, – tokia užuomina gali būti kad ir smailūs stiebai (puiki detalė, monsenjore) arba mūšio skydai, kaip minėjo Mikalojus, ar dar kas nors. Palaukite, tuoj pagalvosiu – kaip dėl palapinės, kokią pastato karaliui per mūšį? Tai primintų ir karalių, ir mūšį. Bet gal tai ir per daug subtilu. Gal medžioklis, dobiantis vienaragį, būtų geriau.

– Ne. Noriu karaliaus palapinės.

Abstulbinta dėdės Leono, net prisėdau ant kulnų. Jis pakabino tėtį kaip žuvį, jam to nė nepastebėjus, ir išvilko iš vandens ten, kur pats norėjo.

– Palapinė turėtų būti didesnė, tad ją reikėtų vaizduoti viename iš didesnių gobelenų, – skubiai tarė Leonas, kad tėtis nepersigalvotų. – Dama su brangakmeniais arba dama su papūga. Kurios jūs norėtumėte, pone?

Mikalojus žiojosi kažką sakyti, bet tėtis jį nutraukė.

– Su brangakmeniais, ji karališkesnė nei kitos.

Nespėjus man vėl aiktelėti, Mikalojus pakišo koją po stalu ir primynė manąją. Aš tylėjau. Jis nepatraukė savo kojos ir tapnojo ant manosios.

– Puiku, Mikalojau, čia pridėk palapinę, – tarė dėdė Leonas.

– Žinoma, pone. Ar monsenjoras pageidautų kokios nors ypatingos formos?

– Herbo.

– Tai savaime suprantama, monsenjore. Bet aš galvojau apie mūšio šūkį. Ko nors, kas rodytų, kad šis mūšis dėl meilės.

– Nieko nežinau apie meilę, – atsiduso tėtis. – Ką tu pasiūlytum? Numanau, kad esi patyręs meilėje?

Man kilo mintis, ir aš pastuksenau Mikalojui į koją. Netrukus vienas piešinys nuskrido ant grindų.

– Ach, atleiskite, monsenjore, aš toks nerangus.

Kai Mikalojus pasilenkė ištraukti piešinio, pasilenkiau ir sušnibždėjau jam į ausį: „C'est mon seul désir“. Ir įkandau jam.

– Ar jūsų ausis kraujuoja? – paklausė tėtis.

– Atsiprašau, monsenjore, susimušiau į stalo koją. Bet man šovė mintis. O gal „À mon seul désir“? Tai reikštų...

– Tinka, – nutraukė jį tėtis. Žinau šį toną, jis reiškia, kad pokalbis užtruko. – Parodyk pakeitimus Leonui ir atnešk baigtus tapyti darbus prieš porą savaičių iki Gegužės šventės. Ne vėliau, nes per Šeštines mes vyksime į d'Arsi pilį.

– Gerai, monsenjore.

Tėtis pasisuko eiti.

– Leonai, eime su manimi, turiu su tavim šį tą aptarti. Palydėk mane iki durininko.

Leono pridurkai subangavo, kai jis pasisuko eiti, paskui sustojo.

– Gal pasilikime čia, monsenjore. Čia patogiau aptarti reikalus. Mikalojus juk jau ketino eiti, ar ne?

– Taip, žinoma, tik susirinksiu piešinius, monsenjore.

– Ne, aš skubu, eime, – ir tėtis išėjo.

Dėdė Leonas dvejojo. Jis nenorėjo palikti manęs su Mikalojumi.

– Eikite, – sušnypščiau.

Neišlindau iš po stalo, bet likau klūpėti. Mikalojus irgi tuoj šmukštelėjo po stalu. Mes pažvelgėme vienas į kitą.

– Sveika, panele, – tarė jis.

Aš nusišypsojau. Jis buvo visai kitoks nei vyras, kokį vaizdavosi mano tėvai. Man tai patiko.

– Tai ar jūs mane pabučiuosite?

Nespėjau nė mirktelėti, o jis parvertė mane ant nugaros ir užvirto ant manęs. Jo liežuvis nardė giliai po mano burną, rankos spaudė krūtis. Buvo taip keista. Svajojau apie tai nuo tos akimirkos, kai jį sutikau, bet dabar, kai ant manęs pūpsojo kūnas, į pilvą kietai spaudėsi jo kyšulys, šlapias liežuvis laižė mano ausį – viskas atrodė visai kitaip, nei svajojau.

Vienai mano daliai tai patiko – norėjau, kad jo kyšulys spaustųsi dar giliau – ir ne per visus drabužius. Mano rankos norėjo visą jį iščiupinėti – suspausti sėdmenų vyšnias ir išmatuoti plačią nugarą. Lūpos įsisiurbė į jo lūpas lyg į figą.

Bet kažkieno šlapias liežuvis, besiskverbiantis vis giliau man į burną, užgulęs svoris, kurs, regis, išspaus man dvasią, jo rankos, čiupinėjančios mane ten, kur joks vyras niekada nelietė, mane sukrėtė. Nemaniau, kad kai būsiu su vyru, teks tiek daug galvoti. Viską, ką su

Mikalojumi darėme, lydėjo žodžiai: „Kodėl jis tai daro, koks šlapias jo liežuvis mano ausy, jo diržas duria man į šoną, ar tai malonu?"

Galvojau ir apie savo tėtį – kad guliu po stalu jo kabinete, ir apie vertę, kurią jis teikė mano mergystei. Ar tikrai galėčiau vienu mostu jos netekti kaip Marija Selestė? Matyt, šios mintys labiausiai ir kliudė nuoširdžiai pasimėgauti.

– Ar mes turėtume tai daryti? – sušnibždėjau Mikalojui, kai jis ėmė kandžioti mano krūtis per suknelę.

– Žinau, mes išprotėjome. Bet daugiau gali nebepasitaikyti progos, – Mikalojus ėmė traukti mano sijoną. – Jie niekada nepaliks mūsų drauge – tik ne Le Vistų dukterį ir dailininkėlį. – Jis pakėlė mano suknelę ir pasijonį ir ranka perbraukė šlaunį. – Štai, gražuole, štai *mon seul désir*, – sulig tais žodžiais jis palietė mano mergystės vietą – siūbtelėjusi saldaus malonumo banga buvo tokia stipri, kad buvau pasirengusi jam atsiduoti.

– Klaudija!

Pakėliau akis ir išvydau į mus spoksantį apverstą Beatričės veidą.

Mikalojus ištraukė ranką man iš po sijono, bet tuoj pat nenušoko nuo manęs. Ir man tai patiko. Jis pažvelgė į Beatričę, paskui, prieš pakildamas ant kelių, stipriai mane pabučiavo.

– Už šitą aš tikrai už tavęs ištekėsiu, Nekaltųjų Mikalojau, – pasakė Beatričė. – Prisiekiu, ištekėsiu.

ŽENEVJEVA NANTERĖ

Beatričė pasakė, kad visos mano suknelės per liemenį plačios.

– Arba daugiau valgykite, ponia, arba teks pakviesti siuvėją.

– Kviesk siuvėją.

Ne tokio atsakymo ji laukė ir ilgai vėrė mane savo rudomis kaip šuns akimis, kol aš nusigręžiau nuo jos ir ėmiau varstyti rožinį. Panašiai žvelgė ir mano motina, kai nusivedžiau mergaites pas ją į Nanterą, nors jos akys ir gudresnės už Beatričės. Pasakiau jai, kad Klaudijai maudė skrandį, tie patys skrandžio skausmai esą kamuoja ir mane. Ji netikėjo, kaip ir aš netikėjau Klaudijos išsisukinėjimais. Galbūt taip buvo visada – dukterys meluoja motinoms, o motinos leidžia joms meluoti.

Aš net džiaugiausi, kad Klaudija su mumis neviešėjo, nors mergaitės ją taip kvietė drauge. Mudvi su Klaudija kaip dvi katės, pašiaušusios viena prieš kitą kailį. Ji su manimi nekalbi, vis varsto kritiškais žvilgsniais. Žinau, kad ji lyginasi su manimi ir nenori būti tokia kaip aš. Nė aš pati to nenoriu.

Grįžusi iš Nantero, nuėjau pas tėvą Hugo. Kai prisėdau šalia jo klauptuose, jis tarė:

– Nagi, mano vaike, negi galėjote per tris dienas taip nusidėti, kad vėl tenka eiti išpažinties? – jo žodžiai buvo mieli, bet tonas irzlus. Tiesą sakant, jį ima neviltis dėl manęs – kaip ir mane pačią.

Žvelgdama į subraižytus klauptus priešais, aš pakartojau tai, ką jau buvau sakiusi aną rytą.

– Vienintelis mano troškimas – įstoti į vienuolyną Šelyje, – tariau. – *Mon seul désir.* Prieš mirtį vienuolyne buvo mano senelė, žinoma, bus ir mano motina.

– Bet tu nesiruoši mirti, mano vaike. Nė tavo vyras. Tavo senelė stodama į vienuolyną našlavo.

– Gal abejojate mano tikėjimo tvirtumu? Gal jums reikia įrodymų?

– Šis tvirtumas – ne tikėjimo, bet troškimo atsikratyti savo gyvenimo. Dėl to man neramu. Neabejoju jūsų tikėjimu, bet reikia atsiduoti Kristui...

– Juk atsiduodu.

– ...atsiduoti negalvojant apie save ir savo pasaulietišką gyvenimą. Vienuolyno pasaulis neturėtų būti bėgimas nuo atkaraus gyvenimo...

– Nekenčiamo gyvenimo, – prikandau liežuvį.

Tėvas Hugo luktelėjo ir tęsė:

– Geriausios vienuolės dažniausia būna tos, kurios jautėsi laimingos ir už vienuolyno sienų – jos patiria laimę ir vienuolyne.

Sėdėjau nuleidusi galvą ir tylėjau. Dabar žinojau, kad suklydau taip kalbėdama. Reikėjo daugiau kantrybės, sėti šią sėklą tėvui Hugo ištisus mėnesius, metus, porą metų, suminkštinti jį, palenkti savo pusėn. O aš viską išliejau staiga, atvėriau savo neviltį. Žinoma, ne tėvas Hugo sprendžia, kas priimamas į Šelį, šiuos įgaliojimus turi tik abatė Kotryna Ližnjerė. Tačiau be sutuoktinio sutikimo vienuole negalėsiu tapti, tam mano pusę turėtų palaikyti galingi vyrai. Tėvas Hugo ir buvo vienas jų.

Yra dar vienas dalykas, kuris galėtų palenkti tėvą Hugo. Brūkštelėjau lygindama savo sijoną ir atsikrenkščiau.

– Mano kraitis buvo neblogas, – tariau tyliai. – Neabejoju, kad tapusi Kristaus nuotaka galėčiau dalį jo perduoti Pievų šv. Germano abatijai ir taip atsidėkoti už paramą. Jei tik jūs pasikalbėtumėte su mano vyru... – nutęsiau aš.

Dabar nutilo tėvas Hugo. Laukdama pirštu perbraukiau klaupto įbrėžimą. Kai jis prabilo, balse buvo girdėti tikras gailestavimas – tik nežinau, ar dėl to, ką pasakė, ar dėl pinigų, kurių negalėjo pasiekti.

– Ženevjeva, jūs žinote, jog Jonas Le Vistas niekada nesutiks, kad stotumėte į vienuolyną. Jam reikia žmonos, o ne vienuolės.

– Jūs galėtumėte su juo pasišnekėti, įtikinti, kaip man tiktų įstoti į Šelį.

– Ar jūs kalbėjote su juo pati, kaip aš anądien siūliau?

– Ne, nes jis manęs neklauso. Bet jūsų klausytų, tuo esu tikra. Jam svarbi jūsų nuomonė.

Tėvas Hugo prunkštelėjo.

– Jūsų siela dabar švari, mano vaike, tad geriau nemeluoti.

– Jam svarbi Bažnyčia.

– Bažnyčia neturėjo jam tokios įtakos, kokios jūs ir aš norėtume, – atsargiai pasakė tėvas Hugo. Aš tylėjau, mane nuramdė mintis apie vyro abejingumą. Ar už tai jis degs pragare? – Eikite namo, Ženevjeva, – tarė tėvas Hugo šįsyk maloniu balsu. – Jūs turite tris žavias dukteris, namus ir vyrą, artimą karaliui. Tai palaima, kurios daugeliui moterų tikrai pakaktų. Būk žmona ir motina, sakoma maldoje, ir Švenčiausioji Mergelė Marija tau nusišypsos.

– O mano šalta lova – ar ji nusišypsos ir dėl to?

– Eikite ramybėje, mano vaike, – tėvas Hugo jau kilo eiti.

Aš dar kiek pabuvau. Nenorėjau grįžti į Krosnies gatvę, matyti smerkiančių Klaudijos akių ar Jono, nusukusio žvilgsnį nuo manęs. Geriau pabūti bažnyčioje, kuri tapo mano priebėga.

Pievų šv. Germano bažnyčia – seniausia Paryžiuje, ir aš buvau labai laiminga, kai mes persikėlėme taip arti. Vienuolynas toks gražus ir tylus, ir vaizdas nuo bažnyčios kerintis – stovint nuo upės pusės matyti iki pat Luvro. Anksčiau gyvenome prie Paryžiaus Dievo Motinos katedros, bet toji bažnyčia man per didelė, pakėlus

akis net galva sukasi. Žinoma, Jonui ten patiko, kaip ir visose didingose vietose, kur gali apsilankyti karalius. Dabar gyvename taip arti Šv. Germano, jog man nereikia nė palydovo.

Mėgstamiausia mano vieta bažnyčioje yra Šv. Ženevjevos, Paryžiaus globėjos, koplyčia. Šventoji buvo iš Nantero, ir aš nešioju jos vardą. Koplyčia yra už apsidės, ir dabar, po išpažinties pas tėvą Hugo, ten ir nuėjau. Atsiklaupiau ir liepiau damoms palikti mane vieną. Jos buvo sutūpusios ant žemiausio koplyčios laiptelio, atokiau nuo manęs, ir tol šnabždėjosi, kol atsisukusi tariau:

– Būtų gerai, jei prisimintume, jog čia Dievo namai, o ne apkalbų kampelis. Arba melskitės, arba eikite.

Jos visos nukabino galvas, tik Beatričė nudūrė mane savo rudų akių žvilgsniu. Žvelgiau į ją, kol ji irgi nuleido galvą ir užsimerkė. Kai pamačiau, kad jos lūpos dėlioja maldą, vėl nuo jų nusigręžiau.

Pati nesimeldžiau, bet žvelgiau į du langų vitražus, vaizduojančius Švč. Mergelės Marijos gyvenimą. Aš jau nebematau taip gerai kaip seniau ir nebeišskiriu figūrų, bet regiu spalvas, mėlynas ir raudonas, gintarines ir rudas. Susigriebiau skaičiuojanti geltonas pakraštį apjuosusias gėles ir narstanti, kokios tai gėlės.

Jau ištisus mėnesius Jonas nebeateina į mano lovą. Jis visada elgėsi su manimi oficialiai prie kitų žmonių, kaip ir dera mūsų padėčiai. Tačiau lovoje kažkada buvo šiltas. Kai gimė mažoji Ženevjeva, jis ėmė lankytis dar dažniau, vildamasis, kad pagaliau gims sūnus, įpėdinis. Aš buvau pastojusi kelis kartus, tačiau greitai tų vaikų netekau. Paskutinius porą metų kūdikio nė nebuvo. Išties mano ciklas baigėsi, nors jam nesakiau. Bet jis kažkaip sužinojo iš Marijos Selestės ar net Beatričės. Šiuose namuose niekas nesupranta, kas yra ištikimybė. Vieną naktį, tai žinodamas, jis atėjo ir pranešė, kad man nepavyko tai, ko tikimasi iš žmonos, ir jis daugiau manęs nepalies.

Jis buvo teisus. Man nepavyko. Mačiau tai kitų veiduose – Beatričės ir damų, motinos, žmonių, su kuriais bendraudavome, net Klaudijos,

kuri pati yra to nepasisekimo dalis. Pamenu, ji buvo septynerių, kai gimė mažoji Ženevjeva. Tik jai gimus, Klaudija įėjo į kambarį, pažvelgė į mano rankose suvystytą kūdikį ir, išgirdusi, kad tai ne berniukas, niekinamai prunkštelėjusi, apsisuko ant kulno. Žinoma, ji myli mažąją Ženevjevą, bet maloniau būtų brolis ir patenkintas tėvas.

Jaučiuosi kaip strėle sužeistas paukštis, kuris negali pakilti.

Kaip didžiausią malonę priimčiau leidimą įstoti į vienuolyną. Tačiau Jonas nėra iš maloningų žmonių. Ir jam manęs vis dar reikia. Nors jis mane niekina, jam reikia manęs, kai pietauja namuose, kai priimame svečius ar einame į dvarą karaliaus kvietimu. Kaip atrodytų, jei vieta šalia jo būtų tuščia. Be to, iš jo juoktųsi dvare – vyras, kurio žmona pabėgo į vienuolyną. Ne, aš žinojau, kad tėvas Hugo teisus – gal Jonas manęs ir nenori, bet laikys šalia. Dauguma vyrų taip elgtųsi – į vienuolynus stojančios vyresnės moterys paprastai yra našlės, ne žmonos. Gal tik vienas kitas vyras leistų žmonai išeiti, kad ir kokia nuodėminga ji būtų.

Kai nueinu iki Senos pasižiūrėti į Luvrą, mane traukia mestis į vandenį. Todėl damos ir sekioja mane kaip šešėlis. Jos žino. Štai ir dabar girdėjau vieną, pūkšinčią už manęs iš nuobodžio. Kartais man jų net gaila, kad negali nuo manęs atsiplėšti.

Tačiau, kita vertus, jos puošiasi gražiomis suknelėmis, sočiai maitinasi ir turi šiltą židinį vakarais – už tai, kad yra su manimi. Jų pyragai saldesni, kepėjai ir prieskonių negaili, deda gausiai cinamono, muskato, imbiero, mat kepa kilmingiesiems.

Paleidau iš rankų rožinį.

– Beatriče, pakelk mano rožinį.

Dvi damos pagelbėjo man atsistoti, o Beatričė priklaupė pakelti rožinio. Jį paduodama, tyliai tarė:

– Man reiktų pasišnekėti su jumis, ponia. Atskirai.

Tikriausiai dėl Klaudijos. Jai reikia ne auklės kaip Žanai ir mažajai Ženevjevai, bet tikros damos palydovės. Aš skolinau jai Beatričę

pažiūrėti, kaip jos sutars. Aš galėčiau apsieiti be Beatričės – mano gyvenimas dabar paprastesnis. Moteriai gyvenimo pradžioje labiau reikia tokios geros damos kaip Beatričė nei man. Beatričė ir toliau man viską pašnibždėdavo apie Klaudiją, taip gelbėjo rengti ją motinystei ir saugojo, kad neprisivirtų košės. Tačiau vieną dieną Beatričė persikels pas savo naują ponią ir nebegrįš.

Luktelėjau, kol išėjome į lauką, apsukome ratą ir priėjome didžiuosius vienuolyno vartus. Kai išėjome pro vartus į gatvę, tariau:

– Norėčiau pasivaikščioti paupiu. Beatriče, eime su manim, o kitos galite grįžti atgal. Jei pamatysite mano dukras, pasakykit joms, kad paskui ateitų pas mane. Noriu su jomis pasikalbėti.

Nespėjus joms nė žioptelėti, truktelėjau Beatričę už rankos, ir mes pasukome kairėn takeliu upės link. Damoms namo reikėjo į dešinę. Jos paburbėjo, bet pakluso, nes aš negirdėjau jų sekant iš paskos.

Praeiviai prie Senos spoksojo nustebę, regėdami kilmingą damą be palydos. Man širdis atlėgo, kai damos nevasnojo aplink kaip šarkų būrelis. Kartais jos vargina savo klegesiu, ypač kai ilgiuos ramybės. Jau jos tai nė dienos neištvertų vienuolyne. Keliaudama į Šelį, niekada jų neimu, išskyrus Beatričę.

Vyriškis, ėjęs kita puse su savo raštininku, nusilenkė taip žemai, kad iš jo kepurės viršaus negalėjau suprasti kas jis. Tik kai atsitiesė, pažinau, kad tai Mykolas Orleanietis. Jis pažįsta Joną iš dvaro aplinkos, yra pas mus pietavęs.

– Kilmingoji Ženevjeva, aš jūsų valioje, – tarė jis dabar. – Tarkite man, kur jus palydėti. Niekad nepaliaučiau graužęsis, leidęs jums vienai žengti Paryžiaus gatvėmis. Ką apie mane pamanytų Jonas Le Vistas, jei sužinotų, kad taip pasielgiau? – jis žvelgė man į akis taip ilgai, kiek drįso. Seniau iš jo užuominų supratau, galėtume tapti meilužiais, jei panorėčiau. Aš nenorėjau, bet tomis retomis progomis, kai susitinkame, vis dar regiu šį klausimą.

Aš niekada neturėjau meilužio, nors daug moterų jų turi. Bet nenoriu Jonui įteikti pagalio, kuriuo galėtų mane mušti. Jei būčiau

neištikima, jis galėtų vesti ką nors kitą, vildamasis sūnaus. Bet man nėra taip būtina kompanija lovoje, kad būčiau pasirengusi atsisakyti savo titulo.

– Dėkui, monsenjore, – atsakiau maloniai šypsodamasi, – aš ne viena, štai dama mane lydi, ir mes einame prie upės. Mums patinka žiūrėti į laivus.

– Tuomet ir aš eisiu su jumis.

– Ne, ne, jūs per daug malonus. Juk vedatės raštininką, tad aišku, jog skubate su svarbiais reikalais. Nedrįsčiau jūsų trukdyti.

– Garbioji ponia Ženevjeva, nieko nėra svarbiau, nei būti šalia jūsų.

Aš ir vėl nusišypsojau, bet dabar tvirčiau ir ne taip maloniai.

– Monsenjore, jei mano vyras sužinotų, kad apleidote karaliaus darbus tam, jog palydėtumėte mane, pakliūčiau jo nemalonėn. Juk nenorite, kad jis ant manęs pyktų?

Tai išgirdęs, Mykolas Orleanietis nusiminęs žengtelėjo atgal. Kai jie kelis kartus atsiprašė ir nuėjo savais keliais, mudvi su Beatričė įsikikenome. Jau senokai šitaip nesijuokėme, ir aš prisiminiau, kaip mes abidvi juokdavomės, kai buvome jaunesnės. Man trūks jos, kai ji taps Klaudijos dama. Ji išeis pas ją ir liks, nebent Klaudija leistų jai ištekėti ir palikti tarnybą.

Upe pirmyn atgal plaukiojo daugybė laivų. Kitame krante vyrai krovė miltų maišus – jie keliaus į daugybę Luvro virtuvių. Kurį laiką žiūrėjome į triūsiančias figūras. Man visad patikdavo žiūrėti į Seną – ji tebėra galimybės pasprukti pažadas.

– Turiu šį tą pasakyti apie Klaudiją, – prakalbo Beatričė. – Ji elgėsi labai kvailai.

Atsidusau. Nieko nenorėjau žinoti, bet juk esu jos motina ir privalėjau klausyti.

– Ką ji padarė?

– Ar pamenate aną menininką – Nekaltųjų Mikalojų, kuris piešia gobelenus didžiajai menei?

Aš neatitraukiau akių nuo nedidelio saulės lopinėlio, žėrinčio ant vandens.

– Pamenu.

– Kai išvykote, ji buvo viena su juo po stalu.

– Po stalu? Kur?

Ji dvejojo, baikščiai žvelgė didelės akys. Beatričė rengiasi prabangiai, kaip ir visos mano damos. Bet net plonas šilkas su įaustu aukso siūlu, nusagstytas brangakmeniais, jos nepakeitė. Beatričė nebuvo gražaus veido. Akys gyvos, bet skruostai įdubę, riesta nosis, oda parausta vos susijaudinus. Dabar ji irgi išraudo.

– Jos kambaryje? – paklausiau.

– Ne.

– Didžioje menėjė?

– Ne, ne, – mano siūlomi atsakymai ją erzino ne menkiau nei mane jos dvejonės. Nusisukau ir vėl pažvelgiau į upę, malšindama kylantį norą surikti ant jos. Su Beatriče visad geriau elgtis kantriai.

Netoliese du vyrai žvejojo valtyje. Jų meškerės laisvai plūduriavo, bet jie nesijaudino, plepėjo ir juokėsi. Jie mūsų nematė, ir aš tuo džiaugiausi, nes būtų nusilenkę ir nuėję šalin, jei būtų žinoję, kad mes čia esame. Džiugu matyti paprastus žmones laimingus.

– Tai buvo jūsų vyro kabinete, – sušnibždėjo Beatričė, nors niekas aplink negalėjo mūsų išgirsti.

– Mergele Švenčiausioji, – aš persižegnojau. – Ar ilgai ji su juo buvo viena?

– Nežinau, manau, tik kelias minutes. Bet jie... – Beatričė nutilo. Norėjau griebti ir purtyti ją.

– Jie?

– Ne visai.

– Kur, dėl Dievo, buvai *tu*? Juk turėjai saugoti ją kaip akies vyzdį.

Juk Beatričę palikau prižiūrėti, kad Klaudija neprikrėstų eibių.

– Kur! Ji mane išstūmė, apkvailino. Ji paprašė parnešti jai, – Beatričė barškino rožiniu, – ai, nesvarbu. Bet ji neprarado savo mergystės, ponia.

– Ar tu tikra?

– Taip. Jis nebuvo – nebuvo nusirengęs.

– Bet ji buvo?

– Tik iš dalies.

Net ir labiausiai niršdama, negalėjau nesijuokti iš Klaudijos įžūlumo. Jei Jonas būtų juos aptikęs – nenoriu apie tai nė galvoti.

– Ką tu darei?

– Išginiau jį, tik parūko.

Nieko ji neišginė, mačiau iš jos veido. Nekaltųjų Mikalojus tikriausiai juokėsi iš Beatričės ir neskubėjo išeiti.

– Ką tu darei, kai jis išėjo, ką pasakei Klaudijai?

– Pasakiau, kad jūs tikrai turėsite jai ką pasakyti.

– Ar ji meldė man nesakyti?

Beatričė susiraukė.

– Ne, ji susijuokė man į veidą ir nukūrė.

Aš sugriežiau dantimis. Klaudija puikiai žino, kokios vertės Le Vistams yra jos mergystė – ji turi būti nepaliesta, kad galėtų gauti Le Vistų vertą vyrą. Vieną dieną jis paveldės šeimos turtus, o gal ir Le Vistų vardą. Namą Krosnies gatvėje, Arsi pilį, baldus, brangakmenius, net gobelenus, kuriuos užsakė Jonas – visa gaus Klaudijos vyras. Ir jis norės, kad Klaudija būtų pamaldi, gerbiama, žavinga ir, žinoma, nekalta. Jei ją būtų sučiupęs tėvas – mane net supurtė.

– Aš su ja pasišnekėsiu, – pyktis ant Beatričės jau atlėgo, bet niršau ant Klaudijos, jog rizikavo tiek daug kuo dėl tokio nieko. – Pasišnekėsiu tuoj pat.

Kai mudvi su Beatriče grįžome, damos jau buvo sukvietusios dukras į mano kambarį. Vos man įžengus, mažoji Ženevjeva ir Žana pribėgo pasisveikinti, bet Klaudija, įsitaisiusi prie lango, toliau žaidė su šuneliu ir nė nepažvelgė į mane.

Aš jau pamiršau, kam kviečiausi kitas mergaites. Bet juodvi, o ypač mažoji Ženevjeva, taip džiaugėsi, mane matydamos, kad turėjau ką nors tuoj pat sugalvoti.

– Mergaitės, jūs žinote, kad keliai tuoj išdžius ir mes vasaroti iškilsime į Arsi pilį.

Žana suplojo rankomis. Iš visų trijų jai labiausiai patikdavo vasarą būti pilyje. Ji lakstydavo su gretimų sodybų vaikais ir visą vasarą veik nemūvėdavo batelių.

Klaudija giliai atsiduso, suimdama šuns snukį delnais.

– Aš noriu pasilikti Paryžiuje.

– Nusprendžiau, kad prieš tai surengsime Gegužinę, – tęsiau. – Jūs galėsite vilkėti naujomis suknelėmis. – Prieš Velykas aš visada pasiūdindavau mergaitėms ir savo damoms po naują suknelę.

Visos damos ėmė čiauškėti, išskyrus Klaudiją.

– O dabar, Klaudija, eime su manim, noriu pažiūrėti, kaip atrodys tavo suknelė. Nesu tikra dėl kaklo linijos, – žengiau durų link, pasisukau jos luktelėti. – Tik mudvi, – pridėjau, kai damos sujudo. – Ilgai netruksime.

Klaudija išpūtė lūpas ir nė nekrustelėjo, žaidė kaip žaidus su šuniuku, vartė jo ausis.

– Einam su manim arba aš pati suplėšysiu tą suknelę, – pasakiau taip griežtai, kad net damos sušurmuliavo. Beatričė įsmeigė į mane akis, o Žana šūktelėjo:

– Mamyte!

Klaudijos akys išsiplėtė, veide šmėkštelėjo įniršis. Tuomet ji pakilo ir taip grubiai stumtelėjo šuniuką nuo kelių, kad anas net sucipo. Žengė pirma manęs per duris net nežvilgtelėjusi. Paskui jos sukaustytą nugarą nusekiau per kambarius, skyrusius jos kambarį nuo manojo.

Jos kambarys mažesnis nei mano, ir baldų čia mažiau. Juk didumą dienos su ja nebūna penkių damų. Mano damoms reikia kė-

džių ir stalo, pagalvėlių ir suolelių kojoms ir židinių, gobelenų ant sienų ir vyno ąsočių. Klaudijos kambaryje yra tik lova, aptaisyta raudonu ir geltonu šilku, kėdė ir nedidelis stalelis, spinta suknelėms. Vaizdas pro langą atsiveria į kiemą, kitaip nei mano langai, pro kuriuos regėti bažnyčia.

Klaudija žengė tiesiai prie savo spintos, ištraukė naująją suknelę ir tėškė ją ant lovos. Ji buvo graži, pasiūdinta iš juodo ir geltono granatų piešinio šilko, su blankaus geltonumo viršutiniu sluoksniu. Mano naujoji suknelė irgi buvo tokio paties piešinio, tik viršutinis šilko sluoksnis buvo sodriai raudonos spalvos. Sykiu šventėje mes atrodysime itin įspūdingai – nors dabar, kai pagalvojau apie tai, būčiau norėjusi, kad mes vilkėtume visiškai skirtingai ir nebūtų jokių palyginimų.

– Ne dėl suknelės kaklo man neramu, – tariau. – Ne apie tai noriu su tavimi pasikalbėti.

– Tai apie ką? – Klaudija nuėjo ir atsistojo prie lango.

– Jeigu ir toliau šitaip įžūliai elgsies, išsiųsiu tave pas senelę. Ji greitai tau primins, kaip gerbti motiną.

Mano motina nedvejodama paimtų rykštę Klaudijai, visai nepaisydama, kad ji Jono Le Visto įpėdinė.

Kiek padelsus, Klaudija murmtelėjo:

– Atleiskite, mama.

– Pažvelk į mane, Klaudija.

Pagaliau ji pakėlė akis, labiau sutrikusi nei įpykus.

– Beatričė man papasakojo, kas nutiko su menininku.

Klaudija išplėtė akis.

– Beatričė neištikima.

– Priešingai, ji padarė kaip tik tai, ką privalėjo. Ji dar tebėra mano, tad man ir yra ištikima. Tačiau dėl jos nesijaudink. Ką gi tu sau galvojai? Tėtės kabinete?

– Aš noriu jo, mama, – Klaudijos veidas nusigiedrijo, lyg jame būtų siautusi audra, o dabar vėjas nupūtė debesis.

Aš prunkštelėjau.

– Nekalbėk kvailysčių, Klaudija. Žinoma, kad ne. Tu net nežinai, ką tai reiškia.

Audra sugrįžo.

– Ką tu apie mane žinai?

– Žinau, kad tu su panašiais į jį nesusidėsi. Menininkas ne ką geriau už valstietį.

– Netiesa!

– Puikiai žinai, kad tekėsi už tėtės parinkto jaunikio. Kilmingojo dukteriai kilminga ir pora. Ir nedrįsk sugriauti to lakstydama su menininku ar dar kuo nors.

Klaudija dėbtelėjo į mane pykčio sklidinu žvilgsniu.

– Kad tėtė su tavim nemiega, nereiškia, kad turi būti sudžiūvusi ir kieta kaip susirietusi kriaušė!

Akimirką man regėjos, kad trinktelėsiu jai per raudonas lūpas taip, jog pliūptels kraujas. Bet tik giliai atsidusau.

– Mano vaike, akivaizdu, jog kaip tik tu visai nieko apie mane nežinai.

Aš atvėriau duris.

– Beatričė! – sušukau taip garsiai, kad nuaidėjo per visą namą. Tai turėjo girdėti ekonomas savo podėliuose, virėjas virtuvėje, arklininkai arklidėse ir tarnaitės ant laiptų. Jei Jonas būtų namuose, be abejonės, girdėtų ir jis savo kambaryje.

Stojo trumpa tyla, kaip akimirka tarp žaibo ir griaustinio. Tuomet atsilopojo kito kambario durys ir išpuolė Beatričė, jai įkandin ir kitos damos. Ji sustojo, kai išvydo mane tarpdury. Damos sustingo kambaryje, pabirusios tarpais lyg perlai ant virvelės. Žana ir mažoji Ženevjeva liko mano kambaryje, tik nedrąsiai kyščiojo galvas į tarpdury.

Paėmiau Klaudiją už rankos ir grubiai truktelėjau ją prie durų, kad atsisuktų veidu į Beatričę.

– Beatriče, nuo šiol tu būsi mano dukters palydovė. Lydėsi ją kiekvieną valandą, dieną ir naktį. Eisi su ja į mišias, į turgų, į susitikimus, pas siuvėją, į jos šokių pamokas. Tu su ja valgysi, jodinėsi, miegosi su ja, – ne kambarėlyje šalia, bet jos lovoje. Neatsitrauksi nuo jos nė akimirkos. Tu stovėsi šalia, kai ji šlapinsis į naktipuodį. – Viena damų aiktelėjo. – Jei ji čiaudės, tu žinosi. Jei gadins orą, užuosi. – Klaudija dabar verkė. – Tu žinosi, kada jai reikia šukuotis, kada jai mėnesinės, žinosi, kai ji verks.

– Per Gegužinę, Beatriče, ir jūs mano damos, privalėsite stebėti, kad Klaudija nepriartėtų nė prie vieno vyro – pasikalbėti ar pašokti, kad ji nedrįstų net stovėti šalia jų, – nes ja negalime pasitikėti. Lai jai tai bus liūdnas vakaras. Tačiau pirmiausia mano dukra turi išmokti gerbti savo tėvus. Tu tuoj pat išvyksi su ja į Nanterą pas mano motiną – savaitei. O aš pasiųsiu pasiuntinį, jis pasakys, kad apsisuktų su rimbu, jei reikės.

– Mama, – sušnibždėjo Klaudija, – ne, prašau. Nedaryk to.

– Tylėk, – griežtai pažvelgiau į Beatričę. – Beatriče, eik ir pasiruošk.

Beatričė prikando lūpą.

– Taip, ponia, – ji nusilenkė. – Žinoma.

Ji prasmuko tarp mudviejų su Klaudija ir nukiūtino prie spintos su suknelėmis.

Aš žengiau iš Klaudijos kambario ir išplaukiau į savo. Damos sukosi ir žengė paskui, ir aš kartu su jomis kaip mama antis, vedina keturiais ančiukais. Kai priėjau iki savo durų, kitos mano dvi dukterys stovėjo tarpdury nuleidusios galvas. Jos irgi žengė paskui mane. Viena damų užvėrė duris. Aš atsisukau.

– Pasimelskime, kad Klaudijos siela dar būtų išgelbėta, – tariau joms, žvelgiančioms rimtais veidais. Mes suklaupėme.

BRIUSELIS
Sekminių savaitė, 1490

JURGIS NUO KOPLYČIOS

Man jis nepatiko iš pirmo žvilgsnio. Paprastai taip greitai nesprendžiu apie žmones – palieku tai žmonai. Bet jis įžengė su Leonu Senuoju ir apsidairė mano dirbtuvėje tokiu veidu, tarsi pakliuvęs Paryžiaus landynėn, o ne atėjęs į Aukštąją gatvę prie Šv. Koplyčios aikštės – vietos, garbios ir deramos gobelenų audėjui. Jau viduje nesiteikė nė į akis man pažvelgti, o tik žvilgsniu gaudė po kambarį besisukinėjančias Kristiną su Eleonora – savo grakščiai sukirpta tunika ir paryžietiškomis kojinėmis. Šis tai jau savim tikras, pamaniau. Nieko gero iš tokio nelauk.

Aš suvis nustebau, kad jis atvyko. Audžiu jau trisdešimt metų, ir dar nė karto joks menininkas nesukorė viso kelio iš Paryžiaus, kad su manim susitiktų. To nė reikėt nereikia – man pakanka dailininko eskizų ir gero piešėjo kaip Pilypas Tūrietis, kad tą eskizą padidintų. Audėjui iš dailininko jokios naudos.

Leonas nebuvo manęs įspėjęs, kad kartu atvyks Nekaltųjų Mikalojus, be to, atkeliavo jie anksčiau nei laukėme. Buvom visi susirinkę dirbtuvėje ir ruošėmės nuimti nuo staklių išaustą gobeleną. Aš jau buvau atskyręs kartoną nuo gobeleno ir sukau jį į tūtą, ketindamas pasidėti kartu su kitais gobelenų piešiniais, kuriuos esu įsigijęs. Jurgis Jaunesnysis rinko paskutines siūlų rites Lukas šlavė grindis, ruošė vietą, kur patiesime gobeleną, nukirpę jį nuo staklių. Kristina ir Eleonora susiuvinėjo paskutinius tarp spalvų plotų li-

kusius plyšelius. Pilypas Tūrietis stovėjo greta, įverdavo Eleonorai siūlą ar paduodavo nukritusią adatą, ieškojo dar nesusiūtų plyšelių. Savo darbo dirbtuvėje jis neturėjo, bet žinojo, kad šiandien gobelenas bus nuimtas nuo staklių, ir rado progą pasilikti.

Kai Leonas Senasis šmėkštelėjo viename į gatvę išeinančių langų, mudu su žmona pašokome, ir ji nubėgo atverti jam durų. Nustebome, kad paskui jį įžengė nepažįstamas žmogus, bet kai Leonas pristatė jį kaip menininką, kuris sukūrė naujų gobelenų eskizus, aš linktelėjau ir tariau:

– Sveiki atvykę, džentelmenai. Mano žmona atneš jums valgio ir gėrimo.

Kristina išbrazdėjo pro duris, jungiančias dirbtuvę ir namą už jos. Mes turime du namus krūvoje – viename valgome ir miegame, o kitas skirtas dirbtuvei. Abiejuose yra langai ir durys – priekiniai išeina į gatvę, užpakaliniai – į sodą, kad audėjams būtų gana šviesos dirbant.

Eleonora pakilo paskui motiną.

– Pasakyk motinai, kad paruoštų sūrio ir austrių, – šnipštelėjau jai patyliukais, kai mergina smuko iš kambario. – Pasiųskite Magdaleną pyragų. Ir atneškite jiems po dvigubą, o ne mažą alaus.

Aš vėl atsisukau į vyrus.

– Ar ką tik atkeliavot į Briuselį? – paklausiau Leoną. – Tikėjausi sulaukti jūsų kitą savaitę, Dievo Kūno šventei.

– Mes atvykome vakar, – atsakė Leonas. – Keliai pasitaikė neblogi. Sausi kaip reta.

– Ar Briuselyje visad taip tylu? – paklausė Mikalojus, pašydamas vilnos siūlelius nuo savo tunikos. Ilgiau čia pabuvęs, greitai liautųsi – vilna kimba prie visų, kas tik būna dirbtuvėje.

– Kiti sako, kad jau per judru, – atsakiau šaltai, suirzęs, kad šis pirmuosius savo žodžius ištarė su tokia panieka. – Nors čia tyliau nei prie Didžiosios aikštės. Bet mums nėra svarbu būti arti centro. Aišku, Paryžiuje jūs pripratę prie kitko. Tenka išgirsti, kas ten dedasi.

– Jeigu jums ten taip patinka, tai ko čia atvykote? – pasmalsavo Jurgis Jaunesnysis. Aš papurčiau galvą ir subariau sūnų už tiesmukumą, bet negalėjau jo kaltinti, kad šitaip pasakė. Ir pats norėjau to paklausti. Kai žmogus akiplėša, norisi ir jam įžūliai atrėžti.

– Mikalojus atvyko su manim, nes tai itin svarbus užsakymas, – mikliai įsiterpė Leonas. – Kai pamatysite piešinius, suprasite, jog jie tikrai ypatingi, tad gali prireikti priežiūros.

– Prižiūrėtojų mums nereikia, – suprunkštė Jurgis Jaunesnysis. – Tai mano sūnus, Jurgis Jaunesnysis, – pasakiau aš. – Ir mano mokinys Lukas, kuris dar porą metų pas mus mokysis, bet labai gražiai audžia *milflerą*. Ir Pilypas Tūrietis, jis pagal dailininko piešinį paruošia kartonus.

Mikalojus nesislėpdamas taip dėbtelėjo į Pilypą, kad net jo blyškus veidas išraudo.

– Aš nepratęs, kad kas keistų, ką sukūriau, – pasityčiojo Mikalojus. – Todėl ir atkilau į šį pasibjaurėtiną miestą, nes noriu būti tikras, kad mano eskizai liks tokie, kaip nutapiau.

Dar nebuvo tekę girdėti menininko, kuris taip žavėtųsi savo darbu. Bet juk jis turėtų žinoti – pradinis piešinys visada keičiasi, perkeliant jį ant drobės arba kartono, pagal kurį dirba audėjas. Kad kompozicija, kuri atrodo gerai mažo formato piešiny, padidinus pasikeičia: atsiranda tuščių vietų, kurias reikia užpildyti, tam ir pridedama žmonių figūrų, medžių, gyvūnų ar gėlių. Pilypui tai puikiai sekasi – padidindamas dailininko eskizą, jis taip užpildo tuščią erdvę, kad gobelenas atrodo gyvas ir turtingas.

– Turėtumėte būti įpratęs prie to, kaip ruošiamas gobeleno piešinys ir kokie turi būti atliekami pakeitimai, – tariau aš.

Nesikreipiau į jį ponu – gal jis ir Paryžiaus dailininkas, bet turiu gerą dirbtuvę Briuselyje, tad neprivalau jo garbstyti.

Mikalojus suraukė nosį.

– Aš žinomas dvare...

– Mikalojus karaliaus dvare turi gerą vardą, – nutraukė Leonas, – ir Jonas Le Vistas buvo patenkintas jo eskizais, – berte išbėrė Leonas, ir dėl tokios jo skubos man net parūpo, kuo gi išties Mikalojus taip garsėjo dvare.

Kai moterys sugrįžo su užkandžiais, mes jau buvome pasirengę kirpti gobeleną. Audėjui tai puiki diena – darbas, prie kurio plušo taip ilgai, – šįkart aštuonetą mėnesių, – jau paruoštas nuimti nuo staklių. Juk ausdami matome tik siaurą gobeleno ruožą, pločio per rankos ilgį, paskui, kas išausta, sukame ant medinio veleno, tad visą gobeleną išvystame tik pabaigę. Be to, audžiame iš vidinės pusės, o pasitikrinti galime pakišę po audiniu veidrodį. Ir tik atkirpę gobeleną, pakloję jį ant grindų, išvystame visumą. Tuomet nuščiuvę stovime ir žiūrime, ką patys sukūrėme.

Ta akimirka kaip toji, kai po ilgų mėnesių pernykščių ropių gauni šviežių pavasarinių ridikėlių. Kartais, kai patronas nesumoka rankpinigių, kai vilnos ar šilko pirkliai, aukso gijų prekeiviai reikalauja užmokesčio, o mokėti neturiu kuo, arba audėjai, kuriuos pasikviečiau, atsisako dirbti, kol nepamatys pinigų, arba kai Kristina tyli, bet sriuba ima liesėti ir šviestis, – tokiomis dienomis palaiko tik mintis apie tą ateisiančią tylos akimirką.

Būčiau meilijęs, kad Leono ir Mikalojaus čia nebūtų buvę. Juk jie nelenkė kupros prie staklių ištisus mėnesius, aukso gija nepjaustė jiems pirštų, jiems neįskaudo galva nuo įtempto žvilgsnio į metmenis ir ataudus. Žinoma, negalėjau paprašyti jų nei išeiti, nei parodyti, kad jie mane erzina. Gobelenų audėjas nerodo tokių dalykų pirkliui, su kuriuo derasi.

– Prašom vaišintis, – tariau, mostelėdamas į Kristinos ir Eleonoros patiektas gėrybes. – Mes nuimsime gobeleną nuo staklių ir tada aptarsime monsenjoro Jono Le Visto užsakymą.

Leonas linktelėjo, bet Mikalojus vis burbė:

– Briuselio vaišės, ar ne? Ir kas jau čia tokio?

Bet vis tiek nulingavo prie lėkščių, suėmė austrę, užvertė galvą ir nugurkė. Apsilaižė ir išsišiepė Eleonorai, kuri žengė pro jį pastatyti kėdės Leonui. Aš nusijuokiau pats sau, anksčiau ar vėliau ji nustebins jį, bet kol kas jis nieko nemato. Ne toks jis ir įžvalgus.

Prieš nuimdami gobeleną, mes suklaupėme pasimelsti šv. Mauricijui, audėjų globėjui. Kai baigėme maldą, Jurgis Jaunesnysis padavė man žirkles. Suėmiau saują metmenų gijų, įtempiau ir rėžiau per jas. Su pirmu čekštelėjimu Kristina atsiduso, bet toliau, kol nukirpau visą, niekas nė nekrepštelėjo.

Kai baigiau, Jurgis Jaunesnysis ir Lukas nuvyniojo gobeleną nuo apatinio veleno. Jiems teko garbė nukirpti kitą metmenų galą, o paskui atnešti gobeleną ir pakloti ant grindų tam parengtoje vietoje. Aš linktelėjau, ir jie išvyniojo gerąja puse. Tada visi stovėjome ir žiūrėjome – išskyrus Eleonorą, kuri nuėjo į kitą namo galą atnešti vaikinams alaus.

Gobelenas vaizdavo Trijų Karalių sceną. Jį užsakęs patronas iš Hamburgo dosniai užmokėjo. Be vilnos ir šilko, įaudėme sidabro ir aukso gijų, spalvų dėmes, kur galima, perpynėm „kregždės uodega", šešėlius išaudėm kontrastingu siūlu. Šios audimo technikos pailgino darbą, bet neabejoju, kad užsakovas suvoks, jog rezultatas vertas jo pinigų. Lai tai byloja audėjas, gobelenas buvo puikus.

Maniau, Mikalojus vos akį mes arba nusišaipys, paskelbęs, kad piešinys menkas arba audimas nieko vertas palyginti su Paryžiaus dirbtuvėmis. Bet jis tik tylomis nagrinėjo, ir aš šiek tiek atsileidau.

Pirmasis tylą nutraukė Jurgis Jaunesnysis.

– Labai graži Švenčiausiosios Mergelės suknelė. Galėčiau prisiekti, kad čia aksomas.

– Nė neprilygsta raudonam siūlui, vingiuojančiam apie jaunojo karaliaus koją, – atsakė Lukas. – Kaip įspūdingai atrodo raudona ir žalia drauge.

Šešėliavimas buvo tikrai vykęs. Leidau Jurgiui Jaunesniajam tai atlikti pačiam, ir jam puikiai pavyko. Nėra lengva įausti plonas vienos spalvos linijas į kitą spalvą ir jų nesulieti. Spalvos karolėliai turi būti labai tikslūs – tegul vienas ne ten pakliuvęs atkreips dėmesį ir sugadins šešėlio įspūdį.

Jurgis Jaunesnysis ir Lukas įprato girti vienas kito darbą. Žinoma, vėliau ras ir trūkumų, bet pradžioje bando pamatyti tai, kas kitam pavyko. Mano sūnus elgėsi kilniai, girdamas pameistrio darbą, kai lygiai taip būtų galėjęs liepti jam eiti šluoti grindų arba atnešti vilnos sruogų. Tačiau jie ištisus mėnesius dirba greta, ir jei ko širsta, kenčia gobelenas ir mes visi. Jaunasis Lukas dar tik mokosi, bet audėjo talentą turi.

– O ar nebuvo prieš keletą metų Briuselyje išausti „Trys Karaliai" Karoliui Burgundiečiui? – paklausė Leonas. – Mačiau tą gobeleną jo namuose Paryžiuje. Kiek pamenu, ten jaunasis karalius mūvėjo žalią kojinę.

Eleonora ėjo per dirbtuvę su alaus ąsočiais. Sulig tais žodžiais ji sustingo ir netikėtai stojusioje tyloje girdėjome ant grindų tykštantį alų. Žiojausi ką nors sakyti ir vėl susičiaupiau. Leonas mane sučiupo, ir be jokios klastos.

„Trys Karaliai", apie kuriuos jis kalbėjo, buvo išausti kitoje Briuselio dirbtuvėje, bet gobeleno kartoną nusipirko pats Karolis Burgundietis, kad nebūtų audžiamos kopijos. Tame gobelene mane sužavėjo žalioji karaliaus kojinė, ir aš ją panaudojau savo darbe, vildamasis, kad Karolio Burgundiečio šeima tikrai nepamatys patrono iš Hamburgo „Trijų Karalių". Aną audėją puikiai pažinojau ir galėjau papirkti gildiją, kad apie mano skolinį neplepėtų. Gal kartais nušvilpiame vienas kito užsakymą, bet kai kuriais klausimais Briuselio audėjai vieningi.

Bet pamiršau Leoną Senąjį. Jis mato didumą darbų, kurie atkeliauja į Paryžių ir iš jo iškeliauja, ir niekada nepamiršta detalių,

ypač tokių raiškių, kaip žalioji kojinė su raudonai ataustu šešėliu. Ją nukopijavęs, sulaužiau taisykles, tad dabar Leonas galėjo pasinaudoti tuo derybose – reikalauti ko tik įsigeis dėl Le Visto gobelenų, ir man teks sutikti. Kitaip pasakys burgundiečiams, kad aš nukopijavau jų gobeleną, ir man paskirs didžiules baudas.

– Gal paragautumėte austrių, pone, – Kristina ištiesė Leonui lėkštę, telaimina ją Dievas. Ji protinga žmona. Nors ji negalėjo užglaistyti mūsų nusižengimo, stengėsi bent nukreipti jo dėmesį.

– Austrių man nepriima skrandis, ponia, tačiau dėkui. Gal geriau pyragaitį.

Kristina prikando lūpą. Tik Leonas taip sugeba, – kad net Kristina savo pačios namuose pasijustų neįtikusi, – ir padaryti tai taip maloniai. Šio žmogaus negali nei mėgti, nei niekinti. Aš dirbau su juo ir seniau – jis žavisi mūsų dirbtuvės *milfleru* ir parūpino mums keletą užsakymų, bet draugu jo nepavadinčiau. Jis su niekuo nesibičiuliauja.

– Eime į namus, ten galėsime išsidėlioti eskizus, – tariau abiem su Mikalojumi, pamojau ir Pilypui. Norėjau, kad ir jis pamatytų piešinius. Jurgis Jaunesnysis irgi buvo bežengiąs su mumis. Aš papurčiau galvą.

– Judu su Luku pasilikit čia ir imkitės tvarkyti stakles. Nurinkite nuo velenų metmenų likučius. Aš ateisiu kiek vėliau.

Jurgis Jaunesnysis nukorė rankas ir nusisuko į stakles. Kristina sekė jį akimis, paskui atsisukus į mane susiraukė. Aš irgi suraukiau nosį. Ji kažką norėjo man pasakyti. Pasakys vėliau, visada pasako.

Kaip tik tuomet Nekaltųjų Mikalojus paklausė:

– Ką ji daro?

Jis žiūrėjo į Eleonorą, susirietusią prie gobeleno – ji keliavo per jį pirštais.

– Tikrina savo darbą, – atsakė Pilypas, vėl išrausdamas. Jis apgina Eleonorą visai kaip brolis.

Aš nuvedžiau vyrus vidun, kur Kristina ir Magdalena buvo ant pakojų uždėjusios ilgąjį stalą, prie kurio mes valgome. Čia buvo tamsiau ir prirūkę, bet aš norėjau, kad vaikinai tęstų savo darbą, neblaškomi naujo užsakymo. Leonas ėmėsi išvynioti drobes, o Kristina parūpino sunkių ąsočių ir puodelių kampams prispausti. Mačiau, kaip dėliodama ji žvilgčiojo į piešinius. Ji savo nuomonę pasakys vėliau, kai būsime vieni.

– Palaukite, žiūrėti reikėtų štai taip, – tarė Mikalojus ir ėmė keisti piešinius vietomis. Man nepatiko laukti, kol jis šokinėjo, tad nusisukau nuo prieš akis mirgančių raudonų ir mėlynų dėmių ir apžvelgiau kambarį bandydamas pamatyti jį paryžiečio akimis. Tikriausiai jie įpratę prie daugiau prabangos – didesnio židinio, gal atskiros virtuvės, daugiau medžio raižinių, pagalvių ant kėdžių, išdėliota daugiau sidabro nei alavo lėkščių, gobelenų ant sienų. Keista, audžiu gobelenus kitiems, bet pats savo austo neturiu nė vieno. Jie labai brangūs – gobelenų audėjai verčiasi neblogai, bet mes vis tiek negalime sau leisti turėti savo darbų.

Gal Nekaltųjų Mikalojus mano, kad mano žmona ir duktė turėtų vilkėti puošniomis suknelėmis, o plaukus puošti brangakmeniais ir kad joms nuolat turėtų patarnauti tarnai. Bet mes nesipuikuojame savo turtais kaip paryžiečiai. Mano žmona turi brangakmenių, bet jie saugiai užrakinti. Mūsų tarnaitė Magdalena – didelė paspirtis, bet Kristina ir Eleonora pačios mėgsta ruoštis, ypač Eleonora, ji vis nori parodyti, kad jai nereikia pagalbos. Jei norėtų, Kristina ir Eleonora galėtų nesusiuvinėti gobelenų, palikti šį darbą kitiems, nesibadyti pirštų adatomis ir vaikščioti švelniomis rankomis. Bet jos mieliau padeda dirbtuvėje. Kristina moka ant staklių užmesti metmenis, o jos stiprios rankos įtempia gijas ne menkiau nei vyro. Jeigu man trūksta audėjo, ji gali austi lengvesnes vietas, nors gildija neleistų to daryti ilgiau nei porą dienų.

– Na štai, paruošta, – tarė Mikalojus.

Aš apsisukau ir nuėjęs atsistojau šalia Pilypo.

Niekas nepradeda derybų su patrono atstovu nuo pagyrų. Aš niekad nepasakau, ką manau apie piešinius. Visada pradedu nuo kliaučių. Pilypas irgi gerai pasveria žodžius. Jis geras vaikinas ir gerokai pramoko iš manęs derybų gudrybių.

Kurį laiką mes tik žiūrėjome. Kai pagaliau prabilau, mano balsas neišdavė nuostabos. Tai aš pasilikau vėlesniems pokalbiams – su Kristina. Priešingai, mano balse skambėjo pasipiktinimas.

– Jis anksčiau nėra kūręs eskizų gobelenams, ar ne? Tai tapyba, ne eskizai. Atskirose dalyse nėra nei pasakojimo, nei pakankamai figūrų – akis krypsta tik į damą centre kaip paveiksluose, vaizduojančiuose Švenčiausiąją Mergelę su Kūdikiu, o ne nardo grožėdamasi po visą gobeleną.

Mikalojus buvo kažką besakąs, bet Leonas jį nutraukė.

– Ar tai viskas, ką turi pasakyti? Pasižiūrėk geriau, Jurgi. Veikiausiai nieko panašaus daugiau neteks pamatyti.

– Ką gi jie vaizduoja? Kokį pasakojimą?

Eleonora išdygo tarpdury, abiejose rankose laikydama po tuščią ąsotį.

– Kaip dama suvilioja vienaragį, – tarė Mikalojus, perkeldamas svorį ant kitos kojos taip, kad veidu pasisuko į Eleonorą. Kvailys. – O dar čia vaizduojamos penkios juslės, – ir jis parodė kiekvieną, – kvapas, garsas, skonis, regėjimas ir lytėjimas.

Eleonora žengė prie statinės kampe.

Mes vėl žiūrėjome.

– Per mažai figūrų, – bylojau aš. – Kai jos bus gobelenų dydžio, liks labai daug tuščios vietos. Teks sukurti visą lauką gėlių.

– Bet tu ir garsėji savo *milfleru*, todėl tave ir pasirinkau šiam užsakymui, – atsakė Leonas. – Tau tai neturėtų būti sunku.

– Nėra ir taip paprasta. Reikės pridėti ir kitų dalykų.

– Kokių dalykų? – nerimavo Mikalojus.

Pažvelgiau į Pilypą tikėdamasis, kad jis ką nors pasakys, nes tai jo darbas parengti eskizus gobelenui, užpildyti tuščius plotus. Bet

jis tylėjo. Jis drovus vaikinas ir neskuba kalbėti. Maniau, kad jis su galva, bet dabar išvydau, kad jis kvaila išraiška spoksojo į paveikslus, lyg žvelgtų į išvaizdžiausią Briuselio moterį.

Bet neskubėkime – nupieštosios moterys buvo – aš papurčiau galvą, kad ji praskaidrėtų. Nesileisiu jų sugundomas.

– Daugiau žmonių, daugiau gyvūnų, daugiau augalų, – tariau. – Ei, Pilypai?

Pilypas atplėšė akis nuo piešinių.

– Žinoma.

– Ką dar tu pridėtum, be žmonių ir gyvūnų?

– Galbūt medžių, kad atsirastų struktūra. Arba lipynę rožėms.

– Aš neleisiu net prisiliesti prie šių piešinių, – užrėžė Mikalojus. – Jie tobuli, kokie yra.

Kristina terkštelėjo žemėn lėkštę su austrėmis – net mes krūptelėjom. Ji jos nepakėlė, bet piktai nuvėrė akimis Mikalojų.

– To tai jau neleisiu savo namuose! Joks žmogus negali sukurti nieko tobulo – tai tik Viešpaties galioje. Jūs ir jūsų piešiniai kupini trūkumų, kaip ir bet ko kito.

Aš pats sau nusišiepiau. Štai Mikalojus ilgai netruko patirti mano žmonos būdo. Luktelėjęs jis nusilenkė.

– Atleiskite, ponia. Įžeisti nenorėjau.

– Turėtumėte melsti Dievo atleidimo, ne mano.

– Tiek to, Kristina, – tariau. – Geriau eikite siūti „Trijų Karalių“ krašto. Jau netrukus turėsime nešti gobeleną į gildiją.

Tas kraštas galėjo palaukti, bet jei ji būtų pasilikusi, galėjo ir paklupdyti Mikalojų melstis. Tai gal ir būtų pramoga, bet deryboms nepadėtų.

Kristina dibtelėjo į mane, bet paklausė. Eleonora pritūpė, kur mama buvo išvertus lėkštę, ir apčiuopomis rinko austrių geldeles. Pilypas jau žengė jai padėti, bet aš spustelėjau jam alkūnę, kad pasiliktų. Jis gyvena netoliese ir padeda Eleonorai, kai čia būna,

nuo pat vaikystės ją globoja. Dabar jis dažnai dirba su manim, kai rengiame gobelenų eskizus. Kartais net pamirštu, kad jis ne mano sūnus.

– Kokio dydžio bus gobelenai? – paklausiau Leono Senojo.

Jis man aiškino, o aš mintyse skaičiavau.

– Kaip dėl aukso ar sidabro gijų? Venecijos šilko? Angliškos vilnos? Po kiek figūrų bus kiekviename? Kokio tankumo *milfleras?* Kiek mėlynos? Kiek raudonos? Atskirų spalvų siūlai supinti ar ne? Kaip dėl šešėliavimo?

Leonas atsakinėjo į klausimus, ir su kiekvienu atsakymu keitėsi laikas ir kaina.

– Aš galiu juos išausti per trejus metus, – tariau pagaliau. – Tai kainuos 400 Turnė livrų, ir aš pasiliksiu piešinius.

– Monsenjoras gobelenų nori 1492-ųjų Velykų sekmadieniui, – tuoj pat atsakė Leonas. Jis visada atsako greitai, tarsi mąstytų kelis žingsnius į priekį. – Jis mokės 300 Turnė livrų už gobelenus ir piešinius, o piešinius pasiliks – jis nori iki galo ištapytų kartonų, kad galėtų pakabinti juos gobelenų vietoje, jeigu šiuos kur nors išsivežtų.

– Neįmanoma, – tariau aš. – Tu žinai, kad tai neįmanoma, Leonai. Tai mažiau nei dveji metai. Negaliu jų išausti taip greitai – ir taip pigiai. Tavo pasiūlymas netgi įžeidžiantis. Geriau neškis jį kur nors kitur. – Jis tikrai buvo įžeidžiantis. Geriau jau rizikuosiu dėl tos žalios kojinės, nei dirbsiu už tokį atlygį.

Eleonora pakilo surinkusi austres. Žvelgdama į mane, ji papurtė galvą. Ji kaip ir motina, pamaniau, saugo mane. Bet santūriai. Ji negali sau leisti prarasti savitvardos.

Nekaltųjų Mikalojus vis dar vartė akis į ją. Žinoma, ji nieko nepastebėjo.

– Juk gali pasamdyti dvigubai daugiau žmonių ir išausti per pusę to laiko, – pasakė Leonas.

– Tai ne taip paprasta. Dirbtuvėje gerų geriausiai telpa dvejos horizontalios staklės, ir net kai audžia antra tiek žmonių, prižiūriu tik aš. Tokio darbo negali skubinti. Be to, yra kitų darbų, kuriuos pažadėjau daug anksčiau, nei tu pasiūlei šį.

Leonas mostelėjo ranka, atmesdamas nerimtus argumentus.

– Atsisakyk kitų darbų. Tu sugebėsi. Pažvelk į juos, Jurgi, – jis ištiesė ranką į piešinius. – Juk matai, kad tai svarbus užsakymas, gal pats svarbiausias, kokį kada nors yra gavusi ši dirbtuvė. Juk nenori, kad tokia smulkmena, kiek tai užtruks, sutrukdytų tau jų imtis.

Mikalojus atrodė patenkintas. Leonas Senasis pagyromis nesišvaistydavo.

– Aš matau, kad šie piešiniai žmogaus, kurs nieko neišmano apie gobelenus. Mums reikės gerokai juos pakeisti.

Leonas vėl puolė glaistyti Mikalojaus purkštavimų.

– Gal kai ką pakeitus ir sąlygos atrodys patrauklesnės.

Aš svyravau. Pasiūlytos sąlygos buvo tokios blogos, jog nebuvau tikras, ar verta derėtis. Toks užsakymas gali mus visai sužlugdyti.

– Kaip dėl aukso gijos? – pasiūlė Pilypas. – Dama nėra karališkos kilmės nei Švenčiausioji Mergelė, net jei ji su vienaragiu ir primena Švenčiausiąją Mergelę su Kūdikiu. Jos suknele neturi būti auksuota.

Aš griežtai pažvelgiau į jį. Dabar jis kalba, kai meilyčiau, kad patylėtų. Tai aš deruosi, ne jis. Bet gal jis ir teisus.

– Taip, – pritariau aš. – Aukso gija brangi ir austi ja sunku. Ilgiau užtrunka.

Leonas truktelėjo pečiais.

– Tai apsieikime be aukso gijos. Ir ką tai sutaupo?

– Atsisakysime ir sujungimų, – pridėjau. – Supinti spalvas sudėtinga, austi trunka ilgiau, nors išaudus atrodo gražiau. Bet jei mes nesupinsim, o susiūsim spalvų gabalus, taip sutaupysim laiko. Jei ponas Le Vistas tikrai nori geriausio, jis turi mokėti brangiau ir duoti daugiau laiko.

– Laiko daugiau nėra, – atsakė Leonas. – Jis nori jų 1492-ųjų Velykoms, svarbiai progai. Žmogus jis kaip degtukas – nė nesiklausytų jūsų apgailėtinų pasiteisinimų.

– Tuomet teks apsieiti be aukso gijos ir supintų spalvų plotų. Pats pasirinkai.

Aš stebėjau Leoną, kol jis mąstė. Jo veidas kaip kaukė – niekaip neįžvelgsi, kokią mintį pina. Todėl jam taip puikiai ir sekasi šis amatas. Iki mintis nėra skaidri, jis jos neatskleis. Bet jau kai pasako, sunku nesutikti.

– Gerai, – pasakė jis.

– Aš dar nesutikau imtis šio darbo, – tariau. – Yra daug ką aptarti. Pilypai, judu su Mikalojumi neškite piešinius į dirbtuvę. Aš ateisiu vėliau. O tu, Eleonora, eik padėti motinai siūti krašto.

Eleonora susiraukė. Ji mėgsta klausytis, kai deramės.

– Eik, – pakartojau.

Kai jie visi išėjo, kliustelėjau dar alaus, ir mudu su Leonu prisėdome išgerti. Dabar, kai jie nebesmaksojo kaklus ištiesę, galėjau rimtai pagalvoti apie Leono pasiūlymą.

Tą vakarą mudu su Kristina ėjome pasivaikščioti iki Didžiosios aikštės. Atėję į aikštę, sustojome pasigrožėti rotuše su jos smailiuoju bokštu – Jurgis Jaunesnysis ir Lukas mėgsta į jį užkopti ir apžvelgti miestą iš viršaus. Šį pastatą statė visą mano gyvenimą, bet kaskart jį išvydęs nepaliaunu stebėtis. Dėl jo ir didžiuojuosi gyvenantis Briuselyje, kad ir kiek Nekaltųjų Mikalojus šaipytųsi.

Mudu žingsniavome palei aplink aikštę išsirikiavusias gildijas – siuvėjų, tapytojų, kepėjų, žvakių gamintojų ir dailidžių, lankininkų, valtininkų. Net vakare jose virė gyvenimas. Reikalai nesustoja nusileidus saulei. Mes linksėjome ir šypsojomės bičiuliams ir kaimynams, šnekučiavomės priešais „Aukso medžio“ vardą gavusį statinį, kuriame įsikūrusi audėjų gildija. Priėję keletas audėjų

klausinėjo apie Leono Senojo vizitą, eskizus, sąlygas, ko atvyko Nekaltųjų Mikalojus. Atsimušinėjau į jų klausimus kaip vaikas, kuris atsako į klausimą klausimu.

Pagaliau iš ten pajudėjome – Kristina norėjo pamatyti Šv. Mykolo katedrą ir Šv. Gudulos bažnyčią vakarėjant. Kai ėjome Kalnų gatve, ji pasakė tai, kas, kaip žinojau, jai visą dieną sukosi ant liežuvio.

– Reikėjo leisti Jurgiui Jaunesniajam klausytis, kai judu su Leonu derėjotės.

Kita žmona būtų tik nedrąsiai užsiminusi. Bet ne manoji – ši drožia tiesiai, ką galvoja. Nieko neatsakiau, ir ji toliau kalbėjo.

– Jurgis Jaunesnysis geras vaikinas ir geras audėjas. Tu puikiai jį to išmokei. Bet jei jam reikės perimti dirbtuvę, jis turi žinoti ir apie verslą – kaip deramasi, kokios sąlygos aptariamos. Kodėl slepi tai nuo jo?

– Aš dar ilgai vadovausiu dirbtuvei – kam skubėti?

Kristina papūtė lūpas.

– Jurgi, tavo plaukai žyla. Mūsų sūnus jau vyras ir panorėjęs galėtų vesti. Vieną dieną dirbtuvė bus jo. Argi nori, kad jis nugyventų ją ir sunaikintų viską, ką sukūrei? Tu privalai...

– Skalsu, Kristina, – nesu sudavęs savo moteriškei, bet pažįstu tokių, kurie būtų taip padarę, jei ji būtų jų žmona.

Kristina užsičiaupė. Aš pagalvosiu apie tai, ką ji pasakė, privalėsiu pagalvoti, nes ji ir vėl grįš prie to paties. Kiti vyrai neklauso savo žmonų, bet aš visad jos paklausau. Būčiau tikras molio motiejus, jei neklausyčiau – Kristina buvo išaugusi audėjo netoli Sablono Dievo Motinos katedros šeimoje, ir kaip tvarkytis dirbtuvėje, išmano ne blogiau nei aš.

Ėjome tylėdami, kol tamsoje priešais mus išniro du katedros bokštai.

– Kaip Briuseliui ir Paryžiui sekasi ruošti eskizus?

Kristina suprunkštė.

– Tas Nekaltųjų Mikalojus pasiutusiai geros nuomonės apie save. Pilypas tikrai turės ką veikti, kol įtikins jį, kad mes privalome pakeisti piešinius. Man teko kartą įsikišti – Pilypas geras vaikinas, bet Paryžiaus gaidžio jis nenurungs.

Aš sukikenau.

– Man reiktų eiti. Jie laukia manęs „Senajame šunyje", išgersim už derybų pabaigą.

– Palauk, Jurgi. Ką gi tu nusprendei? Judu su Leonu Senuoju? Ar paėmei iš jo darbą?

Aš spyriau mėšlo grumstelį.

– Dar nepasakiau nei taip, nei ne. Gali būti, kad neturiu pasirinkimo dėl anos žalios kojinės. Leonas gali papasakoti burgundiečiams, kad nukopijavau jų piešinį.

– Nenukopijavai, o tik pasiskolinai vieną detalę. Gildija tave parems.

Tuomet ji staiga sustojo, o jos sijonas dar suposi.

– Sakyk – mes ausime tuos gobelenus ar ne?

Neturėčiau jų imti. Visa mano kaip dirbtuvės vadovo patirtis sakė neimti jų – pinigai bus menki, dirbtuvė perkrauta, stengdamasis pabaigti juos laiku, neteksiu kitų darbų. Jeigu nebūsiu labai atsargus, pats sugriausiu dirbtuvę.

– Taip, – tariau, ir mano viduriai susigniaužė į gniutulą. – Mes juos ausime. Nes aš niekada nemačiau tokių gražių piešinių.

Kristina skardžiai nusijuokė – lyg peilis būtų žlegtelėjęs į grindis. Man atrodo, kad ji nusiramino.

– Jie bus mūsų gulbės giesmė, – tarė ji. – Pamatysi.

PILYPAS TŪRIETIS

Rytą atėjęs į dirbtuvę, radau ją tuščią ir apsidžiaugiau, kad galėsiu pažiūrėti piešinius vienas – Nekaltųjų Mikalojui nesipučiant, Kristinai nepriešinant, net ir Eleonora nesišypsos, pakreipus galvą ties siuviniu. Ramiai sau įsižiūrėsiu ir pasvarstysiu.

Giedra diena pro langus žėrė šviesos pluoštus. Lukas buvo švariai iššlavęs grindis, surinkęs vilnos kuokštus, likusius nuo „Trijų Karalių". Staklės irgi stūksojo sutvarkytos, tuščios, laukė, kada mes naujus metmenis. Medis kartkartėmis girgžtelėdavo, lyg garde sukrutėtų arklys.

Mikalojaus piešiniai buvo susukti ir padėti į spintą sykiu su kitais gobelenų eskizais. Bet aš žinau, kur Jurgis laiko raktą, tai išsiėmiau juos ir išskleidžiau ant grindų lygiai kaip jie buvo išdėlioti vakar vakare. Kai kalbėjomės apie juos su Mikalojumi, jis vis žvilgčiojo į Eleonorą, juodvi su motina siuvo ką tik nukirptą gobeleną. Jis kreipėsi ir vienaip, ir kitaip, vildamasis, jog toji geriau jį matys. Veikiausiai jis tarė jai:

– Ar nereikėtų jau padėti siuvinio, gražuole?

Eleonora su Kristina pakėlė galvas. Dar niekas Eleonoros nevadino gražuole, kad ir ką jie apie ją manytų. Ji tikrai graži, ypač jos plaukai, ilgi, auksiniai – bet man būtų drovu taip pasakyti. Ji su manim apsieina kaip su jaunėliu, kvailiuku broliu, nors aš už ją ir vyresnis.

– Ten labai tamsu, – tęsė Mikalojus, – apžvairėsi. Sėskis arčiau lango, kur daugiau šviesos. Be to, teko girdėti apie taisykles, kurių esą visi Briuselio audėjai laikosi. Negalima dirbti, kai stoja sutemos, nei sekmadieniais. Kad taip Paryžiaus tapytojams tokį lengvą gyvenimėlį – tai akys išliktų šviesios.

Mudu su Kristina nustėrę spoksojome į jį, bet Eleonora nukabino galvą prie darbo, stengdamasi nesujukti. Bet ji pratrūko, tuomet prapliupo juoktis ir Kristina, aš taip pat prisijungiau prie jų.

– Kas taip juokinga? – griežtai paklausė Mikalojus. Mes įsikvatojome dar labiau. Svarsčiau, ar pasigailėti jo ir pasakyti, ko jis nemato.

Bet Eleonora nusprendė pati.

– Šios taisyklės netaikomos moterims, – pasakė ji, kai paliovėme juoktis. – Mes ne audėjos, tik šeima.

– Suprantu, – pasakė Mikalojus. Tačiau suprasti jis nieko nesuprato, nes mūsų juoko jam niekas nepaaiškino. Bet mes jam nesakysim. Smagu buvo pasišaipyti iš paryžiečio.

Tą vakarą mudu su Mikalojumi niekus tenudirbom. Kur buvę, su Jurgiu Jaunesniuoju ir Luku susiruošėm į „Senojo šuns" aludę, paskui atėjo ir Jurgis išgerti už baigtą gobeleną ir naują užsakymą. Įsisiautęs Mikalojus ragino gerti daugiau, nei mes pratę.

Jis tikras pagyrūnas, tas menininkas paryžietis. Paryžiuje nesu buvęs. Už miesto sienų apskritai nedažnai iškylu, nebent malkoms miško sausuolių pasirinkti ar grybų, kartais pažvejoti prie Senos. Bet paryžiečių teko daug sutikti, pagal tai ir sprendžiu, kad man ten nepatiktų. Jų visad viskas geriausia – geriausias vynas, geriausi batai, jie geriausiai paruošia dažus. Jų moterys pagimdo daugiau vaikų, vištos deda daugiau kiaušinių, karvės duoda daugiau pieno. Jų katedros aukštesnės, laivai greitesni, keliai lygesni. Jie šauniau pakelia alaus stiklą, grakščiau sėdi arklio balne, susikovę jie visad laimi. Tikriausiai ir jų šūdas saldžiau trenkia.

Tikrai buvo miela pabūti dirbtuvėje be jo. Žiūrėjau į piešinius. Nuo aludės gaudesio, dūmo ir gėrimo plyšo galva, aš ten dažnai neviešiu.

Štai ką pasakysiu apie Mikalojų – gal jo paryžietiški įpročiai man ir kliūva, bet menininkas jis geras. Jis ir pats tai žino, todėl aš jam niekada nepasakysiu, kokie puikūs jo darbai.

Kaip gobeleno eskizai, jie turi trūkumų. Jam jie kaip paveikslai – jis nežino: gobelenui reikia, kad piešinys per visą plotą būtų vienodo intensyvumo, niekas neišsišoktų. Kaip tik tai aš darau, kai paišau kartoną audėjams – eskizą didinu ir tapau taip, kaip žinau atrodysiant suaustą vilną – mažiau maišau spalvų, dedu daugiau ryškių, vientisų dėmių. Kartonai nebūna tokie gražūs kaip paveikslai, bet be jų neapsieisi, nes iš kartono audėjas žino, ką austi. Šitaip dažnai ir aš pats jaučiuosi – būtinas, bet nepastebimas, kai tąsyk Nekaltųjų Mikalojus – kaip tas paveikslas, nuo kurio negali akių atitraukti.

Kai Jurgis įėjo į dirbtuvę, aš vis dar žiūrėjau į paveikslus. Jo veidas apsiblausęs, plaukai išsipešioję, tarsi miegodamas būtų vartęs galvą. Atsistojo greta ir įsižiūrėjo.

– Ar gali paruošti juos, kad tiktų gobelenui?

– Taip.

– Gerai. Padaryk kelis nedidelius eskizus su tokiais pakeitimais, kad galėtume parodyti Leonui.

Jurgis žvelgė į damą su vienaragiu, prigulusiu jai ant kelių. Atsikrenkštė.

– Mikalojus pasiliks ir tapys kartonus.

Aš žengiau atatupstas.

– Kam? Juk žinai, kad galiu tapyti lygiai kaip ir jis. Kas...

– Taip nori Leonas. Tai dalis darbo sąlygų. Ponas Le Vistas perka kartonus – gal pakabins juos vietoj gobelenų – jeigu keliaudamas gobelenus pasiimtų. Leonas nori užsitikrinti, kad karto-

nai atrodytų lygiai taip, kaip Mikalojus nupiešė. Audimui turime tiek mažai laiko, kad mums į naudą, jeigu ir jis pasiliks padirbėti.

Buvau besipriešinąs, bet žinojau, kad neturėčiau. Jurgis kaip vyriausias audėjas sprendžia, ką reikia daryti, ir aš darau. Žinau savo vietą.

– Aš bent piešiu kartonus ar ir tai darys jis?

– Tu juos nupieši ir pakeisi kaip reikės. Ir padėsi tapyti. Jūs dirbsite kartu, bet jo žodis bus lemiamas.

Aš tylėjau.

– Tik kelias savaites, – pridėjo Jurgis.

– Ar Mikalojus žino?

– Leonas jam pasakys. Tiesą sakant, einu su juo susitikti, peržiūrėti sutartį, – Jurgis vėl metė akį į paveikslus ir palingavo galva. – Jie atneš man vargo. Menkas atlygis, mažai laiko, nesukalbamas užsakovas. Matyt, netekau galvos.

– Kada pradedame?

– Dabar. Jurgis Jaunesnysis ir Lukas išėjo pirkti drobės ir greitai grįš. Judu su Mikalojumi galite neštis juos pas tave namo arba, jei jums patogiau, dirbti čia.

– Čia, – atsakiau išsyk. Aš visada mieliau dirbu Aukštojoje gatvėje, kai galiu. Čia šviesiau nei mano tėvo namuose pasienyje. Ir nors čia stovi staklės, vietos pas Jurgį daugiau. Mano tėvas irgi tapytojas, bet menkiau pasiturintis nei Jurgis. Vyresni broliai dirba su juo, tai jaunėliui maža lieka vietos.

Be to, kai čia dirbu, būnu šalia jos. Jai, žinoma, tas pats. Ji iki šiol visai nesidomėjo vyrais.

– Jei bus giedra, galite tapyti Eleonoros sodelyje, – Jurgis tarė nueidamas, – tai nesimaišysite audėjams. Kai dirbsime dvejomis staklėmis, viduje bus daug žmonių.

Sodelyje būti dar geriau, tik nebuvau tikras, kad noriu, jog Mikalojus būtų šalia Eleonoros. Aš juo nepasitikiu.

Vos apie ją pagalvojau, ji ir išdygo tarpdury su mano ryto alumi. Tokia mažytė, daili ir smulki. Kiti jos šeimoj daug aukštesni.

– Aš čia, Eleonora, – tariau. Ji žengė prie manęs kukliai šypsodama, linksmu veidu, bet užkliuvo už piešimo reikmenų krepšio, kur per kvailumą buvau palikęs ant grindų vidury kambario. Spėjau ją pagauti, ir ji neparkrito, bet alus veik visas sužliugo man ant rankovės.

– Dieve sergėk, – sumurmėjo ji. – Atsiprašau. Kur aš išpyliau? Viliuosi, ne ant piešinių?

– Ne, tik man ant rankovės, bet nesvarbu. Tai tik nedidelis alaus stiklas.

Ji pačiupinėjo mano šlapią rankovę ir pikta ant savęs pakraipė galvą.

– Niekniekis, – pakartojau aš. – Pats kvailas, kad palikau krepšį. Nesivargink dėl alaus – aš nė nebuvau toks ištroškęs.

– Ne, atnešiu dar, – neklausydama manęs, vėl ištrepsėjo ir po kelių minučių grižo su sklidinu alaus bokalu – dabar jau žengė atsargiai.

Ji stovėjo šalia, o kol mes gėrėme, piešiniai gulėjo mums prie kojų. Stengiausi nešliurpti alaus garsiai. Kai būnu su Eleonora, visada suvokiu, koks esu triukšmadarys – batai girgžda, dantys barška, aš kasausi galvą, kosėju ir čiaudžiu.

– Papasakok man, kokia čia istorija, – paprašė ji. Kalba ji žemu balsu ir švelniu – taip pat švelniai ir žengia, pasuka galvą, lenkias ko nors pakelti ar šypsosi, vis švelniai. Ir labai atsargiai.

– Kokią istoriją? – paklausiau. Mano balsas ne toks švelnus kaip jos.

– Kurią vaizduos gobelenai. Apie damą ir vienaragį. Kas čia nupiešta?

– A, šitą. Na, pirmame dama stovi priešais mėlyną palapinę su ant jos užrašytais žodžiais: „À mon seul désir", – perskaičiau iš lėto.

– À mon seul désir, – pakartojo Eleonora.

– Iš šalių tupi liūtas ir vienaragis, laiko palapinės kraštus ir Le Vistų vėliavas.

– Ar jie labai svarbūs Paryžiuje, tie Le Vistai?

– Matyt, taip, jeigu užsisako tokius prašmatnius gobelenus. Taigi dama išsiima iš dėžutės brangakmenius – paskui ji juos jau segi. Kitose trijose dalyse dama prisivilioja vienaragį arčiau. Galiausiai jis pasideda kojas jai į skraitą ir žiūri į save veidrodyje. Paskutinis gobelenas vaizduoja, kaip toji jį vedasi, laikydama už rago.

– Kuri dama gražiausia?

– Toji, kur lesina papūgą. Ji žymi skonį, vieną iš penkių juslių. Prie jos kojų tupi beždžionėlė, ji irgi kažką kramto. Ši dama gyviausia, justi, kaip pučia vėjas ir plaiksto jos šalį. Ir vienaragis linksmesnis.

Eleonora liežuviu perbraukė apatinę lūpą.

– Ji man jau nepatinka. Papasakok man apie kitas jusles. Kaip jos pavaizduotos?

– Vienaragis žvelgia į veidrodį, tai ženklina regėjimą, dama laiko jo ragą, tai reiškia lytėjimą. Tai visiškai aišku. Dar yra garsas – kur dama groja vargonėliais. O šiame, – aš įsižiūrėjau į paveikslą, – manau, šis reiškia kvapą, nes beždžionėlė tupi ant suolelio ir uosto gėlę.

– Kokią gėlę? – apie gėles Eleonora visada nori viską žinoti.

– Nesu tikras. Manau, rožę.

– Juk gali pati pažiūrėti, gražuole.

Mikalojus mus stebėjo atsirėmęs tarpdury. Jis atrodė šviežias kaip ridikas, lyg alkoholis jo net nepalietė. Matyt, ir gyvena Paryžiaus tavernose. Jis žengė į vidų.

– Kiek girdėjau, veisi sodą, tai jei matytum, turėtum skirti gvazdiką nuo rožės. Juk negali būti, kad mano paveikslas toks prastas, ar ne, gražuole?

– Nevadink jos taip, – tariau. – Ji vyriausio audėjo dukra. Turi elgtis su ja pagarbiai.

Eleonora paraudo, nežinau – nuo Mikalojaus žodžių ar mano.

– Ką tu manai apie paveikslus – gra... Eleonora? – nesiliovė Mikalojus. – Jie puikūs, ar ne?

– Eskizus – pataisiau aš. – Tai eskizai gobelenams, ne paveikslai. Tu pamiršti, kad jais tik remsis žmonės, kurie kurs savo darbą – Eleonoros tėvas ir brolis, kiti audėjai. Ne tu. Kaip gobelenai, jie atrodys visai kitaip.

– Bet taip pat gerai? – mirktelėjo Mikalojus.

– Geriau.

– Man regis tobulesni jie būti negalėtų. O kaip tu manai?

Eleonora papūtė lūpas. Jai kuklumas patinka labiau nei pūtimasis.

– Ką tu žinai apie vienaragius, gražuole? – tarė jis, klastingai pažvelgęs į ją, ir tas man visai nepatiko. – Ar man papasakoti apie juos?

– Aš žinau, kad jie stiprūs, – atsakė ji. – Taip parašyta Jobo ir Pakartoto Įstatymo knygose: „Jo ragai kaip vienaragių: jais jis nustums žmones į žemės pakraščius".

– Man labiau patinka psalmės: „Bet mano ragas dievins tave kaip vienaragio ragas". Ar tu žinai apie vienaragio ragą? – tai sakydamas, Mikalojus man mirktelėjo.

Tik Eleonora, regis, jo jau nesiklausė, vien pasidygėjusi suraukė nosį. Tuomet užuodžiau ir aš, o po akimirkos ir Mikalojus.

– Aukščiausiasis Viešpatie! Kas tai? – suriko jis. – Dvokia kaip myžalų statinė!

– Tai Jokūbas Jautis, – tariau. – Jis dažo vilną mėlžole.

– Tai jos šitoks kvapas? Dar neteko patirti. Paryžiuje jie dirba už miesto, tokioje vietoje, kur niekas nė kojos arčiau nekelia.

– Čia irgi, bet jis vis tiek ateina į miestą. Šis kvapas visur su juo, bet juk negali uždrausti žmogui čia tvarkyti reikalų. Jis visad labai greitai apsisuka.

– Kurgi ta mergiotė? – Jokūbo Jaučio balsas atidundėjo iš namo.

– Jurgis išėjęs, Jokūbai, – išgirdome sakant Kristiną, – užeik kitą dieną.

– Man jo ir nereikia. Aš noriu pamatyti ją, nors akį užmesti. Ar ji dirbtuvėje? – Jokūbas kaišiojo gauruotą galvą pro duris. Nuo jo kvapo man visad ima ašaroti akys. – Sveikas gyvas, Pilypai, nenaudėli. Kur ta Jurgio mergiotė? Ar ji nuo manęs slapstosi?

Eleonora susigūžusi ant grindų slėpėsi po staklėmis.

– Ji išėjusi, – tarė Mikalojus, pakreipdamas galvą į šalį ir sukryžiuodamas rankas ant krūtinės. – Išėjo parnešti man austrių.

– Išėjusi, taip? – dabar Jokūbas įvirto vidun visu kūnu. Vyras jis didelis, kaip statinė su susivėlusia barzda, o rankos mėlynos nuo mėlžolės. – O kas gi tu toks būsi, kad nurodinėji, ką jai daryti?

– Nekaltųjų Mikalojus. Aš nupiešiau naujus gobelenus, kuriuos aus Jurgis.

– Paryžiaus dailininkas, taigi? – Jokūbas irgi susinėrė rankas ant krūtinės, atsirėmė į staktą. – Mes nesame itin geros nuomonės apie paryžiečius, ar ne, Pilypai?

Aš nieko nesakiau, bet Mikalojus mane aplenkė.

– Aš tavo vietoje nelaukčiau jos. Liepiau parnešti jai geriausių austrių – tokių, kokias paryžiečiams dera valgyti. Jai gali tekti gerokai paieškoti šiame mieste, jūsų žuvų turgus man nepasirodė pats geriausias.

Aš spoksojau į Mikalojų, nesuprasdamas, kaip jis drįsta erzinti daug už jį stambesnį žmogėną. Ar nenori pasaugoti savo gražaus veidelio moterims? Girdėjau, kaip Eleonora sukrutėjo už staklių, ir stengiausi į ją nežiūrėti. Gal ji sumanė išlįsti, apsaugoti Mikalojų nuo atkirčio jo įžūlybėms.

Jokūbas irgi atrodė nustebęs. Tačiau kumščiuotis nešoko, tik jo akys susiaurėjo.

– Tai sakai, čia tavo darbas? – jis žengė ir atsistojo šalia mūsų, žiūrėdamas į paveikslus ant žemės. Stengiausi neužspringti nuo kvapo.

– Daugiau raudonos nei mėlynos. Mano galva, Jurgiui neverta jų net imtis, – jis išsišiepė ir buvo beminąs ant paveikslo su dama ir vienaragiu, pasidėjusiu kojas į skraitą.

– Ką tu darai, Jokūbai? – nuo aštrių Kristinos žodžių Jokūbas sustingo, jo koja pakibo ore viršum paveikslo. Jis žengtelėjo atgal, nusikaltusio išraiška jo veide atrodė itin kvailai.

– Jei tu taip supranti pokštus, tai visai nejuokinga. Sakiau, kad Jurgis išėjęs. Netrukus jis užeis pas tave kalbėtis dėl mėlynų siūlų šiems gobelenams, – jei pirmiau tu jų nesugadinsi. Taigi keliauk, mes turim darbo, – ji atidarė duris į gatvę ir atsistojo šalia.

Sakytumei, šunelis sudrausmino karvę. Panarinęs galvą Jokūbas nupėdino prie durų. Tik gatvėje dar kyštelėjo galvą per langą ir sušuko:

– Pasakykit mergiotei, kad jos ieškojau.

Tik kai jau buvome tikri, kad jis išėjo, kai jo dvokas sklaidėsi, Mikalojus pasilenkė ir nusišypsojo Eleonorai, tūnančiai prie staklių.

– Dabar gali išlįsti, gražuole, pabaisa jau išėjo, – jis padavė jai ranką atsistoti.

Ne iškart ji ištiesė savąją, įsikibo, ir jis padėjo jai atsistoti. Kai jau stovėjo, ji pakėlė veidą į jį ir tarė:

– Ačiū, pone.

Pirmą kartą Eleonora pažvelgė į jį taip, kaip ji žiūri – kai jos akys bando, bet negali pasiekti kito žmogaus akių. Jos žvilgsnis nušlavė Mikalojaus šypseną. Lyg jam amą būtų užkandę. Pagaliau, pamaniau, jis pamatė. Kaip menininkas ne itin pastabus.

Eleonora žinojo, kad jis pagaliau suprato – ji nusprendė pati jam parodyti. Kartais ji taip padaro. Dabar ji ištraukė ranką iš jo delno ir nuleido galvą.

– Eime, Eleonora, – tarė Kristina, mesdama niršų žvilgsnį į Mikalojų, – nes pavėluosime. – Ji išėjo pro tas pačias duris, pro kurias ką tik išstūmė Jokūbą Jautį.

– Mišios, – priminė Eleonora, prieš išbėgdama paskui motiną.

– Mišios? – paklausė Mikalojus. Jis pažvelgė į saulę pro langą. – Bet Šeštajai dar per anksti?

– Tai atskiros audėjų mišios Sablono Dievo Motinos bažnyčioje, – tariau. – Čia visai netoli.

– Jų mišios atskiros?

– Triskart per savaitę. Tai galinga gildija.

Netrukus jis vėl paklausė:

– Ar seniai ji taip?

Gūžtelėjau pečiais.

– Visą gyvenimą. Todėl ir lengva nepastebėti. Jai tai įprasta.

– O kaip ji, – jis mostelėjo į „Tris Karalius", patiestus ant staklių, kuriomis juos išaudė.

– Jos pirštai labai jautrūs ir įgudę. Kartais man regis, kad jos akys pirštuose. Ji atskiria raudoną nuo mėlynos, sako, kad kiekvienas dažas kitaip justi. Be to, ji girdi tai, ko mes negirdime. Sykį man pasakojo, kad kiekvieno žmogaus eisena vis kitokia. Aš negirdžiu, bet ji visad gali pasakyti, kas ateina, jei anksčiau tą žmogų einant girdėjo. Dabar ji pažins ir tavo žingsnius.

– Ar ji dar mergaitė?

Aš susiraukiau.

– Nežinau, ką turi omeny, – staiga man dingo ūpas su juo apie ją kalbėti.

– Žinai, ką aš turiu omeny. Esi apie tai galvojęs, – nusišypsojo Mikalojus.

– Palik ją ramybėj. Paliesk ją, ir jos tėvas išnešios tave į skutus – nežiūrės, kad paryžietis.

– Man jų pakanka, kai tik noriu. Galvojau apie tave. Nors manau, kad tu krinti merginoms į širdį su tokiomis blakstienomis. Merginoms labai patinka tokios akys.

Aš nieko nepasakiau, tik, pasiėmęs krepšį, išsiėmiau popierių ir angliuką.

– Matau, teks abiem jums papasakoti apie vienaragio ragą.

– Ne dabar. Darbas laukia. Jie negali pradėti austi, kol mes neparuošėme bent vieno kartono, – sukandau dantis, sakydamas „mes".

– A, tapymas. Laimė, turiu savo teptukus, nepasitikėčiau briuselietiškais. Jei juo nutapyčiau vienaragį, turbūt jis atrodytų kaip arklys.

Atsiklaupiau prie paveikslo – kad nespirčiau jam.

– Ar esi kada nors piešęs ar tapęs kartoną gobelenui?

Mikalojus paliovė vaipytis. Jam nepatinka, kai primenama, ko jis nemoka.

– Gobelenai labai skiriasi nuo paveikslų, – paaiškinau. – Dailininkai, kurie to nedarė, nesupranta šių skirtumų. Jie mano, kad tai, ką nupiešė, galima tiesiog padidinti ir išausti taip, kaip nupiešta. Bet į gobeleną žiūrime kitaip nei į paveikslą. Paveikslas paprastai mažesnis, ir mes galime jį visą žvilgsniu aprėpti. Prie paveikslo niekas nestovi arti, bet atsitraukia per žingsnį ar porą, kaip su kunigu ar mokytoju. Prie gobeleno stovime arti, nelyginant prie bičiulio. Ir matome tik jo dalį – bet nebūtinai pačią svarbiausią. Todėl niekas neturi išsišokti, bet jungtis tarytum į raštą, kuris mielas akiai, kur pažvelgtų. Paveiksluose tokio rašto nebūna. Mums padės *milflero* fonas, bet vis tiek reikės juos pakeisti.

– Kaip? – paklausė Mikalojus.

– Pridėti šį tą, pirmiausia figūrų. Su dama turėtų būti bent jau jos kompanionė, ar ne? Kas nors, kas laiko jai gvazdikus, kai ji juos pina „Kvapo" dalyje, arba palaiko dubenėlį, kai lesina papūgą „Skonyje". Juk „À mon seul désir" dalyje yra tarnaitė, laikanti brangakmenių dėžutę. O kodėl kituose ne?

– Gundydama dama turi būti viena.

– Kilmingų damų kompanionės, manau, yra mačiusios gundymų.

– Iš kur tu žinai? Gal esi sugundęs kilmingą moterį?

Paraudau. Nė svajot nedrįsčiau, jog atsiduriu kilmingos damos buduaruose. Retai būnu tose gatvėse, kur vaikšto kilmingieji, nekal-

bant jau apie jų kambarius. Tik per mišias mes kvėpuojame tuo pačiu oru, bet ir tuomet jie sėdi priekyje, skyrium nuo mūsų. Jie išeina pirmiau, ir jų arkliai išrūksta dar man nė nespėjus pasiekti bažnyčios prieangio. Eleonora sako, kad kilmingieji kvepia kailiais, kuriuos jie vilki, bet man neteko prieiti taip arti, kad užuosčiau. Jos nosis jautresnė nei daugumos.

Mikalojus, žinoma, yra bendravęs su kilmingomis damomis. Tikriausiai jis viską apie jas žino.

– Kuo kvepia kilmingosios damos? – nesusilaikiau nepaklausęs, prieš atsistodamas.

– Gvazdikėliais. Gvazdikėliais ir mėtomis.

Eleonora kvepia melisa. Ji vis ją užmina savo sodelyje.

– O ar nori žinoti, koks jų skonis? – jis nenurimo.

– Geriau man nesakyk, – greitai pasiėmiau angliuką ir, pasirinkęs „Kvapą“, ėmiau piešti. Keliom linijom pasižymėjau moters veidą ir galvos apdangą, paskui apykaklę, liemenę, rankoves ir suknelę.

– Dideli vienos spalvos plotai negerai. Pavyzdžiui, geltonoji apatinė suknelė galėtų būti raštuota. Kitur – „Skonyje“ ir „À mon seul désir“ panaudojai granatų brokato raštą. Lai būna jis ir čia, kad susiskaidytų spalva.

Mikalojus stebėjo mane per petį, kaip aš audinio trikampį užpildžiau lapais ir žiedais.

– Dabar iš kairės ir dešinės liūtas ir vienaragis laiko vėliavas. Tarp damos ir vienaragio ant suolelio tupi beždžionė ir laiko gvazdiką. Tai gerai. O jei tarp damos ir liūto įterptume tarnaitę? Ji galėtų laikyti dubenį žiedų, kuriuos dama supins į vainiką.

Aš profiliu nupiešiau patarnaujančios damos kontūrą.

– Dabar daug geriau. *Milfleru* užpildysime visą foną. Čia gėlių nepaišysiu, pavaizduosiu jas kartone. Kai ateis laikas gėlėms, mums padės Eleonora.

Mikalojus papurtė galvą.

– Ką jinai mums gali padėti? – ranka jis mostelėjo palei akis.

Aš susiraukiau.

– Ji visad padeda tėvui, kai šis audžia *milflerą*. Eleonoros prieskonių sodelis nuostabus, ji puikiai pažįsta augalus, žino, kur koks tinka. Su ja pasitarsime, kai imsimės kartonų. Tarp gėlynų pridėsime dar ir gyvūnų, – kalbėjau piešdamas. – Galbūt šuniuką – ištikimybei. Medžioklės paukščių – juk dama medžioja vienaragį. Avinėlį prie jos kojų, kad primintų mums Kristų ir Dievo Motiną. Ir gal triušelį ar porą. Tai Jurgio parašas – triušelis, prisidengęs letenėle.

Aš baigiau, ir mes palyginome eskizą ir paveikslą.

– Vis tiek dar negerai, – man kažko trūko.

– Tai ką tu siūlai?

– Medžius, – tariau kiek pagalvojęs.

– Kur?

– Už abiejų vėliavų. Tuomet raudonas herbas geriau išsiskirs raudoname fone. Paskui porą žemiau – už liūto ir vienaragio. Keturi medžiai rodys keturias pasaulio kryptis ir keturis metų laikus.

– Visas pasaulis vienam paveiksle, – sumurmėjo Mikalojus.

– Taip. O daugiau mėlynos pamalonins Jokūbą Jautį.

Nelabai aš trokštu būti jam malonus. Toli gražu.

Už vienos vėliavos nupiešiau ąžuolą – jis žymės vasarą ir šiaurę. Už kitos – pušį, tai ruduo ir pietūs. Bugienį už vienaragio – tai žiema ir vakarai. O už liūto – apelsinmedį – jis bus pavasaris ir rytai.

– Taip geriau, – pasakė Mikalojus, kai baigiau. Bet jo balse buvo justi nuostaba. – Argi mes galime taip pakeisti be užsakovo sutikimo?

– Tai žalumos dalis, – paaiškinau jam. – Audėjams leidžiama pridėti fono augalų ir gyvūnų – mes negalime pakeisti tik figūrų. Prieš keletą metų Briuselyje buvo išleistas įstatymas, kad nekiltų jokių ginčų tarp užsakovų ir audėjų.

– Arba tarp tokių kaip mudu.

– Na taip.

Jis pažvelgė į mane.

– Tai mums irgi nebėra ko ginčytis?

Aš pritūpiau ant kulnų.

– Ne, – bent jau ne darbe, pridėjau pats sau. Droviuosi tokius dalykus pasakyti garsiai.

– Gerai, – Mikalojus paėmė „Skonį" ir pastūmė šalin „Kvapą". – Dabar šitą.

Įsižiūrėjau į papūgą maitinančią damą.

– Jos veidą tu nutapei kruopščiau nei kitų.

Mikalojus vartė rankose angliuką, braižė pirštus, trynė suodžius tarp pirštų, kol tie papilkėjo.

– Aš įpratęs tapyti portretus ir mieliau vaizduoju moteris kaip gyvas – jei tik galiu.

– Ji per daug išsiskiria. Kaip ir dama „À mon seul désir" – ji per daug liūdna.

– Aš jų nekeisiu.

– Bet tu jas pažįsti?

Jis truktelėjo pečiais.

– Jos kilmingos damos.

– Ir tu jas gerai pažįsti.

Jis papurtė galvą.

– Ne taip gerai. Esu matęs jas keletą kartų, bet...

Nustebau, kad jis sumirksėjo.

– Paskutinį kartą mačiau jas per Gegužinę, – tęsė Mikalojus. – Ji, – jis parodė „Skonį", – šoko apie gegužės medį, o jos motina žiūrėjo. Jos vilkėjo suderintomis suknelėmis.

– Granatų piešinio.

– Taip. Aš negalėjau prie jos prieiti. Jos damos kompanionės tuo pasirūpino, – Mikalojus susiraukė prisiminęs. – Vis tiek manau, kad šiuose gobelenuose neturėtų būti tarnų.

– Damai reikia palydovės, kitaip atrodys nepritinkamai.

– Bet ne pačiam sugundymui, – spyrėsi jis.

– Tada galime įterpti patarnautojas visur, išskyrus tą, kur ji suvilioja vienaragį. „Regėjime", kur jis prigulęs jai ant kelių.

– Ir „Lytėjime", – pridėjo Mikalojus, – kur ji laiko jo ragą. Juk čia jau nebegali būti palydovės. – Jis nusišypsojo, vėl tapo savimi, jo niaurumas staiga išsisklaidė kaip audra. – Tai gal dabar papasakoti apie vienaragio ragą? Gali praversti.

Dar man nespėjus atsakyti, Eleonora įkišo galvą pro langą, pro kurį anksčiau žiūrėjo Jokūbas Jautis. Mudu su Mikalojumi pašokome.

– Mes čia, Eleonora, – tariau, – prie staklių.

– Aš žinau, – pasakė ji. – Mudvi su mama jau sugrįžome. Jokūbas Jautis mus taip suvėlino, kad nespėjome atsisėsti, kai mišios jau pasibaigė. Ar norėtume alaus?

– Netrukus norėsime, – atsakė Mikalojus.

Kai ji jau pradingo name, jis atsisuko į mane.

– Jei nenori žinoti apie vienaragio ragą, tada aš tau pasakysiu šį tą kito.

– Ne, – nenorėjau su juo taip kalbėti, kai netoliese buvo Eleonora.

Jis išsišiepė. Bet vis tiek neiškentė.

– Gal moterys ir kvepia gvazdikėliais, bet skonio jos austrių.

ELEONORA NUO KOPLYČIOS

Vyrai rado mane ravinčią žemuoges. Jas aš pasodinusi taip, kad būtų vietos atsiklaupus ravėti. Kaip augalai jos labai paprastos – žiedai nekvepia, lapai nei minkšti, nei dygūs, nei ploni, nei mėsingi. Bet uogelės dieviškos. Dabar ankstyva vasara, ir jos jau užsimezgusios, tik dar mažytės, kietos ir beveik be kvapo. Bet kai prinoks, mielai leisiu ištisas dienas šiame kampelyje, traiškydama uogas pirštais, uosdama jas ir ragaudama.

Taku tarp sodo plotelių išgirdau ateinant Pilypą – jis eidamas braukia vienu nykščiu. Už jo šoklia eisena žengė Nekaltųjų Mikalojus. Pirmą kartą įkėlęs koją į mano sodą, Mikalojus sušuko:

– Šventoji Mergele, čia tikras rojus! Nesu buvęs tokiame darže Paryžiuje. Ten tiek tanku namų, kad beveik niekam nėra vietos – tik jau kam itin pasiseka, pasikaišo kopūstų eilę.

Pirmąkart išgirdau jį giriant ką nors labiau Briuselyje nei Paryžiuje.

Mano sodelis žmones visad stebina. Jis suskirstytas į šešis kryžiaus forma išdėliotus kvadrato formos plotelius, vaismedžiai – obelys, slyvos ir vyšnios – auga kampuose. Pora sklypelių skirta daržovėms – auginu kopūstų, porų, žirnių, salotų, ridikėlių, salierų. Vienas kvadratas skirtas žemuogėms, prieskoniams ir vaistažolėms. Dar turime rožių lysvę, jos dygios ir man nelabai patinka, bet mama jomis itin grožisi, ir dar porą lopinėlių gėlių ir žolelių.

Čia aš visų laimingiausia. Tai saugiausia vieta pasaulyje. Man čia savas kiekvienas augalas, kiekvienas medis, akmuo ar dirvos grumstelis. Sodas apjuostas iš žilvičio supinta tvorele ir apsodintas dygliuotomis rožėmis, kad neįsmuktų gyvuliai ar koks perėjūnas. Dažniausia čia būnu viena. Atlekia ir tupia ant vaismedžių paukščiai, vagia nusirpusias vyšnias. Tarp gėlių lakioja drugeliai, nors aš jų nepažįstu. Kartais, kai būnu ramiai, ties skruostu ar ranka jaučiu jų sparnelių vasnojimą, bet niekada jų neliečiu. Tėtis sakė, kad jų sparneliai padengti dulkelėmis, o juos palietus, tos dulkelės nubyra. Tuomet drugeliai nebegali skristi, ir juos sulesa paukščiai. Tai aš geriau jų neliečiu, tik prašau, kad man papasakotų, kaip jie atrodo.

Dabar aš nusišypsojau, kai Pilypas pranešė:

– Tai tik mudu, Eleonora, aš ir Nekaltųjų Mikalojus. Mes čia, prie levandų.

Jis pažįsta mane visą gyvenimą, ir vis dar man sako, kur esąs, kai aš ir taip žinau. Jaučiau aliejingą, medžio kvapą, pasklidusį jiems užkliudžius levandų krūmą.

Prisėdau ant kulnų ir pakėliau veidą į saulę. Ankstyvą vasarą saulės visad gausu, nes ji ilgiau išbūna pakilusi tiesiai viršum galvos. Šiluma man visada patiko, bet ne ugnies. Ugnis baugi. Jau tiek sykių žarija pradegino man sijoną.

– Gal paieškotum man žemuogėlės, panele? – paklausė Mikalojus. – Aš toks ištroškęs.

– Kad jos dar žalios, – atkirtau. Norėjau kalbėti maloniai, bet kai jis taip prakalbo, pasijutau keistai. Jis kalbėjo per garsiai – žmonės dažnai taip daro, kai sužino, kad aš akla.

– A, nieko. Veikiausiai prinoks, iki išvyksiu į Paryžių.

Pasilenkusi priekin, grabinėjau žemę aplinkui žemuoges, atsargiai tarp pirštų trupinau saulėje iškepusią žemę, ieškodama žliūgių, žilių ir žvaginių. Radau kelias piktžoles, bet visos buvo vos

sudygusios, nes žemuoges ravėjau prieš kelias dienas. Jaučiau, kaip abu vyrai spokso įsmeigę į mane akis, tarsi akmenukai jos buvo įsispaudę man į nugarą. Keista, jaučiu tokius dalykus, kai net neįsivaizduoju, ką reiškia matyti.

Kai jie taip žiūrėjo, žinojau, ką jie galvoja – kaip aš randu piktžoles ir iš kur žinau, kad tai piktžolės? Bet piktžolės lygiai kaip ir kiti augalai turi lapus ir žiedus, kvapą, stiebelius ir sultis. Iš kvapo ir apčiupinėjus aš pažįstu jas kaip ir kitus augalus.

– Eleonora, reikėtų tavo pagalbos – piešime *milflerą* gobelenams, – tarė Pilypas. – Aš jau perpiešiau kai kuriuos eskizus ant didelio kartono. Reikėtų tavo patarimo, kokius augalus mums parinkti.

Aš vėl prisėdau ant kulnų. Esu laiminga, kai kas nors paprašo padėti. Visą gyvenimą stengiuosi būti naudinga, kad mano tėvai nejaustų, jog esu jiems našta, ir niekur manęs neišsiųstų.

Žmonės dažnai giria mano darbą.

– Kokie lygūs tavo dygsniai, – kalba jie. – Kaip plaška žiedais tavo gėlės, kaip raudonuoja vyšnios. Kaip liūdna, kad tu jų nematai.

Iš jų balsų jaučiu, kad jie gailauja ir stebisi, kad galiu būti tokia naudinga. Jie neįsivaizduoja pasaulio be akių, o aš negaliu įsivaizduoti, koks pasaulis būtų, jei jį matyčiau. Mano akys – tai tik paprasčiausi judantys rutuliai mano veide, kaip žandikaulis, kai kramtau, arba šnervės, kai jos išsiplečia. Aš pažįstu pasaulį kitaip.

Pavyzdžiui, viską žinau apie gobelenus, kuriuos pati susiuvinėju. Jaučiu kiekvieną metmenų gijos ruoželį ir kiekvieną ataudų gumbelį. Galiu apčiuopti *milflero* gėlių pavidalus ir dygsneliu apeiti užpakalinę šunelio koją, triušio ausį ar valstiečio drabužio rankovę. Spalvas aš jaučiu pirštais. Raudona – šilko švelnumo, geltona – dygi, mėlyna – riebi. Po mano pirštais – žemėlapis iš gobeleno.

Žmonės taip pagarbiai kalba apie regėjimą, kad aš, jei turėčiau akis, pirmiausia trokščiau išvysti Švenčiausiąją Mergelę Mariją. Ji

vilkėtų mėlyną, švelnią mano pirštuose suknelę. Jos oda būtų lygi, o skruostai šilti. Ji kvepėtų žemuogėmis. Ji uždėtų rankas man ant pečių, ir jos būtų lengvos, bet sykiu tvirtos, taip, kad jau sykį jai mane palietus, nuolat jausčiau jos rankų svorį.

Kartais svarstau, ar jei matyčiau, medus taptų saldesnis, levandos gardžiau kvepėtų ir saulė šilčiau kaitintų skruostus.

– Tąsyk gausi papasakoti man apie gobelenus, – tariau Pilypui.

– Jau pasakojau anądien.

– Dabar smulkiau – į ką žiūri dama – į liūtą ar į vienaragį? Ką ji vilki? Ar ji liūdi ar smagi? Ar savo sode ji saugi? Ką daro liūtas? Vienaragis tupi ar stovi? Ar jis džiaugiasi, kad jį sugavo, ar nori paspruktí? Ar dama myli vienaragį?

Pilypas ėmė čežinti popierių – vėl dėliojo piešinius. Šis garsas mane suerzino. Aš pasisukau į Mikalojų.

– Pone, jūs tai piešėte. Žinote juos taip gerai, kad galite apibūdinti nežiūrėdamas.

Pilypas liovėsi čežinęs.

– Žinoma, panele, – jo žodžiuose buvo justi šypsena. Jam tupiantis ties lysvės kraštu, po jo kojomis sugrukšėjo akmenukai.

– Jūs užmynėte ant mėtos, – pasakiau aštriai, pajutusi jos kvapą.

– Oi, atleiskite, – jis šiek tiek pasitraukė. – Tai ko jūs ten klausėte?

Dabar jau nebežinojau, ką norėjau sužinoti. Nebuvau pratusi prie tokio vyro dėmesio.

– Kiek mėlynos yra gobelenuose? – galiausiai paklausiau. Man nepatinka, kai tėtis audžia gobelenus, kur daug mėlynos. Žinau, kad tada mus daug kartų lankys Jokūbas Jautis – savo sunkiais žingsniais, bjauria šneka ir, žinoma, kvapu, su kuriuo gyventi galėtų tik palaužta, nelaimingiausia mergina.

– O kiek jūs norėtute, kad būtų?

– Nė kiek, nebent jūs pasiliktumėte ir kautumėtės kassyk Jokūbui Jaučiui užėjus.

Mikalojus juokėsi.

– Dama stovi ant mėlynos žolės, kuri sudaro kiekvieno gobeleno apatinę dalį. Bet jei jūs norite, mes galime žolės dalį sumažinti. Pavyzdžiui, palikti žolės salą, plūduriuojančią raudoname fone. Tai kuo puikiausiai tiktų. Ir šį pakeitimą galime padaryti patys, ar ne? Juk tai žalumos dalis?

Pilypas nieko neatsakė. Jo pikta tyla pakibo ore.

– Ačiū, pone, – pasakiau. – O kaipgi atrodo dama? Aprašykite ją man. Papasakokit man apie „Skonį". – Pasirinkau damą, kurios nemėgau.

– Kodėl ją? – suniurnėjo Mikalojus.

– Taip aš baudžiu save. Ar ji labai graži?

– Taip.

Mano pirštai klajojo po žemuoges, ir staiga aš nugnybau vieną. Numečiau ją šalin.

– Ar ji šypsosi?

– Taip, vos pastebimai. Ji žiūri kairėn užsisvajojusi.

– Apie ką ji svajoja?

– Apie vienaragio ragą.

– Skalsu, Mikalojau, – aštriai nutraukė Pilypas.

Man liko dar smalsiau.

– Ir ką tas ragas?

– Vienaragio ragas yra stebuklingas. Turi ypatingų galių. Sakoma, jei vienaragis panardina savo ragą į užnuodytą šulinį, vanduo vėl lieka tyras. Jis gali nuskaidrinti ir kitus dalykus.

– Kokius?

Jis nutilo.

– Šįkart užteks. Galbūt papasakosiu tau kitą kartą, – tai Mikalojus pridūrė pašnibždomis, kad tik aš girdėjau. Mano ausys aštresnės nei Pilypo.

– Gerai, – tariau, – man reikia pagalvoti. Tarp gėlynų turi būti mėta, ji saugo nuo nuodų. Ir baltašaknė. Paskui veronika, saulutė ir serentis – skrandžiui gydyti. Žemuogės irgi saugo nuo nuodų, be to, jos skirtos Viešpačiui Kristui – nes dama ir vienaragis yra kaip Švenčiausioji Mergelė ir Jėzus Kristus. Todėl Švenčiausiajai Mergelei mes įpinkime pakalnutę, rusmenę, sinavadą, žibuoklę. Taip, ir erškėčių – baltų – Švenčiausiosios Mergelės tyrumui, o raudonų – Kristaus kraujui. Gvazdikas lai žymi Dievo Motinos ašaras, kai ji rauda Sūnaus, būtinai įauskite jų į tą gobeleną, kuriame vienaragis pasidėjęs kojas damai į skraitą, nes juk tai kaip Pieta, ar ne? Kuri tai dalis? – aš jau žinojau, aš viską prisimenu. Tik norėjau paerzinti juos.

Jie luktelėjo. Pilypas kostelėjo.

– „Regėjimas".

– A, – tęsiau toliau lyg niekur nieko. – Gvazdikai yra ir čia, kur dama pina vestuvinį vainiką, taip?

– Taip, tai „Kvapas".

– Į nuotakų vainiką kartais įpina ir žiemės, ji reiškia ištikimybę. Ir dar reikėtų leukonijos pastovumui, o neužmirštuolių – tikrai meilei.

– Palauk, Eleonora, neskubėk taip. Pasiimsiu dar popieriaus eskizams ir suolelių prisėsti, – Pilypas nubėgo į virtuvę.

Likau viena su Mikalojumi. Dar niekada nesu buvusi viena su tokiu vyru kaip jis.

– Kodėl jus vadina Nekaltųjų Mikalojumi?

– Gyvenu netoli Nekaltųjų kapinių Paryžiuje, paėjus Šv. Dioniso gatve.

– Aš ir nemaniau, kad jūs nekaltas.

Mikalojus sukikeno.

– Tu jau mane pažįsti, gražuole.

– Aš norėčiau paliesti jūsų veidą, kad geriau jus pažinčiau.

Tai buvo labai drąsu – nesu prašiusi paliesti net Pilypo veido – nors mes drauge nuo vaikystės. Bet Mikalojus iš Paryžiaus – jis pratęs prie drąsaus elgesio.

– Žinoma, – tarė jis ir žengė į žemuoges, batais traiškydamas mėtas, melisas ir žalias žemuoges. Jis atsiklaupė priešais mane, ir aš rankomis paliečiau jo veidą. Jis turėjo minkštus plaukus iki pečių, jo smakras ir skruostai šiurkštūs nuo šerių. Plati kakta. Smakras su aštriu įdubimu. Abipus plačios jo burnos buvo po gilią raukšlę. Aš suspaudžiau jo ilgą siaurą nosį, ir jis nusijuokė.

Tik spėjau apčiuopti jo veidą, ir jis iškart pašoko ir žengė atgal ant tako. Kai vilkdamas per akmenukus suolelius grįžo Pilypas, rado mus kaip palikęs.

– Tai nori, kad parodyčiau gėles, kurias paišysi? – pašokau taip greitai, kad net galva susvaigo.

– Taip, – tarė Pilypas.

Žengiau ant tako ir nuvedžiau juos prie gėlių lysvių.

– Daugelis jų dabar žydi, nors kai kurios jau nužydėjo. Nebežydi žibuoklės, pakalnutės, nei žiemės. Lapų dar yra, bet žiedų jau ne. Ir baltašaknė jau ėmė vysti. Tačiau sužydo rusmenė ir veronika, vienas kitas serentis. Ar matot – ten prie slyvų?

– Taip, – pasakė Mikalojus. – Tu čia augini viską, ar ne? Kodėl taip jas puoselėji, kai negali jų matyti?

– Auginu kitiems pasigrožėti, o ypač tėčiui, kad matytų gėles, kurias jis audžia, perteiktų jų tikrą formą ir spalvas. Paimti jas iš gamtos – visų geriausia. Tai dirbtuvės paslaptis – todėl mūsų *milfleras* ir yra toks puikus.

– Va, leukonija. Aš sodinu jas ties sklypelių kampais dėl kvapo, kad žinočiau, kur esu. O va sinavadas – viskas po trejetą – trys lapeliai trijose grupelėse ant trijų šakelių – kaip Šventoji Trejybė. O štai gvazdikai, saulutės ir ramunės. Ko dar norėtumėte?

Pilypas paklausė manęs apie kitus augalus, kurie augo šalia, ir aš atsiklaupusi juos pačiupinėjau – mėlynasis kietagrūdis, uolaskėlė ir putoklis. Ir jis sėdo jų paišyti – jo angliukas grikšėjo per šiurkštų popierių.

– Gal reikėtų ir ankstyvųjų pavasarinių gėlių, – priminiau. – Snieguolių ir hiacintų. Žinoma, jie nebežydi, bet gali pasižiūrėti į kitus tėčio eskizus, jei neprisimeni. Reikia ir narcizų, vienaragiui iš „Regėjimo" – juk jis žvelgia į save veidrodyje kaip Narcizas.

– Matyt, tu kalbėjai su Leonu Senuoju, kai jis čia lankėsi. Jums abiem atrodo, kad vienaragis tuščiagarbis.

Aš nusišypsojau.

– Leonas išmintingas žmogus.

Išties Leonas Senasis visad buvo man labai geras, elgėsi su manim beveik kaip su dukra. Kartą pasakojo man, kad jo šeima buvo žydai, nors čia atvykęs jis eina su mumis į mišias. Tad jis žino, ką reiškia būti kitokiam, kaip tenka stengtis prisitaikyti ir būti naudingam.

– Mikalojau, atnešk drobę, kur aš pradėjau paišyti „Garsą", aš nupiešiu žalumą, – aštriai įsiterpė Pilypas.

Maniau, kad Mikalojus ką nors atšaus, bet jis nesiginčijęs iškart nuėjo į dirbtuvę. Nežinau kodėl, bet staiga pajutau nenorą, kad Pilypas man dabar ką nors pasakytų. Tad jam nespėjus nė prasižioti, smukau pas mamą vidun.

Čia užuodžiau, ką ji gamina pietums – upėtakį, šviežių morkų iš daržo, džiovintų pupelių ir žirnių košę.

– Ar Mikalojus su Pilypu irgi valgys? – paklausiau, dėdama ant stalo stiklines.

– Manau, kad taip, – mama bumbtelėjo ant stalo kažką sunkaus – dubenį su žirnių koše. Apsisukus vėl grįžo prie ugnies ir išsyk išgirdau kažką čirškinant – kepė dar žuvies. Aš ėmiausi pilstyti alų – paprastai girdžiu, kai stiklinė jau sklidina alaus.

Prie ugnies nesijaučiu taip užtikrintai kaip sode. Man jaukesni tie dalykai, kurie taip greitai nesikeičia. Todėl ir mieli mano širdžiai gobelenai – auga jie lėtai, ištisus mėnesius nelyginant augalai sode. Kai mama taiso maistą, kassyk rakandus perkelia į kitą vietą, ir aš nežinau, ar peilį rasiu kur palikusi, ar nesuklupsiu ant žirnių maišo, kėpsančio ant tako, ar dubuo su kiaušiniais bus padėtas pasieny ir aš jo neapversiu. Prie krosnies iš manęs menka pagalbininkė. Ugnies prižiūrėti negaliu, daugely kartų ji buvo į mane įkibusi. Anąkart užkūriau per didelę ugnį, liepsnos įsimetė į kaminą – būtume ir sudegę, jei ne brolis, kurs užplojo ugnį vandeny pamirkytos vilnos gabalu. Po ano įvykio tėtis uždraudė man ruoštis prie krosnies. Aš negaliu kepti mėsos ar paukščio. Negaliu perkelti puodų ant ugnies. Negaliu nė viralo maišyti, nes karšta sriuba tyška ant rankų.

Bet pjaustyti daržoves sugebu, – mama sako, kad morkas supjaustau net smulkiau nei reikia, bet kitaip negaliu, nusirėžčiau pirštą. Galiu grandyti puodus. Iškabinti viralo likučius ir sukrėsti kur kitur. Galiu gardinti maistą, bet lėtai, muskato, cinamono ar pipiro turiu įsipilti į delną, o paskui kelis kartus paragauti, ar jau gana. Bet aš labai stengiuosi būti naudinga.

– Ką tu manai apie Nekaltųjų Mikalojų? – paklausė mama.

– Tuščias, pasipūtęs vaikinas.

– Toks jis yra. Bet išvaizdus. Manau, Paryžiuje nemažai merginų turėjo per jį bėdos. Tikiuos, kad nors čia nieko neprikrės. Tu atsargiai su juo, dukrele.

– Ko gi jis norėtų iš tokios neregės kaip aš?

– Ne akių jis ieško.

Aš nukaitau. Nusisukau nuo jos ir atidariau medinę duoninę. Iš garso pajutau, kad joje telikę trupinių. Apieškojau ant mažo staliuko prie krosnies, paskui didįjį stalą.

– Ar turime duonos? Bent papjaustyti ant padėkliukų? – pagaliau paklausiau. Nemėgstu sakyti, kad ko nors nerandu.

– Magdalena išėjo nupirkti.

Anksčiau man atrodydavo, kad tai mano kaltė, jog mes samdome tarnaitę. Magdalena buvo tarsi mano akys, ji darė viską, ką turėtų motinai pagelbėti duktė. Bet kai tėvelio dirbtuvė ėmė garsėti savo *milfleru*, jis ėmė vis daugiau ir daugiau užsakymų, ir mudvi su mama gavome jam padėti, tada buvo labai paranku turėti Magdaleną. Dabar be jos negalėtume verstis, bet mama vis dar gamina pati, kai gali. Ji sako, kad Magdalenos troškiniai prėski ir jai skauda nuo jų pilvą. Bet kai dirbame prie staklių, būnam visai patenkinti, gaudami Magdalenos pagaminto maisto, prausdamiesi jos atneštu vandeniu, šildydamiesi prie ugnies, kurią ji užkūrė ir malkų pati pririnko.

Dabar Magdalena įžengė nupirkus duonos. Ji aukšta mergina, ūgio kaip mama ir stuomeningesnė. Aš čiupinėjau jos rankas, – jos kaip ėriuko kojos. Ji patinka vyrams. Aną vakarą girdėjau juos su Jurgiu Jaunesniuoju sode. Tikriausiai manė, kad aš negirdėsiu jų dejonių arba nepastebėsiu, kad mano narcizai prie tvorelės išvolioti. Žinoma, aš nieko nesakiau. O ką galėčiau pasakyti?

Vos grįžus Magdalenai, parėjo ir tėtis su vaikinais iš susitikimo su vilnos pirkliu.

– Užsakiau vilnos ir šilko, – pasakė jis mamai. – Ostende yra pakankamai metmenims užmesti, šiek tiek pradžiai audimo. Šią atgabens už kelių dienų, ir galėsim užmesti metmenis ant staklių. Likusi dalis priklauso nuo to, kaip pirkliams pavyks persikelti jūra iš Anglijos iki mūsų.

Mama linktelėjo.

– Maistas gatavas. Kur Pilypas su Mikalojumi?

– Sode, – pasakiau. Nueidama jų pakviesti, jaučiau į nugarą įsmigusias jos akis.

Kai susėdom valgyti, tėvelis klausinėjo Mikalojų apie Paryžių. Mums visad smalsu išgirsti apie nematytas vietas. Tėvelis yra buvęs Ostende ir kituose audėjų miestuose, Lilyje ir Turnė, bet ne taip toli

kaip Paryžius. Mama su Jurgiu Jaunesniuoju kartą keliavo su juo į Antverpeną, bet aš nėkart nesu buvusi už miesto sienų – man būtų nejauku. Man gana, kad pažįstu kai kurias Briuselio vietas – Dievo Motinos bažnyčią prie Koplyčios aikštės, prieš yra aikštė, kur būna turgus, Sablono Dievo Motinos bažnyčią, vartus vidinėje sienoje išeiti į Didžiąją aikštę, šios turgų ir katedrą. Tai pasaulis, kurį pažįstu. Bet man patinka paklausyti apie kitas vietas ir įsivaizduoti, kaip ten turėtų būti. Pavyzdžiui, jūra – norėčiau pajusti, kaip aplink viskas kvepia druska ir žuvimi, girdėti, kaip bangos dūžta ir atslūgsta, just ant veido jų purslus. Tėtis man visa tai pasakojo, bet norėjau pabūti prie jūros ir patirti tai pati – koks beribis ir galingas gali būti vanduo.

– Kokia toji Paryžiaus Dievo Motinos katedra? – pasmalsavo tėtis. – Girdėjau, ji net didesnė už čionykštę.

Mikalojus nusijuokė.

– Jūsų katedra – piemens trobelė, palyginti su Paryžiaus Dievo Motinos katedra. Dievo Motinos katedra – tai dangus, perkeltas ant žemės. Nuostabiausi bokštai, garsiausi varpai, kvapą gniaužiantys vitražai. Jei tik pajėgčiau tokius vitražus sukurti!

Buvau dar beklausianti apie varpus, bet čia tyliai įsiterpė Pilypas:

– Mes, briuseliečiai, didžiuojamės savo katedra. Vakarinį fasadą pabaigs šįmet kiek vėliau. Ir mūsų kitos bažnyčios – Dievo Motinos bažnyčia Koplyčios aikštėje ir Sablono Dievo Motina – labai gražios, bent jau tiek, kiek pastatyta. Vitražai ne mažiau meniški nei Paryžiuje.

– Gal jie ir meniški, bet ne tokie didingi kaip Paryžiuje, – nesiliovė Mikalojus. – Man patinka stovėti priešais katedrą ir žiūrėti, kaip žmonės net išsižioję grožisi. Prie katedros zuja vagišių kaip niekur kitur, nes žmonės taip įsispokso, kad nebepastebi, kaip juos apvagia.

– Žmonės vagia vieni iš kitų? – nusistebėjo mama. – Ir nebijo kilpos?

– Paryžiuje daug pakaria, bet ir ilgapirščių apstu. Kai aplink tokia prabanga ir turtai, vagys neatsilaiko. Visą dieną į Dievo Motinos katedrą plaukia kilmingieji ir jų damos, išsitaisę prašmatniausiais apdarais. Moterys Paryžiuje vilki gražiau nei bet kur kitur.

– O ar esi buvęs kituose miestuose? – paklausė Jurgis Jaunesnysis.

– O, daug kur.

– Kurgi?

– Lione. Gražios moterys.

– Ir?

– Tėtis yra buvęs Turnė. Sakė, kad šurmulingas miestas.

– Nykus miestas tas Turnė, – bylojo Mikalojus, – prisiekiau kojos ten daugiau nekelti.

– Turnė išaudžiama puikių dalykų, – kalbėjo tėtis. – Kai kas pranoksta visus Briuselio audinius.

– Moterys plokščiom krūtinėm ir nuolat raukėsi, – Mikalojus kalbėjo prisikimšęs burną.

Aš suraukiau nosį.

– Ar teko būti Norviče? – paklausė tėtis. – Ten tai norėčiau kada nors apsilankyti. Pamatyti vilnų turgų.

– Venecija, štai kur mane traukia, – bylojo Mikalojus.

– Kodėl, pone? – paklausiau, – ar jums labiau patinka šilkas nei vilna?

– Ne tik šilkas, viskas keliauja per Veneciją – prieskoniai, paveikslai, brangakmeniai, kailiai. Visa, ko širdis trokšta. Maišosi visokiausi žmonės – maurai, žydai, turkai. Ten tai jau yra kur akis paganyti, – jis užsikirto. – A, atleiskite, panele.

Aš truktelėjau pečiais. Visi man pasakoja apie tai, ką mato – esu prie to pratusi.

– Ir venecijietės jau tau tikriausiai tiktų, ar ne? – paklausė Pilypas.

Mes su Magdalena sukikenom. Žinau, kad Pilypas tai pasakė, kad visi vėl jaukiau pasijustų. Toks jis yra.

– Kokie gi tie Jono Le Visto namai? – nutraukė juos mama. – Ar labai prašmatnūs?

– Prašmatnūs. Tik kad už miesto sienų, prie Šv. Germano abatijos – labai graži bažnyčia, seniausia Paryžiuje. Jo žmona dažnai ten vaikšto.

– O ponas Le Vistas?

– Jis užsiėmęs žmogus – vis dirba karaliui. Nemanau, kad turi laiko mišioms.

– Neranda laiko mišioms! – mama pasipiktino.

– Ar jis turi vaikų? – paklausiau, krapštinėdama savo padėklą. Dar turėjau likusios žirnių košės – buvau taip įsijausminusi, kad negalėjau nė valgyti.

– Tris dukras, panele.

– Ir sūnų neturi? Jam tikrai reikėjo daugiau melstis, – pareiškė mama. – Neturėti įpėdinio jam turėtų būti tikra kančia. Kas gi lauktų šios dirbtuvės, jei ne Jurgis Jaunesnysis?

Tėtis suniurnėjo. Jam nepatinka, kai mama primena, kad dirbtuvė vieną dieną atiteks Jurgiui Jaunesniajam.

– O per kiek laiko pereitum Paryžių? – klausinėjo Lukas.

– Bent jau kiek truktų dvejos mišios vienos išsyk po kitų, – pasakojo Mikalojus. – Ir tai, jei neužgaištum nei prie prekeivių, nei aludėse, nesustotum pasilabinti su pažįstamais. Gatvėse tiršta žmonių – dieną naktį. Žvalgykis – kiek akys aprėpia, pirk – kiek širdis geidžia.

– Atrodo, kad labai panašu į Briuselį – tik kad didesnis miestas ir daugiau nepažįstamų žmonių, – pastebėjo Lukas Jaunesnysis.

Mikalojus prunkštelėjo:

– Nuo šio miesto smarkiai skiriasi.

– Bet kuo gi? Jei neskaitysime moterų?

– Tiesą sakant, Briuselio moterys gražesnės, nei aš maniau. Reikia tik įdėmiau pasižiūrėti.

Aš nuraudau. Magdalena sukikeno ir pasikreipė ant suolo prispausdama mane prie mamos.

– Skalsu kalbos, pone, – aštriai nukirto mama. – Elkitės pagarbiau šiuose namuose, nes paryžietis dailininkas ar ne, gausite keliu į užpakalį!

– Kristina! – tramdė ją tėtis, o Jurgis Jaunesnysis su Luku pagavo juoktis.

– Kalbu, ką jaučiu. Be manęs dar reikia pagalvoti ir apie Eleonorą su Magdalena. Aš nenoriu, kad koks saldžialiežuvis vilioklis suktųsi aplink jas.

Tėtis buvo kažką besakąs, bet Mikalojus suskubo pirmas.

– Užtikrinu jus, ponia, kad nenorėjau elgtis nepagarbiai – su jumis, jūsų dukteria ar gražiąja Magdalena.

Magdalena vėl ėmė kraipytis, ir turėjau baksteleti jai kojos nykščiu.

– Pamatysime, – nukirto mama. – O savo pagarbą galėtumėte išreikšti pasirodęs mišiose. Dar nebuvote nė vienose, kai atvykote.

– Jūs teisi, ponia. Aš neleistinai apsileidau. Atsiteisiu nueidamas į Devintąją. Gal net eisiu su jumis į Sabloną, pasižiūrėsiu tų garsiųjų vitražų.

– Ne, – paprieštaravo tėtis. – Mišios palauks. Man kuo greičiau reikia pirmojo gobeleno eskizo, kad galėtume imtis darbo. Judu su Pilypu dirbkite, ligi pabaigsite, paskui nueisite į mišias.

Mama iš pykčio net sudrebėjo, bet nieko nepasakė. Ji niekad nepraleistų mišių dėl darbo, bet vyriausias audėjas yra tėtis ir jis sprendžia šiuos dalykus. Ir ji ilgai ant jo neširdo. Niekad ilgai nepyksta. Po pietų jiedu nuėjo į dirbtuvę. Nors mama negali austi, nes gildija skirtų tėveliui baudą, ji dažnai padeda jam atlikti kitus darbus. Jos tėvas buvo audėjas, ir ji moka įriesti metmenis ant sta-

klių, suverti ataudų siūlus į nytis, suvyti, išskirstyti vilną ir apskaičiuoti, kiek vilnos ir šilko reikia kiekvienam gobelenui ir kiek truks jį išausti.

Aš negaliu padėti tuose darbuose, bet galiu siūti. Naktį, kai audėjai baigia savo darbą, sėdžiu prie audinio ištisas valandas ir apčiuopomis prie staklių surandu plyšelius, kur baigiasi vienas spalvos plotas ir prasideda kitas. Taip ir pažįstu gobelenus ir audėjus, kurie juos audžia.

Žinoma, jei patronas pasirengęs už tai mokėti ir piešinys leidžia, tada tėvelis supina spalvas „balandžio uodega" ausdamas, o kai vienos spalvos siūlas įaudžiamas į kitos spalvos plotą, plyšių nebelieka. Tai darbas smulkus ir pinklus, ilgiau trunka ir brangesnis, tad daugelis užsakovų to neprašo, kaip ir ponas Le Vistas. Regis, jis per daug šykštus ir labai skuba, kaip ir tikėjausi iš Paryžiaus kilmingųjų. Šiuos mėnesius turėsiu daug siūti.

Kol jiedu buvo dirbtuvėje, aš vėl išėjau į sodą, ravėjau ir rodžiau vyrams gėles, kurių jiems reikėjo, o jie piešė ir tapė gobeleno eskizą ant didžiulio drobės gabalo. Mes triūsėme taikiai, ir man tai tiko – man mieliau, kai mes nuolat nesikauname.

Vėliau Jurgis Jaunesnysis ir Lukas išėjo į sodą ir žiūrėjo, kaip Mikalojus ir Pilypas tapo. Saulė pakibo mums iš priekio. Pasiėmiau du kibirus vandeniui augalams, ir eidama per virtuvę prie šulinio, kurs buvo kiek atokiau, išgirdau minint Jokūbą Jautį. Sustojau tarpdury į dirbtuvę.

– Šiandien buvau su juo susitikęs, sakiau, kad tuoj užsakysiu mėlyną, – pasakojo tėtis. – Jis vėl apie ją klausinėjo.

– Bet nėra ko skubėti, argi ne? – atsiliepė mama. – Jai tik devyniolika. Daugelis merginų laukia daug ilgiau, kol gaus tinkamą porą arba kol jų vyrai susitvarkys, arba rengiasi kraitį. O prie jo durų tai jau tikrai nesirikiuoja nuotakos.

– Pirmiausia jos nuo kvapo nukeiptų, – tarė tėtis.

Abu sukikeno.

Stovėjau užgniaužus kvapą, tylutėliai laikiau kibirus, bijodama, kad tėvai manęs neišgirstų. Pajutau, kaip kažkas, atėjęs iš sodo, sustojo už manęs tarpdury.

– Kad ir koks tas pasiūlymas, – kalbėjo tėtis. – Vienintelis, kurį ji gavo. Neturėtume taip iškart atmesti.

– Bet ji gali gyventi ir kitaip, nebūtinai tekėti už mėlynžolininko. Negi to linki savo dukrai?

– Nelengva aklai merginai rasti vyrą.

– Nebūtinai ji turi tekėti.

– Ką, kad visą gyvenimą būtų dirbtuvei našta?

Aš krūptelėjau lyg užduota. Aiškiai per maža iš manęs naudos.

Tas, kas už manęs stovėjo, sukrutėjo ir po akimirkos žengė atgal į sodą, palikdamas mane vieną, apsipylusią tyliom ašarom. Tam tikusios ir mano akys – jos paberia ašarų.

KRISTINA NUO SABLONO

Akių negalėjau atitraukti nuo jų apdarų. Prašmatni damos, grojančios vargonėliais, viršutinė suknelė pasiūdinta iš audinio, raštuoto raudonais granatais geltoname fone. Kraštai apvedžioti perlais ir tamsiais brangakmeniais, priderintais prie tų, kuriuos ji dėvi ant kaklo. Apatinė suknelė mėlyna, su smailėjančiomis rankovėmis, grakščiai apkritusiomis ranką. Čia Jurgis galės pasipuikuoti savo meistryste – tamsiai mėlyna turės pereiti į šviesų toną.

Netgi tarnaitė prie vargonėlių dumplių gražiai pasipuošusi – mudvi su Eleonora net tokių apdarų neturime. Matyt, taip rengiasi Paryžiaus kilmingų damų kompanionės. Žinoma, jos suknia kuklesnė nei ponios, bet vis tiek graži – tamsiai mėlynas *muaro* rašto audinys, raudona apdaila, – ir vėl Jurgis gaus progą parodyti savo įgūdžius. Jos rankovės ne smailios, bet apvalios. Jei aš vilkėčiau suknelę su tokiomis rankovėmis, jos įmirktų į sriubą ir įsipintų metmenų siūluose.

Damos kompanionė irgi pasipuošusi pora gėlės pavidalo pakabukų. Jie nėra tokie prašmatnūs kaip jos ponios, bet grandinės aukso, o galvos dangalas padabintas brangakmeniais. Aš irgi norėčiau tokių papuošalų. Turiu vėrinį su rubinais emalyje, Jurgis man jį padovanojo, kai dirbtuvė tapo jo. Pasipuošiu juo į gildijos puotas ir plaukiu Didžiąja aikšte it karalienė.

Kartais pagalvoju, ar mes išties pasiturintys, nors to ir nematyti, ir pasvarstau, ką Jurgis sakytų, jei nuspręsčiau tapti tokia dama

kaip tos nupieštos moterys. Jei vilkėčiau prašmatniais drabužiais, smaguriaučiau cukriniais migdolais, o mano damos man kas žingsnį patarnautų – padarytų man šukuoseną, nešiotų maldaknygę, pintinėles ir nosines, apruoštų mano kambarį ir pakurtų židinį. Magdalena tik pakirdusi privalėtų užkurti ugnį, bet daug dažniau man atsikėlus ji dar miega, tai ir ugnį gaunu kurti pati.

Aš niekuo nepanaši į damas tuose piešiniuose. Nemoku groti vargonais, neturiu laiko lesinti paukščių, pinti vainikų iš gvazdikų ar žiūrėti į veidrodžius. Tik viena gobelenų damų man kiek artimesnė – ta, kuri suėmusi vienaragį už rago. Taip ir aš daryčiau – ir pasistengčiau laikyti jį kuo tvirčiau.

Mes turime pinigų, bet Jurgis neleidžia jų pašvitams. Tiesa, mūsų namai didesni nei daugelio – mes sujungėme du trobesius taip, kad dabar yra didžiulė patalpa dirbtuvei, pastatytos lovos pameistriui ir kitiems padėjėjams. Turiu savo vėrinį, o mūsų riešutmedžio lova tvirta. Mūsų suknelės, tegu iš paprasto, bet gero audinio, gražiai sukirptos. Mudvi su Eleonora turime jų po trejetą, kai kitos moterys – tik po porą ar vieną. Bet mes jas vilkime dirbdamos, ne pasirodymui, ir rankovės nesipainioja mums po rankomis.

Jurgis nesipuikuoja turtais, bet perka gobelenų eskizus – jų yra sukaupęs daugiau nei bet kuris kitas audėjas šiame mieste. Turime dvejas horizontalias stakles, kai kitos tokios dirbtuvės kaip mūsų teturi vienerias. Jis dosniai aukoja mišioms mūsų šeimos intencijomis ir gausiai prisideda prie Dievo Motinos bažnyčios statybos Sablone.

Tik kartais man labiau pasinori mėlynos, o ne rudos suknelės, ir dar norėtųsi, kad į vilną būtų įausta ir šilko. Norėčiau šiltų kailinių ir neskubėdama gražiai susišukuoti – ir kad kita moteris padėtų man. Sykį Magdalena bandė sutvarkyti man plaukus, bet jos šukuosena atrodė kaip žvirblių lizdas. Norėčiau, kad mano rankos būtų švelnios, kaip tie rožių žiedlapiai, kuriuose anos damos

iš gobelenų tikriausiai mirko savąsias. Eleonora yra padariusi man tepalo iš rožių žiedlapių, bet man tenka tiek čiupinėti šiurkščios vilnos, kad nei tepalas nebepadeda.

Būtų miela, kad visad degtų ugnis, kur galėtum prisėsti,– ir maisto kiek daugiau, nei tik būtina.

Bet apie tai retai susimąstau.

Plušau su kitais dirbtuvėje, kur mes įtempėme staklių nytis, tad dabar buvo malonu pabūti sode ir žvilgtelėti, ką nutapė Nekaltųjų Mikalojus su Pilypu. Kol kas tik „Garsas" jau buvo paruoštas – didelis, pakabintas ant sienos sode, kur jiedu dirbo. Viską nupaišė Pilypas, nes Mikalojus nesuprato, kad mes audžiame atbulai, todėl kartone turi būti veidrodinis būsimo gobeleno atspindys. Reikia ypatingo talento, kad sugebėtum mažą piešinį perkelti ant didelio formato ir nupiešti iš kairės į dešinę, o ne iš dešinės į kairę.

Mes juokėmės iš Mikalojaus išraiškos, kai jis pirmąkart pamatė atbulai nupieštą „Garsą". Bet paskui prie to priprato ir nutapė visai gerai. Nors ir pasipūtęs, jis geras dailininkas ir greitai mokosi.

Kai išėjau iš dirbtuvės, Eleonora ir Mikalojus buvo sode – jis tapė, o ji ant kopėtėlių genėjo vyšnias. Pilypas išėjo pas tėvą atsinešti dar dažų. Nors jiedu skirtinguose sodo kampuose plušo katras prie savo darbo, man nepatiko, kad buvo tik dviese. Bet nieko negaliu pakeisti – turiu per daug darbo, kad imčiau ganyti savo dukrą. Ji protinga mergina, nors ir pastebėjau, kad pasikeičia, kai jis įeina į kambarį.

Mikalojus dabar tapė kitą kartoną – ant didelio drobės gabalo kol kas buvo tik eskizas anglimi. Tai buvo „Kvapas", kur dama pina nuotakos vainiką iš gvazdikų – sutuoktuvių gėlių. Ši dama tikriausiai neabejoja, kad suvilios vienaragį, jei jau pinasi vainiką. Mikalojus tapė jos veidą, bet dar buvo nepradėjęs suknelės. Magėjo kuo greičiau ją pamatyti.

Jis paliovė tapęs ir atėjo sykiu pasigrožėti „Garsu".

– Ar jums patinka, ponia? Nė žodžio apie tai nepasakėte. Labai gražu, ar ne?

– Jūs tai jau nelaukiate pagyrimo, ar ne? Pats pirmas šokate girtis.

– Ar jums patinka jos suknelė?

– Suknelė graži, bet *milfleras* dar gražesnis. Dailiai Pilypas nupiešė augalus ir tuos žvėrelius žolėje.

– Aš nupiešiau vienaragį ir liūtą, kaip jums patinka?

– Vienaragis per storas, nėra toks energingas, kokio tikėjausi.

Mikalojus suraukė nosį.

– Dabar jau nebėra laiko keisti, – pridėjau. – Bus gerai. Bent jau liūtas tikrai smagus. Žinai, jo apvalios akys ir plati burna panašios į Pilypo.

Eleonora sukikeno vyšnios viršūnėje.

Aš perėjau prie „Kvapo".

– Kokia bus damos suknelė? Ir tarnaitės?

Mikalojus išsišiepė.

– Ji vilkės raudoną granatų rašto brokato suknelę, o viršutinis sluoksnis bus mėlynas, jis bus pasikaišiusi viršutinį sluoksnį – kad matytųsi ir apatinė raudona. Tarnaitės suknelė pakartoja ponios spalvas – viršutinė mėlyna, apatinis sluoksnis – raudonas. Bet audinys paprastesnis – *muaro* rašto.

Visa tai jis taip pasiskonėdamas išraitė, kad turėjau ką nors atsakyti

– Argi tarnaitė nešiotų du kaklo papuošalus? Pakaktų vieno, ir ant paprastos grandinės.

Mikalojus nusilenkė.

– Gal dar kas nors, ponia?

– Nebūk toks įžūlus, – ir jau tyliau, – ir laikykis atokiau nuo mano dukters.

Eleonora paliovė šlamenti vyšnioje.

– Mama! – sušuko ji. Aš visad stebiuosi, kad ji taip puikiai girdi.

Nespėjus nė vienam daugiau ko pasakyti, Jurgis pašaukė mus į vidų riesti metmenų. Mes jau ėmėme ruošti stakles audimui – metmenų gijas suvėrėme į skietą ir pritvirtinome jas prie veleno viename staklių gale. Dabar atėjo metas įriesti metmenis ant galinio veleno – o paskui jau pritvirtinti prie priekinio, taip paruošiant paviršių austi.

Metmenų siūlas standesnės už apmatų, šiurkštesnės vilnos. Man metmenys nelyginant žmona šeimoje. Jų lyg ir nematyti – tik ruoželiai po spalvotu ataudų siūlu. Tačiau jei jų nebūtų, nebūtų nė gobeleno. Be manęs Jurgis tiesiog pairtų.

Metant metmenis tokio dydžio gobelenui, reikia bent keturių žmonių, kurie laikytų metmenų siūlų ryšelius ir įtemptų, o kiti du vyrai vyniotuvu įriestų metmenų siūlus ant galinio veleno. Dar kas nors tikrina, kaip įtempti siūlai. Juos reikia gerai įtempti pačioje pradžioje, kitaip audžiant bus bėdos. Tai visuomet daro Eleonora – jos rankos tokios jautrios, kad puikiai tinka šiai užduočiai.

Kai įėjome, Jurgis ir Jurgis Jaunesnysis jau stovėjo ties abiem vyniotuvo galais. Eleonora nuėjo prie tėvo, o aš parodžiau Mikalojui mums padėtus metmenų siūlų ryšelius. Lukas su keliais jau stovėjo viename gale.

Mums trūko vieno žmogaus.

– Kur Pilypas? – paklausė Jurgis.

– Dar pas tėvą, – atsiliepė Mikalojus.

– Magdalena, pastumk lęšius toliau nuo ugnies ir ateik čia! – pašaukiau aš.

Magdalena pasirodė nuo krosnies, suodina ir įkaitus. Aš ją pastačiau tarp savęs ir Luko, kad būtų toliau Mikalojaus, ir jie nežibintų akimis vienas į kitą, kai reikės dirbti. Pasiėmė po ryšelį siūlų į kiekvieną ranką, išsirikiavome kiek atokiau nuo staklių. Pamokiau Mikalojų ir Magdaleną, kaip lygiai ir standžiai apsukti siūlus ant rankos ir tvirtai įtempti. Nelengva taip susiderinti, kad kiekvienas

siūlas būtų lygiai standus su kitais. Mes laikėme savo ryšelius ir lėtai artėjome prie staklių, o Jurgiai kiekvienas savo gale suko vyniotuvo rankenas. Kai jie trumpai sustojo, Eleonora žengė prie skersai vyniotuvo gulinčių metmenų ir perėjo, braukdama ranka per siūlus. Visi tylėjo. Jos veidas buvo šviesus ir susikaupęs – tokį žvilgsnį regiu Jurgio veide, kai jis audžia. Akimirką man beveik pasirodė, kad ji mato. Priėjusi galą, ji apsisuko ir grįžo, ir jos ranka sustojo ties Mikalojaus siūlais.

– Per laisva, – pasakė ji. – Čia ir čia, – pasiekusi ji parodė Magdalenos siūlus.

– Stipriau įtempkite kaire, – liepiau jiems abiem. – Jūsų kairė silpnesnė, užtai ja visad tempkite tvirčiau.

Kai gijas išlyginome, Jurgis ir Jurgis Jaunesnysis vėl pasuko rankenas, lėtai vydami metmenis apie veleną, o mes keturiese laikėme įtempę siūlus. Kai šitaip sukant prisislinkome prie pat veleno, metmenis paleidome ir pradėjome iš naujo, vėl žengėme su siūlais tolyn nuo staklių. Eleonora vėl patikrino, kaip įtempta. Dabar Mikalojaus dešinė ranka buvo per laisvai, paskui Luko kairė, paskui Magdalenos, ir vėl Mikalojaus. Eleonora ir aš paaiškinome jiems, kiek dar įtempti.

Mikalojus dejavo:

– Taip galima prastovėti ištisas valandas. Man skauda rankas.

– Susikaupk, tai eisis greičiau, – nukirtau aš.

Kai Jurgis su Jurgiu Jaunesniuoju pasuko rankeną, pajutau kažką degant.

– Lęšiai!

Magdalena pašoko.

– Nepaleisk! – sušukau. – Eleonora, eik ir nuimk lęšius nuo ugnies.

Baimės šešėlis šmėkštelėjo Eleonoros veidu, aptemdė jo švytėjimą. Žinau, kad ji nemėgsta ugnies, bet nieko negalėjau padėti – ji viena turėjo laisvas rankas.

– Magdalena, ar tu pastūmei tuos lęšius šalin nuo ugnies, kaip prašiau? – paklausiau jos, kai Eleonora išbėgo iš dirbtuvės.

Magdalena nudelbė piktą žvilgsnį į siūlus savo rankose. Jos pirštai buvo pabalę ir paraudonavę nuo taip stipriai apvyniotų siūlų.

– Paika mergina.

– Ji kaip Marija Selestė.

Magdalena pakėlė galvą.

– O kas ta tokia?

– Mergina, kuri dirba Le Vistų namuose. Tokia pat plevėsa.

Magdalena grįžtelėjo į Mikalojų ir išsiviepė. Jurgis Jaunesnysis nepatenkintas dėbtelėjo į juos abu.

Grįžo Eleonora.

– Padėjau puodą ant žemės.

Ir vėl visi drauge rietėme – mes tempėme, Jurgiai suko, Eleonora tikrino. Dabar jau nebebuvo lengva. Man irgi paskaudo rankos, nors niekada nebūčiau prisipažinusi. Nerimavau ir dėl pietų – ką duosiu valgyti. Teks pabėgėti iki kepėjo žmonos pyrago – ji prekiauja iš namų, o vyras – duonos paviljone.

Magdalena šalia mane pūkštė, dūsavo, niršo, o Mikalojus iš nuobodžio ėmė vartyti akis.

– O ką jūs darote, kai baigiate šį varginantį darbą?

– Suveriame į nytis, kad pasidarytų žiotys, – paaiškinau aš.

Mikalojaus žvelgė sumišęs.

– Nytys yra valai, kurie pakelia kas antrą siūlą, kad po jais būtų galima prakišti ataudus. Paspaudi pakojį, ir metmenys persiskiria per pusę. O plyšys tarp tų dviejų metmenų rinkinių yra žiotys.

– O kur dedate gobeleną, kai jį audžiate?

– Suvyniojame ant šito veleno priešais mus.

Mikalojus susimąstė.

– Bet tada jo nematote.

– Ne, tik tą ruožą, kurį audžiame, o paskui jį suvyniojame. Viso gobeleno mes nematome, iki jį baigiame.

– Tai neįmanoma. Tai tas pats, kas tapyti aklai! – tik prasižiojęs jis susigriebė ir pažvelgė į Eleonorą, kuri toliau tikrino siūlus, tarsi jo nė girdėt negirdėjo.

Bet jis klausinėjo toliau.

– O kur bus pritaisytas kartonas?

– Ant stalo, kuris pakišamas po metmenimis, kad ausdami galėtume matyti. Pilypas perkels piešinį ir ant metmenų siūlų.

– O šitas kam? – paklausė jis, parodęs į vilnos lankstuką kampe.

– Jėzau, ar jis kada nors liausis tauškęs, – Jurgis Jaunesnysis ištarė tai, ką mes visi galvojome. Mūsų dirbtuvė tyli, kitose būna daug didesnis šurmulys. Sykį turėjome audėją, kuris nepaliaudavo kalbėjęs ištisą dieną, ir Jurgiui teko jį atleisti. Mikalojus irgi visą laiką kalba – tai daugiausia paryžietiški plepalai, gryni niekai. Jis tiek klausinėja, kad knieti jam užtvoti. Laimė, kad Mikalojus daugiausia dirba sode, kitaip Jurgis užriktų. Jis taikus žmogus, bet kvailų kalbų nepakenčia.

Mikalojus jau žiojosi su kitu klausimu, bet kaip tik tuo metu Eleonora timptelėjo kelis laisvus siūlus, ir jis stipriau įtempė kairę ranką.

– Mažiau kalbų, daugiau galvokime apie tai, ką darom, – tarė Jurgis, – kitaip krapštysimės iki vėlyvo vakaro.

Bet tiek netruko. Pagaliau baigėme, ir aš galėjau pasirūpinti pietumis.

– Eime, Eleonora, – tariau, – padėsi man išrinkti gardžiausiai kvepiantį pyragą. – Eleonorai labai patinka lankytis kepėjo namuose.

– Leiskite man, ponia, aš parnešiu, jei tik duosite ir man riekę, – paprašė Magdalena.

– Tau, mergele, pietums prisvilę lęšiai. Kai čia baigsit, atnešk vyrams gėrimo ir gali kibti grandyti puodą.

Magdalena atsiduso, nepradžiuginta nė Mikalojaus mirksėjimo. Jurgis Jaunesnysis vėl susiraukė. Mikalojus atsitraukė atgal ir pakėlė rankas aukštyn, tarsi parodydamas, kad jis jos nelietė, ir staiga man šovė mintis apie savo sūnų ir Magdaleną. Gal Mikalojus pastebėjo kažką, ko aš nemačiau.

Kai mudvi išėjome, žvilgtelėjau į Eleonorą. Ji puikiai prisižiūri, tik kartais ant skruosto lieka suodžių, ir ji to nežino, arba vyšnių šakelių plaukuose kaip dabar. Ji visai daili, ilgų auksinių plaukų kaip ir mano, nosis tiesi, veidas apskritas. Tik jos didelės tuščios akys ir kreiva šypsena žmonėms kelia gailestį.

Mudviem einant Aukštąja gatve, Eleonora laikėsi įsikibusi mano rankovės šiek tiek aukščiau alkūnės. Ji miklių kojų, ir kas jos nepažįsta, nieko net nepastebi, kaip nutiko ir Mikalojui. Ji taip puikiai žino kelią, kad man netenka jos vesti, tik pasaugoti, kad neįmintų į mėšlą ar naktipuodžio turinį, kad kas nors netyčiom ant jos nešliukštelėtų, ir nuo arklių, kurie patys baidosi. O šiaip ji žengia gatvėmis tarytum angelo vedama. Jei jau kur buvo, tą vietą visad atras. Nors ji ir bandė paaiškinti, kaip jai tai pavyksta – Eleonora prisimena, kaip toje vietoje aidi žingsniai, susiskaičiuoja, kiek jų, aplinkui apsičiupinėja sienas ir pagal kvapus suvokia, kur ji yra – jos užtikrinta eisena, man regis, tikras stebuklas. Ir vis tiek ji mieliau eina ne viena, bet įsikibusi mano rankos.

Sykį, kai Eleonora buvo dar maža mergaitė, palikau ją vieną. Buvo ruduo, turgaus diena, ir Koplyčios aikštė bangavo nuo žmonių, nuo prekių akys raibo – obuoliai ir kriaušės, morkos ir moliūgai, duona, pyragai ir medus, viščiukai, triušiai, žąsys, oda, dalgiai, audiniai, krepšiai. Ir aš sutikau draugę, kuri kelias savaites buvo pragulėjusi ligos patale, ir mudvi stabtelėjom pakedenti naujienų. Nė nepastebėjau, kad Eleonoros nebėra, tik kai draugė apie ją pa-

siteiravo, pajutau, kad jos pirštai nespaudžia mano rankos. Šokom ieškoti, galiausiai radome ją stovinčią šurmulyje užverktomis negyvomis akimis, vaitojančią ir grąžančią rankas. Ji sustojusi pačiupinėti ėriuko kailio ir paleidusi mano ranką. Bet kad jos aklumas ją šitaip įveiktų, atsitinka retai.

Aš jau iš tolo užuodžiau kepėjo žmonos pyragą su jautiena. Ji įdeda į kepinį kadagio uogų, o į plutelę įspaudžia išsišiepusį juokdario veidą. Negaliu nesišypsoti jį matydama.

Bet Eleonora nesišypsojo. Ji suraukė nosį, o veidą iškreipė kančia ir pasibjaurėjimas.

– Kas atsitiko? – sušukau.

– Prašau, mamyte, užsukime į Sablono bažnyčią – tik trumpam, – nelaukdama atsakymo, ji patraukė mane į Kandeliabrų gatvę. Net ir susinervinusi, ji toliau skaičiavo žingsnius ir nepametė kelio.

Aš sustojau.

– Kepėjo žmona jau tuoj nebeprekiaus – bus negerai, jei pavėluosim.

– Prašau, mama, – Eleonora toliau tempė mane už rankos.

Tada ir aš užuodžiau tai, ką ji pajuto – net ir per jautienos ir kadagių kvapą. Joną Jautį. Netrukus bjaurus dvokas jau tvyrojo visur.

– Greičiau! – dabar jau aš ją tempiau. Mes pasiekėme Samariečių gatvę ir nėrėme į ją, kai išgirdau Jokūbą Jautį šaukiant:

– Kristina!

– Bėkim, – sušnibždėjau ir apkabinau ranka ją per pečius. Mes sprukom, klupinėdamos ant nelygių akmenų, atsitrenkdamos į sienas ir praeivius.

– Čia, – truktelėjau ją į kairę. – Sablonas per toli, eime į Koplyčią. Čia jis tikrai neieškos. – Greitai pervedžiau ją per aikštę, kur kioskelių prekeiviai jau pakavosi eiti namo pietų.

Mes pribėgome bažnyčią ir nėrėm vidun. Truktelėjau Eleonorą į Vienatvės Dievo Motinos koplyčią netoli durų ir paklupdžiau už kolonos, kad įėjęs Jokūbas Jautis jos nepamatytų. Atsiklaupusi sukalbėjau maldą, paskui atsisėdau ant kulnų. Kurį laiką nieko nekalbėjome, tik gaudėme kvapą. Jei būtume bėgusios ne nuo Jokūbo Jaučio, aš būčiau juokusis, taip komiškai turėjome atrodyti. Bet nesijuokiau – Eleonoros veidas buvo sklidinas sielvarto.

Apsidairau. Bažnyčia buvo tuščia. Šeštoji buvo pasibaigusi, visi namuose valgė. Man patinka Koplyčia, ji erdvi, dideliais langais ir netoli namų, bet mielesnė man Sablono Dievo Motinos bažnyčia. Užaugau prie pat jos sienų, į ją vaikščiodavo aplinkui gyvenę audėjai. Ji mažesnė, subtilesnė ir dailesnė, gražesni vitražai, o išorės sienos puoštos iš akmens iškaltomis gyvūnų ir žmonių figūromis. Eleonora šito, žinoma, nemato – tai, kas bažnyčiose gražiausia, nuo jos paslėpta.

– Mama, – sušnibždėjo ji, – prašau neversti manęs eiti pas jį. Aš geriau stosiu į vienuolyną, nei gyvensiu su tuo kvapu.

Tas kvapas – tai fermentuotas avių šlapimas, kuriame jie mirko mėlynžolę, kad laikytųsi spalva, ir dėl jo mėlynų siūlų dažytojai karta iš kartos veda tik pusseseres. Eleonora Jokūbui Jaučiui reiškia naują kraują, gerą kraitį ir ryšius su gero gobelenų audėjo dirbtuve.

– Kaip galėčiau gyventi toje smarvėje, kad pagaminčiau spalvą, kurios nematau?

– Bet gobelenų tu irgi nematai, o siuvi juos.

– Bet jie nedvokia. Be to, aš juos jaučiu. Pirštais apčiuopiu viską, kas juose pasakojama.

Aš atsidusau.

– Visi vyrai turi trūkumų, bet tai niekai palyginti su tuo, ką vyras duoda – maistą ir drabužius, namus, pragyvenimą, lovą. Jokūbas Jautis suteiktų tau visus šiuos dalykus, ir tu turėtum dėkoti Dievui, kad juos turėsi, – pasakiau tai griežčiau, nei pati tuo tikėjau.

– Aš ir dėkoju, bet kodėl negalėčiau gauti sau mielesnio vyro kaip kitos moterys? Niekas jo nenori, dvokiančio gyvulio. Kodėl turėčiau už jo tekėti? – Eleonora net susipurtė iš pasibjaurėjimo. Ji tikrai nesidžiaugs vedybų guoliu su Jokūbu Jaučiu, aiškiai tai mačiau. Aš ir pati sunkiai valdžiausi nesipurčiusi, mintyse regėdama mėlynas rankas ant savo dukters kūno.

– Tai būtų naudingas sandoris, tokios vedybos, – mėginau įtikinėti. – Jei tekėsi už Jono, tai bus naudinga jo mėlynų verpalų verslui ir tavo tėvo dirbtuvei. Jis nuolat gaus užsakymų iš Jurgio, o Jurgis – pigiau mėlynų siūlų. Tu žinai, kad mudu su tavo tėvu tuokėmės, kad būtų galima sujungti dirbtuves. Mano tėvas neturėjo sūnaus ir pasirinko Jurgį kaip savo sūnų, kad tuoktųsi su manim. Bet tai nepakenkė mūsų santuokai.

– Mano vedybos jokios naudos neatneš, – pasakė Eleonora. – Juk tai žinote, mama. Būtumėte galėję ištekinti mane už kitokio verslo žmogaus – vilnos pirklio ar šilko, kito audėjo ar net dailininko. Tačiau turėsite man ieškoti tokio vyro, kurio trūkumai būtų tokie dideli, kad jis nepaisytų manojo.

– Tai netiesa, – guodžiau ją, nors Eleonora kalbėjo tiesą. – Visi mato, kokia esi naudinga ir kad aklumas netrukdo tau tvarkytis namuose ir auginti sodą.

– Aš taip stengiausi, – sumurmėjo Eleonora, – taip plušėjau, kad tik jūs būtumėte patenkinti, bet tai nieko nepakeitė. Koks vyras pasirinks aklą merginą – o ne tą, kurios akys sveikos? Briuselyje daugybė merginų, kurioms pasipirš pirma manęs, kaip ir daugelio vyrų pasiūlymus priims pirmiau nei Jokūbo Jaučio. Aš ir jis liekame statinės dugne. Tai todėl turėtume tikti į porą.

Nieko nebesakiau. Ji pati viską išdėstė, nors ir neatrodė tuo įsitikinusi. Stovėjo, suraukusi antakius, maigydama saujoj sijoną. Uždėjau savo ranką ant josios, kad liautųsi.

– Niekas dar nenuspręsta, – nustūmiau Eleonoros ranką ir išlygi-

nau sijoną. – Pasišnekėsiu su tavo tėvu. Be to, tu mums reikalinga, kol ausime šiuos naujus gobelenus. Be tavęs neapsieisime. Na, Jonas jau turėtų būti nuėjęs. Eime pas kepėją, kol jie nesuvalgė mūsų pyrago.

Kepėjas jau buvo grįžęs, ir šeima sėdosi valgyti. Įkalbėjau žmoną parduoti pyragą, tik pažadėjusi žirnių pintinę iš Eleonoros sodo. Su jautiena jau nebuvo likę, teko pirkti su vištiena. Jurgiui toks nelabai patinka.

Kai priartėjome prie namų, Eleonora pasibaidė kaip arklys ir suspaudė mano ranką. Avių šlapimo dvokas jau buvo čia – tikriausiai Jokūbas Jautis ėjo pas Jurgį, kai pirmiau pastebėjo mus einant Aukštąja. Žinoma, jis pasirinko pietų valandą – kad mes turėtume jį pavaišinti.

– Eik ir pabūk pas kaimynus, – tariau aš. – Ateisiu tavęs pasiimti, kai jis išeis. Nuvedžiau ją iki audėjo per porą namų nuo mūsų, ir ji įsmuko vidun.

Jokūbas su Jurgiu sode gėrė alų. Jei tik nebūna labai šalta, mes visad priimame jį sode. Manau, jis pratęs prie tokio viešėjimo. Mikalojaus „Garsas" ir „Kvapas" tebebuvo prikabinti ant sienos – bet dailininko jau nė kvapo. Jokūbo Jaučio poveikis visur vienodas.

– Sveikas, Jokūbai, – tariau įžengus į sodą jo pasisveikinti, stengdamasi nežiaukčioti.

– Jūs ką tik nuo manęs pabėgote, – sududeno jis, – ko jūs su mergaite bėgote?

– Niekus kalbi. Mudvi su Eleonora užsukome į Koplyčią pasimelsti pakeliui pas kepėją. Mes skubėjome, kad kepėjas neužsidarytų, tai ir skuodėm, bet ne nuo tavęs. Juk pasiliksi pietų, ar ne? Štai pyragas.

Kad ir kaip nepakenčiama tai buvo, padorumas reikalavo pakviesti jį pietų, o ypač jei bus mūsų žentas.

– Jūs pasprukot nuo manęs, – kartojo Jonas. – Kaip jūs galėjot nuo manęs sprukti. O kur dabar mergaitė?

– Ji svečiuose.

– Aha.

– Jokūbas nori pasišnekėti su mumis apie Eleonorą, – nutraukė mus Jurgis.

– Ne, aš noriu pasikalbėti apie apgailėtiną mėlynų siūlų užsakymą šiems gobelenams, – Jokūbas Jautis mostelėjo į „Garsą“. – Tik pažiūrėkit, čia beveik nėra mėlynos, ir vis per tas gėles. Ši *milflero* mada – man mirtis, – vien geltona ir raudona. O šiame, regis, dar mažiau mėlynos, – jis įsispoksojo į „Kvapą“, eskizas jau buvo baigtas, bet nutapyta tik damos veidas ir pečiai. – Sakei, kad šiuose gobelenuose bus daug daugiau mėlynos – pusė fono esą būsią žolė. O dabar teliko mėlyno salelės, o visur kitur raudona.

– Mes pridėjome medžių, – atsakė Jurgis, – jiems ir reikės tos mėlynos.

– Kiek gi, pusė lapų – geltoni, – Jokūbas Jautis sužaibavo akimis į Jurgį.

Tai tiesa, kad pakeitėme mėlynos kiekį, kurį ketinome iš jo užsisakyti. Dabar, kai jau turėjome reikiamo dydžio piešinius, mudu su Jurgiu vakar susėdę skaičiavome, kiek reikės visiems gobelenams. Jurgis šįryt pasiuntė Jurgį Jaunesnįjį pasakyti apie tai Jokūbui Jaučiui.

– Piešiniai pasikeitė nuo to karto, kai kalbėjomės, – ramiai pasakė Jurgis. – Taip dažnai atsitinka. Aš niekada nežadėjau tau pirkti jokio tikslaus kiekio siūlų.

– Tu mane supainiojai, ir dabar turėsi už tai atsilyginti, – reikalavo Jokūbas.

– O gal valgykim pyragą čia? – nutraukiau juos. – Kartais visai smagu valgyt lauke. – Magdalena, atnešk pyragą.

– Jonai, juk žinai, kad negaliu garantuoti, kiek siūlų reikės, – pasakė Jurgis. – Viskas vyksta visai kitaip. Pradinis sumanymas keičiasi.

– Aš neduosiu tau mėlynų siūlų, kol nesutiksi su tuo, ko prašau.

– Tu pristatysi tuos siūlus rytoj, kaip sutarta, – Jurgis kalbėjo lėtai, lyg aiškintų vaikui.

– Ne, kol nepažadėsi.

– Pažadėsiu ką?

– Savo dukterį.

Jurgis žvilgtelėjo į mane.

– Mes dar nekalbėjome su Eleonora.

– O ką čia kalbėti? Jūs duodate man jos kraitį, ir ji bus mano žmona. Tiek čia tos kalbos.

– Eleonora mums dar reikalinga, – įsiterpiau aš. – Tokio užsakymo kaip šis dar nesame turėję, ir mums reikia visų darbininkų. Jei netenkame Eleonoros, vadinasi, nėra ko net tikėtis baigti laiku, tatai reikš, kad nebus jokio mėlynos užsakymo.

Jokūbas Jautis manęs nėmaž nepaisė.

– Atiduokite savo dukrą man į žmonas, ir gausite mėlynos.

Kaip tik tuo metu atėjo Magdalena, nešina pyragu ir peiliu. Ji laikė užgniaužusi kvapą, kad neįkvėptų smarvės, bet išgirdusi jo žodžius iš nuostabos net prunkštelėjo. Aš susiraukiau ir papurčiau galvą, kai ji pleptelėjo pyragą ant stalo ir spruko vidun.

– Mudviem su Kristina reikia apie tai pasikalbėti, – pasakė Jurgis. – Pasakysiu tau rytoj.

– Gerai, – sutiko Jokūbas. Pasiėmęs peilį, atsirėžė didžiulį kampą. – Duokite man mergaitę, o aš jums duosiu mėlynų siūlų. Ir nebandykite eiti pas kitus mėlyndažius – mane jie pažįsta geriau nei jus.

Žinoma, kad taip. Juk jie visi pusbroliai.

Jurgis buvo beatsipjaunąs pyrago, bet jo ranka taip ir sustingo virš plutos. Aš užsimerkiau, kad nematyčiau pykčio jo veide. Kai vėl atsimerkiau, jis jau buvo giliai įsmeigęs peilį ir paliko ten jį styroti.

– Aš turiu darbo, – pasakė jis ir pakilo. – Susitiksime rytoj.

Jokūbas Jautis nugurgė didžiulį gabalą pyrago. Jis, regis, neįsižeidė, kad Jurgis paliko jį vieną valgyti.

Aš irgi atsitraukiau ir nuėjau susirasti Magdalenos. Ji plušo pasilenkus prie lęšių puodo, veidas įraudęs nuo ugnies.

– Nieko nesakyk Eleonorai, – šnipštelėjau. – Nereikia, kad ji dabar tai sužinotų. Be to, niekas dar nenuspręsta.

Magdalena pašnairavo į mane, užsikišo už ausies šiaudinių plaukų sruogą ir toliau grandė.

Jokūbas išėjo tik suvalgęs pusę pyrago. Aš jo nė nepaliečiau – dabar jau supykino širdį.

Eleonora netarė nė žodžio, kai parsivedžiau ją iš kaimyno. Nuėjo tiesiai į sodą rinkti žirnių į krepšį kepėjo žmonai. Aš ir džiaugiausi, nes nežinau, ką būčiau pasakiusi. Vėliau pati pasisiūlė viena nunešti žirnius kepėjo žmonai. Kai Eleonora išėjo, pasivedėjau Jurgį gilyn į sodą prie rožėmis apaugusios tvorelės, kad mūsų niekas negirdėtų. Mikalojus ir Pilypas dirbo sykiu prie „Kvapo", Mikalojus tapė damos rankas, o Pilypas pradėjo liūtą.

– Tai ką darysime su Jokūbu Jaučiu? – griežtai paklausiau.

Jurgis įsižiūrėjo į rausvus erškėčius, tarsi klausytųsi jų, o ne manęs.

Jurgis atsiduso.

– Teks leisti jam ją imti.

– Bet anądien tu juokavai, kad kvapas ją nugaluos.

–Tądien nežinojau, kad jis nebeduos mėlynos gobelenams. Jeigu greitai negausiu tos mėlynos, mes iškart imsime vėluoti, ir Leonas paskirs mums baudų. Jokūbas tai žino. Jis mane parišo.

Prisiminiau, kaip Eleonora purtėsi Koplyčioje ir tariau:

– Ji juo šlykštisi.

–Kristina, tu žinai, kad tai geriausias pasiūlymas, kokio Eleonora gali sulaukti. Jis neblogas žmogus, išskyrus tą kvapą, o ji prie jo pripras. Kiti žmonės skundžiasi, kad čia tvyro vilnos kvapas, bet mes jo juk nejaučiame?

– Jos nosis jautresnė nei mūsų.

Jurgis tik pečiais gūžtelėjo.

– Jonas ją muš.

– Jei jo klausys, nemuš.

Aš piktai purkštelėjau.

– Liaukis, Kristina, tu praktiška moteris. Praktiškesnė nei aš.

Prisiminiau, kaip Jokūbas Jautis sudorojo pusę mūsų pyrago ir kaip grasino sugriauti Jurgio verslą. Kaip Jurgis galėjo sutikti leisti dukrą už tokio vyro? Bet net ir taip galvodama, žinojau, kad maža ką galiu padaryti. Aš pažįstu savo vyrą, o jis jau nusprendė.

– Mes negalime išleisti jos dabar, – priminiau jam. – Dabar ji turės siūti gobelenus. Be to, neparuošiau kraičio.

– Dabar ji neis, bet galėtų eiti, kai gobelenai bus beveik baigti, tu pabaigtum siūti du paskutinius. Antai kitų metų gale. Ji tikrai galėtų būti pas Jokūbą prieš kitas Kalėdas.

Mes stovėjome tylomis ir žiūrėjome į rožes prie tvorelės. Vienoje ropinėjo bitė, ir žiedas šokinėjo aukštyn žemyn.

– Dabar ji neturi nieko žinoti apie tai, – pagaliau tariau. – Pasakyk jam aiškiai, kad nesigirtų savo būsima žmona kur pasisukęs. Jei bent žodžiu prasitars, nutrauksime sužieduotuves.

Jurgis linktelėjo.

Galbūt elgiausi žiauriai, gal reikėjo Eleonorai pasakyti dabar. Bet nepajėgčiau gyventi regėdama jos apniukusį veidą, kol ji lauktų to, ko labiausiai bijo. Visiems bus geriau, jeigu ji sužinos tik atėjus laikui.

Mes ėjome per Eleonoros sodą, tvaskantį žiedais, žirnių žemčiūgais, dailiomis salotų eilutėmis, pakirptais čiobrelių, rozmarinų ir levandų, mėtų ir melisų krūmeliais. Kas jį prižiūrės, kai ji išeis, pagalvojau.

– Pilypai, dabar kiek padėk šį piešinį. Man reikia, kad tu perkeltum piešinį ant metmenų, kai pakišime kartoną po siūlais, – tarė Jurgis, žengdamas pirma manęs. Jis priėjo prie „Garso“. – Nagi, padėk man nunešti jį vidun, jei jau sausas. Jurgi, Lukai! – jo balsas skambėjo griežtai ir gyvai. – Tai buvo Jurgio būdas pamiršti mūsų pokalbį.

Pilypas panardino teptuką į indelį su vandeniu. Vaikinai išpuolė iš dirbtuvės. Jurgis Jaunesnysis pasilipo kopėtėlėmis nukabinti kartono nuo sienos. Paskui kiekvienas už savo kampo jie nunešė jį dėti į stakles.

Nunešus kartoną, sode staiga tapo tuščia. Likome tik mudu su Mikalojumi. Jis tapė damos rankas – jose ji laikė gvazdiką. Jis irgi laikė rankoje gvazdiką. Tapė ir nė neatsisuko, liko stovėti nugara į mane. Tai nebūdinga Mikalojui – jis niekada neatsisako progos vienas pasikalbėti su moterimi, net jei ji vyresnė ir ištekėjusi.

Jis laikė nugarą ir galvą labai tiesiai, nė nekrustelėdamas, kaip netrukus supratau, iš pykčio. Pažvelgiau į baltą gvazdiką jo rankose. Eleonora augino juos netoli rožių. Tikriausiai ieškojo jo nusiskinti, kai mudu su Jurgiu ten kalbėjomės.

– Negalvok apie mus blogai, – pasakiau švelniai. – Taip jai bus geriausia.

Mikalojus iškart neatsakė, tik pakėlė teptuką prie drobės. Bet netapė, o taip ir liko stovėti iškėlęs teptuką ore.

– Briuselis ima man pabosti, – pratarė. – Perdėm čia šiurkštūs papročiai. Džiaugsiuosi išvykdamas. Juo greičiau, juo geriau, – metė akį į gvazdiką, kurį laikė, numetė žemėn ir primynė kulnu.

Tą vakarą jis tapė ligi vėlumos. Vasaros naktimis netemsta veik iki Naktinės.

PARYŽIUS IR ŠELIS
Nuo Velykų iki Sekminių, 1491

NEKALTŲJŲ MIKALOJUS

Nė nesitikėjau kada nors vėl išvysti anuos gobelenus arba jų piešinius. Kai tapau miniatiūrą, dekoruoju skydą ar padarau eskizą vitražui, savo darbą regiu tik tol, kol dirbu. Baigęs ir pats pamirštu, todėl verčiau tapau kitą miniatiūrą, karietos duris ar Švenčiausiosios Mergelės Marijos su Kūdikiu paveikslą koplyčiai. Kaip ir su moterimi – vagoju vieną ir smaginuosi, paskui randu kitą ir smaginuosi su ta. Atgal nesigręžioju.

Ne, nėra tai visiškai tiesa. Dėl vienos žvalgausi atgal, apie ją nepaliaunu galvojęs – nors jos neturėjau.

Tie Briuselio gobelenai dar ilgam liko su manimi. Iškildavo atminty keistomis aplinkybėmis – išvydus puokštelę žibuoklių turgelyje Šv. Dioniso gatvėje, slyvų pyragui pakvipus pro pravirą langą, išgirdus vienuolius giedant mišparus Dievo Motinos katedroje ar sukandus gvazdikėlį, kuriuo buvo pagardintas troškinys. Sykį buvau su moterim, ir staiga šovė mintis, ar mano liūtas „Lytėjime" neatrodo per daug panašus į šunį, ir mano stiebas nulinko merginos rankoje kaip sutežus salota.

Daugelį darbų greitai pamirštu, bet ligi šiol akyse stovi įvairiausios kartonų detalės – ilgos oranžinės „Garso" tarnaitės

rankovės, beždžionė, tempianti grandinę ant kaklo „Lytėjime", vėjyje plevenantis „Skonio" damos šalis, „Regėjimo" veidrodyje už vienaragio atspindžio tvyranti tamsa.

Tais eskizais man pavyko kažką įrodyti. Leonas Senasis dabar pagarbiau su manim apsieina, kaip lygus su lygiu, o ne kaip turtingas pirklys, malonėjęs bendrauti su varganu dailininkėliu. Nors toliau tapiau miniatiūras, jis gavo man kitų kilmingų šeimų užsakymų gobelenams. Leonas apsukriai laikė šešių damų paveikslus, kuriuos nutapiau, vis rasdamas priežasčių negrąžinti jų Jonui Le Vistui, nors jie priklausė monsenjorui. Leonas rodydavo juos kitiems kilmingiesiems, anie papasakodavo nemačiusiems, ir taip žinia sklido, rasdavosi ir daugiau norinčių panašių gobelenų. Aš piešiau gobelenus su vienaragiais – kartais vienumoje miškuose, kartais medžiojamus, kartais su dama, tąsyk itin stengdavausi, kad jie neprimintų Le Vistų damų. Leonas džiūgavo.

– Matai, kaip žmonės džiaugiausi net nedideliais eskizais, – sakydavo jis. – Bet palauk, kol jie išvys tikrus gobelenus, kabančius Jono Le Visto didžiojoje menėje, darbo nepristigsi iki dienų galo.

Ir pinigų į mano kišenę – galėjo pridėti. Bet ir aš buvau patenkintas – jei viskas ir toliau klostytųsi taip gerai, man daugiau nebereiktų tapyti karietų ar skydų.

Anądien nuėjau į Leono namus aptarti naujo gobeleno užsakymo – ne su vienaragiais, bet medžioklės su sakalais. Leonas puikiai prasigyveno iš tarpininkavimo. Turi didžiulį namą netoli Rožynų gatvės, atskirą kambarį paskyręs verslo reikalams. Kambaryje išdėlioti meniški, brangūs daiktai iš tolimų kraštų – sidabrinės lėkštės su išraižytomis nepažįstamomis raidėmis, filigraninės prieskonių dėžutės iš Rytų, stori persiški kilimai, tikmedžio dėžutės, inkrustuotos perlamutru. Apsidairęs aplink, įsivaizdavau savo paprastą kambarėlį viršum „Auksinio gaidžio" ir susiraukiau. Tikriausiai jis buvęs ir Venecijoje, pamaniau. Veikiausiai jis lankėsi visur. Tačiau ateis metas, ir aš užsidirbsiu tokiems rafinuotiems daiktams.

Kol kalbėjomės apie užsakymą, primečiau sakalo sparnų ir uodegos eskizą. Tada padėjau angliuką ir atsilošiau kėdėje.

– Jei oras pagerės, veikiausiai baigęs šį eskizą dingsiu iš čia. Pabodo Paryžius.

Leonas Senasis irgi atsilošė.

– Kur?

– Nežinau, matyt, į piligriminę kelionę.

Leonas išvertė akis. Jis žino, kad aš tik retsykiais pasirodau bažnyčioje.

– Tikrai, į pietus, į Tulūzą, Lurdą. Gal net iki Santjago de Kompastelos.

– Ir ką tikiesi rasti ten nusigavęs?

Gūžtelėjau pečiais.

– O ką žmonės tikisi rasti iškilę į piligrimystę? – neišsidaviau, kad nesu anksčiau buvęs tokioj kelionėj. – Bet tokie kaip tu, žinoma, apie tai nenuraukia, – tyčia pridėjau, erzindamas jį.

Leono tokios pašaipos nejaudino.

– Piligriminė kelionė ilga, o atlygis gali būti labai menkas. Ar apie tai pagalvojai? Pasvarstyk, kiek darbo atsisakysi, o pamatysi visai niekniekius. Mažą visumos dalelę.

– Aš tavęs nesuprantu.

– Tų palaikų, kurių žiūrėti keliaujama. Ar Tulūzoje nesama tik Išganytojo kryžiaus šapelio? Kiek kryžiaus tu gali išvysti toje medžio skiedrelėje? Gali pamatęs labai nusivilti.

– Nenusivilčiau, – spyriausi aš. – Man keista, kad nesi keliavęs kaip piligrimas – o jau toks krikščionis.

Ištiesęs ranką, pasiekiau vieną sidabrinių prieskonių dėžutę. Filigraninis raštas buvo taip gudriai susuktas, kad susidarė durelės su vyriais ir užraktas.

– Iš kur šita?

– Jeruzalės.

Kilstelėjau antakius.

– O gal man tenai patraukus?

Leonas garsiai nusikvatojo.

– Norėčiau tai išvysti, Nekaltųjų Mikalojau. Taigi kalbi apie keliones. Keliai iš Paryžiaus į Briuselį dabar sausi, o man pažįstamas pirklys atnešė žinių apie tavo gobelenus. Jis mano prašymu buvo sustojęs Jurgio dirbtuvėje.

Jau keletą mėnesių nebuvome su Leonu tų gobelenų prisiminę. Advento pradžioje keliai buvo labai prasti, kad taip paprastai nukeliautum iš Paryžiaus į Briuselį. Leonas neturėdavo žinių, kaip sekasi juos austi, ir aš palioviau klausinėjęs. Padėjau dėžutę atgal.

– Ir kokios žinios?

– Jie baigė du pirmuosius po Kalėdų ir per Tris Karalius pradėjo du kitus – ilguosius. Tačiau jie atsiliko, kažkas namuose sirgo.

– Kas?

– Jurgis Jaunesnysis ir vienas kviestinių audėjų. Dabar jiems jau geriau, bet laikas prarastas.

Man palengvėjo, kai išgirdau, kad ne Eleonora. Žinios mane nustebino. Vėl paėmiau anglies gabalėlį ir nupiešiau sakalo galvą ir snapą.

– Kaip gobelenai atrodo?

– Jurgis parodė jam du pirmuosius – „Garsą“ ir „Kvapą“. Pirklys sakė, kad puikūs.

Nupiešiau sakalo akį.

– O tie du, kuriuos audžia dabar, kiek jie jau išaudė?

– Jie audžia šunelį, kuris tupi ant damos suknelės šleifo „Skonyje“. O „À mon seul désir“ dalyje pasiekė tarnaitę. Žinoma, juk audėjai mato tik nedidelę juostą to, ką audžia, – jis nusišypsojo. – Mažą visumos dalelę.

Bandžiau smulkiau įsivaizduoti piešinius. Ilgai prisiminiau juos taip puikiai, kad būčiau galėjęs nupiešti juos užsimerkęs. Nustebau, jog buvau pamiršęs šunelį, tupintį ant damos suknelės šleifo.

– Leonai, išimk piešinius. Noriu į juos pažiūrėti.

Leonas sukikeno.

– Jau kuris laikas nebeprašei jų parodyti, – tarė jis, grabinėdamas raktų, kurie kabojo prie diržo, ir rakindamas tikmedžio spintą. Ištraukė piešinius ir padėjo ant stalo.

Susiradau šunelį „Skonyje" ir bandžiau skaičiuoti, kiek audėjams užtruks pasiekti damos veidą. Klaudijos veidą.

Jau ištisus mėnesius nemačiau Klaudijos Le Vistos. Nuo tada, kai vasarą grįžau iš Briuselio, neteko būti namuose Krosnies gatvėje. Dabar jie nebeturėjo man užsakymų, ir visa šeima buvo savo pilyje prie Liono. Girdėjau, per Mykolines jie sugrįžo, ir kartais aš stoviniuodavau prie Pievų šv. Germano, vildamasis, gal bent akies krašteliu pamatysiu Klaudiją. Ir vieną dieną išvydau jas su motina ir damomis Krosnies gatvėje. Kai ji praėjo, pasileidau kita puse gatvės, vildamasis, kad mergina žvilgtelės ir mane pamatys.

Pamatė. Sustojo, lyg būtų susimušusi kojos nykštį. Damos praplaukė jai iš abiejų pusių, paskui liko tik ji ir Beatričė. Klaudija mostelėjo savo damai ir pasilenkė užsirišti batelio. Paridenau monetą netoli jos ir žengiau per gatvę pasiimti. Kai pasilenkiau, mes vienas kitam nusišypsojome. Tačiau nedrįsau jos paliesti – aš neliečiu tokių moterų kaip ji gatvėje.

– Norėjau tave pamatyti, – sušnibždėjo Klaudija.

– Ir aš. Ar ateisi pas mane?

– Pabandysiu, bet...

Dar nespėjau nė pasakyti, kur aš gyvenu, kai prie mūsų prišoko Beatričė ir jas lydėjęs ekonomas.

– Eik šalin, – sušnypštė Beatričė, – kol ponia Ženevjeva tavęs nepamatė!

Ekonomas pagriebė mane ir nuvilko nuo Klaudijos, kuri liko klūpoti gatvėje, o jos spindinčios akys žvelgė į mane.

Paskui mačiau ją iš tolo porą ar trejetą kartų, bet beveik nieko negalėjau padaryti. Galų gale ji kilminga dama – ir gatvėje kartu negalėjome pasirodyti. Nors troškau jos savo lovoje, ėmiau abejoti, ar kada nors sugebėsiu prasiskverbti pro ją supančių damų skydą. Kitos moterys manęs nepatenkino. Kiekvieną kartą baigdavau jausdamasis neišsikrovęs, kaip alaus bokalas su geru gurkšniu alaus dugne. Dabar, žvelgdamas į damą „Skonyje", vėl jaučiau tą patį – viso kito buvo negana.

Leonas jau siekė sudėti paveikslus.

– Palauk, – tariau, uždėjęs ranką ant „À mon seul désir", kur dama stovėjo sustingusi su brangakmeniais rankose. Ar ji juos segasi ar nusisega? Man tai liko mįslė.

Leonas pliaukštelėjo liežuviu ir sukryžiavo rankas ant krūtinės.

– Argi tu nenori į juos pažiūrėti?

Leonas gūžtelėjo pečiais.

– Aš juos mačiau.

– Jie tau nepatinka, ar ne, nors taip juos giri prie kitų.

Leonas paėmė prieskonių dėžutę, su kuria aš žaidžiau, padėjo ant lentynos su kitomis.

– Jie naudingi verslui. Jie padarys Jono Le Visto didžiąją menę vertą pokylių. Bet ne, tavo damos manęs nesuviliojo. Aš labiau mėgstu naudingus dalykus – lėkštes, spintas, žvakides.

– Gobelenai irgi naudingi. Jie uždengia grubias sienas, ir patalpa tampa šviesesnė ir šiltesnė.

– Taip. Bet jei renkuosi sau, man labiausiai tinka dekoratyvinis piešinys – kaip šis, – jis parodė nedidelį gobeleną ant vienos sienos, išaustą vien *milfleru*, be figūrų ar gyvūnų. – Nenoriu jūsų damų iš sapnų pasaulio – nors gal tau jos tikros.

Norėčiau, kad jos būtų tikros, troškau pasakyti, bet tariau:

– Tu per daug žemiškas.

Leonas pakreipė galvą į vieną pusę.

– Taip aš išgyvenu. Visada taip išgyvenau, – jis ėmė rinkti piešinius. – Ar dabar ruošiesi ką nors nupiešti, ar ne?

Tuoj pat sumečiau eskizą – sakalai puola garnį, vyrai ir moterys stebi, apačioje laksto šunys, o fonas užpildytas *milfleru*. Jau buvau sukūręs daugybę gobelenų, ir man tai buvo aišku ir lengva. Išėjęs Eleonoros sodelio pamokas, galėjau net tiksliai pavaizduoti augalus ir gėles.

Leonas žiūrėjo, kaip piešiau. Žmonės dažnai žiūri – piešimas, jiems regis, magiškas dalykas, kaip pasirodymas mugėje. Man tai visad buvo lengva, bet dauguma žmonių, paėmę angliuką, vedžioja juo lyg turėtų rankose žvakigalį.

– Daug išmokai per šiuos mėnesius, – pasakė jis.

– Aš irgi galiu būti praktiškas.

Tą naktį sapnavau gobeleno juostą su Klaudijos veidu ir pabudau visas lipnus. Taip man nebuvo nutikę jau kuris laikas. Kitą dieną radau priežastį nueiti į Pievų šv. Germano bažnyčią – esą ten sutiksiu draugą, kuris išmano apie sakalus. Žinoma, galėjau paklausti ko nors Šv. Dioniso gatvėje, bet ten kelias vedė Krosnies gatve – tai galėsiu žvilgtelėti į Le Vistų langą. To jau kuris laikas nebuvau daręs. Langus radau užsklęstus langinėmis, nors buvo dar tik po Velykų, tad vargu ar šeima jau galėjo būti išvykusi į Lioną. Luktelėjau, bet niekas nė nekrustelėjo.

Draugo irgi nesutikau, tad patraukiau miesto link. Kai išėjau pro Šv. Germano vartus ir stūmiausi pro juos supančius turgininkų stalelius, pastebėjau pažįstamą moterį, susiraukusi ji čiupinėjo jaunas salotų galvas. Dabar ji nebebuvo tokia stora.

– Marija Seleste, – šūktelėjau vardu, pats nežinodamas, kad ją prisimenu.

Ji atsisuko ir pažvelgė į mane visai nenustebusi, kai priėjau prie jos.

– Ko nori? – griežtai paklausė.

– Kad nusišypsotum.

Marija Selestė kažką burbtelėjo ir nusisuko.

– Šita pajuodavus, – pasakė ji pardavėjui.

– Tai susirask kitą, – jam buvo vis tiek.

– Aš tu jas perki Le Vistams?

Marija Selestė rausė salotas, piktai sučiaupus lūpas.

– Nebedirbu ten. Turėtum žinoti.

– Kodėl ne?

– Turėjau eiti gimdyt vaiko. Klaudija žadėjo užtarti mane, bet kai grįžau, mano vietoje buvo kita mergina, ir šeimininkė nė girdėti nieko nenorėjo.

Išgirdęs Klaudijos vardą, visas sudrebėjau iš aistros. Marija Selestė pažvelgė į mane, ir aš bandžiau galvoti apie ką nors kitą.

– Na ir kaip kūdikis?

Akimirkai Marijos Selestės rankos sustingo. Paskui ji vėl ėmė rausti salotas.

– Atidaviau ją vienuolėms, – ji pakėlė salotą ir pakratė ją.

– Ką? Kodėl?

– Reikėjo grįžti į darbą, išlaikyti motiną. Ji sena ir per daug pasiligojusi, kad galėtų prižiūrėti vaiką. Turėjau taip padaryti. O dar netekau buvusio darbo.

Tylėjau, galvojau apie dukterį kažkur su vienuolėmis. Nesitikėjau, kad taip nutiks nors vienam mano vaikui.

– Kaip tu ją pavadinai?

– Klaudija.

Aš taip šėriau Marijai Selestei, kad salotos galva išskriejo jai iš rankų.

– Štai tau! – sušuko salotų pardavėjas. – Numetei, tai dabar mokėk.

Marija Selestė pravirko. Ji čiupo savo krepšį ir nukūrė.

– Pakelk salotą! – šaukė pardavėjas.

Aš susėmiau salotą byrančiais lapais ir pliumptelėjau ant krūvos su kitomis, o paskui pasileidau įkandin. Kai ją pasivijau, Marija Selestė buvo visa išraudusi – ji bėgo, toliau šnirpšdama.

– Kodėl ją pavadinai jos vardu? – pagriebiau ją už rankos.

Marija Selestė muistėsi, bandydama išsiplėšti iš mano gniaužtų. Jau rinkosi minia – turguje bet kas pramoga.

– Ar tu jai vėl vožtelsi? – rėkė viena bobelė, – jei taip, tai palauk, kol ateis mano dukra, kad galėtų pasižiūrėti.

Ištempiau Mariją Selestę iš minios į šoninę gatvelę. Prekybininkai suvertė čia savo atliekas – pūvančias kopūstų galvas, pagedusias žuvis, arklių mėšlą. Iš po kojų spruko žiurkė, kai stūmiau ją pro dvokiančią krūvą.

– Kodėl taip pavadinai mano dukrą?

Marija Selestė pažvelgė pavargusiu žvilgsniu. Ji paliovė verkusi. Jos putlus veidas atrodė kaip bandelė su dviem įspaustais agrastais, juodi plaukai išsidraikė iš po kepuraitės. Pamaniau, kaip išvis galėjau jos norėti.

– Pažadėjau Klaudijai, kad pavadinsiu jos vardu, – atsakė Marija Selestė. – Jaučiausi tokia dėkinga, kai ji pasakė sutvarkysianti viską su šeimininke. Bet ji nieko net neužsiminė – paskui aš šnekėjau su ponia Ženevjeva, ir toji prisiekė, kad panelė nė žodžiu neminėjusi. Ponia pamanė, kad aš pabėgau, ir tiek. Taigi dukrelė turi panelės vardą dovanai – po viso to gero, kiek jai padariau, kai ji dar buvo mergaitė. Laimei, gavau kitą vietą, pas šeimą Kordeljerų gatvėje. Belviliai. Ne tokie turtingi kaip Le Vistai, bet gerai ir ten. Kartais jie net priima Le Vistų damas.

– Le Vistų damos ateina pas jus?

– Aš stengiuosi nesirodyti, kai jos ateina, – Marija Selestė atsigavo. Ji apsižvalgė ir šyptelėjo. – Nemaniau, kada nors vėl su tavim atsirasiu akligatvyje.

– Kurios damos ateina? Tik ponia Ženevjeva ar ir dukterys?

– Paprastai su ja ateina Klaudija, mano šeimininkai turi jos amžiaus dukterį, ir jos mėgsta susitikti.

– Ar jos dažnai ateina?

Marija Selestė susiraukė kaip sena moteriškė, kokia vieną dieną taps.

– O kas tau parūpo?

– Įdomu, ir tiek. Kaip žinai, dirbau Le Vistams, ir man įdomu, kaip dabar jo moterims.

Marija Selestė pažvelgė į mane smailiai.

– Matau, nori ateiti manęs ten aplankyti, ar ne?

Spoksojau į ją, stebėdamasis, kad ji man meilinasi po viso to, kas nutiko. Bet ji gali man būti naudinga. Nusišypsojau, nubraukiau plunksnelę jai nuo peties.

– Gal ir ateisiu.

Kai ji ištiesė ranką ir prispaudė, aš labai greitai sukietėjau, ir jos veidas staiga nebeatrodė toks tešlinis ir rausvesnis. Tačiau ji tuoj pat atitraukė ranką.

– Man reikia grįžti. Užbėk kada manęs aplankyti.

– Galbūt ateisiu, kai viešės Le Vistai. Sykiu galėsiu patenkinti savo smalsumą.

– Kaip nori. Tiesą sakant, jos lankysis poryt. Girdėjau, kaip mano ponia minėjo.

Negi taip paprasta? Kai Marija Selestė nupėdino mosuodama savo krepšiais, pagalvojau, ką ji ketino iš viso to gauti – be akimirksnio malonumo tarpkojyje. Bet ilgai nesivarginau spėlionėmis. Pamatysiu Klaudiją Le Vistą, ir to gana.

Tai tikrai buvo per daug paprasta. Marija Selestė neketino taip lengvai man atleisti.

Belvilių namai nebuvo tokie prašmatnūs kaip Le Vistų. Jie buvo dviejų lygių, kai kurie langai įstiklinti, bet pats namas įspaustas tarp kitų, buvo ir patrūnijusių rąstų. Ištyrinėjau jį, kol laukiau

Marijos Selestės kitoje gatvės pusėje, vildamasis pamatyti įeinančią Klaudiją. Su ja bus motina ir Beatričė, taip pat kitos jų namų damos. O dar Marija Selestė – man gali tekti ją vagoti, vien kad ja atsikratyčiau. Neturėjau jokio plano, tik nepamesti galvos ir žvalgytis, kur viskas links. Bent jau stengsiuosi prisigauti prie Klaudijos ir paskirti kitą susitikimą. Aš net užmokėjau žmogui, kad parašytų man raštelį, Klaudija perskaitys, net jei aš ir negaliu. Anas žmogus pasišaipė iš mano žodžių, bet parašė. Žmonės paprastai padaro viską, jei gauna už tai kokį pinigėlį.

Marija Selestė virstelėjo priekines duris ir iškišo galvą. Pamojo man. Perbėgau gatvę ir įsmukau vidun. Ji vedė mane per vieną kambarį, paskui per kitą, kur kabėjo gobelenai, nors prieblandoje negalėjau jų įžiūrėti, paskui per virtuvę, kur į mane pašnairavo prie puodo pasilenkęs virėjas.

– Netriukšmauk, nes bus bėdos, – suniurzgė jis.

Aš neprisiminiau, ar Marija Selestė praskėtusi kojas šūkauja, bet atsakiau jam suvaidinęs labai įsiaitrinusį.

– Kvailys, – metė virėjas, bet nebespėjau suvokti, kad tai įspėjimas.

Kai tik įžengiau į sodelį už namo, išgirdau už savęs kažkokį garsą ir taip gavau per makaulę, kad žiežirbos pažiro iš akių. Svirduliuodamas nespėjau nė išvysti užpuoliko, kuris spyriu į nugarą partiesė mane ant žemės. Tada ėmė mane spardyti į šoną ir į galvą. Nors kraujas plūdo man į akis, išvydau Mariją Selestę, kuri stovėjo sunėrusi rankas.

– Atsargiai, skalbiniai, – tarė ji vyrui, kurio nemačiau. Bet buvo per vėlu – paklodė už jos buvo aptaškyta krauju.

Atgavau kvapo tiek, kad pajėgiau sudejuoti, bet anas vyras spyriu man jį vėl atėmė.

Buvo keistai tylu, tik smūgių garsas ir Marijos Selestės bato gurgždėjimas, kai ji perkeldavo svorį nuo vienos kojos ant kitos. Susiriečiau, bandydamas apsaugoti vidurius ir pakišti smūgiams

nugarą. Po poros smūgių į galvą akimirką viskas aptemo. Kai atsigavau, išgirdau aukštą spiegimą, lyg triušio, pakliuvusio į spąstus.

– Tylėk, – sušnypštė Marija Selestė, ir supratau, kad tai aš skleidžiu šį garsą.

– Spirk jam į kiaušius, – paragino ji mano užpuoliką, – spirk taip, kad daugiau jis niekam vaiko neužtaisytų.

Vyras nusitaikė man į kelius, kad išsitiesčiau ant nugaros. Kai jis pasiruošė šiam *coup de grâce*, užsimerkiau. Tada išgirdau, kaip sugirgždėjo veriamos langinės. Atsimerkiau ir išvydau Klaudijos veidą, žvelgiantį į mane – ji rymojo ant palangės aukštai viršum manęs. Jos akys buvo plačiai atmerktos ir aiškios. Visai kaip gobeleno juosta.

– Palauk, – šūktelėjo Marija Selestė. Vyras sustojo, žvilgtelėjo aukštyn ir akimirksniu išgaravo. Nė nemaniau, kad kas nors galėtų taip greitai dingti. Tačiau spėjau pamatyti jo veidą, kad pažinčiau Le Vistų ekonomą. Saugok šikną – na štai. Jis visad manęs nekentė – taip labai, kad net rizikavo tarnyba. Arba pats buvo įsižiūrėjęs Mariją Selestę.

– Kas atsitiko? Ar tai tu, Marija Seleste? – sušuko ji. – Ir... Mikalojus?

Lange išdygo ir kiti veidai – Ženevjevos Nanterės, Beatričės, Belvilių ponios ir panelės. Buvo taip savotiška matyti jų visų veidus krūvoj žvelgiančius į mane, tarsi paukščiai medyje spoksotų į kirminą, kad vėl užsimerkiau.

– O, panele, kažkas užpuolė poną! – sušuko Marija Selestė, – nežinau, iš kur jis atsirado, tikriausiai ant jo užšoko.

Skausmas nuo smūgių staiga mane rieste surietė. Prieš savo valią aš dejavau. Burnoje jaučiau kraujo skonį.

– Aš bėgu žemyn, – pasišoko Klaudija.

– Ne, tu niekur nebėgi, – tarė jos motina. – Beatriče, eik ir padėk Marijai Selestei juo pasirūpinti.

Kai atsimerkiau, visos galvos buvo dingusios, išskyrus Klaudijos. Ji žvelgė žemyn į mane. Mes abu šypsojomės. Matyti jos veidą buvo tarsi žvelgtum į žydrą dangų pro medžio šakas. Paskui ji staiga dingo, lyg kažkas būtų ją nutempęs nuo lango.

– Nebandyk prasitarti, – sušnypštė Marija Selestė. – Tu mane lankei, o jis bandė tave apiplėšti.

Aš gulėjau ir tylėjau. Nieko nepešiu pasakęs Beatričei, kas išties nutiko, nes Marija Selestė gali Beatričei papasakoti, kad mes turime dukterį, o toji perduos Klaudijai. Nenorėjau, kad Klaudija žinotų.

Beatričė pasirodė su vandens dubeniu ir skiaute drobulės. Ji atsiklaupė prie manęs, pakėlė mano galvą sau į skraitą ir ėmė plauti kraują man nuo veido. Vien pajudinus galvą, mane supykino, ir turėjau vėl užsimerkti.

Kai Marija Selestė pakartojo savo pasaką, kaip mane užpuolė ir norėjo apiplėšti, Beatričė nieko nepasakė. Tuomet Marija Selestė ėmė įnirtingai pinti vis pinklesnį tinklą, pripasakojo apie pagiežą, pinigines, brolių draugus ir piktus žodžius. Ji baisiai susipainiojo.

– Kaip tas vyras pateko į namus? – nukirto ją Beatričė, – juk jis turėjo ką nors pažinoti.

Marija Selestė dar bandė kalbėti, bet paskui suprato, kad žodžiai jai dabar tik kenkia, ir staiga nutilo, lyg kas būtų šluoste užkimšęs jai burną.

Beatričė praskleidė mano tuniką ir prispaudė skiautę man prie pečių ir krūtinės, o aš iš skausmo vaitojau ir marksčiausi. Mano dejonės vėl atrišo Marijai liežuvį.

– Eik ir atnešk vandens, – nutraukė ją Beatričė. – Šilto.

Kai Marija Selestė įbėgo vidun, kažkas pasirodė tarpduryje už manęs, nes Beatričė pasuko galvą.

– Paklausk, ar nėra leopardo tepalo. Jei ne, bus gerai sauja medetkų arba saulučių į šiltą vandenį.

Tas, kas ten stovėjo, pasisuko ir nuėjo.

– Ar tai buvo Klaudija? – aš vos judinau lūpas.

– Ne, šeimininko duktė.

Negalėjau suprasti, ar ji melavo. Pasukęs galvą, išspjoviau du dantis, jie nuskriejo per Beatričės mėlyną *muaro* rašto suknelę ir atšoko nuo grindinio.

– Ką padarei, kad šitaip gavai? – švelniai paklausė Beatričė. – Kad ir kas tai buvo, tikriausiai to nusipelnei.

– Beatriče, įkišk ranką į mano kišenę.

Jos išriesti akių pieštuku antakiai dar labiau išsirietė.

– Prašau, ten yra kai kas, ką prašau tave perduoti.

Ji sudvejojo, paskui kyštelėjo ranką į kišenę ir ištraukė raštelį iš mano liemenės. Jis buvo kruvinas.

– Paduok jį Klaudijai.

Beatričė apsidairė.

– Juk žinai, kad negaliu to daryti, – sušnibždėjo ji.

– Žinoma, gali. Prašau, ji norėtų, kad tai padarytum. Juk tu jos moteris, tai turi daryti, kas jai geriausia, – aš pažvelgiau jai giliai į akis. Moterys daugkart man sakė, kad mano akys – didžiausias mano turtas. Ir gerai, kad ne dantys.

Beatričės veidas sušvelnėjo, smakras susmego į kaklą, nosies šnervės išsiplėtė. Ji nieko nepasakė, bet įsikišo raštelį rankovėn.

Marija Selestė grįžo nešina dubeniu, kuris kvepėjo gėlėmis. Aš užsimerkiau, kol jos su Beatriče mane mazgojo. Kitais sykiais man būtų buvę malonu būti globstomam dviejų moteriškų rankų, bet dabar man viską sopėjo – norėjau tik miegoti, kad nejausčiau skausmo. Trumpam pasirodė ponia Belvilė ir liepė vyrams nuvežti mane namo. Kai jos griežtas balsas kreipėsi į Mariją Selestę, vėl grimzdau į miegą.

Tris dienas tysojau lovoje, kol vėl galėjau pajudėti. Sąnariai buvo sustingę, aplink akis – juoda, nosis ištinus, įskilęs šonkaulis – kai bandy-

davau pasijudinti, per kūną siūbtelėdavo aštrus skausmas. Tūnojau po patalais, gėriau tik alų ir nieko nevalgiau, didumą dienos miegodavau, bet naktį gulėdavau akių nesudėdamas ir keikiau skausmą.

Aš laukia Klaudijos. Ketvirtą dieną išgirdau žingsnius ant laiptų, bet duris pravėrė ne ji. Tarpdury stovėjo Leonas Senasis – jis apžvelgė šaltą, apšniaukštą kambarį. Mergaitė iš „Auksinio gaidžio" dar nebuvo atėjusi pakurti židinio ir sutvarkyti vakarykščių maisto likučių. Leonas paprastai manęs nelanko, bet siunčia pasiuntinį atsivesti į jo namus. Vargais negalais bandžiau atsisėsti.

– Tai prisivirei košės, vyruk?

Bandžiau protestuoti, paskui lioviausi. Leonas, atrodo, žinojo viską, tad jam meluoti nebuvo prasmės. Atsiguliau vėl.

– Gerokai gavau į šonus.

Leonas kikeno.

– Dabar pailsėk. Greit turėsi pasveikti – už tavo skausmus siunčiu tave į piligrimystę.

Spoksojau į jį.

– Ką? Kur?

Leonas nusišypsojo.

– Ne į pietus, bet į šiaurę. Pamatyti Briuselio relikvijos.

ŽENEVJEVA NANTERĖ

Kai išvykom atgal į Krosnies gatvę, Klaudija į mane net neatsisuko. Ji taip pluošė, kad kone sumindė mėšlą ir šiukšles kuopusį kiemsargį berniuką. Beatričė šoko jai įkandin. Ji žemesnė nei Klaudija, ši panaši į tėvą. Kitais kartais būčiau juokusis, kaip Beatričė kaip šuniukas pasirisnodama skuba paskui savo panelę, bet šiandien man juokinga nebuvo.

Aš nė nesistengiau spėti su dukterimi ir ėjau ramesniu žingsniu su savo damomis. Netrukus Klaudija su Beatriče gerokai atsiplėšė, keldamos nerimą arklininkui, kuris privalėjo mus lydėti į ir atgal iš Kordeljerų gatvės. Jis blaškėsi pirmyn atgal tarp abiejų grupelių, bet nedrįso paprašyti nei Klaudijos sulėtinti žingsnį, nei manęs paskubėti. Bandė įkalbėti Beatričę, bet tuščiai – kol pasiekėme Šv. Germano vartus, juodvi pranyko mums iš akių.

– Palik jas, – pasakiau arklininkui, kai jis vėl grįžo. – Jos jau vis tiek netoli namų.

Damos net klektelėjo liežuviais. Tai tikriausiai atrodė keista. Visus metus saugojau Klaudiją, o dabar paleidžiu ją iš akių, kai vyras, nuo kurio ją sergėjau, atėjo tiesiai į namus, kuriuose mes viešėjome. Kaip Klaudija įsigudrino surengti tokį susitikimą mums panosėje? Negalėjau tuo patikėti, nors ir pažinau Nekaltųjų Mikalojų tą pačią akimirką, kai išvydau jį pasliką ant žemės apdaužytu, kraujuose paplūdusiu veidu. Pasibaisėjau tai regėdama, bet

žvelgiau labai ramiai, kad Klaudija nepamatytų, kaip krūptelėjau. Ji irgi nė nekrustelėjo, slėpė, ką jautė. Taip mes stovėjome šalia, nejudrios kaip akmenys, įsmeigusios į jį akis. Tik Beatričė dūzgė aplink lyg bitė žiede. Lengviau atsidusome, kad galėjome pasiųsti ją žemyn.

Pavargau galvoti apie Klaudiją. Pavargau būgštauti, kas jai nutiks, kai jai net mintis apie tai nešaudavo. Vieną akimirką man net kilo pagunda stumtelėti ją į dailininko rankas ir užverti paskui juos duris – visam laikui. Žinoma, aš to negalėjau padaryti, bet leidau jai su Beatriče dingti mums iš akių, beveik vildamasi, kad toji tai padarys už mane.

Kai grįžome namo, ekonomas pranešė, kad Klaudija nuėjo į savo kambarį. Aš pasikviečiau Beatričę, o vieną savo damų pasiunčiau pabūti vietoj jos su Klaudija.

Tik įžengus, Beatričė parkrito ant kelių prie mano kėdės ir puolė aiškintis man dar nespėjus prasižioti.

– Ponia, ji sako nežinojusi, kad Nekaltųjų Mikalojus bus Kordeljerų gatvėje. Ji nustebo ne menkiau už mus, kai pamatė jį ten tokios būklės. Klaudija prisiekia Dievo Motina, kad neturėjo su juo jokio ryšio.

– Ir tu ja tiki?

– Negalėjo turėti arba aš žinočiau. Aš buvau su ja visus šiuos mėnesius.

– Ar ir naktį? Juk turi miegoti.

– Aš niekada neužmiegu anksčiau už ją. Net žnaibausi, kad tik neužmigčiau, – Beatričės akys dar niekada nebuvo tokios didelės. – O kai ji užmiega, ant kulkšnies užrišu šilko virvelę, kad ji negalėtų atsikelti man nepajutus.

– Klaudija moka atrišti mazgus, – aš pasidariau savotišką pramogą iš Beatričės nerimo. Ji aiškiai nuogąstavo dėl savo vietos.

– Ponia, ji nematė Mikalojaus. Aš jums prisiekiu, – Beatričė iš rankovės išsitraukė popierėlį. Jis buvo kruvinas, kraujo liko ant rankovės ir liemenės. – Štai, gal tai paaiškins jums, kaip viskas susiklostė. Jis davė man šitą raštelį, kad perduočiau Klaudijai.

Paėmiau raštelį ir neskubėdama išlanksčiau. Kraujas jau buvo išdžiūvęs.

Mon Amour –

Ateik pas mane – kambarys virš „Auksinio gaidžio", pasukus iš Šv. Dioniso. Bet kurią naktį, kuo greičiau.

Ça c'est mon seul désir.

Mikalojus

Iš mano gerklės išsiveržė riksmas. Beatričė atšoko persigandusi, nėrė nuo manęs kuo toliau, lyg aš būčiau pasiruošęs pulti šernas. Damos visos sukilo ant kojų.

Aš nesusivaldžiau. Matyti savo žodžius – nes iškart žinojau, kad jis kartoja mano žodžius – pakraigliotus ant kraujuoto popieriaus kažkokio aludėje besivaipančio girtuoklio netašyta ranka buvo daugiau, nei galėjau kęsti.

Klaudija už tai sumokės. Jeigu mano vienintelis troškimas negali išsipildyti, pasistengsiu, kad neišsipildytų ir jos.

– Eik ir išsiskalbk suknelę, – liepiau Beatričei, suglamžydama tą raštelį. – Atrodai kaip netikša.

Ji spoksojo į mane, paskui drebančiom rankom pasikaišė suknelę ir atsistojo.

Jai išėjus, tariau savo damoms:

– Nagi padėkit man persivilkti ir sušukuot plaukus. Einu pas savo poną.

Jonui nebuvau nė žodžiu išsitarusi apie savo pastarųjų metų rūpesčius su mūsų nesutramdoma dukra. Žinojau, kaip jis elgtųsi – pasiskundusi pati būčiau apkaltinta, kad netinkamai išauklėjau dukterį. Jis nėra artimas nei Klaudijai, nei kitoms dukterims, gal kiek švelnesnis Žanai – bet, gerai ar blogai, tačiau Žana nėra paveldėtoja. Iš paveldėtojos tikimasi tam tikrų dalykų, ir mano darbas ją paruošti. Jei Jonas sužinotų, kad Klaudija mieliau netektų savo mergystės su Paryžiaus dailininku nei saugotų ją būsimam vyrui, tai aš, o ne ji atsiimčiau nuo Jono – už tai, kad neįskiepijau jai paklusnumo.

Dabar teks sugriauti tylos sieną. Mano pasiūlymui dėl Klaudijos reikės jo pritarimo – to paties, kurio prieš metus tėvas Hugo siūlė nesiekti.

Jonas buvo savo kambaryje su ekonomu, tikrino namų išlaidų sąskaitas. Šį darbą turėčiau atlikti aš, bet kaip visada Jonas norėjo pats būti už tai atsakingas. Įėjus tūptelėjau priešais jų stalą.

– Monsenjore, norėčiau pasikalbėti su jumis. Viena.

Jonas su ekonomu abu kilstelėjo galvas ir susiraukė, tarsi lėlės, kurias truktelėjo ta pati ranka. Aš įsmeigiau akis į kailinę Jono apsiausto apykaklę.

– Ar negalėtume to reikalo atidėti? Ekonomas buvo išvykęs, ir mudu tik ką susėdome.

– Deja, monsenjore, tai skubu.

– Išeik ir palauk, – paliepė Jonas ekonomui.

Ekonomas linktelėjo, tarsi būtų nepatogiai miegojęs ir jo kaklas sustingo. Aš pakilau kartu su juo. Jis linktelėjo man ir išėjo.

– Kas yra, Ženevjeva? Aš labai užsiėmęs.

Turėsiu atsargiai manevruoti.

– Norėjau pasikalbėti apie Klaudiją. Jau kitais metais jai teks susižieduoti, kaip priklauso, ir tau reikės nuspręsti – o gal tu jau ir nusprendei, kas bus jos valdovas ir vyras. Ėmiau ruošti ją nau-

jam gyvenimui – mokau, kaip elgtis ir rengtis, kaip tvarkytis su tarnais ir ūkio reikalais, mokau šokti ir priimti svečius. Visa tai jai puikiai sekas.

Jonas nieko nepasakė, tik pirštu stuktelėjo į stalą. Jo tyla kartais paskatina mane kalbėti daugiau, stengiantis ją užpildyti. Paskui jis tik perneria akimis, ir viskas, ką kalbėjau, atrodo kaip juokdario tauškalai turgaus aikštėje.

Ėmiau vaikščioti pirmyn atgal.

– Tačiau yra sritis, kur jai reikia daugiau pagalbos, nei aš pati galiu suteikti. Ji dar nesuvokė mūsų Bažnyčios, Dievo Motinos ir Jėzaus Kristaus.

Jonas mostelėjo ranka. Pažįstu šį nekantrų gestą, mačiau jį taip mostelint, kai žmonės kalba, kaip jam regis, nesvarbius dalykus. Gal Klaudija ir paveldėjo šaltumą Bažnyčiai iš tėvo – jis visad atmesdavo jos svarbą sielai, Bažnyčia jam rūpėjo tiek, kiek galios ji turėjo jo karaliui. Jam kunigai – tiesiog žmonės, su kuriais sudaromi sandoriai, o mišios – susitikimo vieta, kur sprendžiami karaliaus dvaro reikalai.

– Kilmingai moteriai labai svarbu tvirtas tikėjimas, – pasakiau griežtai. – Nes ji turi būti dvasiškai ir kūniškai tyra. To tikėsis tikrai kilmingas vyras.

Jonas rūsčiai susiraukė, ir man dingtelėjo, ar nenuėjau per toli. Jam nepatinka priminimai, jog kurie žmonės nelaiko jo tikrai kilmingu žmogumi. Menu, kokia buvau sukrėsta, kai tėvas pranešė, kad sužieduos mane su Jonu Le Vistu. Motina užsisklendė savo kambaryje ir raudojo, bet aš apdairiai neparodžiau, kaip jaučiuosi, susisiedama su žmogumi, kurio šeima nusipirko vietą tarp kilmingųjų. Draugai elgėsi su manim švelniai, bet žinojau, kad jie juokėsi man už nugaros ir gailėjosi manęs – vargšė Ženevjeva, tėvas ją užstatė dėl sandorių su dvaru. Taip ir nesužinojau, ką tėvas laimėjo, atidavęs mane Le Vistui. Ką gavo Jonas, aišku – mano šeimos pa-

rama sukūrė jį iš naujo. Pralaimėjau tik aš. Buvau laiminga mergaitė, mažai kuo skyriausi nuo Klaudijos. Tačiau ilgi metai su šaltu vyru išdildė mano šypseną.

– Tad sakyk, kur suki, – paragino Jonas.

– Klaudija padykusi ir kartais sunkiai tramdoma. Manau, iki sužieduotuvių jai būtų naudinga pabūti vienuolyne.

– Vienuolyne? Mano duktė ne vienuolė.

– Žinoma, ne. Tačiau buvimas ten jai padės suprasti mišių, maldų, išpažinties ir komunijos vertę. Dabar jos maldos padriki murmesiai, kunigas sako, kad ji pasakoja nebūtus dalykus per išpažintį, ir nesu tikra, ar ji nuryja komunijos paplotėlį – viena mano damų pasakojo, kad matė Klaudiją po mišių kieme išspjaunant komuniją.

Išvydusi pašaipią Jono išraišką, griebiausi ko nors tikroviškesnio.

– Kartais ji būna tokia pašėlusi, kad šitai nepatiks jokiam vyrui. Bijau, kad tai jai pakenks. Vienuolyne ji rastų sielos ramybę. Esu tikra, kad Šelio vienuolyne už Paryžiaus vienuolės jai tikrai padėtų.

Jonas net nusipurtė.

– Vienuolės man niekada nepatiko. Mano sesuo tapo vienuole.

– Ji netaps vienuole. Ten bus saugu, ir ji neprikrės jokių eibių. Sienos labai aukštos.

Šito nereikėjo sakyti. Jonas staiga išsitiesė kėdėje, ant grindų dunkstelėjo popieriaus lapas.

– Ar Klaudija išeidavo iš namų viena?

– Žinoma, ne, – pasilenkiau lapo. Jis pakėlė pirmiau, jo keliai sutraškėjo. – Bet aš manau, kad jai labai maga išsiveržti. Kuo greičiau ji ištekės, tuo geriau.

– Kodėl negalėtum jos geriau pasaugoti, užuot įkalinusi ją su vienuolėmis?

– Saugau kaip akies vyzdį. Tačiau tokiame mieste kaip Paryžius daugybė pagundų. Be to, tai užbaigtų jos religinį auklėjimą.

Jonas paėmė į rankas plunksną ir kažką pasižymėjo popieriuje.

– Žmonės pagalvos, kad nepajėgi sutramdyti savo dukters arba kad su ja kažkas negerai, todėl reikia ją slėpti.

Jis turėjo galvoje, kad ji galėtų lauktis.

– Nieko bloga damai prieš sužieduotuves pabūti vienuolyne. Taip darė mano senelė ir mano motina. Klaudija galės aplankyti mus šventomis dienomis – per Žolinę, Visų Šventųjų dieną, advento pradžioje. Ir visi matys, kad ji tokia kaip visuomet, – aš sunkiai tramdžiau pašaipų toną.

Jonas tik dirstelėjo į mane.

– Jei tu nori, galim paspartinti Klaudijos sužieduotuves. Jei sutarei su vyro šeima. Padaryk tai dabar, nelauk kito pavasario. Gal šventė nebus tokia iškilminga, kai bus mažiau laiko ruoštis, bet tai nesvarbu.

– Ne. Žmonės stebėsis, jei taip skubėsim ją ištekinti. Ir gobelenai nebus baigti be kitų Velykų.

Vėl tie gobelenai. Teko prikąsti lūpą, kad nespjaučiau.

– Ar gobelenai būtinai turi būti išausti sužieduotuvėms? – nutaisiau toną lyg man būtų vis tiek. – Galėtumėm pakabinti juos prieš Mykolines, kai grįšime iš d'Arsi, ir padovanoti juos Klaudijai kaip vestuvių dovaną.

– Ne, – Jonas padėjo plunksną ir atsistojo. – Gobelenai nėra vestuvių dovana – jei būtų, juose turėtų būti ir vyro herbai. Jie skirti pažymėti mano įsitvirtinimą dvare. Noriu, kad mano naujasis žentas matytų juose Le Vistų herbus ir atmintų, kokios šeimos dukterį jis ima. Kad niekuomet nepamirštų. – Jis priėjo prie lango ir pažvelgė pro jį. Diena buvo saulėta, bet dabar taisėsi lyti.

Aš tylėjau. Jonas pakreipė akis į į mano akmeninį veidą.

– Galime paspartinti sužieduotuves mėnesiu ar pora, – tarė jis, kad bent kiek mane nuramintų. – Ar vasarį yra diena, tinkama sužieduotuvėms?

– Šv. Valentino šventė.

– Taip. Tuomet ir galėtų būti. Leonas Senasis minėjo, kad Briuselio dirbtuvė šiek tiek atsiliko nuo savo grafiko. Pasiųsiu jį, kad paragintų audėjus, – nukirpsiu porą mėnesių, kad rimčiau dirbtų. Niekad nesupratau, kodėl taip ilgai trunka išausti gobelenus. Galų gale juk tai tik audimas. Siūlo galai iškaišyti pirmyn atgal, net moterys tai sugebėtų, – jis nusisuko nuo lango.

– Atsiųsk Klaudiją pas mane prieš jai iškeliaujant į vienuolyną.

Aš vėl tūptelėjau.

– Taip, pone.

Kai atsitiesiau, pažvelgiau jam tiesiai į akis.

– Ačiū, Jonai.

Jis linktelėjo, ir nors nenusišypsojo, jo veidas suminkštėjo. Jis kietas vyras, bet kartais klauso manęs.

– Už ko ji tekės, monsenjore?

Jis papurtė galvą.

– Tai mano reikalas, ir dėl to nesirūpink. Geriau taisyk nuotaką.

– Bet...

– Kadangi nedavei man sūnaus, dabar turiu pasirinkti pats, – jis nusisuko, ir švelnumas išsisklaidė.

Jonas baudė mane už tai, kad turime tik dukteris. Galėjau lieti ašaras, bet ir taip per daug jų dėl to išliejau.

Grįžusi į savo kambarį, vėl pasiunčiau pakviesti Beatričę. Ji buvo apsirengusi geltonu brokatu, kuris man pasirodė per šviesus, bent jau nesuteptas to dailininko krauju.

– Sudėk Klaudijos daiktus, – pasakiau aš. – Tik jos paprasčiausius drabužius ir jokių briliantų. Siunčiu jus į kelionę.

– Kur, ponia? – tarsi numanydama, Beatričė paklausė baimingai. Devynetas mėnesių vienuolyne jai irgi bus bausmė. Tačiau aš ją vis tiek mėgau. – Nesijaudink, – tariau, – prižiūrėk Klaudiją ir gausi savo atlygį.

Pasiunčiau arklininko ir liepiau jam parengti mano karietą bei pasiųsti pasiuntinį, kad praneštų apie mūsų vizitą. Tuomet nusiunčiau Klaudiją pas tėvą. Labai norėjau nutykinti iki durų ir pasiklausyti, bet tai nebūtų kilnu, tad verčiau pasiruošiau pati – nusivilkau brokato suknelę, su kuria ėjau pas Joną, ir apsivilkau paprastą vilnonę, kurią vilkiu Didįjį penktadienį, išsisegiau brangakmenius iš plaukų, vietoj kryžiaus su brangakmeniais pasikabinau medinį.

Pabeldė į duris, ir įėjo Klaudija. Jos akys buvo paraudusios, kažin ką jis jai pasakė. Prašiau jo nesakyti, kur ji vyksta, tad ji negalėjo ašaroti dėl to. Ji žengė tiesiai prie manęs ir atsiklaupė.

– Atleiskite, mama, darysiu viską, ką liepsite, – jos balse girdėjau baimę ir lašą paklusnumo, bet po tuo vis dar slypėjo nepalaužtas užsispyrimas. Užuot pagarbiai nunėrusi akis, suko jas šalin – taip mačiau dairantis katino letenon pakliuvusius paukščius, kai jie žvalgosi, kaip pasprukti.

Vienuolėms ji bus kietas riešutėlis.

Aš lydėjau jas karietoje. Išvydusios karietą, abi nustebo – tikėjosi, josime arkliais, manydamos, kad vykstame pas mano motiną į Nanterą. Tačiau tik perkirtusi Seną Dievo Motinos tiltu, karieta suko į rytus ir pro Bastiliją išvažiavo iš Paryžiaus. Klaudija sėdėjo atokiau nuo manęs, tarp mūsų buvo suspausta Beatričė. Beveik nešnekėjom. Mano karieta nėra skirta ilgoms kelionėms, tik trumpai pasišvaistyti po miestą. Mus dažnai krestelėdavo, ir aš pagalvodavau, ar šįkart nenuriedės ratai. Miegoti nemiegojau, bet Klaudija su Beatriče kiek akis sunėrė, nes buvo tamsu, ir jos negalėjo stebėti laukų pakeliui.

Kai atvykome prie miesto sienų, jau beveik brėško. Greitai metas Aušrinei. Klaudija niekada nebuvo buvus Šelyje ir nereagavo, kai sustojome prie mažų durelių aukštoje sienoje. Tačiau Beatričė iškart pažino, kokia čia vieta, ir sėdėjo susirūpinusi ir susiraukusi, kai varpeliu paskambinau prie durų.

– Ponia, – pradėjo ji, bet mostu ją nutildžiau.

Tik kai moteris pravėrė duris ir Klaudija žibinto šviesoje išvydo jos veidą rėminantį baltą apdarą, ji staiga suprato.

– Ne, – sušuko ji, spausdamasi gilyn į tamsų karietos kampą. Nekreipiau į ją dėmesio ir patylomis kalbėjausi su vienuole.

Bet tuoj išgirdau triukšmą, ir Beatričė suriko:

– Ponia, ji pabėgo!

– Eikit ir sugaukit ją, – tyliai nurodžiau arklininkams, kurie tuo metu braukė arklius. Vienas jų metė skiautę ir nubėgo keliu į tamsą, tvyrojusią, kur nebesiekė žibintas. Todėl ir vežiausi Klaudiją karietoje – jei būtume joję arkliais, tiek būtume ją matę. Netrukus jis sugrįžo, Klaudiją nešdamas glėbyje. Ji suglebo kaip rugių maišas, kai jis norėjo ją pastatyti šalia manęs.

– Nunešk ją vidun, – paliepiau jam, ir įkandin vienuolės, aukštai iškėlusios savo žibintą, liūdnai įžengėme į vienuolyną.

Jos nuvedė Klaudiją, o Beatričė nusekė iš paskos kaip viščiukas, netekęs motinos. Atėjusi su vienuolėmis į Aušrines, suklupau ant kelių su tokiu palengvėjimu, kokio jau senokai nebuvau patyrusi. Paskui su abate išgėriau stiklą vyno ir posmą numigau. Ant siauro šiaudais driekto gulto miegojau geriau, nei kada nors esu miegojusi aukštoje lovoje Krosnies gatvėje, apsupta damų.

Prieš išvykdama nebėjau susitikti su Klaudija. Bet pasiunčiau, kad atsiųstų Beatričę, kuri atrodė nuvargusi ir prislėgta. Ji tūptelėjo ne taip žvaliai kaip paprastai, jos plaukai atrodė susitaršę. Mano damos paprastai viena kitai sutvarko plaukus, o Šelyje nebuvo nė veidrodžių. Gerai, kad ji persirengė ir nebevilkėjo to geltono brokato, o šiek tiek kuklesne suknele. Apėjome vienuolyno kiemus, paskui nuėjome į sodą vidiniame kieme, kur vienuolės dirbo – sodino ir ravėjo, kasė ir pririšinėjo. Nesu sodininkė, bet man mielas paprastų gėlių spalvų ir kvapų teikiamas malonumas. Dar tebežydėjo kai kurie narcizai, hiacintai, sužydo žibuoklės, žiemė. Levandų, rozmarinų ir čiobrelių krūmeliai kišo iš krūmelių naujas šakeles, pulkeliais žėlė nauja mėta. Stovėdama tam saulės užlietame taikiame sodelyje, aplinkui

dūzgiant vienuolėms ir varpui besitaisantis skambinti Trečiajai, pajutau nudiegiant pavydą, kad Klaudija čia pasiliks, kai aš negalėjau likti. Apie šią vietą galvojau kaip apie bausmę jai, bet sykiu ir apsaugą bei būdą pąsilavinti. Bet man tai irgi buvo bausmė – žinoti, kad ji turės viską, kas man buvo užginta.

– Pažvelk į šį sodą, Beatriče, – tariau, nuvydama šalin tokias mintis. – Čia tarsi rojuje. Tai tarsi dangus žemėje.

Beatričė nieko neatsakė.

– Ar buvai Aušrinėje? Žinau, kad anksti, bet įprasi.

– Aš buvau su panele.

– Kaip ji?

Beatričė gūžtelėjo pečiais. Paprastai tokie grubūs judesiai jai nebūdingi. Ji pyko, nors, žinoma, nieku gyvu negalėjo to pasakyti.

– Atvykusi ji dar nepratarė nė žodžio. Ir nevalgė – žinoma, nedaug prarado.

Tiesa, viralas čia liesas, o duona rupi.

– Vėliau ji pripras prie to. Tai jai geriausia vieta, – tariau švelniau. – Paskui jai bus daug geriau.

– Tikiuosi, kad jūs teisi, ponia.

Lioviausi atvirauti.

– Gal abejoji mano sprendimu ją čia atvežti?

Beatričė nulenkė galvą.

– Ne, ponia.

– Iki Grabnyčių jos ūpas tikrai pagerės.

Beatričė loštelėjo galvą.

– Grabnyčių? Grabnyčios seniai praėjo.

– Turiu galvoje, kitų Grabnyčių

– Ar mes turėsime čia būti ligi tol? – Beatričė paklausė garsiau.

Aš nusišypsojau.

– Laikas praeis greičiau, nei manote. Ir jei abi elgsitės tinkamai – jūs abi, – pakartojau aš, kad ji suprastų, – kai tas laikas baigsis, jei norėsi, ištekinsiu tave ir viską tau suruošiu.

Vargšė Beatričė nebežinojo, verkti ar juoktis – stovėjo nukarusiais lūpų kampučiais, bet viltingomis akimis.

– Tu žinai, kad jus čia gerai prižiūrės. Būk linksma su Klaudija, klausyk abatės, ir viskas bus gerai.

Tai tarus, palikau ją gražiame sode, o pati atsiplėšiau ir įlipau į karietą – manęs laukė ilga kelionė į Krosnies gatvę. Turiu prisipažinti, kad net ašarą nubraukiau matydama liekančius laukus, ir vėl, kai privažiavome Paryžiaus vartus. Nenorėjau grįžti į Krosnies gatvę, tačiau privalėjau.

Namuose sustabdžiau arklininkus prieš jiems nuvedant arklius ir dosniai užmokėjau, kad laikytų liežuvį už dantų, kur mes buvome. Niekas kitas, tik jie ir Jonas žinojo, kur išvyko Klaudija – net savo damoms to nesakiau. Nenorėjau, kad Mikalojus sužinotų ir imtųsi įkyrėti vienuolėms. Elgiausi labai atsargiai, bet vis tiek dar negalėjau nusiraminti, man būtų buvę geriausia, kad Mikalojus būtų kur nors toli. Nepasitikėjau juo. Mačiau, kaip jis gėrė akimis mano dukterį, kai sukruvintas tysojo ant žemės – Jonas į mane taip niekada nežiūrėjo. Pavydas nagus įleido man į širdį.

Tik perėjus kiemą, man šovė puiki mintis, ir aš žengiau atgal į arklides.

– Aš išvykstu, – tariau nustebusiems arklininkams, – nuvežkite mane į Rožynų gatvę.

Leonas Senasis irgi nesitikėjo – kilmingos damos, juolab vienos, tikrai retai jį lanko. Tačiau jis labai patogiai mane pasodino prie ugnies. Leonas puikiai vertėsi – gražūs namai, daugybė kilimų, drožinėtų spintų, sidabro lėkščių. Suskaičiavau du tarnus, nors saldaus vyno mums atnešė žmona, kuri žemai man pritūpė. Ji atrodė visai laiminga, jos vilnos suknelėj buvo ir šilko siūlo.

– Kaip jūs laikotės, ponia Ženevjeva? – paklausė jis, kai susėdome. – Ir Klaudija? O Žana ir mažoji Ženevjeva? – Leonas niekada nepamiršta pasiteirauti apie kiekvieną iš mano dukterų. Jis man visada patiko, nors ir neramu dėl jo sielos. Jo šeima at-

sivertė Bažnyčiai, tačiau jie dar nėra tokie kaip mes. Apsidariau, ieškodama to ženklų, bet išvydau tik Nukryžiuotąjį ant sienos.

– Man reikia jūsų pagalbos, Leonai, – tariau gurkšnodama vyną. – Ar nieko nekalbėjote su mano vyru?

– Apie gobelenus? Taip, šį rytą. Kaip tik planavau kelionę į Briuselį, kai atvykote.

– Norėčiau paprašyti paslaugos. Tai gali būti ir pačiam naudinga. Geriau į Briuselį pasiųsk Nekaltųjų Mikalojų.

Leonas sustingo su pusiau pakelta taure.

– Tokio prašymo nesitikėjau. Ar galėčiau paklausti kodėl, ponia Ženevjeva?

Man norėjosi kam nors papasakoti. Leonas santūrus žmogus – su juo galėjau kalbėti, žinodama, kad kitą dieną tai netaps apkalbomis. Taigi papasakojau jam viską, ko nepasakiau Jonui, – kaip Klaudija su Mikalojumi susitiko Jono kambaryje, viską, ką padariau, kad tik jie nesusitiktų, ir apie susidūrimą Kordeljerų gatvėje.

– Taigi nuvežiau ją į Šelį, – baigiau aš. – Ten ji pasiliks iki sužieduotuvių. Niekas nežino, kad ji ten, išskyrus mane, Joną ir tave. Todėl ir sužieduotuves perkėlėme prieš gavėnią, o ne po Velykų. Bet aš Mikalojumi nepasitikiu. Noriu, kad jo nebūtų Paryžiuje, kol bus tikrai aišku, kad jis jos neras. Jūs turit bendrų reikalų – pasiųsk jį į Briuselį vietoj savęs.

Leonas Senasis klausėsi lyg niekur nieko.

– Nereikėjo palikti jų vienų, – sumurmėjo jis.

– Ko?

– Nieko, ponia Ženevjeva. Padarysiu, kaip prašote. Man taip irgi parankiau. Keliauti į Briuselį šiuo metu nenorėčiau. Su tais gobelenais vienas vargas, ar ne?

Aš atsidusau ir pažvelgiau į ugnį.

– Tai jau tikrai – joks gobelenas tokio vargo nevertas.

KLAUDIJA LE VISTA

Iš pradžių nė kojos nekėliau iš celės, nė kąsnio nevalgiau ir su niekuo nesikalbėjau, išskyrus Beatričę – net ir su ja vos žodį kitą, kai išvydau, ką ji sudėjo į mano krepšius. Pasirinko prasčiausias mano sukneles – nei šilko, nei brokato, nei aksomo. Neįdėjo nei brangakmenių, kuriuos seguosi į plaukus ir puošiuosi kaklą, tik paprastas skareles plaukams susirišti, nei kuo pasidažyti lūpas, vien medines šukas. Kai užsipuoliau ją, kad žinojusi, kur vykstame, ir tylėjusi, ji išsigynė. Bet aš ja netikiu.

Atsisakyti maisto nebuvo sunku – net kiaulės gauna geriau. Celė buvo tokia ankšta ir prasta, kad vos dienai praslinkus troškau iš jos išsiveržti. Čia buvo vietos tik šiaudais klotam gultui ir naktipuodžiui. Beatričės gultas jau netilpo – ji miegojo už durų. Nesu miegojusi ant šiaudų – jie bado ir šiugžda, ir aš ilgiuosi savo minkštų plunksnų namuose. Tėtė labai pyktų matydamas, kad jo duktė miega ant šiaudų.

Beatričė atsigabeno popieriaus, plunksną ir rašalo, ir pamaniau, gal parašyti tėtei, kad atvažiuotų ir pasiimtų mane. Kai buvo pasikvietęs, nieko neužsiminė apie vienuolyną, tik priminė, kad nešioju jo vardą ir privalau visuomet klausyti mamos. Gal tai ir tiesa, bet nemanau, kad jis turėjo omeny, jog turėčiau būti uždaryta vienuolyne, miegoti ant šiaudų ir laužytis dantis į kietą kaip akmuo duoną.

Niekada negalėjau laisvai pasikalbėti su tėte. Magėjo pasakyti jam, kad nepasitikėtų savo ekonomu, jog mačiau jį mušant

Mikalojų Kordeljerų gatvėje. Tačiau nedrįsau apie Mikalojų nė užsiminti, tai nieko ir nesakiau, tik klausiausi jo postringavimų apie vyrą, už kurio vieną dieną turėsiu tekėti, bei kaip svarbu man būti tyrai ir pamaldžiai dėl šeimos vardo. Aš iš nusivylimo net verkiau. Vėliau palioviau verkusi, bet ant visų jų tebepykstu – ant tėtės, mamos, Beatričės, net ant Mikalojaus, nes ir jis, to nesuvokdamas, prisidėjo prie mano įkalinimo.

Ketvirtą rytą man taip pagriso celė, kad ėmiau kalbėtis su Beatriče, maldaudama jos surasti pasiuntinį. Sugrįžusi ji pranešė, kad abatė sakiusi, jog man nevalia nei siųsti, nei gauti laiškų. Taigi aš išties įkalinta.

Išsiunčiau Beatričę lauk, o kai išėjau iš celės, jau buvau parašiusi laišką tėčiui. Pririšau laišką prie akmens ir bandžiau permesti per tvorą, vildamasi, kad koks nors kilmingas žmogus ras jį kitoj pusėj, pasigailės manęs ir kaip nors perduos tėčiui. Bet permesti man nesisekė, laiškas vis nusmukdavo nuo akmens, be to, buvau per daug nusilpusi, kad švystelėčiau akmenį per tokią aukštą tvorą.

Ir vėl verkiau karčiom ašarom. Bet vidun nebėjau. Lauke švietė saulė, o vidinio kiemo sodelyje buvo daug maloniau negu ankštoje celėje. Prisėdau ant vieno iš abipus kiemo išsirikiavusių suolelių, nepaisydama, kad mane pagaus saulė. Sodelyje besikrapštančios kelios vienuolės smailino akis į mane, bet aš jų visai nepaisiau. Rožyne jau taisėsi žydėti rožės, o krūmas gretimais buvo apsipylęs kietais baltais pumpurais. Pažvelgiau į jį, paskui ištiesusi ranką pasiekiau rožę ir įspaudžiau dyglį į nykščio minkštimą. Ištryško kraujo lašas, pakėliau ranką ir leidau jam riedėti.

Paskui išgirdau garsus, kokių nesitikėjau išgirsti vienuolyne. Kažkur viduje juokėsi vaikas. Netrukus pro duris arčiausiai manęs mažom kojytėm atitrepsėjo ir arkiniam tarpduryje pasirodė maža mergaitė. Ji vilkėjo pilka suknele, balta kepuraite ir priminė mažąją Ženevjevą, kai ši buvo daug mažesnė. Išties ji buvo dar visai kūdi-

kis ir svyrinėjo netvirtom kojytėm, kiekvieną akimirką rizikuodama parkristi ir susimušti galvą. Jos mažas veidukas buvo juokingas – rimtas ir labai užsispyręs, tarsi vaikščiojimas būtų šachmatų žaidimas, kurį ji turi laimėti. Kažin ar užaugusi ji bus graži – jos veidas buvo kaip senos moters, o toks vaikas ne visada malonus. Papūstžandės mergaitės žemai kaktoje įsodinti antakiai stirksojo virš įkypų rudų akių – tokios akys būtų mielesnės šviesios. Tačiau rudai raudoni kaip kaštonai plaukai, krintantys stambiom garbanom, tikrai buvo gražūs.

– Eikš čia, mažiuke, – pašaukiau ją, braukdama kraujuotą pirštą į suknelę, – eikš, pasėdėk su manim.

Už jos išniro baltu abitu apsitaisiusi vienuolė. Čia, Šelyje, jos vilki baltai. Bent jau manęs nesupa juoda spalva – juoda visai nedera prie moters veido.

– Štai kur tu, išdykėle, – subarė ji, – nagi, eikš čia.

Visa tai ji galėjo skirti ir ožiui, nes mergaitė nekreipė į ją jokio dėmesio. Ji ištrepsėjo pro duris ir, užsikabinusi už laiptelio, plestelėjo ant pilvo, rankas išmetusi į šalis.

– Oi, – šokau paskui ją, bet galėjau ir nesijaudinti, nes mergaitė stryktelėjo lyg niekur nieko ir pasileido tekina palei vieną kvadratinio kiemelio kraštą.

Vienuolė jos nesivijo, bet stovėjo akimis mane vedžiodama nuo galvos iki kojų.

– Tai išėjai į lauką, – tarė rūgščiai.

– Aš ilgai čia nebūsiu, – tuoj pat atrėžiau. – Netrukus keliausiu namo.

Vienuolė nieko neatsakė, tik toliau stebeilijosi į mane. Ją, regis, sužavėjo mano nuobodi suknelė. Manoji, žinoma, neatrodė tokia nuobodi, palyginti su josios baltu vilnoniu maišu. Mano suknelė būtų buvusi ruda, bet dalis liemens buvo pasiuvinėta geltonai ir baltai. Ji taip smailino akis, kad aš tariau:

– Tai vienos mūsų tarnaičių darbas. Ji... ji labai mikliai darbuojasi adata ir siūlu.

Vienuolė darsyk keistai mane nužvelgė, paskui atsisuko į mergaitę, kuri jau buvo įveikusi dvi kiemo kraštines ir suko aplink trečią kampą.

– Atsargiai, mažiuke, – šūktelėjo vienuolė. – Žiūrėk, kur bėgi.

Jos žodžiai, regis, kaipsyk padarė tai, nuo ko turėjo apsergėti. Mergaitė vėl parkrito, bet šįkart neatsistojo ir pravirko. Vienuolė nutrepsėjo takeliu aplink kvadratinį kiemą, jos suknelė vilkosi iš paskos. Pribėgusi prie mergaitės, sustojo ir ėmė ją barti. Aiškiai nebuvo pratusi prie vaikų. Liuoktelėjau prie jų, atsiklaupiau ir apkabinau mergaitę, pasisodinau ją ant kelių, kaip daugsyk esu sodinusi mažąją Ženevjevą.

– Ir ko gi, ko gi, – kalbėjau jai, pūsdama kojas ir kelius, nubraukiau žemes nuo suknytės, – vaikas užsigavo. Ką skauda? Ar rankytę? Ar kojytę?

Mergaitė vis verkė, ir aš stipriai sunėrusi rankas sūpavau ją, kol paliovė. Vienuolė toliau bubeno, nors vargu ar mergaitė suprato bent žodį:

– Argi ne kvailystė bėgti taip greitai, to nebūtų atsitikę, jeigu iškart būtum manęs paklausius. Per Šeštąją ant kelių atliksi atgailą.

Net prunkštelėjau, pamaniusi, kad šis kūdikis jau turi melsti atleidimo. Ji dar beveik negali pasakyti „mama", o kur jau ten „Tėve mūsų, kurs esi danguje..." Mes ėmėme vestis mažąją Ženevjevą į mišias, kai jai sukako treji, bet net ir tada ji nestygdavo vietoje ir tik triukšmaudavo. Šiai mergaitei buvo vos metukai. Ji atrodė kaip lėlė mano skraite.

– Ar tu dabar gailiesi, Klaudija? Ar gailiesi?

– Tu mane turi vadinti „panele". Ir aš neturiu ko gailėtis – aš nieko blogo nepadariau, kad ir ką mama sakė! Tu mane įžeidinėji, taip kalbėdama, ir aš pasakysiu abatei.

Išgirdusi mano piktą balsą, mergaitė vėl ėmė verkti.

– Šššš, – sušnibždėjau ir nusisukau nuo vienuolės, – šašaša.

Aš ėmiau mergaitei dainuoti kadaise Marijos Selestės išmokytą dainą.

Linksma,
Graži ir maloni
Mergaitė dar nė penkiolikos
Metelių nesulaukus,
Mano krūtys kaip
Raudoni obuoliukai,
Bet ne man
Meilės
Malonumai.
Kalėjiman aš uždaryta,
Ir lai Dievas baus tą,
Kas mane čionai
Uždarė.

Vienuolė bandė man kažką pasakyti, bet traukiau dar garsiau, sūpuodama mergaitę:

Pikta ir niekšinga nuodėmė
Tam, kas įkišo
Šią mergelę vienuolynan,
Prisiekiu Dievu,
Nusidėjo tas.
Vienuolyne man vien tik liūdesys,
Dieve, nes aš dar tokia jaunutė.
Po diržu jaučiu pirmus saldžius virpesius,
Lai bus prakeiktas, kas vienuole mane pavertė!

Mergaitė liovėsi verkusi ir tarp šniurksėjimo kažką knirkė, tarsi bandytų dainuoti, tik nemokėtų žodžių. Buvo labai malonu

sūpuoti mergaitę ir dainuoti erzinančius žodžius, kuriuos girdėjo vienuolė. Ta daina galėjo būti kaip tik parašyta apie mane.

Už nugaros išgirdau žingsnius – žinojau, kad tai Beatričė, mano prižiūrėtoja. Ji niekuo ne geresnė už vienuoles.

– Nedainuok šitos dainos! – sušnypštė ji.

Aš nekreipiau į ją dėmesio.

– Ar nori vėl palakstyti? – paklausiau mergaitės. – O gal bėkim kartu? Eikš, palakstysim po kiemą kiek įkabindamos.

Pastačiau mergaitę ant žemės, paėmiau ją už rankos, ir ji, įsitvėrusi mano rankos, pusiau bėgo savo kojomis, pusiau tabalavo man iš paskos. Jos spygčiojimas ir mano šūkčiojimai aidėjo po kiemo arkomis. Vienuolynas nebuvo girdėjęs tokio triukšmo nuo to laiko, kai pabėgo paršelis arba vienuolei plušant sode kojas aplipo skruzdės. Tarpduriuose ir languose išdygo vienuolės ir spoksojo į mus. Išėjo net abatė Kotryna Ližnjerė ir, sunėrusi rankas ant krūtinės, ėdė mus akimis. Pakėliau mergaitę ant rankų ir bėgau, bėgau – vieną, tris, penkis kartus aplinkui kiemą, visą laiką šūkalodama, ir niekas mūsų nesustabdė. Kiekvieną kartą, kai mes prabėgdavome pro Beatričę, ji atrodė vis labiau susigėdusi.

Galiausiai mus sustabdė ne koks žmogus, o varpas. Kai jis nuskambėjo, vienuolės iškart pranyko.

– Šeštoji, – pranešė greta Beatričės stovėjusi vienuolė, kai bėgau pro šalį, ir pasisuko eiti. Beatričė žvilgtelėjo įkandin vienuolei, paskui vėl į mane. Aš pasileidau dar greičiau, sūpuodama rankose mergaitę. Kai apsukau šeštą ratą, Beatričė irgi buvo nuėjusi, ir mes likome vienos. Pabėgėjau dar kelis žingsnius, paskui sustojau, nes nebebuvo prasmės bėgti. Plestelėjusi ant suolelio, greta pasisodinau mergaitę. Ji iškart padėjo galvą man į skraitą. Jos sveikas veidelis buvo įraudęs, ir jau kitą akimirką ji miegojo. Nuostabu, kaip greitai užmiega pavargęs vaikas.

– Štai kodėl tu verkei, mieloji, – sušnibždėjau, glostydama jos garbanas. – Norėjai miegučio, o ne maldų. Paikos vienuolės nieko neišmano apie tai, ko reikia mažoms mergaitėms.

Buvau laiminga, sėdėdama saulėje su mergaite, užsnūdusia man ant kelių, galėdama viena pasigrožėti sodu. Bet greitai man paskaudo nugarą nuo sėdėjimo tiesiai ir ramiai, nes neturėjau į ką atsiremti. Buvau be skrybėlaitės, o saulė kepino, ėmiau nerimauti, kad ant veido atsiras strazdanų. Nenorėjau atrodyti kaip prasčiokė, sėjanti laukuose. Dabar jau būčiau norėjusi, kad pasirodytų kas nors, kam galėčiau atiduoti mergaitę – bet aplink nematyti nė gyvos dvasios, visos dar meldėsi. Nemanau, kad melstis blogai, bet nesuprantu, kodėl jos meldžiasi aštuonis kartus per dieną.

Neišmanydama, ką daryti su šiuo mažu padarėliu, paėmiau ją ant rankų ir nusinešiau į savo kambarį. Mergaitė net nepabudo, kai paguldžiau ją ant savo gulto. Krepšyje susiradau siuvinėjimo reikmenis ir vėl išėjus į kiemą atsisėdau pavėsyje. Nelabai mėgstu siuvinėti, bet daugiau nebuvo ką veikti. Nei arklių pajodinėti, nei šokių, nei dainų, nei rašymo pamokų, negalėjau net trik trak su Žana pažaisti ar paskraidinti sakalų su mama pievose už Šv. Germano, net apsilankyti pas senelę Nantere. Aplink jokio turgaus, mugės, nei klounų, nei smagių žonglierių. Jokių švenčių – išties tai čia nėra net ko valgyti, nėra net maisto, kurį pajėgčiau praryti. Iki mes iš čia išeisime, iš manęs liks vieni kaulai. Tik kada – Beatričė man nesako.

Vienuolyne nėra net vyrų, į kuriuos galėtum žiūrėti – net seno pakumpusio sodininko, stumiančio karutį. Net įtartino ekonomo. Niekad nemaniau, jog kada nors tėčio paniurėlis ekonomas atrodys mielas, bet jeigu jis dabar įeitų pro vienuolyno vartus, aš jam nusišypsočiau ir net leisčiau pabučiuoti man ranką, nors jis ir primušė Mikalojų.

Dabar, kur pakreipsi žvilgsnį, vien moterys, be to, labai nuobodžios, į mane spokso ovaliais baltais dangalais įrėminti veidai, nei plaukai, nei papuošalai nesušvelnina jų bruožų. Grubiuose, įraudusiuose veiduose pūpso žandai ir styro nosys kaip krūva pastarnokų, o akytės kaip serbentų karoliukai. Bet juk vienuolės ir neturi būti gražios.

Beatričė kartą man pasakojo, kad mama nori įstoti į vienuolyną Šelyje. Kol manęs čia neuždarė, nė nemąsčiau apie tai. Dabar negaliu įsivaizduoti, kaip švelnus mamos veidas, įrėmintas abito, tampa šiurkštus, kaip ji kapliuoja kopūstus ir porus, kaip skuta į maldas aštuonis kartus per dieną, neįsivaizduoju jos gyvenančios paprastoje celėje ant šiaudų. Mama mano, kad gyvenimas vienuolyne atrodo kaip jos apsilankymai čionai, kai abatė ją globsto, gardžiai vaišina maistu, kurį paprastai vienuolynas parduoda turguje. Numanau, kad ir apsistoja ji jaukiame kambaryje, su pagalvėmis, gobelenais ir auksuotais kryžiais. Jei mama įstotų į vienuolyną ir taptų Kristaus nuotaka, vienuolynas gautų didžiulį kraitį. Todėl abatė tokia maloni mamai ir kitoms čia besilankančioms turtingoms damoms.

Mano kambarėlyje nėra jokių pagalvių, nei gobelenų, kurie sušildytų sienas. Man turi būti gana grubių medinių kryžių, šiurkščios vilnos ir paprastų batų, košės be prieskonių ir juodų miltų duonos.

Visa tai supratau tik praleidusi keturias dienas vienuolyne.

Susiraukiau pažvelgusi į savo siuvinėjimą. Ketinau išsiuvinėti sakalą, bet jis atrodo kaip gyvatė su sparnais. Ką tik sumaišiau spalvas – kur turėjo būti ruda, išsiuvinėjau raudonai, ir visi mano siūlai susipainiojo. Atsidusau.

Tuomet išgirdau žingsnius, ir kažkas tarė „O!" Pakėliau galvą ir išvydau kitoje kiemo pusėje stovinčią labai sutrikusią Mariją Selestę.

– Ach, Marija Seleste, kaip gerai, kad tu čia, – sušukau. – Padėsi man išpainioti siūlus, – tarsi mes būtume namuose Krosnies gatvėje, siuvinėjame kieme, o Žana ir mažoji Ženevjeva žaidžia aplink mus.

Bet mes nebuvome namuose. Aš išsitiesiau.

– Ką tu čia darai?

Marija Selestė tūptelėjo ir papliupo verkti.

– Ateik čia, Marija Seleste.

Ji buvo taip įpratusi prie mano komandos, kad net dabar neabejojo, ar paklusti, tik nežinojo, kuria puse eiti. Priėjusi ji dar kartą tūptelėjo, rankove nusibraukdama akis.

– Ar atėjai manęs pasiimti? – paklausiau džiugiai, nes kitaip negalėjau suprasti, ko dar ji būtų čia atėjusi.

Marija Selestė dar labiau sutriko.

– Jūsų, panele? Nežinojau, kad jūs čia. Atėjau pas savo dukterį.

– Gal tave siuntė mano tėtis? Ar mama?

Marija Selestė papurtė galvą.

– Aš nebedirbu jūsų namuose, panele. Jūs žinote tai ir dar žinote kodėl, – ji susiraukė, kaip susirauki prisiminęs kažką nemalonaus.

– Bet ko dar tu galėtum čia ateiti, jei ne manęs? – negalėjau atsisakyti minties, kad Marija Selestė taps mano pabėgimo įrankiu.

Marija Selestė apsidairė.

– Mano dukrelė, jos sakė, kad ji čia. Žinau, kad neturėčiau ateiti, ir ji net nežino, kad aš jos mama, bet negalėjau susiturėti.

Aš tik akis pastačiau.

– Ta mergaitė – tavo duktė?

Marija Selestė atrodė ne menkiau nustebusi.

– Negi jūs nežinojote? Jos nepasakė? Ji vardu Klaudija, jūs žinote, kaip jūsų.

– Jos man nieko nesako. Taigi ji miega tenai, – aš parodžiau koridorių. Ketvirtos durys nuo čia.

– Aš tik akies krašteliu žvilgtelsiu, – linktelėjo Marija Selestė. – Atleiskite, panele. – Ir ji žengė iš kiemo į koridorių.

Kol jos laukiau, prisiminiau tą dieną, kai Marija Selestė pasakė, kad pavadins kūdikį mano vardu. Paskui prisiminiau ir dar kai ką – jog ketinau pasakyti mamai, kad Beatričė išvyko slaugyti savo mamos ir grįš. Bet pasakyti pamiršau. Mama buvo tokia atšiauri su manim, ir kiekvieną dieną mes kalbėjomės vis mažiau ir mažiau. Tai todėl Marija Selestė pas mus nebedirba. Aš nepratusi jaustis kalta, bet nuo tų minčių man širdis sukruto.

Kai ji grįžo, pasislinkau ant suolelio.

– Eikš, pasėdėk su manimi, – tariau pliaukštelėdama per tuščią vietą šalia savęs.

Marija Selestė nesiryžo.

– Aš turiu eiti, panele. Mano mama nežino, kad čia lankiausi, ir ji manęs lauks.

– Tik minutėlę. Tu padėsi man su siuviniu. Žiūrėk, aš apsirengusi tavo siuvinėtu.

Marija Selestė atsargiai pritūpė. Tikriausiai ji ant manęs pyksta. Man teks pasistengti, kad nebepyktų, jei noriu, kad ji man padėtų.

– Iš kur tu žinai šią vietą? – paklausiau jos, tarsi mes šnekučiuotumėmės lyg geros draugės. Kadaise buvome draugės.

– Ateidavau čia nuo vaikystės. Mes gyvename netoli, ir mano mama čia dirbdavo. Ne kaip vienuolė, ji dirbdavo laukuose ir virtuvėje. Vienuolės tiek laiko skiria maldoms, kad joms reikia talkos.

Dabar supratau.

– Ir mama tave čia susirado?

Marija Selestė linktelėjo.

– Ji ieškojo naujos tarnaitės ir paprašė, kad vienuolės ką nors pasiūlytų. Jūsų mama – ji čia atvažiuodavo tris ar keturis kartus per metus. Norėjo įstoti į vienuolyną, bet, žinoma, negalėjo.

– Ir tu pavadinai mergaitę mano vardu?

– Taip, – atrodė, lyg Marija Selestė gailėtųsi to – ji ir tikrai galėjo gailėtis.

– Ar tėtis ją matė?

– Ne! – Marija Selestė papurtė galvą, lyg vaikydama musę. – Mes jam visai nerūpim – nei vaikas, nei aš. Vieną sykį turėjo mane, ir jam nesvarbu, kas nutiko paskui. O po poros metų jam pakanka įžūlumo vėl aplink mane suktis. Jis vėl savo nori, ir jam nė motais, gal ir vėl gims lėliukas. Na, aš jam parodžiau, ar ne? – ji suspaudė kumštį. – Viską, ką gavo, to nusipelnė. Jei nebūtumėt iškišus pro langą galvos, – ji užsikirto, staiga išsigandusi.

Mano sesutė Žana turi mėgstamą žaisliuką – medinį puodelį, pritaisytą prie lazdos galo, prie tos pačios lazdos virvele pririštas medinis rutuliukas. Ji meta rutuliuką ir bando puodeliu pagauti jį taip, kad įkristų į puodelį. Pasijutau, lyg būčiau mėčius, mėčius tą rutuliuką, ir staiga jis taukštelėjo į puodelį – medis į medį.

Galbūt vienuolynas jau paveikė mane. Jei tai būčiau sužinojusi kur nors kitur, būčiau suspiegusi. Tačiau dabar, sėdėdama ramiame sode, nespiegiau, neišdraskiau Marijai Selestei akių, net neverkiau. Verkiau, bet vėliau. Tiesiog tylutėliai paklausiau:

– Nekaltųjų Mikalojus yra mažosios Klaudijos tėvas?

Marija Selestė linktelėjo.

– Tai buvo tik vieną kartą, kai jis buvo atėjęs pas jūsų tėvą dėl paveikslo. Ir viskas.

– Tai kodėl tu buvai su juo tame kieme anądien? Man atrodo, kad prisidėjai prie jo sumušimo.

Marija Selestė baimingai pažvelgė į mane – ir jos akys vėl tekėjo.

Sukandau dantis.

– Liaukis! Liaukis verkusi!

Springdama ji rijo ašaras, paskui išsišnypštė nosį į rankovę. Marija Selestė tikrai labai kvaila. Jei būtume Paryžiuje, jai tektų patupėti trinkoje už tokį užpuolimą. Bet aš buvau įkalinta vienuolyne. Nieko negalėjau padaryti, kad ji būtų nubausta.

Veikiausiai ir jai atėjo tokia mintis, nes kai paliovė verkusi, nužvelgė mane skersa akimi.

– Ką jūs čia veikiate, panele? Taip ir nepasakėte.

Žinoma, negalėjau nė paminėti Mikalojaus. Marija Selestė nežinojo, ką jam jaučiu, nei ką su juo dariau ar bandžiau padaryti, o ji jau kaip tik tai jau padarė. Dabar jos nekenčiau, bet ji neturi to sužinoti. Teks apsimesti, tarsi pati norėjau čia pabūti. Pasiėmiau siuvinėjimą, kad turėčiau kur nukreipti akis.

– Mama su tėte nusprendė, kad paskutinius mėnesius prieš sužieduotuves man labiausiai tiktų praleisti vienuolyne, kad geriau

suprasčiau Bažnyčios mokymą. Moteriai ištekėjus, jos kūnas nebebūna toks tyras, koks buvo mergystės metais. Todėl labai svarbu, kad dvasia liktų tyra, kad ji nepasiduotų aistrų pagundai ir nepamirštų Dievo Motinos ir mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus aukos.

Bylojau visai kaip mama, tik ne taip įtikinamai. Bet Marija Selestė nepatikėjo – mačiau, kaip ji vartė akis. Bet, aišku, juk ji seniai neteko mergystės, aš tuo neabejojau, ir tikriausiai taip jos nė nevertino kaip mano šeima.

– Jis klausinėjo apie jus, – staiga leptelėjo Marija Selestė.

– Jis? Kas?

Mano širdis suspurdo. Įbedžiau adatą į siuvinėjimą. Marija Selestė susiraukė pamačiusi, kaip aš suvėliau siūlus. Kai ji ištiesė ranką, padaviau jai siuvinį.

– Tas šunsnukis menininkas, – kalbėjo ji, pašydama ir painiodama siūlus. – Smalsavo, kaip laikotės ir kada lankysitės pas Belvilius.

Taigi Mikalojus išties į Kordeljerų gatvę atėjo susitikti su manimi. Žinojau, kad jis negalėjo ten būti dėl Marijos Selestės. Pažvelgiau į ją, palenkusią galvą virš mano siuvinio, mikliai narpliojančią visas mano klaidas. Kaip perduoti jam raštelį ir nesukelti jos įtarimo? Ji paika, bet meluojant mane dažnai pagaudavo.

Iš celės pasigirdo kosėjimas ir unkštimas. Marija Selestė susinerimusi pažvelgė į mane.

– Jūs nueikite pas ją, panele, – meldė ji.

– Bet juk tu jos motina!

– Ji to nežino. Ateinu į ją pasižiūrėti, bet jos nešnekinu, ant rankų neimu. Paskui man labai širdį sopa.

Mergaitė vėl sukosėjo, ir Marija Selestė susiraukė, lyg kas būtų jai koją primynęs. Akimirką man jos pagailo.

Priėjau prie celės durų, žvilgtelėjau vidun. Mažoji Klaudija miegodama muistėsi, vartė galvą. Ji susiraukė, bet staiga išsivadavo

iš sapno, ir jos veidas atsipalaidavo, nusišypsojo. Dabar, kai jau žinojau, stebėjausi, kad nepažinau Mikalojaus bruožų – įkypos akys, kaštoniniai plaukai, stiprus žandikaulis. Kai ji šypsojosi, buvo panaši į jį, o kai susiraukdavo, panėšėjo į motiną.

– Viskas gerai, – tariau parėjusi. – Sapne ją puolė piktos dvasios, bet dabar jos atsitraukė.

Aš nesisėdau, bet kojos nykščiu braižiau į akmenukus.

Marija Selestė linktelėjo. Ji sparčiai siuvinėjo, ir mano sakalas jau mažiau priminė gyvatę, o daugiau – save.

Kai žiūrėjau į mažąją Klaudiją, toptelėjo mintis.

– Ar Mikalojus padėjo tau su vaiku?

Marija Selestė prunkštelėjo.

– Pabėrė geležinių grašių. Tik kas iš jų.

Man nerūpėjo, ką Mikalojus padarė ir ko nepadarė dėl savo dukters. Supratau, kad Marija Selestė pati įsiklampino į šią bėdą. Tačiau taip nepasakiau.

– Jis turėtų duoti daugiau nei kelias monetas, – dėsčiau žygiuodama pirmyn atgal priešais suolelį. – Juk žinai, kad jis sukūrė gobelenus mano tėvui, tai atneš jam pinigų ir, esu tuo tikra, šlovę. Jis turėtų mokėti bent kiek mažajai Klaudijai, – leidau jai apie tai pagalvoti, o pati apsukau nedidelį ratą apie rožių kvadratą. Mano dygliu sužeistas nykštys maloniai maudė. Grįžusi prie suolelio, tariau jai: – Galbūt galėčiau padėti tau gauti pinigų iš jo mažajai Klaudijai – kad galėtum pasiimti ją iš čia ir ji būtų su tavim ir tavo motina.

– Kaip? – greitai paklausė ji.

– Galėčiau pasakyti jam, kad mano tėtė nemokės jam už gobelenus, kol jis neduos jums pinigų.

– Ar tikrai galėtumėte taip padaryti, panele?

– Aš parašysiu jam raštelį, ir tu galėsi jam nunešti.

– Aš? – Marija Selestė atrodė nepatenkinta. – O kodėl ne jūs,

panele? Arba viena jūsų damų? – ji apsižvalgė. – Juk bent viena turėtų būti su jumis. Tikriausiai Beatričė – jūsų mama visad ketino skirti ją jums, ar ne? Jai bus keista vėl čia gyventi!

– Vėl? O ji čia jau gyveno?

Marija Selestė truktelėjo pečiais.

– Žinoma. Ji čia užaugo – kaip ir aš.

Man nė mintis tokia nešovė, nors ir atrodė, kad Beatričei pažįstamas šis vienuolynas ir jo papročiai, ji žinojo, kur kas padėta, pažinojo ir kai kurias vienuoles.

– Ji gali nunešti jūsų raštelį, panele, – pridėjo Marija Selestė.

Pamiršau, kad Marija Selestė nežinojo, jog esu čia įkalinta – ji manė, kad mudvi su Beatriče galime išeiti ir grįžti kada panorėjusios. Ir neturi žinoti. Nes jei sužinos, veikiausiai nepadės man susisiekti su Mikalojumi.

– Man nedera išeiti iš vienuolyno, – pasakiau. – Taip pat ir Beatričei. Tai sielos skaistinimo dalis prieš sutuoktuves. Aš nesimatau su kitais žmonėmis, ypač vyrais.

– Bet aš negaliu eiti pas jį po to, kas atsitiko. Jis primuš mane, jei ne blogiau.

Kaip tik to ir nusipelnei, pamaniau.

– Palik raštelį jo kambaryje, kai jo nebus, – pasiūliau. Kai ji vis dar dvejojo, pridėjau: – O gal pasakyti tėtei, kad pakvietei jo ekonomą primušti menininko, kuriuo jis žavisi?

Marija Selestė suprato pakliuvusi į spąstus. Atrodė, ji tuoj vėl pravirks.

– Gerai, duokite man raštelį, – sumurmėjo.

– Palauk čia.

Nuskubėjau į savo celę, kol ji nepersigalvojo. Greitai krepšyje susiradau popieriaus ir parašiau raštelį, kur esu, maldaudama Mikalojaus atvykti ir išvaduoti mane. Vaško antspaudui neturėjau, bet per daug nesijaudinau – Marija Selestė tikrai jo neperskaitys, abejojau, ar ji išvis pažįsta ką nors, kas galėtų jai jį paskaityti.

Tačiau brazdindamasi prižadinau mergaitę. Man baigiant, mažoji Klaudija atsisėdo ir ėmė verkti, trindama akis. Ji atrodė tokia panaši į Mariją Selestę, kad mane net juokas ėmė.

– Eikš, brangute, – sušnibždėjau. – Eime, pasižiūrėk į savo paiką mamą.

Kai mudvi išėjome, vienuolės jau skirstėsi po Šeštosios, ir Marija Selestė stoviniavo su Beatriče. Sykiu jos atrodė labai keistai – milžinė su lėle. Negalėjau įsivaizduoti, kaip jos atrodė čia, kai buvo mažos mergaitės. Man priėjus, jos greitai išsiskyrė, o Marija Selestė nežiūrėjo į mažąją Klaudiją.

– Palaikyk ją minutėlę, – pasakiau, paduodama vaiką nustebusiai Beatričei. – Aš palydėsiu Mariją Selestę iki vartų.

Beatričė nuvėrė mane savo šuns akimis.

– Jos jūsų neišleis, juk žinote.

Išsiviepiau į Beatričės pusę ir įsikibau į Marijos Selestės sulenktą ranką. Kai buvau tikra, kad Beatričė nemato, įkišau raštelį jai į delną.

– Ar žinai, kur jis gyvena?

Marija Selestė papurtė galvą.

– Ekonomas žinos. Jis siųsdavo tėtės pasiuntinius. Sužinok iš jo. Aš jį nubausiu, jei jis tau nepasakys.

Marija Selestė linktelėjo ir ištraukė ranką iš mano žnyplių. Ji atrodė pavargusi. Man buvo bjauru nuo minties, kad su ja dalijuosi vyru. Niekaip nesupratau, kaip Mikalojus galėjo jos norėti – ypač jei matytų ją dabar – raudona nosimi, mažomis kaip serbentai akutėmis ir rūsčia mina.

Prie vartų vienuolė Marijai Selestei įdavė krepšelį su kiaušiniais, duona, pupelėmis – labdaros krepšelį, kokius duoda varginiesiems. Išeidama ji neatsigręžė nei į mane, nei į dukterį.

Kai grįžau pas Beatričę, ji vis dar laikė knirkiančią mažąją Klaudiją.

– Judvi su Marija Seleste čia užaugote, – tariau.

Beatričė pažvelgė nusigandusi, paskui linktelėjo.

– Mano mama liko našlė man mažai esant ir įstojo į vienuolyną.

Mažoji Klaudija ištiesė ranką ir peštelėjo Beatričės plaukų sruogą. Ši spygtelėjo, o mudvi su mažąja Klaudija suprunkštėm.

– Ar tau malonu čia sugrįžti? – paklausiau.

Mano nuostabai, Beatričė pažvelgė į mane liūdnai.

– Laimingiausia mano gyvenimo diena ta, kai jūsų mama pasirinko mane būti jos dama. Man šiurpu vėl čia gyventi.

Pastačiau mažąją Klaudiją, kad ji galėtų treplenti po sodą.

– Tai padėk man iš čia pabėgti.

Beatričė palingavo galva.

– Jums, panele, geriau pabūti čia. Jūs tai žinote. Kodėl norite iškreipti savo gyvenimo kelią? Jūs ištekėsite už kilmingo jaunikio ir gyvensite prakilniai. Kaip galėtume norėti ko nors kito? Juk moteriai nėra didesnio džiaugsmo nei ištekėti, ar ne? Kiekvienai moteriai.

Pakėliau Marijos Selestės sulankstytą ir ant suolo padėtą siuvinį su per jį perverta adata. Paėmiau adatą ir įsidūriau į pirštą – kad pajusčiau skausmą.

– Vajei, žiūrėk, ką pasidariau.

O paskui, kad pakankinčiau Beatričę už tai, kad elgėsi ne kaip mano dama, o kaip prižiūrėtoja, ėmiau dainuoti dainą, dėl kurios ji taip baiminosi. Tikriausiai ir pati dainavo ją čia, kai buvo maža mergaitė.

Bet ne man
Meilės
Malonumai.
Kalėjiman aš uždaryta,
Ir lai Dievas baus tą,
Kas mane čionai
Uždarė.

BRIUSELIS
1491 – Gegužinė – trečias sekmadienis prieš gavėnią, 1492

JURGIS NUO KOPLYČIOS

Kai jis atvyko, jau buvom audę gerą pusdienį. Dirbtuvėje tvyrojo tyla. Ištisą valandą niekas nė žodžio nepratarė – net prašydamas vilnos, šeivos ar adatos. Staklių pakojai, ir tie judėjo tylomis, tarsi apsukti audiniu. Moterys krapštėsi tykiai arba būdavo išėjusios. Kristina vyniojo ant šeivos vilną, Eleonora tupinėjo sode, Magdalena buvo išsiruošus turgun.

Tyloje dirbti man užvis geriausia. Audžiu ir nė nepastebiu, kaip srūva laikas, galvoje nesisuka jokios mintys, vien tik apie spalvotus ataudus, kuriuos kaišau pirmyn atgal tarp metmenų. Bet vienas nenuorama audėjas ar plepi moteris gali sujaukti visos dirbtuvės rimtį. Jei dar tikimės pabaigti gobelenus laiku, mums ši tyla dabar būtina, kad galėtume dirbti kaip reikiant. Man šiomis dienomis net ramybės valandą galvą beldžia laikas – kiek jau jo praėjo ir kiek liko, kaip mums tvarkytis ir ką daryti, kad šiek tiek prisivytume.

Sėdėjau tarp Jurgio Jaunesniojo ir Luko, baigiau austi brangakmenius, kuriuos laiko dama „À mon seul désir“ dalyje, o sykiu stebėjau, kaip sūnus audžia perėjimą iš geltonos į raudoną ant damos peties. Jis audžia meistriškai – išties man jau nė nebereikia žiūrėti, ką jis daro. Tai tik įprotis, kurio sunku atsikratyti.

Du samdyti audėjai, tėvas ir sūnus, Juozapas ir Tomas, audė *milflerą* „Skonyje“. Jie ir anksčiau yra audę man gėlynus, vyrai dir-

ba sparčiai ir gerai. Be to, tyleniai, nors Tomas mina savo staklių pakojį daugiau nei reikia. Aš išmokiau Jurgį Jaunesnįjį pakeisti pakojus tyliai ir tik tada, kai jam reikia didelių žiočių. Žinoma, negaliu nurodinėti kitam audėjui, ką daryti, bet griežiu dantimis, kai Tomas taip baladojasi.

Nelengva būti audėjų meistru. Be to, kad prižiūriu kitus, pats audžiu sunkiausias dalis – damų veidus ir rankas, liūto karčius, vienaragio galvą ir ragą, sudėtingus medžiagos raštus. Šokinėju tarp dviejų gobelenų, bandydamas neatsilikti, kai kiti audėjai laukia, kada galės toliau varytis su *milfleru* ir gyvūnėliais, kai tik užpildysiu skylę viduryje.

Liepiau audėjams sėdėti staklėse pasirengus austi dar prieš skambant Koplyčios varpams – dabar, gegužę, pradedam anksčiau. Šį rytą darbo ėmėmės septintą. Kitoms dirbtuvėms varpai – tik signalas ruoštis dienai, tačiau gildijos taisyklėse niekur nėra pasakyta, kad audėjai negali susirinkti anksčiau panagrinėti kartono, pažiūrėti, ką jie tą dieną aus, pasiruošti šeivas. Tik suskambus varpams, jie jau gali austi.

Aš ramus dėl Jurgio Jaunesniojo ar Luko – jie žino, kad negalime leisti sau prarasti ryto. Kiti du audėjai kolei kas sugebėjo prisitaikyti, tačiau tai ne jų dirbtuvė ir ne jų užsakymas, ir nors pasitikiu jų darbu, – jų *milfleras* ne prastesnis už manąjį, – drebu, kad jie vieną dieną, susiradę lengvesnį užsakymą, nedingtų, o mums jų dar reikės. Juozapas nesiskundžia, bet matau, kaip Tomas sėdi prie staklių nuskambėjus varpams ir spokso, kol galiausiai pakelia rankas prie gijų – nelyginant jam akmenys būtų prie riešų pririšti. Tačiau man reikia dar devynių mėnesių jo darbo, kad ir kaip triukšmingai jis mina pakojį. Gal jis dar silpnas po ligos šią žiemą. Eleonora tupinėjo aplink jį ir Jurgį Jaunesnįjį, kai jiedu gulėjo karščiuodami, bet vaikinai ilgai neatsigavo. O mes dar neprisivijome prarasto laiko.

Melskis, vis kartoja Kristina. Bet maldoms reikia tiek daug laiko, tad aš liepiu jai eiti į Sabloną ir melstis už mus visus, kad galėtume likti dirbtuvėje ir austi.

Dabar išgirdau balsus virtuvėje. Magdalena parkilo iš turgaus, o su ja kažkoks vyriškas. Bet dėl to aš nesijaudinu – jaunikiai nuolat sukasi apie Magdaleną. Vienąsyk kuris nors jai ir įgels.

Iš sodo keista veido išraiška įėjo Eleonora.

– Kas nutiko? – paklausė Kristina, nutraukdama brangią tylą.

Eleonora įsiklausė į garsus namuose.

– Jis grįžo.

Jurgis Jaunesnysis paklausė:

– Kas?

Galėjo nė neklausti. Žinojau kas. Dabar mūsų ramybė bus išblaškyta – tas žmogus niekad nenutyla.

Tarpdury kvailai išsišiepus išdygo Magdalena.

– Paryžietis grįžo.

Už jos pasirodė ir Nekaltųjų Mikalojus, dar nė kelionės purvo nenusibraukęs, rodydamas dantis.

– Sėdit kaip sėdėję, kai palikau jus praėjusią vasarą, – pasišaipė jis. – Pasaulis sukasi, bet Briuselis nė krust.

Aš pakilau.

– Sveikas atvykęs, – pasveikinau. – Kristina, atnešk svečiui gėrimo. Mažą alaus.

Kad ir koks jis įkyrus, neleisiu jam skųstis, kad mes nesvetingai priimame svečius, ypač atkilusius iš toli.

Jurgis Jaunesnysis irgi norėjo stotis, taip pat ir Lukas, bet parodžiau, kad austų toliau. Mikalojus neturi nutraukti visų darbo.

Kristina linktelėjo jam praeidama pro šalį:

– Tai atvykai vėl pasižiūrėti, ar ne?

Ji kryptelėjo galva, tarsi rodytų ir stakles, ir Eleonorą, vis dar lūkuriuojančią tarpdury.

– Tikrai taip, ponia. Vyliausi pamatyti, kaip Eleonora šoka apie Gegužės medį, bet susivėlinau.

Kristina pranyko troboj, taip ir nepasakiusi, kad per Gegužinę mes dirbome – nors Luką su Tomu išleidau anksčiau, mugės pažiūrėtų.

Žengęs į dirbtuvę, Mikalojus susiraukė it vinį primynęs.

– Ar pasiligojęs? – paklausiau.

Mikalojus gūžtelėjo, bet alkūnę toliau laikė prispaudęs prie šono.

– Dar sukratytas po kelionės, tik tiek.

Jis atsisuko į Eleonorą:

– Ir tu, Eleonora, kaip tu laikaisi?

Kai jis nusišiepė jai, pastebėjau, kad netekęs dviejų dantų, o po akimis juoduoja mėlynė. Nukrito nuo arklio arba įsivėlė į muštynes. O gal pakeliui plėšikai užpuolė.

– Labai gerai, pone, – atsakė Eleonora, – bet sodas laikosi dar geriau. Tik pauostykite – kokie kvapai.

– Tuoj, gražuole. Pirma noriu išvysti gobelenus.

Eleonora kreivai šyptelėjo.

– Nori ją pamatyti, ar ne? Atkeliavai per anksti.

– A, – tarė jis, nukabinęs nosį.

Supratau, ką ji turėjo omenyje tik tada, kai Mikalojus pažvelgė į staklėse išlindusią „Skonio" juostą. Buvo matyti tik papūgą laikančios damos ranka, viršutinės suknelės klostė, beždžionėlės kampelis ir šarkos sparno galiukas. Ir gėlynai, žinoma. Audėjas čia rastų kuo grožėtis, bet numaniau, kad tokiam žmogui kaip Mikalojus regėti tik juostą turi būti nusivylimas. Jis žvilgtelėjo į „À mon seul désir", matyt, vildamasis ten pamatyti veidą. Bet jame buvo tik kitos damos ranka, iškėlusi brangakmenius, suknelės fragmentas, beždžionėlė ir mėlynos palapinės atvartas, papuoštas auksinėmis liepsnelėmis.

– Galėjo būti dar blogiau, – ramino Eleonora. – Jei būtume jau išaudę jos veidą ir susukę ant veleno, galėtum jį pamatyti, tik kai gobelenas bus visai baigtas.

– Nebent jūs atvyniotumėte man pažiūrėti, panele.

– Tėtė niekam neatvynioja gobeleno, – griežtai atrėžė Eleonora. – Atsipalaiduotų įtempti metmenys.

Tai buvo meistro dukros atsakymas.

Mikalojus vėl nusišypsojo.

– Ką gi, tąsyk man teks pasilikti, kol ją išausite.

– Negi tik dėl to sukorei visą šį kelią – kad pamatytum gobeleno juostą? – aš netikėjau. – Tai ilgas kelias dėl moters veido.

Mikalojus papurtė galvą.

– Turiu reikalą su tavimi Leono Senojo vardu.

Susiraukiau. Ko Leonas galėtų norėti? Jis žino, kad niekaip negalėčiau paimti kito užsakymo. Ir kodėl atsiuntė vietoj savęs menininką? Visi audėjai sužiuro į mane. Kad ir kas tai būtų, aš norėjau, kad jie austų, o ne klausytųsi.

– Eime į sodą, – tariau, – pamatysi Eleonoros gėles. Ten ir pasikalbėsime.

Aš ėjau pirmas. Kai Mikalojus žengė paskui mane, Eleonora pasitraukė, leisdama mums praeiti.

– Eik padėti motinai, – paliepiau, kai ji bandė sėlinti iš paskos. Dabar buvo jos eilė nukabinti nosį, bet ji padarė, kaip liepiau.

Gegužę Eleonoros sodas visų gražiausias. Gėlės ką tik šviežiai sužydėjusios, neišblukusios saulėje. Baltašaknės, žiemės, žibuoklės, sinavadai, saulutės, gvazdikai, neužmirštuolės – visos plaška. Tačiau nuostabiausia, kad žydėjo ir Eleonoros trumpai žydinčios pakalnutės, ir visur tvyrojo jų keistai gundantis kvapas. Sėdėjau ant suolelio, o Mikalojus klajojo aplink, uostydamas ir gėrėdamasis.

– Buvau pamiršęs, koks nuostabus šis sodas, – jis lyg gydomasis balzamas, ypač po ilgos kelionės.

– Tai dėl ko keliavai?

– Nekantrus kaip visuomet, – nusijuokė Mikalojus.

Patraukiau pečiais. Mano rankos virbėjo – šiuo metu jos turėtų austi.

– Esu užsiėmęs. Darbo turiu per akis.

Mikalojus pasilenkė, nusiskynė saulutę. Eleonora nepakenčia, kai žmonės skainioja gėles – ir taip pakanka rūpesčio, net kai niekas nenaikina. Jis suko žiedą tarp pirštų.

– Atvykau, – tarė jis pagaliau, – nes Jonas Le Vistas nerimauja, ar gaus savo gobelenus laiku.

Tai tas prakeiktas pirklys, kuris braižėsi per gavėnią apie dirbtuvę. Žinojau, kad jis šnipinėja Leonui Senajam, nors kalbėjo, kad labai norėtų užsakyti man darbą. Paskui nieko iš jo negirdėjau.

Už manęs kažkas sušnarėjo. Eleonora tupėjo tarp prieskonių su virtuvės augalų žirklėmis. Ji stengėsi likti nepastebėta, bet aklai merginai paprastai nesiseka pasislėpti.

– Ką tu čia darai, mergele, – sudundėjau. – Juk sakiau padėti motinai.

– Aš padedu, – mekeno Eleonora. – Ji prašė daržinio builio sriubai.

Tai mama pasiuntė ją pasiklausyti. Pažįstu savo žmoną – ji nemėgsta likti nuošaly. Nevariau Eleonoros šalin. Jos su Kristina ir taip greitai sužinos.

– Niekam nepasakok, ką išgirsi, – prisakiau. – Nei audėjams, nei kaimynams, niekam.

Ji linktelėjo ir ėmėsi kirpti prieskonines žoles į prijuostę.

– Nėra ko nerimastauti, – atsakiau Mikalojui. – Žiemą uždelsėme dėl ligos, bet dabar jau vejamės. Mes pabaigsime juos kitoms Velykoms, kaip monsenjoras Le Vistas prašė.

Mikalojus atsikrenkštė ir pritūpęs uostinėjo gvazdikus, čiupinėjo minkštus jų žiedlapius. Jis turėjo ir daugiau žinių. Žinojau tai, bet jis delsė. Kai Magdalena pasirodė su alaus bokalais, jam tarsi širdis atlėgo.

– O, dėkui, ponia, – sušuko jis ir pašokęs žengė jos pasitikti.

Paprastai Kristina pasiųstų Eleonorą arba Magdaleną paduoti alaus, bet šįsyk atėjo pati, vildamasi išgirsti Mikalojaus naujienas išsyk, užuot laukusi, kol vėliau perpasakosiu.

– Sėskis, – tariau padarydamas vietos ant suolo šalia. Lai girdi ir Kristina. Kad ir kokios būtų jo žinios, mums jos nieko gero nežada. Mes sėdėjom ant suolo atsisukę į Mikalojų, o už mūsų tyliai karpė Eleonora. Visi laukėme.

Kai pagaliau Mikalojus susitaisė pranešti naujienas – išmaukęs alaus ir dar pasigrožėjęs gėlėmis, jis pareiškė:

– Jonas Le Vistas nori gobelenų Grabnyčioms.

Eleonora paliovė šnarėjusi.

– Tai neįmanoma! – sušuko Kristina. – Mes ir dabar dirbame išsijuosę – kiekvieną Viešpaties duotą minutę.

– O ar negali pasamdyti daugiau žmonių? – pasiūlė Mikalojus. – Pasodinti po tris audėjus prie kiekvienų staklių?

– Ne, – atsakiau. – Mes nebeišgalim mokėti dar vienam audėjui – jei taip darytumėm, visai nieko neuždirbtume. Aš mokėčiau Jonui Le Vistui už suteiktą garbę austi gobelenus.

– Jeigu pabaigsite greičiau, galėsite pradėti kitą darbą ir uždirbsite pinigų.

Papurčiau galvą.

– Dabar aš visai neturiu iš ko mokėti. Negalėsiu pasamdyti audėjo, nesumokėjęs jam rankpinigių.

Mikalojus skėstelėjo rankomis.

– Jonas Le Vistas nori jų Grabnyčioms, jis atsiųs kareivių jų paimti. Jei gobelenai nebus baigti, jis juos atims ir nesumokės, kas priklauso.

– Kieno kareivių? – prunkštelėjau.

Mikalojus patylėjo, paskui tyliai atsakė:

– Karaliaus.

– Bet sutartyje parašyta Velykos, – pasakė Kristina. – Jis negali sulaužyti sutarties.

Nuvijau ranka jos žodžius. Kilmingieji gali daryti ką įsigeidę. Be to, Leonas vis dar galėjo mane pagąsdinti žaliąja kojine iš „Trijų Karalių“. Jeigu gausiu sumokėti baudą, tai tikrai žlugsiu.

– Kodėl Leonas neatvyko pats? – pasišaipiau. – Aš mieliau aptarčiau šitai su juo.

Mikalojus tik susimuistė.

– Jis per daug užsiėmęs.

Eleonora vėl paliovė šnarėjusi. Mano duktė kaip aš, kai reikia spręsti apie žmogų. Jos ausis jautri melui, o mano akis tai iškart pagauna. Ji kažką išgirdo jo balse, o aš išvydau melą jo akyse – Mikalojaus žvilgsnis blaškėsi aplink, bet vengė mano akių. Kažką šitoj istorijoj jis slepia. Bet neklausiau, nes įtariau, kad man nepavyks to sužinoti – galbūt vėliau, kai jis jausis jaukiau.

– Pakalbėsime vėliau, – pasakiau. – „Senajame šunyje".

Atsisukau į Kristiną.

– Ar vakarienė paruošta?

Ji pašoko.

– Tuoj.

Palikau jį sode pabaigti alaus ir grįžau į dirbtuvę. Nebepradėjau austi, bet stovėjau tarpdury ir žiūrėjau į audėjus. Palinkę prie staklių, jie sėdėjo tylutėliai, it keturi paukščiai, išsirikiavę ant medžio šakos. Kartais vienas kuris paspausdavo pakojį, kad pakeistų pakeltus siūlus ir žiotis, bet be to medžio dunkstelėjimo buvo visiškai tylu.

Kristina sustojo greta.

– Juk žinai, ką turime daryti, – tarė ji tyliai.

– Negalime, – atsakiau aš taip pat tyliai. – Maža to, kad laužysim gildijos taisykles, vargas akims, o žvakės varva ant gobelenų. Vašką išvalyti sunku, ir jis paliks įkaltį kiekvienam gildijos nariui, jei kas norės prisikabinti.

– Aš ne tai turėjau galvoje. Niekas gerai neaudžia tamsoje. Net tu.

– Tai nori, kad austume sekmadieniais? Keista, kad tai siūlai. Nors gal tu galėtum papirkti kunigą. Žinotum, kaip prie jo prieiti.

– Aš ne tai turiu omeny. Žinoma, kad neausim sekmadieniais. Jie šventi.

– Tai ką tuomet turi galvoje?

Kristinos akys spindėjo.

– Leisk man austi *milflerą*, o Jurgis Jaunesnysis su tavim atliks sunkiąsias dalis.

Aš tylėjau.

– Kaip ir sakei, dar vienam audėjui mokėti nebeišgalim, – dėstė ji. – Bet tu turi mane. Tai panaudok mane ir leisk sūnui daryti tai, ką jis sugeba, – ji nuskverbė mane akimis. – Tu puikiai jį išmokei. Dabar leisk jam pačiam būti audėju.

Ji norėjo pavaizduoti, lyg šitai būtų svarbiausia, bet aš žinau, kas slypėjo už jos žodžių: ji norėjo austi.

– Klausyk, aš alkanas, – tik tiek pasakiau. – Ar maistas jau paruoštas?

Vos nuskambėjo varpas, skelbiantis dienos darbo pabaigą, išsivedžiau Mikalojų į „Senąjį šunį". Man nepatinka smuklės erzelis, bet gal tai bus geresnė vieta pasiderėti su juo dėl Jono Le Visto reikalavimų. Kartu atėjo ir Jurgis Jaunesnysis, o Luką pasiunčiau pakviesti Pilypo. Jau senokai buvom taip vakare susirinkę.

– Aaa, – Mikalojus dairėsi aplinkui ir gėrė čepsėdamas lūpomis. – Briuselio alus ir Briuselio kompanija. Smuklės kaip kapai, kur duoda vandens ir vadina alumi. Ar tai dėl to purčiausi dešimtį dienų prastais keliais?

Aš džiaugiausi, kad dar buvo ramu.

– Vėliau bus gyviau. Palauk, dar pasilinksminsi.

Jurgis Jaunesnysis klausinėjo apie kelionę – kaip arklys, ar geras joti, kas su juo keliavo, kur apsistodavo. Jį labai vilioja mintis apie kitas vietas, bet kai buvom drauge iškilę į Antverpeną ir Briugę, jis prastai miegojo, mažai valgė ir vis bijojo nepažįstamų žmonių. Ir visad laimingas, grįžęs namo. Nors sakosi vyksiąs kada pamatyti Paryžiaus, žinau, kad jis niekad neišsiruoš.

– Ar pakeliui užpuolė plėšikai? – dabar klausė Jurgis Jaunesnysis.

– Ne, tik purvynė trukdė mums keliauti – purvynė ir raišas arklys.

– Tai iš kur šitą užsidirbai? – Jurgis Jaunesnysis parodė geltonuojantį Mikalojaus paakį. – Ir šoną užsigavęs.

Mikalojus tik gūžtelėjo:

– Vienoj aludėj, kur geriu Paryžiuje, kilo muštynės. Nors manęs tai nelietė, vis tiek įsipainiojau. – Jis pasisuko į mane. – Kaip Eleonora? Ar jos kraitis jau suruoštas?

Man tai nepatiko. Ką jis galėtų žinoti apie Eleonoros kraitį? Tik Kristina ir Jurgis Jaunesnysis žino apie mūsų sutarimą su Jokūbu Jaučiu. Kristina reikalavo, kad pasakytume sūnui. Jis turėjo žinoti, ko tikėtis, kai perims dirbtuvę. Tačiau jis tikrai niekam daugiau nepasakė – jis moka saugoti paslaptis.

Kol spėjau susigriebti, ką atsakius, pasirodė Pilypas su Luku.

– Nesitikėjom, kad sugrįši, – prisėdęs tarė jis Mikalojui. – Pernai vasarą taip sparčiai tapei, kad buvau tikras, jog labai džiaugeisi, galėdamas grįžti. Man regis, buvai prisiekęs daugiau nė kojos iš Paryžiaus nekelti.

Mikalojus nusišypsojo.

– Turiu reikalų su Jurgiu ir norėjau pamatyti, kaipgi atrodo gobelenai. Ir, žinoma, visada malonu matyti Kristiną ir Eleonorą. – Jis vėl pasisuko į mane. – Tai kaipgi ji laikosi?

– Eleonora dabar turi labai daug darbo, – nesileidau su juo į kalbas. – Ji ištisas naktis siuva gobelenus, kad dieną nekliudytų mums austi.

– Tai jūsų pranašumas, kokio neturi kitos dirbtuvės. Jei Eleonora matytų, ji niekaip negalėtų siūti naktį. Bet būdama akla, gali dirbti visą naktį, ne tik nuo ryto iki vakarinių varpų. Turėtumėt būti dėkingi už tokią ypatingą pagalbininkę.

Niekad apie tai nesusimąsčiau.

– Taigi ji ir neturi laiko kraičiui taisytis, – pridėjo Mikalojus. Pilypas nustebo. Kiekvienas nustebtų – juk niekas nesitikėjo, kad Eleonora galėtų tekėti.

– Mano dukra nesuka galvos dėl kraičio – jai rūpi šitie gobelenai, kaip ir mums visiems, – sumurmėjau. – O dabar, kai neteksime dviejų mėnesių, bus dar blogiau. – Neketinau visko išdėti, bet Mikalojus mane taip išerzino, kad nebesusivaldžiau.

Jurgis Jaunesnysis spoksojo į mane.

– Kodėl neteksime dviejų mėnesių? Mes jau dabar atsiliekame.

– Klausk Mikalojaus.

Visi – mano sūnus, Lukas, Pilypas ir aš – sužiurome į Mikalojų, o tas tik markstėsi, nudūręs akis į alų.

– Aš nežinau, – prisipažino jis galiausiai. – Leonas pasakė, kad Jonas Le Vistas nori gobelenų anksčiau, o ne kodėl jis jų nori anksčiau.

Jei jis nežino net to, mums nėra dėl ko derėtis.

– Leonas turi žinoti, – paprieštaravau pašaipiai. – Jis viską žino. Kodėl jis pats neatvyko? Nepūsk man miglos, kad užsiėmęs, anksčiau jam tai netrukdydavo – bent ne tada, kai kalbama apie Jono Le Visto reikalus.

Mikalojus pažvelgė nė nemanydamas nusileisti. Jam tikrai nepatinka, kai iš jo šaiposi. Jis pakėlė savo bokalą ir išmaukė lig dugno. Visi žiūrėjome, kaip jis, pakėlęs ąsotį, vėl prisipylė ir bokalą išgėrė vienu ilgu mauku. Suleidau nagus į delną, bet tylėjau, nors jis mane apgėrė.

Mikalojus atsiraugėjo.

– Jono Le Visto žmona liepė Leonui pasiųsti mane. Ji norėjo, kad išvykčiau iš Paryžiaus.

– Ką tu jai padarei? – paklausė Pilypas. Jo balsas tylus, bet mes girdėjome puikiai.

– Bandžiau susitikti jo dukterį.

– Kvailys, – sumurmėjau aš.

– Taip negalvotum, jei būtum ją matęs.

– Matė, – priminė Pilypas. – Mes visi matėme, „Skonyje".

– Dabar mes mokame už tavo paikybę, – tęsiau. – Jei čia būtų Leonas, galėtume tinkamai pasikalbėti apie sąlygas. Galėtume priversti Joną Le Vistą atsikvošėti. Bet tu... tu tik pasiuntinys. Ką čia su tavim derėtis.

– Atleisk, Jurgi, – pasakė Mikalojus. – Bet labai abejoju, ar Leonas būtų ką nors pakeitęs. Jonas Le Vistas užsispyręs – jei ką nors nusprendė, taip paprastai nuomonės nemainys. Man sykį pasisekė, kai šie gobelenai turėjo vaizduoti mūšį. Bet nemanau, kad man ar Leonui pavyktų dar kartą.

– Tai tu pakeitei mūšį vienaragiais? Turėjau atspėti, turint galvoje, kaip tu žaviesi savo damomis.

– Tai jo žmona. Turėtumėte ją kaltinti. Kaltos moterys, – jis pakėlė bokalą geltonai apsitaisiusiai kekšei. Toji išsišiepė jam. Briuselio kekšės mėgsta atvykėlius – joms atrodo, kad paryžietis mokės geriau ir bus meilesnis. Gal jos ir teisios. Ir dabar spiečiasi apie Mikalojų kaip antys apie padvėsusią žuvį. Buvau su kekše tik kartą, dar iki Kristinos – bet ir tąsyk tiek pripliumpęs alaus, kad vargiai pamenu, ką ji darė. Kekšės pritupia man ant kelių, kai nėra kur sėstis arba nėra su kuo siausti. Bet žino, kad iš manęs nieko nepeš.

– Paklausyk, Jurgi, – bylojo Mikalojus. – Aš atsiprašau už visa tai. Kurį laiką galiu pagelbėti dirbtuvėje, jei iš to būtų kokia nauda.

– Tu... – Prunkštelėjau.

Bet tuoj pat susigriebiau. Beveik girdėjau Kristiną šnypščiant man į ausį „imk, kas tik kokią pagalbą siūlys". Linktelėjau.

– Ką tik atvyko nauja siūlų siunta, juos reikės rūšiuoti. Galėtum padėti.

–Nepaklausei apie du pirmus gobelenus, – tarė Pilypas. – „Kvapą“ ir „Garsą“. Juk tavo „Skonis“ galų gale nėra vienintelė moteris pasaulyje.

„Kvapas“ ir „Garsas“ buvo susukti, į juos įkišta rozmarino šakelė, kad neįsimestų kandžių, ir užrakinti ilgoje medinėje dėžėje dirbtuvės kampe. Kai dirbtuvėje yra baigtų gobelenų, sudie ramiam miegui. Nors Jurgis Jaunesnysis ir Lukas miega greta, kaskart išgirdus žingsnius lauke man vaidensi vagys, o ugnis krosnyje po puodais – liepsna, kuri juos sunaikins.

– Jūs jų nepakeitėte, ar ne? – paklausė Mikalojus.

– Ne, jie tokie, kaip mes juos nutapėme. Pakabinti labai gražiai atrodo. Tarsi kokie atskiri pasauliai.

– Ar tikrai kilmingos moterys visą dieną tik tą ir veikia? – klausinėjo Jurgis Jaunesnysis. – Muzikuoja, lesina paukščius, vaikšto po miškus pasipuošusios brangakmeniais?

Mikalojus pasipiktino:

– Kaip kurios jų taip.

Jis pasiekė ąsotį ir pakratė jį. Bet niekas neteliūškavo.

– Lukai, eik paimk dar alaus, – tariau. Lioviausi pykti ant Mikalojaus. Galbūt jis teisus: Jonas Le Vistas nori to, ko jis nori, ir mes nieko negalime padaryti.

Lukas pagriebė ąsotį ir nuėjo prie pilstančio iš statinės kampe. Jam laukiant, kol pripils ąsotį, geltonoji kekšė ėmė suktis aplink, mosčiodama į Mikalojų. Luko net akys iškopė – bet nepratęs prie moterų dėmesio, jis tik muistė galvą.

– Tai ar tu kada nors matei vienaragį? – pareikalavo paaiškinti Jurgis Jaunesnysis.

– Ne, – atsakė Mikalojus. – Bet mano vienas bičiulis matė miškuose – per poros dienų kelio nuo Paryžiaus.

– Tikrai? – visad maniau, kad vienaragiai gyvena toli į rytus su drambliais. Bet apie tokius dalykus aš nieko neišmanau, tai prilaikiau liežuvį.

– Jis pasakojo, kad bėgęs labai greitai, tarsi balta šviesa plykstelėjo tarp medžių, ir kad, be rago, kitų bruožų jis vargiai įžiūrėjo, nors sakė, jam atrodė, kad jis nusišypsojo jam. Todėl ir pavaizdavau jį tokį patenkintą.

– O moterys, ar jos irgi visos patenkintos?

Mikalojus tik pečiais patraukė.

Ąsotis jau buvo sklidinas, bet, užuot davęs jį Lukui, aludininkas atkišo jį iš paskos atslinkusiai kekšei, o ši pagavusi prispaudė prie krūtinės ir atvingiavo prie mūsų.

– Jūsų alus, džentelmenai, – pranešė įsiskiepydama priešais Mikalojų ir lenkdamasi, kad matytųsi krūtinė, patupdė ant stalo ąsotį. – Ar man čia atsirastų vietos?

– O kaipgi, – atsiliepė Mikalojus, traukdamas ją sėstis greta. – Koks stalas be kelių kekšių.

Aš niekad taip nepasakyčiau moteriai, net kekšei, bet geltonoji tik kvatojosi.

–Tai pakviesiu savo drauges, – ir netrukus dar dvi pleptelėjo greta mūsų, ir mūsiškių stalas suūžė garsiau už visus kitus aludėje.

Aš netrukus išėjau. Kekšės – jaunų vyrų žaidimas. Kai pakilau, geltonoji sėdėjo Mikalojui ant kelių, žaliai apsitaisiusi buvo apsikabinus išraudusį Jurgį Jaunesnįjį, o trečioji, raudonu apdaru, šaipėsi iš Luko ir Pilypo.

Pakeliui į namus išmyžau beveik visą alų. Kai grįžau, Kristina sėdėjo ir laukė manęs. Ji nieko nesakė. Žinojau, ką ji norėjo išgirsti.

– Gerai, tu ausi, – tariau. – Antraip mes jų nepajėgsim pabaigti. Bet niekam nė žodžio.

Kristina linktelėjo ir nusišypsojo. Pabučiavo mane ir patraukė prie mūsų lovos. Taip, kekšes geriausia palikti jaunimui.

ELEONORA NUO KOPLYČIOS

Niekad nemaniau, kad vėl būsiu su Nekaltųjų Mikalojumi sode. Ir tėvai mus čia paliko – buvo taip susirūpinę dėl Mikalojaus iš Paryžiaus atgabentų naujienų, kad net mama neginė manęs šalin nuo jo. Pritūpiau ant kulnų, atsargiai, stengdamasi nesumaigyti greta sužydusių pakalnučių. Jų žiedeliai kabojo man prie pat kojų, ir kai tik jas pakliudydavau, po orą pasklisdavo saldus aromatas.

Kai jis praėjusią vasarą išvyko, maniau, kad Nekaltųjų Mikalojus niekad nebegrįš. Jis jau buvo prie mūsų įpratęs, bet staiga liovėsi mane merginti, tapo atžarus su tėte ir mama. Ir tapyti ėmė sparčiau. Paskui vieną dieną nebeatėjo į dirbtuvę, o Pilypas mums pasakė, kad jis išvyko ir paliko Pilypui pabaigti paskutinį kartoną. Gal mes įžeidėm jį savo paprastu briuselietišku tonu. Gal pagailėjome gero žodžio apie jo darbą. Tėtės draugai kartais ateidavo, sustoję šalia žiūrėdavo, kaip jis tapo, ir vis rasdavo kliaučių – esą vienaragis per daug panašus tai į arklį, tai į ožį, o liūtas – į šunį, tai genetas kaip lapė, apelsinmedis – kaip riešutmedis. Mikalojui tai labai netiko.

Dabar jis stūksojo viršum manęs. Aš atsistojau ir nepasitraukiau, bet stovėjau labai arti jo – taip arti, kad jutau jo tunikos karštį, ant rankų likusį odinių arklio pakinktų kvapą, suprakaitavusius plaukus ir saulės įkaitinto kaklo kvapą.

– Atrodai nuvargusi, gražuole.

– Pusę nakties negaliu gultis – siuvu. Dabar, kai atnešei šias žinias, teks visą naktį būdrauti.

– Man labai gaila. Nemėgstu niekam atnešti blogų naujienų.

Žengiau žingsnį atgal.

– O kodėl praėjusią vasarą išvykai neatsisveikinęs?

Mikalojus prunkštelėjo.

– Tu kaip ir tavo tėtis, – drožė tiesiai.

Aš nieko nesakiau.

– Dėl darbo turėjau išvykti į Paryžių.

– Aš girdžiu iš balso, kai žmogus meluoja.

Mikalojus braižė koja ant smėlio.

– Negi tau sopa, gražuole. Tau ir tavo šeimai buvau tik įkyrus Paryžiaus menininkas.

– Gal ir taip, bet vylėmės, kad parodysi gerą valią atsisveikindamas, – tariau šyptelėdama.

Nors jam to niekuomet nepasakosiu, bet jam išvykus trejetą dienų tylėjau kaip vandens į burną prisisėmusi. Aš tyli mergina, ir niekas, išskyrus mamą, to nė nepastebėjo. Kai vėl prabilau, ji nieko nepasakė, tik pabučiavo mane į kaktą. Ji labai retai ką nors pabučiuoja.

Mikalojus atsiduso.

– Sužinojau kai ką, ko bemeilyčiau nežinoti. Gal kada nors papasakosiu. Ne šiandien.

Daugiau mes ir nespėjom nieko pasakyti, mama pakvietė valgyti. O paskui Mikalojus išėjo ir grįžo tik vakariniams varpams paskelbus darbų pabaigą. Tėtė su vaikinais nusivedė jį į aludę, o mudvi su mama siuvome, ji – „Skonį", aš – „À mon seul désir". Dirbome tylomis, mama buvo taip susikrimtusi dėl gobelenų, kad net neklausė manęs, ką manau apie Mikalojaus sugrįžimą.

Paskui parėjo tėtė ir juodu su mama nuėjo į namus, o aš likau dirbtuvėje siūti. Tik daug vėliau parsirado Jurgis Jaunesnysis su Luku. Luką labai pykino nuo alaus, ir jis daugsyk vaikščiojo laukan.

Nenorėjau klausti, bet nesusitvardžiau.

– Ar Mikalojus grįžo su jumis? – paklausiau Jurgio Jaunesniojo, kuris išsitiesė ant gulto man palei kojas. Jis trenkė alumi ir dūmais nuo aludės židinio, ir, – suraukiau nosį, – pigiu gėlių vandeniu, kurį kekšės perka turguje.

Brolis garsiai nusikvatojo – buvo per daug įkaušęs, jog suprastų, kad juokias labai garsiai. Aptildžiau jį, kad nepribudintų tėvų ar Magdalenos.

– Ne, jis šiandien nebegrįš, jis rado savo gultą, ir jis geltonas, – jis vėl ėmė juoktis.

Atsistojau ir, peržengusi jį, nuėjau į namą. Geriau eisiu gultis, kad nereikėtų būt čia šalia to dvoko ir kvailybės, kad ir kiek siuvimo dar liko. Geriau atsikelsiu ir padirbėsiu, kol vyrai dar miegos.

Mikalojus grįžo tik įrytėjus, mes jau dirbome ne pirmą valandą, išskyrus Luką, kuris taip sirgo, jog iš jo vis tiek nebuvo jokios naudos, ir jis miegojo namuose. Audėjai sėdėjo staklėse. Mudvi su mama rūšiavome ką tik gautą naują vilnos siuntą, dalis jos buvo skirta gobelenams ant staklių, o kitą turėjome paruošti dviem paskutiniams. Mama rūšiavo vilną, ant lankstuko dydžio jai sulig juosta suko vilną į sruogas, paskui pagal spalvas kabino ant reketuko. Aš ruošiau audėjams šeivas – traukiau nuo reketuko siūlus ir kartu vijau ant nedidelių medžio pagaliukų.

– Kurgi jis? – nerimo mama, traukdama vilną.

Tėtė, regis, visai nesijaudino.

– Ateis, kai bus pasiruošęs.

– Bet mums jo reikia dabar.

Nesupratau, ko ji taip širsta. Nei Mikalojus mums ką skolingas, nei mums jo reikia. Jei jis nori pramiegoti rytą su kekše, tai jo reikalas. Kodėl turėtume rūpintis, kur jis.

Paskui pasirodė ir Mikalojus, dvokė beveik kaip Jokūbas Jautis. Jis vis dar buvo linksmas po nakties „Senajame šunyje“, o kiti skaudančiom galvom niurksojo. Jis dunkstelėjo tėtei ir Jurgiui Jaunesniajam į kuprą, šūktelėjo man ir mamai.

– Ar žinot, kad dabar Pilypas jau ir kūnu vyras? Praėjusią naktį jis su kekše viską sužinojo, ar tikriau sakant, ji jam parodė. Dabar jis žinos, ką daro, – šie paskutiniai žodžiai nelyginant strėlė pralėkė kambarį ir pataikė į mane. Aš palenkiau galvą virš šeivos ir vyniojau sparčiau.

Mama uždėjo ranką ant manosios, kad nurimčiau. Jos prisilietime jaučiau įniršį.

– Nekalbėk apie tokias nedorybes prie Eleonoros, – sumurmėjo mama, – savo kekšes gali gabentis tiesiai į Paryžių.

– Kristina, – pertarė tėtis.

– Nekęsiu šitos bjaurasties savo namuose. Man nesvarbu, kad mums reikia jo talkos.

– Liaukis tuoj pat.

Kai tėtis prabyla tam tikru balsu, ji visada paliauja. Jis atsikrenkštė, ir aš sustojau vyniojusi – paprastai jis taip kosteli, kai rengiasi pasakyti ką nors, ką verta girdėti.

– Taigi, Mikalojau, praėjusį vakarą minėjai, kad šiek tiek padėsi mums. Gal alus išplovė iš atminties tavuosius pažadus, bet aš pakartosiu, kad prisimintum. Galėtum pagelbėti tvarkyti šią naują siūlų siuntą – judu su Eleonora juos išrūšiuosite, kad nereiktų Kristinai. Eleonora parodys tau, ką reikia daryti, kad galėtum būti jos akys.

Nustebusi net loštelėjau. Nenorėjau, kad jis sėdėtų greta manęs trenkdamas kitomis moterimis.

Bet tėtė nustebino mus dar labiau.

– Kristina, tu kol kas paausk vietoj Luko. Kai jis atsigaus, sėsies į sūnaus vietą. Jurgi Jaunesnysis, tu ausi figūras „À mon seul désir“.

– Figūras? Kurias dalis? – paklausė brolis.

– Visas. Galėsi pradėti veidą, kai tik vilna bus paruošta. Tu jau pasirengęs šiam darbui, ir man nebereikia tavęs tikrinti.

Jurgis Jaunesnysis prispaudė pakojį, net sudundėjo.

– Ačiū, tėti.

– Sėskis, Kristina, – paragino tėtis.

Net suolas sugirgždėjo, kai mama su Jurgiu Jaunesniuoju sėdo austi greta vienas kito. Visi kiti tylėjo.

– Privalom taip padaryti, kitaip nieku gyvu nebaigsime gobelenų laiku. Išėję iš dirbtuvės – niekam apie tai nė žodžio. Jeigu gildija sužinos, kad ji audžia, gausime baudų arba uždraus mums austi. Kristina visada dirbs prie galinių staklių prie sodo durų, kad niekas, kas pažvelgtų pro priekinį langą, jos nepamatytų. Juozapai ir Tomai, kai baigsite, jums bus papildomai užmokėta, jei laikysite liežuvį už dantų.

Juozapas su Tomu nieko nepasakė. Ką jie galėjo pasakyti? Jų darbas irgi priklausė nuo to, ar mama aus. Kaip tėtis paaiškino, kito pasirinkimo neturėjome.

Mikalojus priėjo prie manęs.

– Na, gražuole, ką aš turiu daryti? Parodyk man. Štai mano rankos, – ir uždėjo savąsias ant manųjų. Jis trenkė sugulėta lova.

Aš atitraukiau savo rankas.

– Neliesk manęs.

Mikalojus nusijuokė.

– Bet juk tu nepavydi kekšei? Maniau, kad tau net nepatinku.

– Mama!

Bet mama jau juokėsi su Jurgiu Jaunesniuoju. Pamiršo, kad širdo ant Mikalojaus, tokia laiminga ji buvo, gavusi austi. Man teks vienai jį atremti.

Nusisukau nuo jo ir padėjau rankas ant lankstuko, kurį paliko mama, pirštais pašydama storesnes siūlo vietas.

– Šį siūlą mes vejame į sruogas, – pasakiau trumpai. – Paskui iš jų paruošiame šeivas. Taigi mums teks išvyti, ką mama padarė, ir pradėti iš naujo. Palaikyk čia ir suk siūlus ant rankų, kol aš išvyniosiu. Žiūrėk, kad nenusmuktų ant žemės, nes išsipurvins.

Mikalojus paėmė siūlą, ir aš ėmiau sukti lankstuką – greičiau ir greičiau, o jis nebespėjo.

– Ne taip greitai! – sušuko. – Prisimink, aš niekada nečiupinėjau vilnos. Turėsi būt kantri.

– Neturim laiko krapštytis. Judu su Jonu Le Vistu tuo pasirūpinote. Geriau sukis greičiau.

– Gerai, gražuole, kaip pageidauji.

Iš pradžių stengiausi laikytis kuo toliau nuo Mikalojaus, saugojausi, kad tik mūsų rankos nesusilietų – nelengva užduotis vyniojant vilną. Neplepėdavau su juo, o į jo klausimus atsakydavau trumpai. Buvau greita surasti priekabių ir nėkart jo nepagyriau.

Užuot įpykdžiusi jį ar atstūmusi, savo atsiribojimu, regis, tik suteikiau jam daugiau malonumo. Jis praminė mane Vilnos karaliene, ir juo šykščiau aš atsakinėjau, juo daugiau jis klausinėjo. Net išmokęs susukti glotnią vilnos sruogą, jis supainiodavo siūlus taip, kad turėčiau pagelbėti jam išmazgyti mazgą ir paliesti jo pirštus. Jis buvo geras mokinys. Po kelių dienų suko sruogas ir paruošdavo šeivas ne prasčiau nei mudvi su mama. Kartais net palikdavau jį dirbti vieną, kai pati prižiūrėdavau gėles. Gegužę tikrai negalima jų apleisti.

Mikalojus turėjo skvarbią akį spalvoms ir išskirstė vilną į daugiau atspalvių, nei būtų suskirsčius mama. Jis net pastebėjo, kad raudonos vilnos siunta buvo sudaryta iš dviejų, atskirai dažytų, jos buvo sumaišytos kartu, bet nederėjo. Tėtė išsiuntė visą siuntą atgal ir pareikalavo užmokesčio už tai, kad nepasiskųs gildijai. Tą naktį tėtė vėl pakvietė Mikalojų į aludę švęsti. Mikalojus grįžo tik kitą rytą, jau įdienojus. Šįkart niekas jo nebarė. Aš tiesiog įteikiau jam šeivą, kurią sukau, ir sprukau į sodą, kad nereiktų uosti kekšės kvapo.

Mama dabar mažiau rūpinosi, kad būnu su Mikalojumi, nes šis pasiliko mums padėti, ir ji galėjo austi. Nebuvau mačiusi jos

tokios laimingos kaip dabar, kai ji plušo prie staklių. Ji beveik nekreipė dėmesio į Magdaleną ar mane, nebent mudu su Mikalojumi prašydavome padėti ruošiant vilną. Visą dieną ji tyliai sėdėdavo prie staklių, dirbdavo lygiai su visais audėjais, o naktį, kai siūdavau, kas jos išausta, jaučiau, kad audžia ji gerai – standžiai ir lygiai. Vakarais ji sėdėdavo su tėčiu ir kalbėdavosi apie tai, ką padarė ir ką dar galėtų išmokti. Tėtė būdavo nekalbus, kai ji šitaip prakalbdavo, tik pasakė ne, kai mama prašė išmokyti šešėliavimo.

Mikalojus dažniausiai siausdavo „Senajame šunyje", nors ne visada būdavo visą naktį. Kartais su juo eidavo Jurgis Jaunesnysis, tik Lukas neidavo, jis ilgam atsisakė alaus po anos pirmosios nakties. Tačiau dažniausiai Mikalojus eidavo vienas. Paskui girdėdavau jį kalbantis ar dainuojant su vyrais, kuriuos sutiko aludėje. Stebėjausi, kad jis taip greitai pritapo prie vietinių. Aną vasarą nebuvo toks draugiškas su kitais ir taip paprastai nesusibendraudavo, vaidino pasipūtusį Paryžiaus menininką. Dabar pas jį užsukdavo vyrai ir moterys, klausinėdavo apie jį turguje.

Grįžęs dažnai rasdavo mane siuvančią. Dabar turėjau dar daugiau darbo, nes mama man nebepadėdavo – pavargusi po dienos audimo, ji turėjo taupytis akis kitai dienai. Mikalojus šįkart, kad nereiktų mokėti užeigai, gyveno pas mus, tad, grįžęs iš aludės, išsitiesdavo ant gulto šalia staklių, ant kurių buvo audžiamas „Skonis". Kai siūdavau gobeleną, jis gulėdavo beveik man prie kojų. Naktis iš nakties šitaip drauge būdavom tamsoje. Mes beveik nesikalbėdavom, aš nenorėjau prižadinti Jurgio Jaunesniojo ir Luko. Bet kartais jausdavau, kad jis pasisuko į mano pusę. Jei regėjimas yra kaip metmenų siūlas, nusidriekęs tarp dviejų staklių velenų, jausdavau, kaip tas siūlas įsitempia.

Vieną naktį Mikalojus grįžo labai vėlai. Išskyrus mane, visi jau seniai buvo sugulę. Aš siuvau „Skonio" damos veidą, atsargiai dygsniavau aplinkui akį. Veidas buvo beveik baigtas – Mikalojaus godos ją išvysti netruks išsipildyti.

Kai jis išsitiesė man prie kojų, pajutau, kaip siūlas įsitempė. Jam magėjo kažką pasakyti, bet tylėjo. Tyla tapo labai sunki. Palaukiau, iki nebegalėjau tverti.

– Kas yra? – sušnibždėjau į kambario tylą, jausdamasi lyg pagaliau kasausi, kur įgėlė blusa.

– Aš jau seniai norėjau tau tai pasakyti, gražuole. Nuo praėjusios vasaros.

– Dėl ko išvykai?

– Taip.

Užėmiau kvapą.

– Šiandien aludėje buvo Jokūbas Jautis.

Mano lūpos įsitempė.

– Ir?

– Jis tikras stuobrys.

– Nieko nauja.

– Negaliu pagalvoti.

– Pagalvoti ko?

Mikalojus nutilo. Apčiuopiau plyšį palei damos akį ir vėriau šalia jo adatą.

– Praėjusią vasarą išgirdau, kaip tavo tėvai kalbėjosi apie Jokūbą Jautį. Tavo tėvas sulygo su juo. Dėl tavęs.

Jam teko spauste spausti žodžius, bet aš nepadėjau.

– Gausi už jo ištekėti. Apie Kalėdas, toks buvo sutarimas. Bet dabar gali pasikeisti, kai gobelenus reikia baigti greičiau. Bet kai jie bus baigti. Manau, apie gavėnią.

– Aš tai jau žinojau.

– Tu žinai?

– Man pasakė Magdalena. Jai išsitarė brolis. Jie, – mostelėjau ranka ir nepabaigiau sakyti, ką Jurgis Jaunesnysis daro su Magdalena. Mikalojus tikriausiai pats spėjo. – Ji prisiekė tylėti, bet dabar veikiausiai visas Briuselis žino. Bet negi tau galvą sopa, kas man nutiks? Aš tau niekas – tik akla mergaitė, kuri negali žavėtis dailiu tavo veidu.

– Nenoriu, kad graži mergaitė būtų ištekinta už tokio galvijo, ir viskas, – tačiau jo balsas skambėjo kitaip – tarsi tai nebūtų viskas. – Tie gobelenai, – kalbėjo jis toliau. – Jie – tarsi verčia mane kitaip pamatyti moteris. Kai kurias moteris.

– Bet jos nėra tikros moterys, ir tai, ką jos veikia, netikra.

Mikalojus sukikeno.

– Bet jų veidai tikri, bent jau kai kurių. Galiausiai tuo aš ir garsus – kaip damų veidų tapytojas. Ir štai dabar – gobelenai.

– Tad tau šitie eskizai buvo pelningi?

– Regis, pelningesni nei tavo tėvui.

– Jonas Le Vistas trinte trina vargšą tėtę.

– Man labai gaila.

Mes kiek patylėjome. Girdėjau, kaip lygiai jis kvėpuoja.

– Tai ką darysi dėl Jokūbo Jaučio? – paklausė Mikalojus.

Lukas apsivertė ir per sapną kažką sumurmėjo.

Aš tik nusijuokiau.

– O ką galėčiau daryti? Aš akla mergina, kuri turi džiaugtis bet kokiu pasiūlymu.

– Vyro, kuris dvokia avių šlapimu.

Gūžtelėjau, nors ir slegiama širdimi.

– Juk žinai, Eleonora, kad galėtum padaryti vieną dalyką.

Jo balsas pasikeitė, kai jis tai pasakė. Aš sustingau. Žinojau, ką jis galvoja. Pagalvojau apie tai ir pati. Bet šitai galėjo baigtis dar blogiau nei vedybos su Jokūbu Jaučiu.

Tačiau Mikalojus, regis, neabejojo.

– Ateik, gražuole, – tarė jis, – ir aš papasakosiu tau visą istoriją apie vienaragio ragą.

Perbraukiau rankomis per gobeleno metmenų rėželius – šiurkštūs, vienodi vilnos ir šilko mazgeliai kuteno man pirštus. Pasidėjau ant jo rankas, ir sėdėjau. Mama ir kunigas sakė, kad jei esi netekėjusi – tai daryti nuodėmė, bet negirdėjau, jog ši baimė daugelį su-

stabdytų, net mamą. Nors ji ir kalbėjo, kad juodu su tėčiu vedė, kad sujungtų savo tėvų dirbtuves, mano brolis gimė tik mėnesiui praėjus po to, kai jie sugulė lovon kaip vyras ir žmona. Magdalena su Jurgiu Jaunesniuoju, regis, nesibijojo savo nuodėmės, nei Mikalojus, nei tos poros, kurias girdėdavau skersgatviuose, ar moterys, juokaujančios apie tai prie fontano turguje.

Pervėriau adatą damai per lūpas – kad žinočiau, kur tęsti darbą, ir ištiesiau rankas Mikalojui. Jis suėmė, patraukė už rankų ir, pakėlęs mane nuo kėdės, nusinešė per miegančius audėjus į sodą. Apsikabinau jį ir panardinau nosį jo šiltoj odoj. Ji nuostabiai kvepėjo.

Jis paguldė mane ant gėlių – saulučių ir gvazdikų, neužmirštuolių, sinavadų. Man buvo nesvarbu, kas susilaužys – gailėjau tik pakalnučių, jos siūbavo man virš veido. Jas taip sunku auginti ir jos taip saldžiai kvepia. Pasislinkau į šoną nuo jų, dabar mano galva paniro į melisos kupstą. Ji braukė man kaktą ir skruostus savo vėsiais, pūkuotais lapais. Laimė, melisa nulaužta lengvai atauga.

Nesitikėjau, kad teks būti su vyru, o aš vis baiminsiuos dėl augalų.

– Ko juokiesi, gražuole? – paklausė Mikalojus, jo veidas kabojo virš manojo.

– Nieko, – atsakiau ir ištiesiau ranką jį paliesti.

Jis prisispaudė prie manęs, jo kojos apžergė mano klubus, krūtinė spaudė mano krūtinę, o jo kirkšnio kauburys spaudėsi į mano tarpkojį. Niekad nejaučiau ant savęs tokio svorio, bet nebijojau. Jis prispaudė burną prie manosios, jo lūpos krutėjo, o liežuvis pripildė mano burną, ir aš vėl norėjau juoktis. Jis buvo ir minkštas, ir kietas, ir drėgnas, ir krutėjo. Jis įčiulpė mano liežuvį į savo burną, ten buvo šilta, jutau išgerto alaus skonį – ir dar kažkokį man nepažįstamą – turbūt jo paties skonį. Jis drykstelėjo mano suknelę – traukė sijoną viršun, liemenę – žemyn. Sudrebėjau, kai mano oda pasitiko vėsų orą ir jo odą.

Visos mano juslės veikė, išskyrus vieną. Galvojau, kaip būtų, jei matyčiau. Iš girdėtų nuotrupų apie tai, kas vyksta tarp vyrų ir moterų, – kai girdėdavau naktį tėtį su mama arba Jurgį Jaunesnįjį su Magdalena sode, arba kai moterys juokaudavo turguje, arba dainuodavo apie tai dainas, – man visad atrodė, kad tik regintys gali tuo džiaugtis, kad man tai tikrai neskirta, nebent su tokiu vyru kaip Jokūbas Jautis, bet tada bijočiau ir man skaudėtų. Ir dabar šiek tiek suskaudėjo, bet tik akimirką, kai Mikalojus pirmą kartą įėjo į mane, o paskui aš visu kūnu jį jaučiau, skanavau ir liečiau, uodžiau ir girdėjau.

– Į ką tu žiūri? – paklausiau Mikalojų, kai jis stūmėsi pirmyn atgal, o tarp mūsų buvo šlapia ir žliugsėjo, kaip koja traukiama iš purvo.

– Į nieką, aš užsimerkęs, taip geriau, tada daugiau jaučiu. Be to, per daug tamsu, kad ką nors matytum – mėnulis nepatekėjęs.

Tad nuo manęs niekas nenuslėpta. Aš tikrai buvau su juo, taip pat kaip būtų bet kas kitas. Taigi ir aš galiu džiaugtis šiuo malonumu. Paskui manyje kažkas ėmė kilti, vis aukščiau ir aukščiau, kilo su jo stumdymo ritmu, kol aš jau nebespėjau ir surikau. Mano kūnas įsitempė ir pasileido, kaip ranka, suspausta į kumštį, o paskui atleista.

Mikalojus delnu užėmė man burną.

– Ššš! – sušnypštė jis, sykiu juokdamasis, – ar nori, kad visi išgirstų?

Aš giliai atsidusau. Buvau ne tiek išsigandusi, kiek nustebusi.

Mikalojus judėjo greičiau ir pats aikčiojo, jo kvėpavimas spartėjo kaip ir mano, ir paskui kažkas karštas išsiliejo manyje. Jis liovėsi judėjęs ir sukniubo ant manęs, taip prispausdamas, kad nebegalėjau kvėpuoti. Išgirdau, kaip trekštelėjo gėlės, pajutau saldų pakalnučių kvapą ir žinojau, kad jos sutraiškytos. Bet kvapas buvo per daug saldus, kaip medus be duonos, ant kurios galėtum jį užtepti. Po tuo net šleikščiai saldžiu kvapu uodžiau dar kažką, tikresnį, tartum žemė. Tai buvo lovos kvapas, esu jį užuodusi, tik šviežias, kaip žemė ir nauji ūgliai po lietaus.

Mes giliai alsavome – įkvėpdami ir iškvėpdami, įkvėpdami ir iškvėpdami – vienu metu, paskui vis lėčiau, kol nurimome.

– Tai šitai tu darai su savo kekšėmis?

Mikalojus prunkštelėjo.

– Panašiai. Bet kartais būna geriau nei paprastai. Geriau, kai moteris patenkinta.

Aš buvau patenkinta.

– Koks čia kvapas?

– Kuris?

– Saldus. Kitą aš pažįstu.

– Pakalnutės. Tu ant jų guli.

Jis sukikeno.

– Mikalojau, aš vėl noriu.

– Dabar? – jis nusijuokė garsiau. – Turėsi duoti man bent minutę, gražuole. Leisk man atsipūsti, tada matysiu, ką galiu.

– Rytoj, ir kitą naktį, ir dar kitą.

Mikalojus pasisuko veidu į mane.

– Ar tu tikra, Eleonora? Juk žinai, kas gali atsitikti?

Aš linktelėjau.

– Žinau.

Visų šnekos, dainos, juokai išmokė mane ir to. Žinojau, ko noriu. Man buvo tiek daug užginta tik todėl, kad mano akys nesveikos. Aš turėsiu tai, ir visa, kas nutiks paskui.

Dvi savaites mes kasdien dirbdavome dirbtuvėje ir naktį gulėdavom kartu sode, traiškydami mano gėles. Per tą laiką išrūšiavome vilną, „Skonio“ ir „À mon seul désir“ damos buvo išaustos. Tėtė pakišo veidrodį po „Skoniu“, kad Mikalojus galėtų pamatyti visą savo damos veidą. Tą naktį jis atsisveikino su manim sode. Paskui jis padėjo galvą man į skraitą ir tarė:

– Neliūdėk, gražuole.

– Neliūdžiu. Ir aš ne gražuolė.

Kitą dieną Mikalojus išvyko į Paryžių.

KRISTINA IŠ SABLONO

Tas Nekaltųjų Mikalojus pasirodė ne iš kelmo spirtas. Tenka tai pripažinti. Stačiai mums panosėje prikrėtė eibių, o aš nė neįtariau – iki jo ir pėdos ataušo. Tikriausiai nuo audimo buvau visai apakusi. Sėdėjau taip įkritus į audimą, kad nebepastebėjau, kas vyksta aplinkui. Dabar kaltinu save už didybės nuodėmę – už pasididžiavimą audimu, kuris tampa pasipūtimu, kaltinu, kad paprastą dieną nebenueidavau į Sabloną, kaip anksčiau darydavau. Apleidau mūsų Dievo Motiną ir mūsų Viešpatį, už tai ir tapome nubausti.

Vieną sekmadienį po mišių Jurgis su Jurgiu Jaunesniuoju išvyniojo ir pakabino „Garsą" ir „Skonį", du pirmuosius baigtus gobelenus, kad Mikalojus galėtų pasižiūrėti. Kai jie buvo pakabinti, stovėjau tarpdury ir grožėjausi. Tada ir pastebėjau, kad vargonais grojančios damos rankos galėjo būti išaustos geriau. Jei Jurgis būtų seniau nusprendęs leisti man austi, būtų turėjęs laiko jas tinkamai išausti. Tačiau šitai pasilikau sau.

– Kažko jūs labai patenkina, ponia, – tarė priėjęs Mikalojus.

Krestelėjau galvą.

– Tiesiog grožiuosi savo vyro meistryste, – pasakiau. Jis toliau šiepėsi, tad aš, pliaukštelėjusi delnais į šonus, žengiau iš tarpdurio.

– Nagi, gana vypsoti. Susukite juos, kol neįsimetė kandys. Eleonora, nupjauk šviežio rozmarino.

Dabar, kai Mikalojus pamatė du pirmuosius gobelenus bei audžiamus trečią ir ketvirtą, jis pareiškė norįs išvysti du paskutinius „Regėjimą“ ir „Lytėjimą“ – norįs įsitikinti, jog ciklas vientisas. Taip jis sakė.

Prisipažįstu, kad apie tai daug nė negalvojau. Lukas išėmė Mikalojui kartonus, ir jis apžiūrėjo juos sode sau vienas, kol mes dirbome. Netrukus grįžęs, pareiškė:

– Norėčiau šį tą pakeisti.

– Kodėl? – paklausė Jurgis. – Juk dėl jų jau sutarta.

– Noriu perpiešti pakalnutes, kai dabar išvydau jas Eleonoros sode.

Už vilnos lankstuko sukikeno Eleonora – anksčiau niekad nebuvau girdėjusi jos šitaip juokiantis. Anądien nieko nesupratau, nors turėjau suprasti.

– Pakeisime, kai ausime, – kalbėjo Jurgis. – Juk pameni, kad audėjai augalus gali keisti kaip nori.

– Aš vis tiek norėčiau perpiešti, – spyrėsi Mikalojus. – Man ir gerai būtų užsiimti kuo kitu. Nuo vilnos pirštai taip sušerpėjo, kad man jau neramu, ką pasakys moterys, kai apsikabinsiu, – jis mirktelėjo Jurgiui Jaunesniajam, o Eleonora vėl sukikeno.

Susiraukiau, bet Jurgis tik gūžtelėjo.

– Kaip sau nori. Vilna jau beveik išrūšiuota. Mums nebeilgai tavęs reikės.

Kai dabar menu, niekas nė akies neužmetė, ką Mikalojus padarė. Jis įrodė savo gebėjimus praėjusią vasarą, kai nutapė kartonus, ir mes neturėjome laiko smaksoti jam per petį. Jis tapė kartonus sode, ir kai anie išdžiūvo, susuko juos ir padėjo su kitais.

Jo išvykimas būtų buvęs iškilmingas, bet buvom per daug užsimušę darbu apie tai galvoti. Tuo metu ausdavome keturiolika valandų per parą, neturėdavom laiko nė pavalgyti, ir net kai ir neausdavau, akyse nepaliovė mirgėjęs piešinys. Virsdavau į lovą kas

vakarą ir miegodavau kaip akmuo, iki Magdalena pažadindavo rytą. Nebuvo nė minutės pagalvoti apie žmogaus išvykimą. Prieš Mikalojui iškeliaujant vyrai nuėjo į aludę, bet prie alaus sumigo. Net Mikalojus parėjo namo, užuot paskutinį kartą pasijodęs su savo geltonąja kekše. Tomis dienomis jis buvo nulipęs nuo jos. Dabar aš, žinoma, žinau kodėl.

Nusidriekė nepertraukiama vasaros dienų virtinė, kai audėme, beveik nesikalbėdami. Vasaros dienos ilgos, mažiau švenčių nei kitu metų laiku, o mes pradėdavom anksčiau ir baigdavome vėliau. Sėdėdavom prie staklių penkiolika, šešiolika valandų, įkaitę, sustingę, tylomis. Visi nutilo – net Juozapas ir Tomas tik retsykiais kokį žodį tardavo. Man nepaliaujamai maudė nugarą, akys raudonavo, bet niekuomet nesu buvusi laimingesnė. Aš audžiau.

Magdalena mums nekliudydavo, atnešdavo alaus neprašyta, maistą paruošdavo greitai, be jokio šurmulio. Kai palikau ją tvarkytis, ji tapo geresnė virėja, kaip ir Jurgis Jaunesnysis audėjas: dabar jo darbo nebeskyriau nuo tėvo. Eleonora irgi sukosi tylomis. Bet ji visad buvo tylenė. Ji siūdavo gobelenus, krapštydavosi sode arba gelbėdavo Magdalenai. Kartais dieną sudėdavo bluostą, kad naktį galėtų siūti, kai prie gobelenų nedirbs audėjai.

Vasaros pabaigoje, netrukus po Dievo Motinos gimimo šventės, mes baigėme. Jau kelias savaites žinojau, kad baigsime, mano rankose vilnos gijos pamažu artėjo prie įvairių spalvų – žalios, geltonos, raudonos, kuriomis audėme pakraštį, – galo. Maniau, kad švęsiu, bet kai baigiau paskutinį raudoną kraštą, pririšau paskutinės šeivos siūlą ir padėjau Eleonorai užsiūti paskutinį plyšį, jaučiausi išsikvėpusi, kaip viralas be pipirų. Toji diena niekuo nesiskyrė nuo kitų.

Žinoma, didžiavausi, kai Jurgis leido man atkirpti gobeleno metmenų galą. Anksčiau man niekad nėra tekę kirpti metmenų siūlų. O kai išvyniojome ir pirmą kartą pamatėme išaustus go-

belenus ištisai – buvo kur akis paganyti. Mano audimas „À mon seul désir“ dalyje nieko nesiskyrė nuo kitų, lyg būčiau audusi visą gyvenimą.

Bet ilsėtis nebuvo kada. Per penkis mėnesius turėjome nuausti dar du gobelenus. Jurgis nieko neminėjo, bet žinojau, kad ausiu ir tuos. Dienos trumpėjo, ir kiekvienos rankos buvo reikalingos. Jei Eleonora matytų, veikiausiai Jurgis ir ją imtų austi.

Vieną sekmadienį po mišių ėjome per Didžiąją aikštę, – tuo metu tik sekmadieniais ir pabūdavau tarp žmonių, – kai Eleonora įsikirto mano rankos.

– Jokūbas Jautis, – sušnypštė.

Jos nosis neklydo. Jis buvo kitoj aikštės pusėj ir jau žengė prie mūsų. Prisipažįstu, kad visą vasarą nėkart neprisiminiau mėlyndažio. Nė puse lūpų neužsiminėm Eleonorai, o jos kraičiui nesusiuvau nė kepuraites.

Perdaviau jos ranką Jurgiui Jaunesniajam.

– Nuvesk ją į „Aukso medį“, – šnipštelėjau jam.

Į audėjų gildiją įeiti valia tik audėjams ir jų šeimai. Kai vaikai nuskubėjo, įsikibau Jurgio parankės, ir mudu stovėjome susispaudę, tarsi laukdami audros, kuri atūš ir nuvers mus. Mes abu pažvelgėme į rotušę – tokią tvirtą ir įspūdingą su jos arkomis, skulptūromis ir bokštu. O kad mudu galėtume būti tokie tvirti.

Jokūbas prišlumsėjo prie mūsų.

– Kur nuėjo ta mergiotė? – suriko. – Ji nuolat nuo manęs pabėga – menka nauda iš žmonos, kuri sprunka, vos vyras pasirodo.

– Šššš, – sušnypštė Jurgis.

– Daug manęs netildyk. Man pabodo tylėti. Argi netylėjau šiuos metus? Ar išsitariau bent žodį turgaus liežuvautojams, kurie vis klausinėjo, ar aš ją vesiu? Kodėl turėčiau tylėti? Ir kodėl negalėčiau jos pamatyti? Jai teks prie manęs priprasti. Gal kaip tik dabar, – ir jis pasisuko žengti į „Aukso medį“.

Jurgis sugriebė jį už rankos.

– Ne čia, Jokūbai, juk žinai, kad negali ten eiti. Aš tik prašau tavęs dar šiek tiek patylėti.

– Kodėl?

Jurgio ranka nukaro.

– Aš jai dar nepasakiau.

– Ji dar nežino? – Jokūbas užbaubė dar garsiau nei pirmiau. Aplinkui ėmė rinktis minia – bet dėl smarvės visi laikėsi per spjūvį.

Aš atsikrenkščiau.

– Turėk kantrybės, Jokūbai. Tu žinai, kaip mes užsiėmę su tais gobelenais, kur tavo mėlynai teko labai svarbus vaidmuo. Toks svarbus, – tęsiau, įsikibdama jam už parankės ir vesdama šalin, nors nuo smarvės man iš akių tryško ašaros, – neabejoju, jog tave apipils užsakymais, kai žmonės pamatys juos.

Jokūbo akys akimirkai žybtelėjo. Bet tik akimirkai.

– Bet mergaitė, kaip ta mergaitė? Ji ateis pas mane per Kalėdas, ar ne? Ar jūs jau nupirkote lovą?

– Kaip tik rytoj ketinau ją užsakyti. Tikriausiai riešutmedžio. Mes tokią turime, ir ji mums puikiai pasitarnavo.

Jokūbas sukikeno taip, kad mano viduriai apsivertė.

– Jurgis labai greitai susitiks su tavim, ir jūs viską sutarsit, – raminau jį. – Bet juk netinka kalbėtis apie reikalus šventą dieną, – nužvelgiau jį griežtai, ir jis panarino galvą. Dar kiek papriekaištavus, pagaliau jo atsikračiau, ir minia išsiskirstė, taip ir nesužinojusi, ko jis plyšavo. Nors sprendžiant iš to, ką jis kalbėjo apie turgaus liežuvautojas, jie ir taip viską žinojo.

Mudu su Jurgiu susižvalgėm.

– Lova, – tarė jis.

– Kraitis, – pridėjau aš.

– Kur mes gausime pinigų?

– Kur man rasti laiko siuvimui?

Jurgis papurtė galvą.

– Ką jis pasakys, kai sužinos, kad tai ne Kalėdos, o Grabnyčios?

Netrukus gavau atsakymus į visus šiuos klausimus, tik jie nebuvo tokie, kokių tikėjausi.

Iš pradžių niekas nepastebėjo. Staklės buvo paruoštos „Regėjimui" ir „Lytėjimui", o mes, Pilypo ir Magdalenos padedami, metėme metmenis. Jurgis išvyniojo kartonus, paruošė pakišti juos po metmenimis. Aš apžiūrėjau piešinių kraštus, kad turėtume pasiruošę spalvų, kuriomis pradėsime austi. Juos nagrinėdama žvilgtelėjau į „Regėjimo" damą. Išsyk nė nepastebėjau, bet kai tai išvydau, žengiau atatupsta, lyg kas būtų smogęs į krūtinę. Mikalojus tikrai kažką pakeitė – ir ne pakalnutes.

O Jurgis Jaunesnysis kad prapliups juoktis.

– Žiūrėk, mama! – sušuko jis patenkintas. – Tai štai ką Mikalojus darė sode. Turėtum būti patenkinta.

Jo juokas mane taip įpykdė, kad pliaukštelėjau jam per veidą. Jurgis Jaunesnysis apstulbęs spoksojo į mane. Jis net nepasitrynė žando, nors nuo mano smūgio šis paraudo.

– Kristina! – griežtai tarė Jurgis. – Kas yra?

Atsisukau į Eleonorą. Ant suolelio ji tvarkė susipainiojusius siūlus. Žinoma, ji negalėjo matyti, kaip Mikalojus pakeitė „Regėjimą".

– Aš tik pasakiau mamai, kad Mikalojus pavaizdavo ją „Lytėjime", – paaiškino Jurgis Jaunesnysis. – O ji priėjo ir kad tvos man!

Spoksojau į jį, paskui pažvelgiau į „Lytėjimą". Ilgai vedžiojau jį akimis. Sūnus buvo teisus – dama buvo panaši į mane, ilgais plaukais, pailgu kaip mano veidu, smailiu smakru ir tvirto žandikaulio,

su mano išlenktais antakiais. Buvau išdidi audėjo žmona, viena ranka tvirtai laikiau vėliavą, kita – vienaragio ragą. Prisiminiau, kokią akimirką jis perteikė – kai stovėjau tarpduryje ir galvojau, kaip ausiu. Nekaltųjų Mikalojus per daug gerai mane pažinojo.

– Atleisk man, – tariau sūnui, – pamaniau, kad kalbi apie „Regėjimą", kur jis pavaizdavo damą, panašią į Eleonorą.

Visi sužiuro į „Regėjimą", ir Eleonora pakėlė galvą.

– Supykau, – greitai sumelavau, – nes pamaniau, jog žiauru buvo aklą merginą vaizduoti „Regėjime".

Nieko nesakiau apie vienaragį, kuris buvo pasirėmęs į mano dukros skraitą, nė ką tai galėtų reikšti. Aš tik stebėjau, kaip Jurgis ir kiti žiūrėjo į piešinį, bet jie, regis, nieko nepastebėjo. Kartais vyrams pristinga įžvalgos.

– Tikrai panaši į tave, Eleonora, – pasakė Jurgis Jaunesnysis, – tavo kreivos akys ir kreiva šypsena.

Eleonora skaisčiai išraudo ir tik krapštė vilną skraite.

– Ar mes taip paliksime, tėte? – klausinėjo Jurgis. – Juk neturėtume keisti figūrų, jei jau buvo sutarta su patronu.

Jurgis trynė pasmakrę ir raukėsi.

– Turbūt teks austi kaip yra – nepamenu, kaip tie veidai atrodė anksčiau. Ar tu pameni, Pilypai?

Pilypas įtemptai žvelgė į piešinius. Pakėlė apvalias akis į Eleonorą, ir aš žinojau, kad jam kaip ir man neramu, ką tai galėtų reikšti. Laimei, Pilypas moka saugoti paslaptis. Jis beveik toks pats tylenis kaip Eleonora.

– Nepamenu, bent ne taip gerai, kad galėčiau pakeisti, kaip buvo.

– Gerai, – pasakė Jurgis. – Gausime austi taip, kaip yra, ir vilsimės, kad niekas nepastebės, – jis papurtė galvą. – Prakeiktas dailininkas. Lyg mažai turėčiau rūpesčių.

Su jo žodžiais Eleonora kilstelėjo galvą, ir vieną akimirką pasirodė tokia pat liūdna kaip dama „Regėjime". Aš prikandau lūpą. Ar jis nupiešė ją kaip mergelę, kuri gauna vienaragį tik todėl, kad jis to norėjo, ar tai išties atsitiko?

Ėmiau stebėti savo dukterį – stebėti ją taip, kaip reikėjo stebėti, kai čia sukosi Mikalojus. Tyrinėjau ją motinos akimis. Ji neatrodė pasikeitusi. Nebuvo stora per liemenį, nei labiau pavargusi negu mes visi, nesiskundė galvos skausmu ar blogo ūpo priepuoliais. Visa tai patyriau pati, kai nešiojau ją ir Jurgį Jaunesnįjį. Nei jos liemuo, nei pilvas neapvalėjo. Gal jai pavyko išvengti pinklių, kurias vyrai paspendžia moterims.

Šiek tiek ji vis dėlto pasikeitė: taip nebesmalsaudavo apie viską kaip anksčiau. Ji visad prašydavo manęs ką nors nupasakoti arba pasakyti, ką aš ar kiti veikiame. Dabar ėmiausi siūti jos kraitį – vakarais, kai sutemdavo, ir nebegalėjau austi. Metai ėjo į pabaigą, dienos trumpėjo, ir dienai pasibaigus aš nebebūdavau taip pavargusi, tad po vakarienės galėdavau šiek tiek pasiūti. Naktimis, kai siūdavau marškinius, nosines ir skaras Eleonoros kraičio skryniai, ji neklausdavo, kodėl negelbiu jai siūti gobeleno, nei ką darau. Išties ji lyg ir būdavo patenkinta, kad gali siūti viena. Kartais mesdavau akį į ją prie vilnos lankstuko, triūsiančią sode, gelbinčią Magdalenai prie krosnies ar pasilenkusią prie gobelenų – o ji šypsodavosi anksčiau man nematyta šypsena, kaip katė, kuri gavo sočiai ėsti ir rado šiltą vietą prie krosnies. Tada man gėlė širdį ir aš žinodavau, kad anų pinklių ji neišvengė.

Išdavė Eleonorą jos aklumas. Ji niekada nesuprato, kaip kiti ją mato. Aš nuolat išpešiodavau lapus jai iš plaukų ir braukdavau taukus nuo smakro, nes ji net nepagalvodavo, kad žmonės tai pastebi. Tad kai ji vis dėlto ėmė storėti, vylėsi, kad jos sunkus žieminis sijonas tai paslepia, bet nesuprato, kaip apskritai pasikeitė jos judesiai ir stovėsena.

Net ir nežinau, kada įsitikinau, kad ji su vaiku. Žinojimas atslinko nelyginant sutemos, kai vieną lapkričio dieną išvydau ją sode, atsargiai stypinėjančią tarp kopūstų, kuriuos ji turėjo surinkti, iki nepradėjo snigti. Tąsyk paprastai pagalvojau, kada reiktų pasakyti

Jurgiui. Žinoma, turėjau tai pasakyti jau prieš kiek savaičių, kai jis rūpinosi Eleonoros lova. Lova būtina kraičio dalis, ir jis ėjo pas stalių tartis, o grįžęs suko galvą, iš ko jam užmokėti.

– Neturiu jam nė sū, – skundėsi parėjęs, – nebent panaudočiau pinigus, skirtus sumokėti už paskutinę Jokūbo vilnos dalį. Jis ir taip įtūš, kai sužinos, kad Eleonora negali išeiti pas jį iki vasario.

– Kada tu jai pasakysi? – paklausiau. Eleonora vis dar nežinojo, kaip suplanuota jos ateitis.

Jurgis tik gūžtelėjo. Jis ne bailys, bet jam slegia širdį matant savo dukterį nelaimingą.

Aš irgi nesu bailė, bet nepasakiau jam, ką įtariau, ir jos neklausiau. Žinoma, kad privalėjau tai padaryti, bet nenorėjau sudrumsti ramybės, kuri tvyrodavo dirbtuvėje. Ištisus mėnesius Jurgis ir aš atidėdavome visus rūpesčius – iki gobelenai bus baigti. Visa kita sustojo – namai priskretę, Eleonoros sodas apleistas, Jurgis neieškojo naujų užsakymų kitiems metams, aš nevaikščiojau į turgų ir nežinojau nieko, kas vyksta aplinkui. Gėda ir sakyti, bet net melstis paliovėme ir nepaisėme pasninko dienų. Visų Šventųjų ir Vėlinių dieną po pietų grįžę dirbome, nors turėjome likti bažnyčioje.

Bet Eleonoros bėda nepalauks. Vaiko kitai dienai neatidėsi.

Pastebėjo tai Tomas. Iš visų audėjų jam sunkiausia buvo nusėdėti akis sukišus į audinį, jo žvilgsnis vis šaudė aplink. Vos tik kas nors dirbtuvėje sukrutėdavo, ypač Eleonora arba Magdalena, jis išsyk akimis ir ganė. Vieną rytą Eleonora stovėjo iš šono prie vienų staklių ir tiesė baltos vilnos šeivą Jurgiui, kuris taisėsi pradėti damos veidą „Regėjime". Iš šonų jam dirbo Juozapas ir Tomas. Kai ji atsirėmė į stakles, jos pilvo formą galėjo apžiūrėti visi, kas tik pageidavo. Bet niekas nepastebėjo, išskyrus Tomą, kuris sėdėjo šalia ir tik ieškojo progos nedirbti.

– Taigi, Vilnos karaliene, – tarė jis, mėgdžiodamas Mikalojų, bet be anam būdingo žavesio. – Matau, gražiai apvalėjate. Tai kada derlius?

Aš taip spustelėjau pakojį, kad staklės net sudundėjo, bet triukšmas neužgožė jo žodžių. Kai staklės apmalšo, visi dirbtuvėje irgi tylėjo.

Eleonora numetė šeivą ant metmenų ir žengė atgal. Ji prispaudė rankas prie šonų, bet tuo judesiu tik aptempė sijoną aplink pilvą, tad jei kas nors nesuprato Tomo pirma, išvydo tai dabar.

Regis, mano vyrui ilgiausiai truko pagauti, kas nutiko. Kai Jurgis audžia, jis kriste įkrinta į darbą ir tik pamažėl atsitraukia. Jis žvelgė į Eleonorą, bet tarsi jos ir neregėjo, nors toji stovėjo į jį veidu, rankas prispaudusi prie šonų, nukorusi galvą. Kai pagaliau sumojo, Jurgis pažvelgė į mane, ir savo mintis pasitvirtino, išvydęs niūriai sučiauptas mano lūpas. Jis pakilo, suolelis sugirgždėjo, o Tomas su Juozapu slinktelėjo į šalis, padarydami jam vietos.

– Ar turi man ką pasakyti, Eleonora? – paklausė jis tyliai.

– Ne, – atsakė ji dar tyliau.

– Kas tas vyras?

Tyla.

– Kas jis?

Ji netarė nė žodžio, nė nekrustelėjo. Atrodė visai palūžusi.

Jurgis peržengė suolelį ir vienu galingu smūgiu parbloškė ją žemėn. Kaip kiekviena motina, Eleonora globė vaiką ir krisdama apsikabino pilvą. Ji užsigavo galvą į staklių suolelį. Aš jau kilau stotis tarp juodviejų.

– Ne, Kristina, – pasakė Jurgis. Taip ir likau vietoje. Kartais net motina negali apsaugoti savo vaiko.

Tarpduryje kažkas šmėkštelėjo. Tai Magdalena kyštelėjo galvą ir vėl dingo. Netukus pro dirbtuvės langus pamačiau ją bėgant.

Elonora atsisėdo. Iš nosies jai sruvo kraujas. Gal tos ryškios raudonos spalvos vaizdas ir sutūrėjo Jurgio ranką. Ji pasiramstydama atsistojo, paskui apsisuko ir iškibilkščiavo iš dirbtuvės į sodą.

Jurgis pasižiūrėjo – į Juozapą, Tomą, Jurgį Jaunesnįjį ir Luką – visi sėdėjo išsirikiavę kaip teisėjai ir spoksojo į jį.

– Imkitės darbo, – tarė jis.

Ir jie ėmėsi – viena po kitos jų galvos palinko prie gobeleno.

Jurgis pažvelgė į mane lyg skęsdamas. Kryptelėjau galva į namų

pusę, ir jis žengė paskui mane. Mudu stovėjome prie židinio įsmeigę akis į ugnį. Kol nepajutau jos karščio, nesuvokiau, kaip sustirau dirbtuvėje.

– Kaip tu manai, kas tėvas? – paklausė Jurgis. Jis taip ir nesusiejo „Regėjimo" damos ir Eleonoros poelgio. Savaip net vyliausi, kad niekada ir nesusies.

– Nežinau, – pamelavau.

– Gal pats Jokūbas Jautis, – Jurgis bandė griebtis šiaudo.

– Juk žinai, kad ne. Su juo ji to niekada nepadarytų.

– Ką veiksime, Kristina? Jokūbas dabar jos tikrai neims. Ir tikriausiai niekada mums nedažys vilnos. O aš jo pinigus jau sumokėjau už lovą.

Prisiminiau, kaip Eleonora virpėjo Sablone, kalbėdama apie Jokūbą Jautį, ir dalis manęs džiaugėsi, kad ji išgelbėta nuo guolio su juo, nors, aišku, negalėjau apie tai užsiminti.

Nespėjus man atsakyti, lauke vėl pasigirdo žingsniai, ir įėjo Magdalena, o su ja Pilypas. Aš atsidusau – dar vienas mūsų gėdos ir Eleonoros nedalios liudytojas.

– Eik sau, – tarė Jurgis, anam nespėjus nė burnos praverti. – Mes užsiėmę.

Pilypas nepaisė jo grubių žodžių,

– Norėjau pasišnekėti su jumis, – prasižiojo jis ir suskydo. Magdalena jam niuktelėjo. – Apie – apie Eleonorą, – tęsė jis.

Jurgis užsimerkė ir užriko:

– Tai skubi visiems išpasakoti, ar ne, merguželė? O kodėl tau nenuėjus į turgų pašūkauti? O gal pašok pas Jokūbą Jautį ir atvesk jį čia, lai pats pamatys, kokia čia įvyko paikystė?

Magdalena rūsčiai pažvelgė į jį.

– Jūs visi akli – taip ir nepamatėt, kaip jis myli ją.

Mes sužiurom į ją: Magdalena nė žodžio atgal nepasakydavo. Ir ar ji čia kalba apie Jokūbą Jautį? Tik jau ne toks žmogus ką nors mylės.

– Nepyk ant jos, Jurgi, Magdalena tik gero nori, – tarė Pilypas ir atrodė, kad tuoj apsiverks. – Aš ne šaipytis atėjau. Tik, – jis sustojo, lyg dusdamas iš baimės.

– Kuo gali mums gelbėt?

– Aš, aš – tėvas.

– Tu?

Susijaudinęs Pilypas metė man žvilgsnį. Akimirksniu viską supratau. Nenukreipiau nuo jo akių ir nepastebimai linktelėjau, kad jam užtektų drąsos tęsti toliau. Magdalena tikriausiai teisi – Pilypas myli Eleonorą. Ir dabar padės jai – jai ir mums.

Pilypas įkvėpė oro ir nenuleisdamas nuo manęs akių, kad būtų drąsiau, išbėrė:

– Aš – tėvas ir imsiu Eleonorą į žmonas, jeigu ji už manęs tekės.

PILYPAS TŪRIETIS

Mano žmona – tyli moteris. Ir tai neblogai – tylios mažiau liežuvauja ir jas mažiau liežuviais plaka.

Be aš vis tiek meilyčiau, kad ji daugiau su manimi kalbėtų.

Kai mudu tuokėmės, ji nė žodžio nepratarė, tik atsakė kunigui. Apie nešiojamą kūdikį niekad nekalba, nei apie Mikalojų. Net nepasakė man ačiū. Sykį prasitariau, kad džiaugiuosi, galėjęs ją išgelbėti.

– Aš pati išsigelbėjau, – atkirto ir nusisuko.

Mes dar negyvename su mano tėvais ir negyvensime, kol gobelenai nebus pabaigti. Jiems reikia, kad ji naktį siūtų, o ne gulėtų su manim. Nors mes klūpėjome prieš kunigą Sablone, dar nėkart nebuvome sugulę, kad darytume tai, ką išmokau iš kekšės vasarą. Eleonoros pilvas per didelis, ir ji dar nenorėjo. Bet aš viliuosi, kad viskam ateis laikas.

Kai Jurgis su Kristina ėjo pas Jokūbą Jautį, man liepė pabūti pas kaimynus, kol praeisiąs pavojus. Aš niekur nesislėpiau – negi slapstysiuos nuo jo visą gyvenimą. Jie man nepasakojo, kaip teko pranešti, kad Eleonora bus mano žmona, bet po kelių dienų sutikau jį pats. Jis pastebėjo mane turguje Koplyčios aikštėje, kur pirkau graikinius riešutus, ir užbaubė. Dar būčiau suskubęs pabėgti, bet stovėjau ir žiūrėjau, kaip jis puolė prie manęs it bulius. Turėjau išsigąsti, bet galvojau tik apie kreivą Eleonoros šypseną. Ji ir man retai šypsodavosi, bet šis dvokiantis stuobrys nebūtų regėjęs jos šypsenos. Net dabar, kai jis virto ant manęs, džiaugiausi, kad ją išgelbėjau.

Kai jis mane partrenkė, aptemo akyse. Atsikvošėjau paslikas sniege – buvo pirmąkart tą žiemą pasnigę, – aplink pabirę riešutai, o virš manęs stūksojo Jokūbas Jautis. Aš žiūrėjau į aukštus filigraninius Koplyčios langus už jo ir galvojau, ar jis mane užmuš. Bet išties jis paprastas žmogus ir nieko ypatingo jam nereikia. Partiesti mane jam buvo skalsu. Jis pasilenkė prie manęs ir suriaumojo:

– Ir turėk ją sau. Kokia nauda iš beakės žmonos? Aš vesiu pusseserę, ir ji man bus daug naudingesnė.

Neketinau su juo ginčytis. Ir negalėjau. Nuo jo smarvės man vėl sutavaravo akyse. Kai atsigavau, jo pėdos buvo atšalusios, o mane nešė Aukštąja gatve į Jurgio namus. Eleonora pati nuplovė žaizdas, laikydama mano galvą atrėmus į didžiulį pilvą. Ji nieko nepasakė, kai aš paklausiau, kas nutiko. Ir prakalbo tik tada, kai pasiteiravau, su kokiu augalu buvo uždarytas vanduo.

– Verbena, – tarė ji.

Tik vienas žodis, o skambėjo kaip muzika.

Paskui Jokūbas Jautis paliko mane ramybėje, bet pareikalavo, kad Jurgis tuoj pat sumokėtų jam už paskutinę mėlynosios vilnos dalį, antraip daugiau netieksiąs. Jurgis jau buvo atidavęs Jokūbui skirtus pinigus dailidei už dirbinamą Eleonoros kraitinę lovą. Dabar galėjau jam padėti – tai buvo pirmas mano kaip žento naudingas veiksmas. Mano pusseserė rengėsi netrukus tekėti, ir aš įtikinau jos tėvus nupirkti tą riešutmedžio lovą. Taip Jurgis atgavo savo pinigus. Mudu su Eleonora lovos palauksime.

Kai jam padėjau, Jurgis truputį atlyžo, nors vis dar pastebėdavau jį piktai šnairuojant. Arba jis nesuprato, kaip aš galėjau būti su Eleonora, o jis to nežinojo, arba kodėl aš taip elgiausi. Ligi tol jis manim kliovėsi, o dabar nebežinojo, ką apie mane galvoti. Jis turėjo priimti mane kaip žentą, bet užuot maloniai pakvietęs į šeimą, manęs sarmatijosi ir laikėsi iš aukšto.

Ir Jurgis Jaunesnysis elgėsi keistai, nebe taip draugiškai kaip seniau, nors dabar mes buvome broliai. Tomas su Luku traukė mane per dantį, ir juos aš suprantu. Bent jau jie paliko Eleonorą ramybėje. Niekas jai daugiau nė žodžio nepasakė.

Kristina man buvo maloni, tad pakelti kitų keistumus buvo lengviau. Ji aiškiai priėmė mane kaip šeimos narį, tai ir kitiems tekdavo apsiramdyti, kad ir ką jie jautė. Regis, niekas nesuprato, kas išties nutiko, nors raktas gulėjo jiems panosėje – siūluose ant staklių. O gal kaip visi geri audėjai jie buvo pernelyg arti savo darbo, kad tinkamai jį pamatytų. Jie niekada nepagalvojo apie Mikalojų. Manė, kad vienaragis – tai aš. Šitaip buvo lengviau.

Antra vertus, nebuvo ir kada tokių mįslių minti – maža teliko laiko „Regėjimui" ir „Lytėjimui" baigti. Kartais atrodydavo, kad Koplyčios varpai tik ką skambėjo, pradėdami dieną, ir štai jau skamba, ją baigdami, o kas išausta, beveik nematyti. Ir šaltis nepadėjo. Gobelenų dirbtuvės būna itin šaltos, nes langų ir durų negalima uždengti, kad pakliūtų šviesa, o krosnies nestato bijodamiesi žarijų. Šalčiausiais mėnesiais daugelis dirbtuvių audžia daug mažiau arba visai nedirba, bet Jurgis, žinoma, negalėjo to padaryti. Nors buvo dar tik adventas, šaltis gėlė lyg jau seniai būtų po Trijų Karalių. Magdalena atnešdavo kibirus anglių iš krosnies ir statė audėjams prie kojų, bet tai mažai gelbėjo. Apsirengti labai šiltai jie irgi negalėjo – sunkūs drabužiai trukdytų austi. Visi mūvėjo pirštines be pirštų, kurias Kristina nunėrė iš vilnos likučių, bet pirštai vis tiek šalo.

Trumposios dienos Jurgiui buvo itin sunkios. Mėnesių mėnesiai rūpesčio dėl darbo paliko pėdsakus jo veide. Po akimis įsirėžė juodi ratilai, akys raudonavo. Regis, per naktį jis visiškai pražilo. Gerokai gunktelėjo, šykščiai kalbėjo, dar mažiau linksmai. Kristina neleido jam dirbti sekmadieniais, bet jis būdavo toks pervargęs, kad per

mišias užmigdavo. Niekas jo ir nebandė žadinti, net kai turėdavo atsistoti ar atsiklaupti. Net kunigas nepriekaištaudavo. Jis kaip ir visi žinojo, kokia našta užgulusi Jurgio dirbtuvę.

Beveik kasdien ateidavau į dirbtuvę padėti. Neturėjau užsakymų piešti kartonus – žiemą gobelenų audėjai retai gauna naujų darbų, mat niekas nekeliauja iš Paryžiaus ar kitur. Be to, norėdavau ateiti čia vien todėl, kad būčiau šalia savo žmonos. Eleonora padėdavo Magdalenai arba siūdavo gobelenus, kai jai atsirasdavo vietos prie staklių. Tačiau daugumą laiko mudu kaip katės, uostinėjančios skersgatviuose atliekų, bandėme susirasti darbo. Sunku buvo regėti kitus taip sunkiai plušančius ir negalėti daryti to paties. Pavydėjau Kristinos darbštumo, nors ir neramu buvo regėti ją audžiančią gobelenus, kuriuos turės priimti gildija. Žinoma, nė žodžiu neprasitariau, – dabar priklausiau jų šeimai ir saugojau šeimos paslaptis.

Kalėdų laikas nebuvo labai šventiškas. Bent šventėme Kūčias – nors maisto buvo šykščiai ir tas prėskas, nes gardesniam – mėsai, pyragams ir vynui – nebuvo pinigų. Per šventą Steponą nedirbo tik Juozapas su Tomu. Per Nekaltųjų vaikelių šventę Kristina ėjo į mišias. Per Kristaus Apsireiškimo šventę ji pareikalavo, kad visi eitų į Sabloną, bet paskui, užuot šventę, mes dirbome. Net Juozapo su Tomu nepaviliojo gatvės linksmybės – jie nekantravo baigti „Lytėjimą".

Jiedu pralenkė kitus audėjus – nors tai ir nebuvo nei žaidimas, nei rungtynės, nes su „Regėjimu" buvo bėdos. Vieną dieną Jurgis pažvelgė į gobeleną ir susiraukė, pamatęs Kristinos audžiamus ąžuolo lapus.

– Tu praleidai šakos gabaliuką. Žiūrėk, ji pasibaigia čia, o šičia vėl prasideda, ir kur turėjo būti šakelė, atsirado lapai.

Kristina įsmeigė akis į savo darbą. Kiti audėjai tylėjo. Jurgis Jaunesnysis priėjo pasižiūrėti.

– Koks skirtumas? – paklausė jis, slysdamas akimis per lapiją. – Niekas nepastebės.

Jurgis nužvelgė jį griežtai, paskui tarė:

– Pasitrauk, Kristina.

Ji atsistojo ir nuėjo prie vilnos lankstuko, kur darbavos Eleonora, o kai jis ėmė ardyti jos audimą, pravirko. Niekada nebuvau matęs jos verkiant.

– Gerą dieną!

Visi atsisukome į galvą, kuri įlindo pro dirbtuvės langą. Tai buvo kitas vyriausiasis audėjas, Rožjė Le Briunas, kurį gildija pasiuntė patikrinti dirbtuvių. Meistras Jurgis ir pats yra lankęs kitas dirbtuves, taip gildija užtikrindavo, kad jos nariai laikytųsi taisyklių, audėjai neapgaudinėtų, ir Briuselio gobelenai ir toliau būtų audžiami tokios puikios kokybės.

Nežinau, kaip ilgai Rožjė Le Briunas mus stebėjo. Jei jis matė Kristiną audžiant, galime turėti bėdos. Kad ji verkė, jis tikrai matė, ir norės sužinoti kodėl. Tą patį galvojome visi, kai Kristina nusibraukė ašaras į rankovę ir nuskubėjo su vyru sutikti meistro.

– Žinoma, neatsisakysite alaus, o dar turime pyragaičių su prieskoniais, liko nuo Trijų Karalių. Magdalena! – šūktelėjo ji, žengdama namų pusėn. Rožjė Le Brunas bandė atsisakyti gėrimo ir užkandžių. Juk veikiausiai žinojo, kaip sunkiai vertėsi dirbtuvė. Pyragėliai buvo dovanoti mielaširdingo kaimyno.

– Magdalena išėjus, – sušnibždėjau Eleonorai, kuri tuoj padavė man vilną, turėtą rankose, ir puolė gelbėti motinai. Rožjė Le Brunas sekė ją akimis, kai ji žengė per dirbtuvę su suknelėj netelpančiu pilvu. Kai Eleonora išėjo, jis žvilgtelėjo į mane, tarsi bandydamas suvokti, kaip toks drovus žmogus galėjo šitaip sugebėti. Mano veidas nukaito iš gėdos.

– Taigi ardote padarytą darbą? – pastebėjo jis, pasisukdamas į Jurgio ardomus ąžuolo lapus. – Kaip visad, pameistrys pripainio-

jo? – jis kepštelėjo Lukui per pakaušį. Lukas piktai sušnairavo, bet, laimė, nepaneigė. Jis nuovokus vaikis ir žino, kada patylėti. Rožjė Le Briunas prisimerkė ir atsisuko į Jurgį.

– Užjaučiu, Jurgi. Meistrui nėra nieko blogiau, nei ardyti išaustą. Tačiau tokiuose gobelenuose kiekviena rumbelė turi būti tinkama, ar ne? Jei kas negeba austi, tokių gobelenų neturėtų liesti. Juk gildija nepriimtų tokio darbo?

Visi tylėjo.

– Lukas beveik nepadarė klaidų, – sumurmėjo Jurgis.

– Žinoma, ne, aš tikras, kad tu gerai jį išmokei. Bet dėl to jūs sugaišite, ar ne, kai kiekviena minutė brangi. Kada gobelenai turi būti baigti?

– Grabnyčioms.

– Grabnyčiomis? Kaipgi jūs pabaigsite?

Jurgiui nespėjus atsakyti, sugrįžo Kristina su alaus bokalais.

– Nesijaudink dėl mūsų, Rožjė, – nutraukė ji. – Apsisuksim. Žiūrėk, šis gobelenas beveik baigtas, ir tada audėjai pereis prie kito.

– Už didesnį atlyginimą – galbūt, – prunkštelėjo Tomas.

Rožjė Le Briunas beveik nesiklausė. Mačiau, kad jis skaičiuoja, kiek likę darbo, kiek audėjų – ar jis skaičiavo ir Kristiną? – ir kiek laiko. Mes visi matėm, kaip jis mintyse skaičiuoja. Ant suolelio sėdėję audėjai kryptelėjo, suolelis sugirgždėjo. Aš mindžikavau vietoje. Nors buvo šalta, Jurgis braukė prakaitą.

Kristina susikryžiavo rankas ant krūtinės.

– Viskas bus gerai, – pakartojo ji, – kaip ir tau, tikiuosi, kai Jurgis, įgaliotas gildijos, apsilankys pas tave. – Ji jam nusišypsojo.

Stojo trumpa tyla, kol Rožjė Le Briunas gromulojo jos priminimą, kaip gildijos nariai padeda vienas kitam. Jis pažvelgė į ją, ir aš mačiau, kaip ryjant sukrutėjo jo Adomo obuolys.

Eleonora žingtelėjo prie jo.

– Prašau, pone, paragauti, – tarė ji ir pakėlė lėkštę su pyragaičiais.

Rožjė Le Briunas net prajuko.

– Jurgi, – tarė jis, – gal ir turi rūpesčių dirbtuvėje, bet tavo moterys tikra paguoda.

Kai jis išėjo, Jurgis su Kristina susižvalgė.

– Ne kitaip, Jurgi, tik šventasis Mauricijus mus saugo, – Kristina kraipė galvą. – Jei nebūčiau suklydus su tuo ąžuolu, kai pasirodė meistras Rožjė, būčiau sėdėjusi staklėse. Pagavęs mane už rankos, jau niekaip nebūtų galėjęs pro pirštus praleisti.

Po daugelio savaičių Jurgis pirmą kartą nusišypsojo. Tarsi ledas skilo ant tvenkinio po ilgos žiemos, tarsi kokie apžavai išsisklaidė. Vaikinai kvatojo ir mėgdžiojo Rožjė Le Briuną, Kristina nuėjo dar alaus. Aš priėjau prie Eleonoros ir pabučiavau ją į kaktą. Ji nepakėlė galvos, bet nusišypsojo.

Likus porai savaičių iki Grabnyčių, audėjai pabaigė „Lytėjimą". Iškilmingos nukirpimo ceremonijos nebuvo, kaip tikėjosi Jurgis Jaunesnysis, Juozapas ir Tomas, viskas įvyko greitai, paskubomis. Kai gobelenas buvo išvyniotas ir atsuktas, Jurgis linksėjo ir gyrė, bet jo mintys kirbėjo pirštuose, nes šie skubėjo austi. Tačiau Kristina matė jų nusivylimą, ir kai ji bakstelėjo jį alkūne, Jurgis atidavė paskutinius sū – pragerti aludėje.

Jurgis Jaunesnysis persėdo pas Luką ir tėvą prie „Regėjimo", o Kristina pasikėlė – jai reikėjo siūti „Lytėjimo" kraštą. Jiedvi su Eleonora užlenkė metmenų galus, paskui aplinkui kraštus prisiuvo rudos vilnos gabalą. Aš sėdėjau prie Eleonoros ir žiūrėjau, kaip jos su Kristina siuva. Staiga man šovė į galvą:

– Pamokyk mane, kaip reikia siūti.

Kristina sukikeno, o Eleonora susiraukė.

– Kam? Juk tu dailininkas, ne moteris?

– Aš noriu padėti.

Tu mano žmona, ir aš sėdėsiu su tavim, norėjau pasakyti.

– Tai kodėl nesusirandi deramo darbo?

– Jei tu mane išmokysi, aš padėsiu tau siūti kraštą, o Kristina galės austi su kitais.

Kristina pažvelgė į Jurgį. Šis luktelėjęs linktelėjo.

– Gerai, – tarė ji, pervėrė adata per vilną ir atsistojo. – Eleonora parodys tau, kaip siūti.

– Mama, – Eleonora atrodė suirzusi.

Kristina atsisuko į ją.

– Jis tavo vyras, mergaite. Geriau priprask prie to ir būk dėkinga. Pagalvok apie kitą.

Eleonora nukabino galvą. Kristina man nusišypsojo, ir aš padėkojau jai žvilgsniu.

Eleonora neleido man iškart siūti krašto, bet liepė mokytis su vilnos skiautele. Tai buvo pats paprasčiausias siuvimas, tik mano dygsniai negulė taip lygiai kaip jos, aš vis įsidurdavau į pirštą, kol Eleonora ėmė juoktis.

– Mama, mes niekada nebaigsime, jei tu leisi Pilypui siūti. Aš viską, ką jis susiūs, turėsiu išardyti. Arba jis paplūs kraujais!

– Leisk jam pabandyti, – atsakė Kristina, nepakeldama galvos. – O gal jis tave nustebins.

Po dienos klaidų ėmė sektis vis geriau, ir pagaliau Eleonora leido man siūti pakraštį, nors siuvau daug lėčiau nei ji. Iš pradžių dirbdami beveik nekalbėjome, bet šitaip sėdint ilgas valandas, regis, kokie ledai tarp mūsų tirpo. Jai tyla – visada gaivintoja. Paskui pamažėl ėmėme kalbėtis – apie šaltį, apie siuvamą pakraštį, marinuotus graikinius riešutus, kuriuos valgėm priešpiečių. Mažmožius.

Mes buvome beveik pabaigę kraštą, kai prisirinkau drąsos paklausti, kas svarbiau. Pažvelgiau į didžiulį rutulį, ant kurio ji užsitraukdavo gobeleną ir lyg ant stalo pasidėdavo rankas.

– Kaip mes pavadinsime vaikelį? – paklausiau tyliai, kad kiti negirdėtų.

Eleonora paliovė siuvusi, jos adata stabtelėjo viršum audinio. Jos akys mirusios, tad kartais iš akių sunku suprasti, ką ji galvoja. Tenka laukti balso. Laukiau ilgai. Kai ji atsakė, jos tonas nebuvo toks liūdnas, kaip tikėjausi.

– Steponu, kaip tavo tėvas. Arba Stepute, jei gims mergaitė.

– Ačiū, Eleonora, – mane nušvietė šypsena.

Mano žmona tik gūžtelėjo. Bet neėmė siūti. Pervėrė adatą per siūlę ir paliko ten. Tada atsisuko į mane.

– Norėčiau pačiupinėti tavo veidą, kad žinočiau, koks mano vyras.

Pasilenkiau ir uždėjau jos rankas sau ant skruostų. Ir ji ėmė spaudyti ir maigyti visą mano veidą.

– Tavo smakras smailus kaip mano katės! – sušuko. Ji mėgsta savo katę – mačiau ją ištisas valandas sėdint su ja ir glostant.

– Taip, – atsiliepiau. – Kaip katės.

Likus savaitei iki Grabnyčių, Jurgis baigė paskutinį liūto uodegos užsisukimą. Likus trims dienoms, pirma Kristina, paskui Lukas pasiekė gobeleno pakraštį. Jurgis vis dar audė savo parašą – triušelį, letenėle prisidengusį snukelį, o Jurgis Jaunesnysis baigė šunelio uodegą. Eleonora sėdo ant suolelio prie tėvo ir brolio siūti plyšių. Jos pilvas taip pūpsojo, kad ji sėdėjo per gerą tarpą nuo gobeleno. Kai žiūrėjau į ją, ji stabtelėjo, rankomis suėmė pilvą, suraukė kaktą. Paskui vėl siuvo. Po kelių minučių padarė tą patį, ir aš supratau, kad gimdymas prasideda.

Jei ji pati nieko nepasakė, tai nenorėjo, kad ir aš ką kalbėčiau. Todėl tyliai prisitraukiau Kristiną ir parodžiau jai.

– Mes manėm, kad tai turėtų įvykti tik už kelių savaičių – ji ankstyva, – paaiškino Kristina.

– Ar ji neturėtų gulėti? – paklausiau.

Kristina papurtė galvą.

– Dar ne, vėliau prisigulės. Gali praeiti dar ne viena diena. Lai dirba, jei nori, – aš nukreipsiu jos mintis nuo skausmo.

Taigi Eleonora tą dieną siuvo daugybę valandų, kai jau seniai buvo sutemę ir audėjai nebedirbo. Net kai visi sumigo, ji dar siuvo. Aš budėjau, gulėjau ant gulto ir klausiau, kaip ji sukruta ant suolo ir įsitempia. Pagaliau vėlai naktį ji sudejavo:

– Pilypai, pakviesk mamą.

Jie paguldė ją į lovą namuose, o Jurgis atėjo miegoti į dirbtuvę. Rytą Kristina pasiuntė Luką pribuvėjos. Netrukus jis įvirto į dirbtuvę:

– Jono Le Visto kareiviai mieste! – sušuko jis. – Išgirdau išėjęs. Jie patraukė į gildiją Didžioje aikštėje teirautis apie tave.

Jurgis ir Jurgis Jaunesnysis pakėlė galvas nuo darbo.

– Grabnyčios dar tik už poros dienų, – pasakė Jurgis, – šiandien mes baigsime, bet reikia apsiūti kraštus, o moterys užsiėmusios, – jis žvilgtelėjo į namus – iš ten atsklido ilga dejonė, pasibaigusi riksmu.

– Aš galiu apsiūti, – tariau laimingas, kad pagaliau galiu pasitarnauti.

Jurgis pažvelgė į mane.

– Gerai.

Pirmą kartą, kai vedžiau Eleonorą, tapau dirbtuvėje reikalingas.

– Nebijok, vaikine, – tarstelėjo Jurgis Lukui, trepinėjančiam prie durų. – Kareiviai palauks. Ogi va, nueik pas Juozapą ir Tomą, kad ateitų šią popietę, kai kirpsime nuo staklių – jie norės būti čia. Moterų laukti nebegalėsim.

Iš namų vėl atsklido tokia dejonė, kad jiedu susigūžė prie staklių, o Lukas išbėgo iš dirbtuvės.

Kai kirpome „Regėjimą“, ji jau spiegė. Kirpimas turėtų būti džiaugsmingas, bet jos riksmai vertė mus kirpti kaip tik pajėgėm greičiau. Tik kai apvertėme gobeleną ir aš išvydau jį pirmą kartą, Eleonoros dejonių jau nebegirdėjau.

Jurgis pažvelgė į jį ir prapliupo juoktis. Tarsi ištisus mėnesius laikė užėmęs kvapą ir staiga iškvėpė. Jurgis Jaunesnysis, Lukas ir Tomas ėmė daužyti vienas kitą per kuprą, o Jurgis kvatote kvatojo, paskui prapliupo ir Juozapas. Jie taip juokėsi, kad teko vienam kitą palaikyti, ašaros tryško jiems iš akių. Keistai atsiliepė jiems ši ilga kelionė, bet pagaliau prajukau ir aš. Mes tikrai keliavome labai toli.

Eleonora vėl suspigo, ir visi paliovė. Meistras Jurgis nusibraukė ašaras, pažvelgė į mane ir tarė:

– Mes būsime „Senajame šunyje“. Pranešk man, kai pasirodys kūdikis – arba kareiviai. Kas pirma pasirodytų.

Paskui beveik po dvejų metų darbo pražilęs, gunktelėjęs ir apžvairęs meistras pakilo ir išėjo, palikdamas gobeleną, net į jį nepažvelgė. Manau, jis tuo labai džiaugėsi.

Kai jie išėjo, ilgai tyrinėjau „Regėjimą“. Dama sėdi, o vienaragis prigulęs jai ant kelių. Gali pagalvoti, kad jiedu myli vienas kitą. Galbūt. Bet dama laiko veidrodėlį, tad gal vienaragis meilės akimis žvelgia į savo atvaizdą, o ne į damą. Jos akys kreivos, vokai sunkūs. Šypsena sklidina širdperšos. Gal ji jo net nemato.

Tai šitaip aš galvojau.

Jurgis pamalonino mane, patikėdamas man kraštą. Išsitraukiau rudos vilnos, adatą, siūlų ir kruopščiai suvyniojau po apačia metmenų siūlus – kaip buvau matęs darant Eleonorą su Kristina. Atsisėdau prie lango ir vėriau vieną dygsnį, paskui kitą. Dygsniavau lėtai, tarytum kirpčiau plaukus miegančiam vaikui. Kiekvieną sykį, kai Eleonorą surikdavo, sukąsdavau dantis ir tramdžiau drebančias rankas.

Buvau susiuvęs pusę vieno gobeleno krašto, kai riksmai paliovė. Lioviausi siuvęs, paprasčiausiai sėdėjau ir laukiau. Nors būčiau turėjęs melstis, bijojau daryti net tai.

Pagaliau Kristina pasirodė tarpdury nešina minkštos drobelės ryšulėliu. Ji nusišypsojo man.

– Eleonora? – paklausiau aš.

Kristina nusijuokė iš mano veido išraiškos.

– Tavo žmona sveika. Visos moterys taip rėkia. Toks yra gimimas. Bet argi tau neįdomu? Turime naują audėją, – ji kilstelėjo savo anūką. Jo veidas buvo raudonas ir susiraukšlėjęs, galvytė be plaukų.

Atsikrenkščiau ir ištiesiau rankas paimti Steponą.

– Pamiršai, kas jo tėvas, – tariau. – Jis bus dailininkas.

NEKALTŲJŲ MIKALOJUS

Man niekuomet nepatiko savaitės prieš gavėnią. Gūdžiai šalta, ir tas šaltis laikosi jau per ilgai, skverbiasi į kiekvieną kūno sąnarį. Vargina nušalimai, girgždantys kaulai ir tai, jog turiu nuolat būt susitraukęs, nes jei atsipalaiduoju, dar šalčiau. Valgyti beveik nėra ko, o kas yra, viskas prėska, marinuota, sūdyta, džiovinta ir kieta. Ilgiuosi šviežių salotų, šviežios žvėrienos, slyvų ar žemuogių.

Nuo trečio sekmadienio prieš gavėnią mažai dirbu – rankos sugrubusios nuo šalčio, dorai nenulaiko teptuko. Jokia moteris manęs nepatenkina. Aš laukiu. Jau geriau gavėnia, net jos suvaržymai. Bent jau ima kasdien šilti, darosi šviesiau, nors į burną vis dar nėra ko dėti.

Vieną tokį žvarbų rytą, kai drebėjau po daugybe antklodžių, svarstydamas, ar verta keltis, gavau pranešimą, kad Leonas Senasis kviečia mane susitikti Pievų šv. Germano bažnyčioje. Dabar aš ten nebesilankydavau, nes bijojau pamatyti Ženevjevą Nanterę. Nebijojau, tik neturėjau vilties išvysti ten jos dukterį. Bičiulis, kuris man Krosnies gatvėje pašniukštinėdavo, – nes aš nedrįsau ten nė pasirodyti, – pasakojo, kad Klaudiją kažkur išsiuntė praėjusią vasarą, bet niekas iš tarnų nežinojo kur. Sykiu dingo ir Beatričė.

Susitūlojau į visus savo turimus drabužius ir nuskubėjau į pietų pusę, perėjau užšalusią Seną Šv. Mikalojaus ir Mainų tiltais. Nestabtelėjau net Dievo Motinos katedroje – buvo per daug šalta. Įėjęs į Šv. Germaną,

atidžiai apsidairiau – ar neišvysiu suklupusios Ženevjevos Nanterės. Tačiau nebuvo nė gyvos dvasios – vienos mišios pasibaigusios, kitos neprasidėjusios, o taip šalta, kad niekam nesinorėjo lūkuriuoti.

Pagaliau radau Leoną viename apdžiūvusiame vienuolyno sodelyje. Šiuo metų laiku menkai kas augo, nors stirksojo kelios snieguolės, o pro purvą kalėsi ir kitokie stiebeliai. Nežinojau, kas iš jų išaugs. Eleonora bandė supažindinti mane su augalais, bet man reikėjo daugiau nei žalio pyplelio, kad pasakyčiau, kuo jis taps.

Žiemą Leonas Senasis vaikšto su lazdele, taip jam tvirčiau žengti per sniegą ir ledu. Dabar jis lazda baksnojo levandos ir rozmarino krūmus. Jis pakėlė galvą.

– Niekaip negaliu atsistebėti, kokie atsparūs šie augalai žiemą, kai kiti mirę.

Pasilenkęs nugnybo po šakelę, patrynė, prisikišo prie nosies.

– Žinoma, dabar jie taip gardžiai nekvepia – tam reikia saulės ir karščio.

– Be to, tai priklauso ir nuo sodininko, ar ne?

–Galbūt,– Leonas numetė šakeles ir atsisuko į mane.– Atgabenti Jono Le Visto gobelenai.

Ši žinia siūbtelėjo per mane netikėto džiaugsmo banga.

– Jurgis baigė juos iki Grabnyčių! Ar tu juos matei?

Leonas Senasis papurtė galvą.

– Žiemą tokiais keliais aš atsisakau keliauti, net jei kviestų pats karalius. Mano amžiaus žmogus pelno sėdėti prie židinio, o ne joti visą naktį per sniegą ir purvynę, kad laiku į Paryžių pargabentų gobelenus. Noriu mirti savo lovoje, o ne apšnerkštuose pakelės nakvynės namuose. Ne, aš pasiunčiau laišką, kurį nugabeno kareiviai, o mano pažįstamas Briuselio pirklys patikrino darbą. Be to, gobelenus patvirtino vietinė audėjų gildija – ir tai svarbu.

– Ar tu juos jau matei? Kaip jie atrodo?

Leonas Senasis tik skėstelėjo lazda ir pasuko arkinio išėjimo pusėn.

– Eime į Krosnies gatvę ir pats pamatysi.

– Ar esu kviečiamas?

– Monsenjoras Le Vistas juos pakabino ir nori, kad tu ateitum patikrinti, ar tinkamas aukštis. – Jis atsisuko į mane ir pridėjo: – Ir žiūrėk, elkis padoriai.

Net girčiausiose savo fantazijose „Aukso gaidyje" negalėjau vaizduotis, kad būsiu pakviestas laisvai įeiti pro Klaudijos Le Vistos namų duris. Tačiau čia mus pasitiko rūgščiaveidis ūkvedys. Jei ne Leonas Senasis, būčiau jį prigriebęs – atsimokėjęs už sudaužytus kaulus. Užuot tai padaręs, sekiau nuolankiai jam įkandin. Jis nuvedė mus į Didžiąją menę ir nuėjo pakviesti pono.

Stovėjau menės viduryje, Leonas Senasis greta, akys slydinėjo nuo vienos damos prie kitos, šokinėjo po kambarį, kai bandžiau jas visas aprėpti. Žiūrėjau ilgiau, nei kada nors buvau į ką nors kitą žiūrėjęs. Leonas irgi nė nekrustelėjo, netarė nė žodžio. Tarytum būtume sustingę sapne. Nebuvau tikras, jog norėčiau pabusti iš šio sapno.

Kai pagaliau Leonas sumindžikavo, aš išsižiojau, ketindamas ką nors pasakyti – bet ėmiau kvatoti. Ne tokios reakcijos tikėjausi. Tačiau niekaip nesupratau, kaip galėjau jaudintis dėl liūtų, panašių į šunis, storų vienaragių, apelsinmedžio, kuris atrodė kaip riešutmedis, kai čia buvo šios damos? Visos jos buvo gražios, ramios, patenkintos. O stovėdamas tarp jų jauteisi lyg įžengęs į jų stebuklingus, palaimingus gyvenimus. Koks vienaragis atsispirtų tokiems jų kerams?

Ne tik damos kūrė šį gobelenų paveikumą, bet ir *milfleras*. Kad ir kokių trūkumų turėjo šie piešiniai, jų nematei tarp tūkstančių raudoname ir mėlyname lauke pasklidusių gėlių. Pasijutau lyg stovėdamas pievoje vasarą – nors ir šaltą, tamsią Paryžiaus dieną. Tai

šie gėlynai kūrė menės visumą, supynė į vieną damas ir jų vienaragius, liūtus, tarnus ir mane. Jaučiausi taip, lyg būčiau su jomis.

– Ką manai? – paklausė Leonas Senasis.

– Didingi. Jie puikūs, nesitikėjau, kad pajėgčiau tai sukurti.

Leonas sukikeno.

– Matau, jog tavo didybė nesumenko. Nepamiršk, kad tu buvai tik dalis. Didžiausios liaupsės tenka Jurgiui ir jo dirbtuvei, – Leonui Senajam patiko šitai pasakyti.

– Jurgis gerai iš jų uždirbs.

Leonas palingavo galva.

– Iš jų jis nepraturtės. Jonas Le Vistas šykščiai atveria piniginę. O kiek girdėjau, Jurgis nebeskuba imtis kito darbo. Daugelis Briuselio pirklių pasakojo matę Jurgį girtą arba miegantį, be to, jis apžvairo. Tiesą sakant, tai dailininkas turėjo padėti apsiūti kraštą – Jurgis buvo girtas, o duktė lovoje, gimdė.

Jis prisimirkęs pažvelgė į mane.

– Ar tu tai žinojai?

Aš tik gūžtelėjau, bet viduje nusišypsojau: Eleonora gavo iš manęs tai, ko norėjo.

– Nebuvau Briuselyje nuo praėjusios gegužės – iš kur galėčiau žinoti?

– Nebuvai Briuselyje devynetą mėnesių, ar ne? – Leonas Senasis palingavo galva. – Nieko tokio, ji ištekėjo už dailininko.

– A, – nustebau labiau nei parodžiau. Tai Pilypas nebuvo toks drovus su moterimis, kaip maniau. Akivaizdu, kad jo pažintis su kekšėmis išėjo jam į naudą. Vis tiek džiaugiausi dėl Eleonoros. Pilypas geras vyras, tikrai ne Jokūbas Jautis.

– Bet nepasakei, ką manai apie gobelenus, – priminiau. – Tu, kuris nori, kad moterys būtų tikros. Ar aš – ar mes – nepakeitėme tavo nuomonės – aš ir Jurgis, ir Pilypas?

Leonas darsyk apsidairė po menę, paskui šyptelėjo.

– Jose yra kažko, ko nesu anksčiau matęs ar patyręs. Jūs sukūrėte visą jų pasaulį, nors jis ir ne toks kaip mūsiškis.

– Ar jautiesi gundomas?

– Jų? Ne.

Sukikenau.

– Matyt, mes tavęs neatvertėme. Damos nėra tokios galingos, kaip vyliausi.

Už durų pasigirdo triukšmas, ir į menę įžengė Jonas Le Vistas ir Ženevjeva Nanterė. Greitai nusilenkiau, kad paslėpčiau nuostabą, nes jos išvysti nesitikėjau. Kai pakėliau galvą, ji man šypsojosi, kaip tą dieną, kai susitikome ir kai pirmą kartą flirtavau su Klaudija – šypsojosi, tarsi jau žinotų, kas mano galvoje.

– Taigi, menininke, ką apie juos manai? – paklausė Jonas Le Vistas. Aš svarsčiau, ar jis pamiršo mano vardą. Nespėjus man prasižioti, jis pridėjo: – Ar gobelenai pakabinti tinkamame aukštyje? Man regis, reiktų per sieksnį kilstelėti, bet Leonas tvirtina, kad gerai, kur yra.

Dar geriau, kad nespėjau nieko pasakyti, nes jis nė neketino kalbėti apie gobelenų grožį ar audėjų meistrystę, o tik kaip jie papuošia šią patalpą. Dar kartą pažvelgiau į gobelenus. Jie jau buvo pakelti per sieksnį nuo grindų. Damos šitaip atsidūrė kiek aukščiau mūsų. Kilstelk dar šiek tiek, ir jos stūksos mums viršum galvų.

Atsisukau į Ženevjevą Nanterę.

– Ką jūs manote, ponia? Ar dama turėtų būti aukščiau?

– Ne, – atsakė ji. – Tai nereikalinga.

Linktelėjau.

– Manau, monsenjore, jog mes sutarėme, kad menė atrodo labai įspūdingai, kaip yra dabar.

Jonas Le Vistas tik gūžtelėjo.

– Tiks progai, – ir pasisuko eiti.

Nesusivaldžiau.

– Malonėkite, monsenjore, – kuris gobelenas jums patinka labiausiai?

Jonas Le Vistas stabtelėjo ir apsidairė – tarsi tik dabar supratęs, kad gobelenai yra tam, jog į juos žiūrėtum. Jis susiraukė.

– Šitas, – tarė jis, mostelėdamas į „Garsą". – Vėliava puiki, ir liūtas atrodo kilniai. Eime, – tarė jis Leonui Senajam.

– Liksiu persimesti žodžiu su Nekaltųjų Mikalojumi, – pareiškė Ženevjeva Nanterė.

Jonas Le Vistas, regis, jos net negirdėjo, žengdamas pro duris su Leonu Senuoju, kuris stengėsi spėti jam įkandin. Senasis žvilgtelėjo į mane išeidamas, tarsi priminė savo ankstesnį įspėjimą elgtis padoriai. Tai prisiminęs nusišypsojau. Ne ta moteris, dėl kurios ryžčiausi šunybėms.

Kai jie išėjo, Ženevjeva Nanterė sukikeno.

– Mano vyras neturi mėgstamiausio. Jis pasirinko arčiausiai kabojusį – ar pastebėjai? Ir jis nėra gražiausias – damos rankos negrakščios, staltiesė stačiakampė ir gruboka.

Ji gerai išnagrinėjo gobelenus. Bent jau nepasakė, kad vienaragis storas.

– O kuris jums labiausiai patinka, ponia?

Ji parodė.

– Šitas.

Nustebau, jog ji pasirinko „Lytėjimą". Maniau, kad jai labiausiai patiks „À mon seul désir". Galų gale juk toji dama – ji.

– Kodėl šis, ponia?

– Ji labai skaidri, ta dama – jos siela skaidri. Ji stovi tarpdury tarp vieno ir kito gyvenimo ir žvelgia priekin laimingomis akimis. Ji žino, kas jos laukia.

Aš prisiminiau, kas mane įkvėpė šitaip nupiešti šią damą –

Kristina stovėjo dirbtuvės tarpdury laiminga, kad aus. Jos istorija smarkiai skyrėsi nuo to, ką Ženevjeva Nanterė man ką tik papasakojo, kad vos susitramdžiau jos nepataisęs.

– O kaip ši dama, ponia? – parodžiau „À mon seul désir". – Ar ji nepalieka vieno pasaulio ir neišeina į kitą?

Ženevjeva Nanterė tylėjo.

– Nupiešiau jį jums, ponia, kad gobelenai būtų ne vien apie gundymą, bet ir apie sielą. Ar matote – viskas prasideda nuo šio gobeleno, kur dama segasi savo vėrinį, ir ratu viena po kitos seka vienaragio sugundymo scenos. Arba galima žiūrėti kita tvarka – dama atsisveikina su kiekviena jusle – o gale, šiame gobelene, ji nusisega vėrinį, kad jį padėtų – ir atsisakytų fizinio gyvenimo. Taip sugalvojau dėl jūsų, ponia. Dama vėrinį laiko taip, kad neaišku, ji užsisega jį ar nusisega. Gali būti ir vienaip, ir kitaip. Tai paslaptis, kurią jums sukūriau šiuose gobelenuose.

Ženevjeva Nanterė papurtė galvą.

– Dama, regis, neapsisprendė, kas jai mieliau – gundymas ar siela. Aš žinau, kam teikiu pirmenybę, tad man patiktų, kad ji būtų aiškiai pasirinkusi. Taigi todėl ir geriau, kad gobelenai vaizduoja vienaragio gundymą – galiausiai jie atiteks mano dukteriai. Jai gundymas labai patiks.

Ji pažvelgė į mane, ir aš išraudau.

– Apgailestauju, kad jie nepatinka jums, ponia.

Man tikrai buvo gaila. Maniau, kad esu labai gudrus, bet mano gudrumas paspendė man spąstus.

Ženevjeva Nanterė apsisuko ir dar kartą apmetė akimis visus gobelenus.

– Jie labai gražūs, ir to gana. Jonas labai patenkintas, nors to ir neparodo, ir Klaudija jais žavėsis. O padėkodama už juos, norėčiau pakviesti tave į šventę rytoj.

– Rytoj?

– Taip, švento Valentino dieną. Kai paukščiai renkasi poras.

– Taip žmonės sako.

– Tąsyk iki rytdienos.

Prieš nusisukdama, ji pažvelgė į mane. Nusilenkiau jos nugarai. Viena jos damų kyštelėjo nosį į tarpdurį, ir jos sykiu išėjo.

Likau vienas su gobelenais. Ilgai stovėjau, žiūrėjau ir svarsčiau, kodėl jie mane nuteikia taip melancholiškai.

Ligi tol nebuvau buvęs diduomenės puotoje. Paprastai dailininkų ten niekas nekviečia. Išties nebuvau tikras, kodėl Ženevjeva Nanterė mane pakvietė. Greitai ir labai brangiai pasisiūdinau naują tuniką – juodo velveto su geltonu krašteliu ir derančią kepurę. Išsiblizginau batus ir išsiprausiau, nors vanduo buvo ledinis. Bet kai atvykau į žibintais apšviestą namą Krosnies gatvėje, mane įleido nė nemirktelėję – lyg būčiau kilmingasis. Mano kambaryje tunika ir kepurė atrodė labai elegantiškai, ir „Aukso gaidyje" manimi žavėjosi ir šūksniais sveikino vyrai ir moterys, – bet tarp prašmatnių damų ir kavalierių apdarų pasijutau kaip valstietis.

Trys mergaitės išbėgo ir vėl susimaišė su minia. Vyriausia buvo Klaudijos sesuo, kuri žiūrėjo į šulinį kieme pačią pirmą dieną, kai susitikau Klaudiją. Antroji panėšėjo į ją ir veikiausiai buvo jauniausia Le Vistų mergaitė. Trečia buvo man tik iki kelių, ir visai ne kaip kitos Le Vistos, nors savaip graži, su tamsiom kaštoninėm garbanom, susipynusiom jai aplink kaklą. Minioje ji įsipynė man tarp kojų, ir kai ją pastačiau, ji susiraukė – jos suraukti antakiai man pasirodė pažįstami. Bet nubėgo man nespėjus paklausti vardo.

Menė prigužėjo svečių, žonglieriai pokštavo, šoko ir vartėsi, padavėjai nešiojo gėrimus ir užkandžius – marinuotus putpelių

kiaušinius, kiaulienos kotletus, mėsos kukulius papuoštus džiovintomis gėlėmis, vaišino net avietėmis, kurių paprastai žiemą su žiburiu nerasi.

Jonas Le Vistas stovėjo viename menės gale po „Kvapo" gobelenu, pasipuošęs raudona, kailiu apvedžiota mantija, tarp vyrų, apsidariusių taip pat. Tikriausiai jie kalbasi apie karalių ir jo dvarą – tie reikalai manęs niekad nedomino. Man arčiau širdies buvo Ženevjevos Nanterės galas – kur galėjau stebėti damas, pasidabinusias brokatu, audinėmis, lapėmis ir triušiais. Namų ponia vilkėjo gana santūriai – dangaus mėlynumo šilku, priderintu prie pilko triušio kailio. Ji stovėjo prie „À mon seul désir".

Gobelenais visi žavėjosi, bet nors jie sušildė menę ir sušvelnino tokios daugybės žmonių klegesį, nebuvo tokie įspūdingi, kaip tąsyk, kai buvau likęs čia vienas. Dabar mačiau, kad mūšis su arklių kanopų bildesiu ir raitelių veržlumu būtų labiau tikęs puotų menei, o šitie turėtų kaboti damos kambariuose. Vis dėlto Jonas Le Vistas buvo teisus.

Stengiausi apie tai per daug negalvoti, gėriau prieskoniais pagardinto vyno, kiek tik man pylė. Pradžioje stovėjau vienas, spoksojau į akrobatus ir šokančias damas ir valgiau keptų figų. O čia dar mane pasišaukė viena kilminga dama, kurią buvau tapęs. Ir kalbėti, juoktis ir gerti tapo lengva, lyg būčiau aludėje.

Kai apsidariusi raudonu aksomu damų būryje – tarp jų buvo ir Beatričė – įžengė Klaudija, mano pečiai suglebo, o rankos nukabo lyg virvių ryšeliai. Juk laukiau jos pasirodant – net kai gėriau, flirtavau, valgiau figą ir šokau galiardą su linksma dama. Žinoma, ji ateis. Todėl aš čia ir esu.

Nemanau, kad ji mane pastebėjo menės knibždėlyne. Bent jau to neparodė. Ji buvo liesesnė, kaulėtesnė nei tąsyk, kai paskutinį kartą ją mačiau. Tos pačios svarainių spalvos akys, bet ne tokios gy-

vos. Ėjo įsmeigusi akis į savo damas, nežiūrėjo net į šokėjus. O gal ji žvelgė kiek toliau, į žolynus „Kvape“ ar „Skonyje“, bet ne į damą.

Pamačiusi mane, Beatričė drąsiai pakėlė tamsias akis. Ji irgi buvo sumenkusi. Nepasisuko į savo ponią, nepasilenkė ir nepašnibždėjo, bet spoksojo į mane, kol nusisukau.

Nė nebandžiau prieiti prie Klaudijos, žinojau, kad tai būtų tuščios pastangos – kas nors man pastotų kelią, būtų pakviestas ekonomas, kad išmestų mane gatvėn ir gal vėl gaučiau į kaulus. Man to nereikėjo sakyti – žinojau ir taip. Dabar supratau, kodėl Ženevjeva Nanterė mane pakvietė – tokia buvo jos bausmė.

Netrukus muzika ir šokiai paliovė, nuskambėjo trimitai, kviečiantys vakarienės. Klaudija sėdosi su tėvais prie aukštojo stalo – ąžuolinio stalo, ant kurio pasilipęs aš kadaise matavau sienas. Kiti svečiai sėdosi prie stalų, įrengtų palei sienas. Mano vieta buvo pačiame gale – žemiausioje vietoje, toliausiai nuo Klaudijos. Už manęs kabojo „Skonis“, priešais – „Regėjimas“, liūdnas Eleonoros veidelis buvo man draugija.

Vadovaujami Pievų šv. Germano kunigo, sukalbėjome maldą. Tada pakilo Jonas Le Vistas ir kilstelėjo ranką. Jis negražbyliavo, bet kalbėjo tiesiai – sužeisdamas mane giliai, iki kraujo.

– Susirinkome čia, kad paskelbtume mūsų vyriausiosios dukros sužieduotuves su Gotfridu de Balzaku, karaliaus kamerdineriu. Mums bus garbė tokios garbingos šeimos narį vadinti savo sūnumi.

Jis ištiesė ranką, ir nuo aukštojo stalo pakilo jaunas vyras ruda barzda ir linktelėjo Jonui Le Vistui ir Klaudijai, kuri sėdėjo įsmeigusi akis į stalą priešais save. Ženevjeva Nanterė nepalenkė galvos, bet pažvelgė išilgai stalų į mane, pritūpusį pačiame gale. Dabar tu sulaukei mano bausmės, bylojo jos žvilgsnis. Nudūriau akis į savo padėklą ir pamačiau, kad duona papuošta susipynusiais inicialais: CLV ir GDB. Paukšteliai tikrai poruojasi.

Paskui jau nebegirdėjau, ką bylojo Jonas Le Vistas, nors pakėliau taurę su visais, gerdamas tostą. Sutrimitavo trimitai, patarnautojai įnešė keptą povą, išskleidusį uodegą priešais patelę, porą fazanų, pakėlusių sparnus, lyg būtų susiruošę nulėkti, dvi gulbes sukryžiuotais kaklais. Tai matant, man dar labiau subjuro ūpas ir peiliu nesiekiau ragauti paukščių. Kaimynams manoji draugija turėjo būti labai atkari.

Kai įnešė šerną, puoštą aukso lapeliais, jau žinojau, kad nepasiliksiu ir nelauksiu visų patiekalų, vienas kitą keičiančių gėrimų, gaminių, šio reginio, kuris truks ilgai, visą naktį iki paryčių. Neturėjau ūpo švęsti. Atsistojau ir paskutinį kartą pažvelgęs į savo gobelenus, – žinojau, kad regiu juos paskutinį kartą, – tyliai smukau prie durų. Tam turėjau eiti pro aukštąjį stalą, o einant pro šalį, mano akį patraukė kažkoks judesys. Klaudija staiga padėjo ranką ant stalo, ir jos peilis nulėkė po stalu.

– Oi, – aiktelėjo ji. Viena damų jau lenkėsi ieškoti, bet Klaudija nusijuokus ją sulaikė – ji pirmą kartą per visą vakarą pralinksmėjo.

– Pasiimsiu pati, – tarė ji ir nėrė po stalu. Jos nebemačiau – balta staltiesė, papuošta Le Vistų herbais, pasklido iki žemės ir viską uždengė.

Luktelėjau. Regis, niekas į mane nekreipė dėmesio. Beatričė stovėjo prie ponios kėdės ir kalbėjosi su vyru, kuris patarnavo Gotfridui de Balzakui. Ženevjeva Nanterė šnekučiavosi su savo būsimuoju žentu. Jonas Le Vistas žvelgė mano pusėn, bet jo žvilgsnis ėjo kiaurai. Jis jau nebeprisiminė, kas aš esu. Kai jis per petį užsakė dar vyno, numečiau ant žemės kepurę, o paskui priklaupiau jos kelti. Žaibo greitumu pakėliau staltiesę ir štai jau buvau po stalu.

Klaudija tupėjo susirietusi į kamuoliuką, rankomis apsikabinusi kojas, smakrą įrėmusi į kelius.

– Ar visad skiri pasimatymus po stalu, panele? – paklausiau, užsivoždamas kepurę.

– Po stalais labai patogu pasislėpti.

– Ar tai čia tu visą laiką slėpeisi, gražuole? Po stalu?

Klaudijos šypsena išnyko.

– Tu žinai, kur aš buvau. Bet neatėjai manęs išgelbėti.

Ji pasuko skruostą ir jos veidas pasislėpė. Mačiau tik jos raudoną aksominį galvos dangalą, nusagstytą perlais, plaukai buvo kruopščiai sukišti po juo.

– Nežinojau, kur tu buvai. Iš kur galėjau žinoti?

Klaudija vėl pažvelgė į mane.

– Žinojai, kaipgi. Marija Selestė... – ji nutilo, ir jos veide atsirado abejonė.

– Marija Selestė? Jos nemačiau nuo tos dienos, kai paskutinį kartą regėjau tave – kai mane primušė. Ar tu per ją siuntei žinią?

Klaudija linktelėjo.

– Aš jos negavau. Ji melavo, jei sakė, kad perdavė.

– O.

– Velnienė. Kodėl ji melavo?

– Turėjo tam priežasčių. Anksčiau nebuvau jai labai gera.

Po stalu atklydo kurtas – ieškojo kąsnelių, ir Klaudija ištiesė ranką jo paglostyti. Kai jos rankovė atidengė riešą, pamačiau, kad jis nudraskytas iki mėsos, lyg piktais ilgais nagais. Ištiesiau ranką ir švelniai sučiupau ją už riešo.

– Kas gi čia, gražuole? Ar susižeidei?

Klaudija ištraukė riešą.

– Kartais tai vienintelis dalykas, kurį jaučiu. Na, – tęsė ji, kasydamasi žaizdas, – išties tai nesvarbu. Tu nebūtum galėjęs manęs išlaisvinti.

– Kurgi tu buvai?

– Toje vietoje, kur mamai rojus, o man kalėjimas. Tačiau, kaip sužinojau, toks jau yra damos gyvenimas.

– Nesakyk taip. Dabar tu neįkalinta. Eime su manim. Pabėk nuo savo sužadėtinio.

Klaudijos veidas nušvito kaip saulė viršum Senos, bet vos ilgiau pagalvojo, jis vėl apsiniaukė, virto įprastine upės purvo spalva. Ta vieta, kurioje ji buvo, pakeitė jos dvasią. Liūdna buvo tai regėti.

– O kaipgi *mon seul désir?* – paklausiau švelniai. – Ar pamiršai?

Klaudija atsiduso.

– Dabar nebeturiu jokių troškimų. Tai buvo mamos troškimas.

Šuo apuostė jai sterblę, ir ji rankomis suėmė jam nosį.

– Ačiū už gobelenus, – pridėjo, žvelgdama į šuns akis. – Ar kas nors tau padėkojo? Jie labai gražūs, bet man liūdna į juos žiūrėti.

– Kodėl, gražuole?

Ji pažvelgė į mane.

– Jie primena, kokia buvau seniau – lengva, laiminga, laisva. Tik ta dama, kurios skraite prigulęs vienaragis, tokia kaip aš dabar. Ji liūdna, ta dama jau žino šį tą apie gyvenimą. Man ji labiausiai patinka.

Atsidusau. Regis, visas damas pavaizdavau neteisingai.

Tuomet staltiesė subangavo, ir po stalu rėpliojo raudongarbanė mergaitė. Ji pamatė šuns uodegą ir atsekė paskui ją iki savininko. Į mus ji nekreipė dėmesio, tik plekšnojo šuns nugarą, spaudė jo šonkaulius. Šuo to visai nepaisė – jis buvo radęs ėriuko kaulą ir graužė jį.

– Žiūrėk, kalėjime radau ir vieną gerą dalyką, – ji linktelėjo į mergaitę. – Ją ir parsigabenau. Mykolyte, veskis tą šunį. Beatričė suras jam didesnį kaulą. Eik, nagi, – ji stumtelėjo šuns užpakalį.

Bet šuo ir mergaitė jos neklausė.

– Kai užaugs, ji bus viena mano damų, – pasakė Klaudija. – Žinoma, ją reikės mokyti, bet tai bus dar negreitai. Ji dar visai vaikas.

Akis pastatęs, žiūrėjau į mergaitę.

– Ji vardu Mykolytė?

Klaudija nusijuokė, kaip buvo juokusis kadaise – tai buvo pažado kupinas mergaitiškas juokas.

– Aš ją perkrikštijau. Vienuolyne juk negalėjo būti dviejų Klaudijų, ar ne?

Ji vėl nusijuokė, o aš kilstelėjau galvą taip stipriai, kad vožiau ją į stalą. Spoksojau į mergaitę, kuri buvo mano duktė, paskui į Klaudiją, kuri žvelgė į mane savo aiškiomis akimis. Akimirką pajutau senąją aistrą stumiant mane prie jos ir jau buvau jos besiekiąs.

Taip ir nesužinojau, ar Klaudija būtų leidusi ją paliesti. Dar kartą, kaip ir anąsyk, kai mes su Klaudija sykiu buvome po stalu, Beatričė įkišo galvą į mūsų slėptuvę. Ji net nenustebo, mane išvydusi. Tikriausiai visą laiką klausėsi, kaip ir daro damos palydovės.

– Panele, jūsų ieško motina, – pranešė ji.

Klaudija susiraukė, bet atsiklaupė ant kelių.

– Sudie, Mikalojau, – tarė ji gailiai šyptelėdama. Paskui linktelėjo į Mykolytę: – Ir nebijok, ji visad bus su manim. Ar ne, mažoji?

Ji išlindo iš pastalės, paskui ją Mykolytė ir šuo.

Beatričė toliau vėrė mane akimis.

– Dabar pakliuvai, – pasakė ji, – dėl tavo išdaigų gavau devynis mėnesius prabūti pragare. Dėl tavęs turėjau klaidinti siunčiamas žinias. Dabar tavęs nepaleisiu, – ji ištraukė galvą iš pastalės ir dingo.

Tūnojau ant kelių po stalu, galvodamas, ką reiškia jos žodžiai. Galiausiai išlindau ir atsistojau. Niekas manęs nepastebėjo.

Jonas Le Vistas buvo pakilęs nuo stalo ir kalbėjosi su Gotfridu de Balzaku, atsisukęs nugara į mane. Ženevjeva Nanterė su Klaudija stovėjo kitame gale. Beatričė šnibždėjo jai į ausį.

Ženevjeva Nanterė atsisuko į mane.

– Žinoma, – sušuko ji linksmai, ištiesdama ranką ir žengdama mano pusėn taip, kad atsirado tarp manęs ir Beatričės.

– Nekaltųjų Mikalojau, kaip galėjau tave pamiršti? Beatričė man sako, kad pavargo nuo tarnybos ir mieliau būtų menininko žmona. Ar ne, Beatriče?

Beatričė linktelėjo.

– Žinoma, aš negaliu to sutvarkyti, bet Beatričė dabar mano dukters dama. Tai ji turi nuspręsti. Ką tu manai, Klaudija, ar atleisi Beatričę nuo tarnybos, kad ji galėtų susituokti su Nekaltųjų Mikalojumi?

Klaudija pažvelgė į savo motiną, paskui į mane, jos akyse spindėjo ašaros. Dabar ji baudė mus abu.

– Klaudijai ir man bus labai gaila tavęs netekti, Beatriče, – pridėjo Ženevjeva Nanterė. – Bet mano duktė duos leidimą, ar ne, Klaudija?

Klaudija gūžtelėjo pečiais.

– Taip, mama. Kaip jūs pageidaujate.

Ji nežiūrėjo į mane, kai paėmė Beatričės ranką ir įspaudė į manąją. Ji įsmeigė akis į „Skonį".

Nežiūrėjau nei į damas, žvelgiančias į mane iš gobelenų, nei į valgančius ir geriančius, besijuokiančius ir šokančius ponus. Man nereikėjo į juos žiūrėti, nes žinojau, kad jie visi šypsojosi.

EPILOGAS

Nekaltųjų Mikalojus gavo užsakymą sukurti vitražą Dievo Motinos katedrai Paryžiuje. Jis turėjo dar tris vaikus, nė vieno su Beatriče.

Klaudija Le Vista ir Gotfridas de Balzakas vaikų neturėjo. Po jo mirties 1510 m. ji ištekėjo už Jono de Šabanės. Jie irgi nesusilaukė vaikų. Po jos mirties „Damos su vienaragiu" gobelenai atiteko jos antrojo vyro šeimai.

Mykolytė visą gyvenimą buvo Klaudijos Le Vistos dama kompanionė.

Jonas Le Vistas mirė 1501 m. Po jo mirties Ženevjeva Nanterė įstojo į Šelio vienuolyną.

Pilypui su Eleonora gimė dar trys sūnūs. Pirmasis, Steponas, ir jauniausias tapo dailininkais, kiti du – audėjais.

Jurgis gavo dar keletą pasiūlymų austi vienaragius, bet atsisakė. „Per daug vargo", – pasakęs jis Kristinai.

Kristina nuaudė nedidelį *milflero* gobeleną pavėluotam dukros kraičiui. Ji daugiau niekada nebeaudė dirbtuvei.

Leonas Senasis mirė savo lovoje, apsuptas vaikų ir žmonos.

PASTABOS IR PADĖKA

Ši istorija pramanyta, tačiau pagrįsta logiškomis prielaidomis apie „Damą su vienaragiu" vaizduojančių gobelenų ciklą. Nėra tikrai žinoma, kuris Le Vistų šeimos narys šiuos gobelenus užsakė, kokia proga ar tiksliai kada jie buvo išausti, tačiau damų apdarai ir audimo technika liudija, kad veikiausiai gobelenai buvo išausti XV a. pabaigoje. Jean Le Viste (Jonas Le Vistas) buvo vienintelis tos šeimos vyras, turėjęs teisę demonstruoti šeimos herbą. Nežinome nė to, kas juos audė, tačiau audimo būdas ir meistrystė liudija, kad jie turėtų būti šiaurės dirbtuvių darbo, veikiausiai Briuselio, tuo metu itin garsėjusio *millefleurs* raštais.

Nors Le Vistų šeima už gobelenus sumokėjo, nors jų šeimos herbai puikuojasi gobelenuose, „Dama su vienaragiu" neilgai buvo jų nuosavybė. Po Klaudijos mirties (kažkuriais metais prieš 1544 m.) gobelenai atiteko jos antrojo vyro paveldėtojams. 1660 m. „Dama su vienaragiu" tikriausiai jau kabėjo Busako pilyje centrinėje Prancūzijoje. 1841 m. čia juos atrado Prosperas Mérimée, istorinių paminklų inspektorius. Tuo metu jie buvo vargingos būklės – apgraužti žiurkių, kai kur išpjautais gabalais. Matyt, aplinkinių kaimų žmonės naudojo tuos gabalus kaip staltieses ar užuolaidas. Netrukus gobelenų gynėja ir garsintoja tapo Georges Sand, daug apie juos rašiusi straipsniuose, romanuose ir dienoraštyje. 1882 m. gobelenus Paryžiaus Kliuni muziejui (Musée National du Moyen Âge) nupirko Prancūzijos vyriausybė. Ligi šiol restauruoti gobelenai kabo jiems skirtoje salėje.

Aš stengiausi teisingai pavaizduoti žinomus faktus apie gobelenus, bet kitais atžvilgiais, kaip dauguma romanistų, nukrypau nuo faktinės tiesos ir galbūt daugiausiai leidau briuseliečiams prabilti prancūziškai, nors suprantama, kad jie būtų kalbėję flamų kalba – jei ne su svečiais, tai bent tarpusavyje.

Tarp daugybės šaltinių apie viduramžių ir renesanso laikų Prancūziją, apie gyvenimą Viduramžiais apskritai vienas smagiausių leidinių yra Williamo S. Daviso knyga „Life on a Mediaeval Barony" (1923). Tarp knygų, kurios pagelbėjo išsiaiškinti specifines temas, minėtinos šios: Fabienne Joubert „ La Tapisserie au Moyen Âge" (2000); „Tapestry in the Renaissance: Art and Magnificence", red. Thomas P. Campbell (2002); Alain Erlande-Brandenburg „The Lady and the Unicorn" (1991); Margaret B. Freeman „The Unicorn Tapestries" (1976); Adolfo Salvatore Cavallo „Medieval Tapestries in the Metropolitan Museum of Art" (1993); John Williamson „The Oak King, the Holly King, and the Unicorn: the Myths and Symbolism of the Unicorn Tapestries" (1986) „Sur la terre comme au ciel: Jardins d'Occident à la fin du Moyen Âge" red. Élisabeth Antoine (2002); „Le Château d'Arcy et ses seigneurs" A. ir C.-M. Fleury (1917).

Taip pat dėkoju Élisabeth Antoine iš Paryžiaus Viduramžių meno muziejaus, Philipui Sandersonui, Katharine Swailes ir ypač Caron Penney, dirbantiems Sasekso *West Dean* koledže gobelenų studijoje – jie atkuria kitą garsų vienaragius vaizduojantį gobeleną ir suteikė man galimybę pačiai išvysti, kaip tokie gobelenai audžiami. Dėkoju ir Lindsey Young, Sally Dormer, Katie Espiner; taip pat Susan Watt, Carole Baron, Jonny Geller ir Deborah Schneider.

Chevalier, Tracy
Ch299 Dama su vienaragiu : romanas / Tracy Chevalier ; iš anglų kalbos vertė Irena Jomantienė. – Vilnius : Versus aureus, 2006. – 248 p.

ISBN 9955-601-98-1

Tracy Chevalier, garsios knygos „Mergina su perlo auskaru" autorė, romane „Dama su vienaragiu" meistriškai supynusi istorinius faktus su vaizduote atskleidžia vieno didžiausių meno šedevrų paslaptį. Tai nepaprasta, grakščiai papasakota istorija apie viduramžiais sukurtų gobelenų ciklą.

UDK 820-3

Tracy Chevalier

DAMA SU VIENARAGIU

Redaktorė *Ilona Čiužauskaitė*
Korektorė *Daina Dailidonienė*
Meninė redaktorė *Kornelija Buožytė*

2006 01 19 Tiražas 2500 egz.
Išleido „Versus aureus" leidykla
Rūdninkų g. 10, LT-01135 Vilnius
versus@versus.lt
www.versus.lt
Spausdino Standartų spaustuvė
Dariaus ir Girėno g. 39
Vilnius LT–02189

Tracy Chevalier gimė 1965 m. ir užaugo Vašingtone. Nuo vaikystės svajojo tapti rašytoja. 1984 m. persikėlė gyventi į Angliją ir ten keletą metų dirbo žinynų redaktore. 1994 m. baigė humanitarinių mokslų

studijas Rytų Anglijos universitete ir gavo magistro laipsnį. Tracy Chevalier yra bestselerių „Skaisčiai mėlyna“ (*Blue Virgin*), „Mergina su perlo auskaru“ (*Girl With a Pearl Earing*) ir “Kritę angelai” (*Falling Angels*) autorė. Šiuo metu ji su vyru ir sūnumi gyvena Londone.

Romane „Dama su vienaragiu“ (2003 m.) Tracy Chevalier, meistriškai supynusi istorinius faktus su vaizduote, atskleidžia vieno didžiausių meno šedevrų paslaptį.

1490 m., Paryžius. Apsukrus kilmingas prancūzas Jonas Le Vistas užsisako šešetą prabangių gobelenų pažymėti savo kylančiai padėčiai karaliaus dvare. Gobelenų eskizams piešti jis pasisamdo charizmatišką, pasipūtusį, tačiau subtilaus talento Nekaltųjų Mikalojų. Piešiant eskizus jam į akį krinta šeimininko dukra Klaudija. Siekdamas jos menininkas įsipina į trapų santykių tarp vyro ir žmonos, tėvo ir vaikų, įsimylėjėlių ir tarnų tinklą. Paskui su eskizais jis iškyla į šiaurę – į Briuselį, kur bus audžiami gobelenai.

Briuselio meistras Jurgis nuo Koplyčios rizikuoja viskuo, ką turi, kad tik spėtų užbaigti reikliam prancūzui gobelenus – puikiausią ir sudėtingiausią darbą, kokį kada nors yra audusi jo dirbtuvė. Audėjas su šeima nepasirengęs gundymams ir vilionėms, tad šis užsakymas ir susidūrimas su gyvenimo mačiusiu Paryžiaus dailininku išsunkia juos iki paskutinio lašo.

Šio darbo rezultatas pakeičia jų gyvenimus, sustabdytus gobelenuose – tiems, kas moka žiūrėti...

ISBN 9955-601-98-1

VERSUS AUREUS
www.versus.lt

Viršelyje panaudotas gobelenas „Dama su vienaragiu“ („Skonis“) XV a. pabaiga